

111

A BŰNVÁDI ELJÁRÁSI JOG

4. Újrafelvétel. Igazolás. Eljárás az ismeretlenek, távollevők és a szökevények ellen. Eljárás a kiadatás iránti ügyekben. Eljárás az 1878:V. t.-c. 62. §-a esetében. A bűnügyi költségek. A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása.
Végrehajtás.

A BŰNVÁDI ELJÁRÁSI JOG

A BŰNVÁDI PERRENDTARTÁSRÓL SZÓLÓ 1896: XXXIII. T.-C.
ÉS MELLÉKTÖRVÉNYEINEK MAGYARÁZATA

IRJÁK

DR AUER GYÖRGY ÉS DR MENDELÉNYI LÁSZLÓ

budapesti kir. ügyész,
egyetemi magántanár

a m. kir. Curia bírása

IV.

Újrafelvétel. Igazolás. Eljárás az ismeretlenek, távollevők és a szökevények ellen. Eljárás a kiadatás iránti ügyekben. Eljárás az 1878: V. t.-c. 62. §-a esetében. A bűnügyi költségek. A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása. Végrehajtás.

(A BP. XXI—XXVIII. FEJEZETE)

IRTA

DR MENDELÉNYI LÁSZLÓ

A M. KIR. CURIA BÍRÁJA

ATHENAEUM

IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

Handwritten: K. M. 74063/1952.
L. 5/1952.

Handwritten: címa: 5 paragraf.

ÚJRAFELVÉTEL. IGAZOLÁS.
ELJÁRÁS AZ ISMERETLENK, TÁVOLLEVŐK
ÉS A SZÖKEVÉNYEK ELLEN. ELJÁRÁS A
KIADATÁS IRÁNTI ÜGYEBEN. ELJÁRÁS
AZ 1878: V. t.-c. 62. §-A ESETÉBEN. A BŰN-
ÜGYI KÖLTSÉGEK. A MAGÁNJOGI IGÉNY
ÉRVÉNYESÍTÉSE ÉS BIZTOSÍTÁSA.
VÉGREHAJTÁS.

(A BP. XXI—XXVIII. FEJEZETE)

IRTA

DR MENDELÉNYI LÁSZLÓ

A M. KIR. CURIA BÍRÁJA

ATHENAEUM

IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

ELŐSZÓ.

Kommentárunknak jelen (4.) füzete — hibánkon kívül álló okból — nem jelenhetett meg az 1931. év első felében, amikor azt a 3. füzet előszavában kilátásba helyeztük.

A jelen füzetben is nagy súlyt helyeztünk a kir. Curia elvi jelentőségű határozatainak és ezek kimerítő indokolásának közlésére, mert ezek az indokolások sok esetben éles fényel világítják meg az egyes szabályokra vonatkozó egész joganyagot s tanulságosan számolnak be azokról a szempontokról, amelyek a kir. Curiaát döntéseinél vezették.

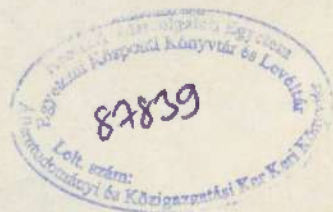
Ezenfelül több kérdésre vonatkozólag ismertettük a vonatkozó külföldi jogszabályokat és reformtörekvéseket is, amelyekből «de lege ferenda» hasznos útbaigazítások kaphatók.

A jövő évben megjelenő legközelebbi (5.) füzetben a Bp.-nak I—XII. fejezeteit fogjuk tárgyalni.

Budapest, 1931. december 1.

Dr. Auer György.

Dr. Mendelényi László.

TARTALOM.

	Oldal
XXI. fejezet. Újrafelvétel (444—462. §§.)	7—58
XXII. fejezet. Igazolás (463—468. §§.)	54—59
XXIII. fejezet. Eljárás az ismeretlenek, a távollévők és a szökevények ellen (469—478. §§.)	60—68
XXIV. fejezet. Eljárás a kiadatás iránti ügyekben (474—476. §§.)	69—83
XXV. fejezet. Eljárás az 1878: V. t.-c. 62. §-a esetében (477—478. §§.)	84—88
XXVI. fejezet. A bűnügyi költségek (479—485. §§.)	89—111
XXVII. fejezet. A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása (486—493. §§.)	112—180
XXVIII. fejezet. Végrehajtás.	
I. Általános rendelkezések (494—495. §§.)	181—187
II. Halálbüntetés végrehajtása és az ezt megelőző eljárás (496—503. §§.)	187—142
III. Szabadságvesztésbüntetés végrehajtása (504—518. §§.)	142—152
IV. Jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztésbüntetés végrehajtása (517—518. §§.)	152—169
V. Végrehajtás a pénzbüntetés és a magánjogi igény tekintetében (519—520. §§.)	169—170
Név- és tárgymutató	171

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.

B. D. = Büntetőjogi Döntvénytár	Entwurf. = Eines Einführungs-gesetzes zum allgemeinen Deutschen Straf-gesetzbuch u. zum Straf-vollzugsgesetz 1929
B. T. = Büntetőjog Tára	Fb. = 1913: VII. t.-c.
B. H. T. = Büntetőjogi Határozatok Tára	I. K. = Igazságügyi Közlöny
Bp. = 1896: XXXIII. t.-c.	Indok. = Bp. indokolása
Btk. = 1878: V. t.-c.	J. E. = Jogegységi határozat
Bn. = 1908: XXXVI. t.-c.	Stpo. = Strafprozessordnung für das Deutsche Reich
Bpn. = 1914: XIII. t.-c.	T. H. = Teljesítési határozat
II. Bn. = 1928: X. t.-c.	T. E. = 1930: XXXIV. t.-c.
Bo. = 1914: XLI. t.-c.	
C. = M. kfr. Curia	
E. H. = Elvi határozat	

XXI. FEJEZET.

Újrafelvétel. (444—462. §§.)

Bevezetés.

Az újrafelvétel (Wiederaufnahme, Revision, Restitution) intézménye kivételt statuál a res iudicata, az ítélt dolog végérvényességének elve alól, amelyet a következő klasszikus mondatok fejeznek ki: «res iudicata pro veritate habetur», «status rei publicae maxime iudicatis rebus continetur». De amilyen régi ez az elv, oly régi az a meggondolás, hogy bírói tévedés nincs kizárva s ha ez utólag kiderül, megszűnik az alapja az ítéletnek s a jog a büntetés végrehajtására. Ezen meggondolás eredményeként azonban az orvoslás módja eleinte, különösen Franciaországban, ahol minden jog s így az igazságszolgáltatás joga is a királytól eredt, a királyi kegy megnyilvánulásaként jelentkezett (lettres royales, lettres de revision, lettres de grâce) s ehhez képest ott a jogerő érinthetlenségének elve annyira elhomályosult, hogy az újrafelvétel szinte korlátlan volt. A francia forradalom a másik végletbe csapott s az esküdtszéki ítélkezés garanciáiban bízva eltörölte úgy a kegyelmezést, mint az újrafelvételt. Viszont a legújabb jogfejlődés, különösen Németországban, a laikus elem háttérbeszorításával párhuzamosan az (elítelt javára való) újrafelvétel kiterjesztésének irányában halad (l. Hans Hentig «Wiederaufnahmerecht»). Az összes modern törvényhozásokban uralkodó alap gondolata az újrafelvételnek az, hogy ez elsősorban az ártatlanul elítéltek bírói rehabilitációját szolgálja, hogy annak rendszerint és főleg csak novumok alapján van helye s hogy az újrafelvételi eljárásnak előzetes és érdemleges szakokra való tagolása által — a jogerős ítélet megvédése érdekében — lehetőleg meg kell nehezíteni az ügynek érdemleges főtárgyalásra engedését.

Amíg az elítelt javára való újrafelvétel szabályozásának módja a különböző államok jogrendszerében lényeges eltérést nem mutat, addig igen nagy az eltérés a vádlott terhére való újrafelvétel megengedésének kérdésében. Mert amíg a francia, angol, olasz, spanyol, portugál, görög, belga, holland és a régi orosz jog szerint egyáltalában nincs helye újrafelvételnek a vádlott terhére, — addig a német-osztrák-magyar jogterületen ez lehetővé van téve.

Az előbbi országok törvényhozásának álláspontja szerint a jogerős bírói felmentés a vádlottnak szerzett joga és a jogerősen kiszabott büntetés sem súlyosbítható utólag semmi körülmények között. A német-osztrák álláspontot éles szavakkal bírálja Robert Fazy «De la Revision en Matière penale» című munkájában; kifejti, hogy az ellenkezik az egyéni szabadság, a jog és méltányosság elvével és az államnak óriás hatalmat biztosít; szerinte újrafelvételnek csak az ártatlanul elítéltek érdekében lehet helye. De a német jogi írók sem helyeslik egyöntetűen a vádlott terhére való újrafelvétel megengedését s helyesen mutat rá Wollmuth Mayer is a «Die Konstruktiven Grundlagen des Wiederaufnahmeverfahrens» című értekezésében (Der Gerichtssaal XCIX. 299.), hogy az ilyen újrafelvétel mellett felhozható érveknek — tekintettel ez intézmény eredetére, t. i. az ártatlanul elítéltek megvédésének szempontjára — igen csekély súlyuk van. De szerinte sok gyakorlati jelentősége sincs a vádlott terhére megengedett újrafelvételnek, mert — a német jog szerint — annak csak falthumok esetében (hamis okirat, hamis tanuzás és szakvélemény és a bíró bűnös kötelességsértése alapján) és abban az esetben lehet helye, ha a vádlott utóbb bűnösségét hitelt érdemlőleg beismerte, de nincs helye új tények vagy bizonyítékok alapján.

Amint az alábbiakban látni fogjuk, az osztrák mintát követő Bp. a legradikálisabban foglalt állást a vádlott terhére való újrafelvétel kérdésében, mert — csekély eltérésektől eltekintve — egyformán szabályozza az újrafelvételnek mindkét (t. i. a vádlott javára és terhére szóló) esetét.

444. §.

Megszüntetett eljárás folytatása újabb határozat nélkül.

Az a nyomozás, illetőleg vizsgálat, melyet a magánindítványra jogosult indítványának, illetőleg a felhatalmazásnak vagy kivátnak (1878. évi V. t.-c. 269—272. §§.) hiánya, a tettes vagy részes mentelmi joga miatt, vagy azért szüntettek meg, mert a tettes vagy részes nem volt kitudható, vagy távol volt, vagy mert valamely bizonyíték megszerzése rendkívüli nehézségbe ütközött: az elévülés beállta előtt, a vádló indítványára újabb határozat nélkül folytatható, ha az a körülmény, mely az eljárás folytatását gátolta, megszűnt.

1. Ez a szakasz úgy elhelyezését, mint tartalmát tekintve a Bp.-nek leghibásabb szakasza. A törvénynek az újrafelvételről rendelkező XXI. fejezetét nyitja meg, pedig az, amiről rendelkezik: *nem újrafelvétel*, hanem egy merőben perjogi akadály miatt abban hagyott (megszüntetett) eljárásnak egyszerű folytatása újabb határozat nélkül. Nem újrafelvétel azért sem, mert az eljárás megszüntetése kapcsán a bíróság a vád érdemével nem foglalkozott s így a vád tárgya res iudicatává nem is vált. Perújításról tehát itt szó sincs s talán éppen azért nevezte el a törvényhozás — az 1843-iki javaslat terminológiájától eltérően s az osztrák törvénybeli «Wiederaufnahme»-t lefordítva — a perújítást újrafelvételnek, hogy az erről szóló

fejezetbe helyezhesse el a 444. §. rendelkezéseit is (l. Vámbéry «Az újrafelvétel a Bűnvádi Perrendtartásban» című értekezését és Finkey tankönyvét 594. o.).

2. A szakasz a megszüntetett nyomozás, illetőleg vizsgálat folytatásáról rendelkezvén, egy ideig azzal a felfogással is lehetett találkozni, mintha az ügyészi megszüntetés is teremthetne bizonyos esetekben res iudicatát s mintha a 444. §. csak a vádirat benyújtása előtti perszak nyomozásának, illetve vizsgálatának megszüntetési körét fogná át. Ezt az értelmezést a Curia B. I. 42/1919. számú Jogegységi határozata (B. D. XIII. 56.) tévesnek jelentette ki azért,

«mert ebben (t. i. a vádirat beadása előtti) pertagozatban az ügyész a nyomozást maga szünteti meg, maga veszi föl újra és pedig a Bp. 444. §-ára való minden tekintet nélkül, továbbá mert a Bp. 128. §-ának második bekezdése értelmében a vizsgálóbíró a jelenlegihez hasonló esetben (t. i. a felhatalmazás hiánya okából) a vizsgálat megszüntetésére nem is bír hatáskörrel s így ebben a kapcsolatban a Bp. 444. §-a szóba szintén nem jöhet. A 444. §-ban említett nyomozás, illetve vizsgálatmegszüntetés tehát arra a perszakra is vonatkozik, mikor a vádirat már beadott vagy a Bp. 472. §-a szerint való eljárás folyamatba tétetett, vagyis — figyelemmel a Bp. 264. §-ának első bekezdésére is — akkor, amikor a nyomozást vagy a vizsgálatot a vádtanács, illetve a törvényszék van hivatva megszüntetni.»

Az ügyész által megszüntetett nyomozás tehát az ügyész által újabb gyanúkok alapján bármikor — újrafelvételi bírói határozat nélkül — ismét folyamatba tehető. Ugyanez áll az 1930: XXXIV. t.-c. (T. E.) 105. §-ának esetében, amely szakasz alapján mellőzött vád esetében is a kir. ügyészség elhatározásától függ, hogy a terhelt hátrányára folytatja-e a nyomozást p. o. olyankor, amikor a többi bűncselekmény miatt emelt vád nem vezetett elítélésre és a közérdek szükségessé teszi a mellőzött bűncselekmények kiderítését és bírói megítélés alá bocsátását. (M. ind.)

Minthogy ezek szerint kétségtelen, hogy a Bp. 444. §. rendelkezései csupán a bíróság által megszüntetett nyomozás, illetőleg vizsgálat esetében alkalmazhatók, tegyük vizsgálat tárgyává, hogy mily esetekben kerülhet sor a Bp. 444. §-ának alkalmazására.

a) Ha az eljárást az annak folytatásához szükséges felhatalmazás, kivátnak vagy magánindítvány hiánya okából szüntették meg. (Az 1878: V. k. 269—272. §§. helyébe az 1914: LXI. t.-c. 8., 9., 11. és 12. §-ai léptek.) A nyomozás megszüntetésének a Bp. 101. §. 2. pontjában foglalt esete itt szóba nem jöhet, mert ez esetben a nyomozást a kir. ügyészség (illetve főmagánvád esetében a rendőri hatóság főnöke) szünteti meg s ugyanő ismét folyamatba is teheti. A vizsgálat a Bp. 128. §-a értelmében a vizsgálóbíró által sem szüntethető meg a fenti hiányok okából. Így tehát egyedül a vádtanácsnak a Bp. 264. §. 4. pontja és 279. §-a (illetve a törvényszéknek a Bp. 268. §. második bekezdése és 283. §. első bekezdése) alapján hozott megszüntető határozata jöhet a Bp. 444. §-a szempontjából szóba. Ami a nyomozást illeti, igaz ugyan, hogy a 444. §. annak megszüntetését

említi, holott a törvényszék, illetve vádtanács fenti határozatainak esetében a nyomozást nem szüntették meg, hanem befejezték és vádiratot adtak be (Bp. 101. §. második bekezdés) s a 264. §. nem a nyomozásnak, hanem az eljárásnak megszüntetését rendeli el, ámde kétségtelen, hogy az ezen szakaszban említett eljárás alatt általában a bünvádi eljárást, tehát a nyomozást és vizsgálatot egyaránt kell érteni. Téves tehát Kosztká Imrének az a véleménye (BT. LX. 8. szám), hogy a Bp. 264. §. 4. pontjának esete a nyomozásra vonatkozólag nem vonható a 444. §. alá, viszont helyes a 2. pont alatt említett jogegységi határozatnak erre vonatkozó álláspontja. Igaz ugyan továbbá, hogy a magánindítvány megtétele előtt nyomozás, a felhatalmazás vagy kívánat megadása, illetőleg előterjesztése előtt pedig vizsgálat el nem rendelhető (Bp. 3. és 4. §§.), ámde a 264. §. 4. pontja éppen olyan esetekre vonatkozik, mikor ezeket a szabályokat esetleg figyelmen kívül hagyták, vagy csak a bíróság minősíti — a vádirattól eltérőleg — a cselekményt felhatalmazásra, kívánatra, vagy magánindítványra üldözőndőnek.

b) Ha az eljárást *a tettes vagy részes mentelmi joga miatt* szüntették meg. Vargha (Kommentár ad 444. §.) és Vámbéry (idézett értekezése) szerint e rendelkezésnek e helyütt felvétele helytelen volt, mert ha a mentelmi jog hiányzik, a Bp. 265. §. 3. pontja értelmében az eljárás felfüggesztésének (nem pedig megszüntetésének) van helye, a felfüggesztett eljárás pedig ipso iure folytatható. Ez az álláspont azonban téves. A Bp. 265. §. 3. pontja értelmében való felfüggesztésnek ugyanis csak akkor van helye, ha a vádirat elbírálása idejében kiderül, hogy a vádlott a törvényhozás tagja s így az ő mentelmi jogának felfüggesztése szükséges, de erre nézve a törvényhozás illető háza még nem határozott. Ha azonban az eljárás felfüggesztésének tartama alatt a Ház már meghozta határozatát, ennek tartalmához képest két eset lehetséges. Ha a Ház a mentelmi jogot felfüggesztette, az eljárás ipso iure (és nem a 444. §. alapján) folytatható. Ha pedig a Ház a mentelmi jogot nem függesztette fel, az eljárás — a Bp. 472. §. analógiájára — megszüntetendő. Ha azután ez esetben utóbb — természetesen az elévülés bekövetkezte előtt — a terhelt valamely oknál fogva megszűnt az országgyűlés tagja lenni, az így megszüntetett eljárás a Bp. 444. §-a értelmében — a vádló indítványára — újabb határozat nélkül folytatható (Igy C. B. I. 1245/1930. jogegységi határozata). A fentebbi téves álláspont kialakulására nyilván az a körülmény vezetett, hogy a 265. §. az eljárást hibásan a mentelmi jog felfüggesztéséig, nem pedig a mentelmi jog felfüggesztése tárgyában való házhatározat meghozataláig rendeli felfüggeszteni (a BHT. IV. kötetébe 325. sz. a. felvett határozat szerint is az elévülés is csak a mentelmi jog felfüggesztése céljából az országgyűléshez intézett megkeresés elintézéséig nyugszik) s hogy a Bp. 262—265. §-ai nem tartalmaznak rendelkezést arra nézve, hogy mily határozatot kell a vádtanácsnak hoznia, ha a terhelt mentelmi joga nem függesztetett fel. A Bp. 444. §-ának szövegéből is nyilvánvaló azonban, hogy ily esetben az eljárás

megszüntetendő, de az akadály elhárulta esetében a 444. §. alapján folytatható.

c) Ha a nyomozást vagy vizsgálatot azért szüntették meg, mert *a tettes vagy részes nem volt kitudható*. Ez az eset tévesen került be a 444. §-ba, mert a bíróság sohasem kerülhet abba a helyzetbe, hogy az eljárást az itt említett okból szüntesse meg. A Bp. 104. és 106. §-ai értelmében ugyanis a vizsgálat csak egy meghatározott személy ellen lévén elrendelhető s a vádirat is csak egy meghatározott személy ellen lévén beadható (255. §. 1. pont), nyilvánvaló, hogy sem a vizsgálóbíró, sem a vádtanács, illetve törvényszék nem juthat abba a helyzetbe, hogy az eljárást abból az okból szüntesse meg, hogy a tettes vagy részes nem volt kitudható. Csupán a kir. ügyészség (illetőleg a rendőri hatóság főnöke) juthat tehát abba a helyzetbe, hogy a nyomozást a Bp. 101. §. 3. pontjának analógiájára megszüntesse, ámde ily megszüntető határozat nem esik a 444. §-a alá, mely csak a bírói határozattal megszüntetett eljárás folytatását szabályozza.

d) Ha az eljárást azért szüntették meg, mert *a tettes vagy részes távol volt*. Ezen esetnek itt felvételére sem volt szükség, mert abban az esetben, ha a tettes vagy részes ismeretes, de távolléte miatt a bíróság elé nem állítható, a Bp. 472. §-ában külön szabályozott eljárásnak van helye, e szakasz negyedik bekezdése szerint pedig ily esetben «a nyomozás, illetőleg a vizsgálat befejezése előtt az eljárást a távollevő előállításáig meg kell szüntetni». Ez a megszüntetés azonban nem a vádlott javára hozott érdemleges határozat, hanem csak felfüggesztő jelleggel bír, mely mellett az eljárás a terhelt kézrekerültekor egyszerűen folytatható (Igy C. 5218/1907.). A 444. §. vonatkozó rendelkezésére tehát ily esetben semmi szükség sincs.

e) Ha a nyomozást vagy vizsgálatot azért szüntették meg, mert *valamely bizonyíték megszerzése rendkívüli nehézségbe ütközött*. Ezen eset kapcsán sem kerülhet sor a 444. §. alkalmazására, mert ebből az okból csak a nyomozás szüntethető meg a Bp. 101. §. 3. pontja alapján (az ügyészség, illetve a rendőrhatalóság főnöke által), bíróság azonban ily okból sohasem hozhat megszüntető határozatot. A 264. §. 6. pontja nem ilyen, hanem arra az esetre vonatkozik, ha a terhelt ellen felhozott bizonyítékok nem elegendők arra, hogy bűnösségére nézve alapos gyanút keltsenek, ami azonban egészen más, mint a fenti eset (ugyanígy Vargha Kom.).

Amint tehát e vizsgálat eredménye mutatja: a c)–e) pont alatti esetekben a 444. §. alkalmazására sor nem kerülhet s e szakasz alkalmazásáról csak akkor lehet szó, ha az eljárást a felhatalmazás, kívánat vagy magánindítvány hiánya okából vagy pedig azért szüntették meg, mert a terhelt mentelmi jogát a Ház nem függesztette föl.

3. Ha ezek a gátló körülmények megszűntek, az eljárás a vádló indítványára újabb határozat nélkül folytatható — de csak az elévülés beállta előtt.

a) Ami a felhatalmazást illeti, erre nézve a Curia jogegységi tanácsa (BI. 42/1919. számú határozatában) tévesnek jelentette

ki az eljárást kir. ítéletablának azt a jogi felfogását, mintha a felhatalmazás csak a vádirat benyújtásáig volna megadható; ezt sem alaki, sem anyagi jogszabály nem rendeli, amiből helyesen csak arra lehet következtetni, hogy korlát hiányában a felhatalmazás az elévülési határidőn belül bármikor megadható. Ezen álláspont helyességéhez szó sem férhet, nehézséget csak az a kérdés okoz, hogy vajjon az elévülés folyását félbeszakították-e a megszüntetett eljárás során bírói határozatok. A sajtó útján elkövetett cselekményeknél irányadó rövidebb (esetleg 6 hónapi) elévülési időre tekintettel ugyanis előfordulhat, hogy mire a kir. ügyész — a megszüntető határozat folytán — beszerzi a felhatalmazást, a sajtóközlemény megjelenésétől számított 6 hónap már eltelt.

A kir. Curia — nem ugyan a 444. §-a, hanem 449. §. 3. pontja kapcsán hozott — B. III. 7328/1926. számú határozatában (B. T. LXXIX. 75.) arra az álláspontra helyezkedett, hogy az alapper lefolytatása az elévülés bekövetkeztét megakadályozta s így a felhatalmazás — a Curia határozatától számított 6 hónapon belül — joghatályosan adatott. A határozat indoklásából kiemeljük a következőket:

«A vádemelés anyagjogi kellékei és a perelőfeltételek tekintetében a feljelentést tevő sértett igen gyakran nincs abban a helyzetben, hogy az általa feljelentés tárgyává tett cselekményt helyesen minősítse. Ezt a törvény nem is kívánja tőle, hanem csak azt, hogy azt az akaratát, kívánságát nyilvánítsa, miként az általa feljelentés tárgyává tett cselekmény miatt a feljelentett ellen a büntető eljárás megindíttassék. Ez pedig a jelen esetben a sértett részéről a kir. ügyészséghez a kérdéses cikk miatt beadott feljelentéssel megtörtént s ő nem lett figyelmeztetve arra, hogy az ellene elkövetett rágalmozás felhatalmazásra üldözendő; sőt ügyében a büncselekmény elbírálására hatáskörrel bíró és illetékes három fórum döntött, míg végre hitelesen megtudta, hogy ügyét mily perelőfeltétel mellett kell folytatnia, ha elégtételt akar kapni. A sértett a kitanítást követte, igényét — megint kellő időben — új perelőfeltétellel megnyitotta. A bírói cognitio ily törvényértelmező jogi munkáját tehát mégsem lehet olybá venni, mintha a Bp. 4. §-ának nézőszögéből tekintve, bíróilag mi sem történt volna, hisz más téren a hatásköri, illetékességi kérdésekben is elv az, hogy amit az előző bíró a törvény keretében tett, az nem veszi el hatályát a büncselekményre és a vádlottra nézve.»

Erre a határozatra abból a szempontból, hogy a felhatalmazás tekinthető-e újrafelvételi novumnak, a Bp. 449. §. 3. pontja kapcsán még vissza fogunk térni, — abban a vonatkozásban azonban, amely a felhatalmazás nélkül indított eljárás során hozott bírói határozatoknak az elévülés szempontjából való jelentőségét méltatja, a határozat fenti indoklását helyesnek tartom. Mégpedig tekintettel a Btk. 108. §-ára, mely szerint az elévülést félbeszakítja a bíróságnak az elkövetett bűntett vagy vétség miatt a tettes vagy részes ellen irányzott határozata vagy intézkedése. Az ugyanis kétségtelen, hogy a megszüntetett eljárás során a terhelt ellen hozott bírói határozatok (maga a vádiratot elutasító határozat nem, mert ez a terhelt javára szólt) ex posteriori t. i. a vádtanács állásfoglalása folytán semmiséknek nem tekinthetők.

b) Ugyanez az álláspont érvényesül természetesen abban az esetben is, ha az eljárás a kívánatnak hiánya, vagy a mentelmi jog (t. i. a mentelmi jog felfüggesztésének megtagadása) miatt szüntettetett meg, mert úgy a felhatalmazás megadásának, mint a kívánat kijelentésének és a mentelmi jog felfüggesztésének egyetlen időbeli korlátja: az elévülés ideje.

c) Másként áll a dolog oly esetben, midőn a nyomozást, illetve vizsgálatot a magánindítványra jogosult indítványának hiánya miatt szüntették meg. A magánindítványt ugyanis — a Btk. 112. §-ának parancsoló rendelkezése értelmében — az elévülési időn belül is azon naptól számított három hó alatt kell előterjeszteni, amely napon az elkövetett bűntett vagy vétség és annak elkövetője az indítványra jogosítottnak tudomására jutott. Hozott ugyan a Curia olyan határozatot is, amely szerint a magánindítvány a megszüntető határozat meghozatalától számított 3 hó alatt is előterjeszthető (Bt. XXVII. 227.), ámde ez az álláspont szerintem téves, mert a cselekmény és ennek elkövetője nem a megszüntető határozat meghozatalakor jutott a magánindítványra jogosultnak tudomására. Némi támpontot talál ugyan per analogiam a fenti határozat a Bv. 21. §-ában, melynek második bekezdése szerint «a magánindítvány előterjesztésének határidejét attól a naptól kell számítani, amelyen a sértett az alapügyben hozott véghatározatról tudomást szerzett», ámde nézetem szerint éppen abból, hogy a törvényhozás akkor, midőn a Btk. 112. §-ában felállított szabály alól kivételt kívánt tenni, ennek külön rendelkezéssel adott kifejezést, — azt kell következtetni, hogy minden egyéb esetben a szabály alkalmazandó.

Véleményem szerint tehát a Bp. 444. §-a szempontjából a három hónapot a Btk. 112. §-ában megállapított időponttól kell számítani, ami természetesen egyértelmű azzal, hogy a magánindítvány hiánya az eljárásnak ezen okból bírói határozattal történt megszüntetése esetében rendszerint sohasem lesz pótolható, mert a szóbanforgó három hónap a határozat meghozataláig a legtöbb esetben már eltelt.

Eppen ezért ajánlatos, ha a kir. ügyészségek követik Löwének azt a tanácsát (Kommentár II. könyv, első fejezet, 7. e.), hogy oly esetekben is szerezzék be már az eljárás elején a sértett magánindítványát, amikor erre nézetük szerint ugyan szükség nincs, de nincs kizárva annak lehetősége, hogy a bíróság a cselekményt magánindítványra üldözendőnek fogja minősíteni.

445. §.

Ha az eljárás a 444. §-ban nem említett okból volt jogerősen megszüntetve: az újrafelvételnek az elévülés határidején belül csak új terhelő bizonyíték alapján és egyedül a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló indítványára van helye.

Ez indítvány felett, szükség esetén az új bizonyítéknak kiküldött bíró által való felvétele után, a megszüntetett ügyre nézve illetékes elsőfokú bíróság tárgyalás nélkül határoz.

Megszüntetett
eljárás
újrafelvétele.

1. Amíg — mint láttuk — a 444. §. eseteiben nem újrafelvételnek, hanem a részben az anyagi törvény rendelkezéseivel, részben a terhelt személyével kapcsolatos pergátló körülmények és akadályok megszűntével az eljárás egyszerű folytatásának van helye, — addig a 445. §-ban már valóságos újrafelvételről van szó, melynek csak «új terhelő bizonyítékok alapján» van helye. A két szakasz közötti különbséget éppen az teszi, hogy bár a 444. §-ban szabályozott eljárás folytatására is az alapot bizonyos új körülményeknek felmerülése adja, tehát pl. az, hogy az eladdig hiányzott felhatalmazás utólag megadatott és produkáltatott, vagy hogy a terhelt mentelmi joga utóbb megszűnt, — ámde ezek a körülmények nem a cselekmény tényálladási elemeire, a terhelt anyagi bűnösségére, hanem ezeken kívülálló processualis feltételekre vonatkoznak, míg ezzel szemben a 445. §-ban megkivánt új terhelő bizonyíték a terhelt ténybeli bűnösségére utal.

2. Amint a 444. §-nál tettük, vegyük sorra itt is azokat az eseteket, amelyekben a 445. §. alkalmazására sor kerülhet; a 445. §. ezeket az eseteket nem sorolja fel, hanem akként jelöli meg, hogy idetartoznak mindazon esetek, amelyekben az eljárás a 444. §-ban nem említett okból volt jogerősen megszüntetve. Minthogy itt ugyancsak csupán a bírói határozattal történt megszüntetés esetei jöhetnek szóba, ezek pedig a Bp. 264. §-ában vannak felsorolva, e szakaszban kell keresni a megszüntetés azon eseteit, amelyekben a 445. §. alkalmazására kerülhet sor.

a) A 264. §. 1. pontjában említett eset az, ha a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, vagy ha bűncselekmény ugyan, de tárgyában korábban jogerős ítélet volt hozva. Ez a pont teljesen megegyezik a 326. §. 1. pontjával, melynek esetben felmentő ítélet hozandó, — ami arra mutat, hogy az ezen okból hozott megszüntető végzés a terhelt szempontjából aequivalens a felmentő ítélettel. A jogerős korábbi ítélet, vagyis a res iudicata esetét azonban már eleve ki kell zárni a 445. §. szempontjából, amely csupán jogerős végzéssel megszüntetett ügyekre nyerhet alkalmazást. Marad tehát az az eset, amikor a vád tanács azért szüntette meg az eljárást, mert a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény. A megszüntetés ugyan az ilyen esetben jogi okból történt, az újrafelvételi indítvány azonban nem alapítható csupán újabb jogi érvekre, az eredeti tényállás újabb jogi subsumtiójára, avagy az addigi bizonyítékok újabb szempontból való mérlegelésére, hanem az indítvány csak a bűncselekmény valamelyik tényálladási eleme szempontjából releváns új terhelő bizonyítékok alapján tehető meg. Pl. Ha a terhelt ellen a Btk. 236. §-a címén indított eljárást azért szüntették meg, mert a sértett leány a közösüléskor tizennegyedik életévét már betöltötte, akkor az eljárás újrafelvétele a 445. §. értelmében kérhető egy korábban még be nem szerzett születési anyakönyvi kivonat alapján, amely azt bizonyítja, hogy a sértett leány a szóbanforgó időpontban tizennegyedik életévét még nem töltötte be.

b) A 264. §. 2. pontjának esete az, ha a terhelt halála, ki-

rályi kegyelem vagy elévülés következtében eljárásnak nincs helye. Ezek a Btk. 105. §-a értelmében a bűnvádi eljárás megindítását kizáró okok. Ezek közül a terhelt halála miatt tévesen megszüntetett eljárás újrafelvételére alig kerülhet sor, bár nincs kizárva, hogy az eljárást tévedésből szüntették meg a fenti okból s utóbb kiderül, hogy a terhelt nem halt meg. Az már gyakrabban fordulhat elő, hogy kegyelem okából tévesen szüntették meg az eljárást, de ennek kapcsán a 445. §. alkalmazására ezidőszerint még sem szokott sor kerülni, mert a legutóbbi kegyelmi elhatározások végrehajtása tárgyában kiadott rendeletek (12.244/1928. I. M. számú rendelet 14. §-a s a 8661/1930. I. M. számú rendelet 18. §-a) értelmében ha az eljárás kegyelem okából a Btk. 105. §. 2. pontja alapján történt megszüntetése után kiderül, hogy a kegyelem feltételei nem forognak fenn, a «kegyelem tárgyában hozott korábbi határozatot hatályon kívül kell helyezni». Ez a rendeleti intézkedés kétségbevonhatlan ellentétben van a 445. §. rendelkezésével, de e mellett szükségtelen is, mert hiszen e szakasz második bekezdése is módot ad a megszüntetett eljárásnak tárgyalás nélkül való újrafelvételére. Végül előfordulhat az is, hogy az eljárásnak elévülés okából történt megszüntetése után produkál a vád oly új bizonyítékot, amelyből kiderül, hogy az elévülés nem következett be.

Amint tehát látjuk, a bűnvádi eljárás megindítását kizáró bármelyik okból megszüntetett eljárásnak a Bp. 445. §-a alapján való újrafelvétele elvileg nincs kizárva s ezek az esetek a Bp. 444. §. eseteivel némi rokonságot mutatnak annyiban, amennyiben a b) pont ezen eseteiben tulajdonképpen csak bizonyos pergátló körülmények, nem pedig a vádlott alanyi bűnösségével s a vádbeli cselekmény tényálladási elemeivel összefüggő körülmények voltak okai az eljárás megszüntetésének s így magának a vádnak, illetve bűnösségnek érdemi elbírálásába a bíróság még nem is bocsátkozott. — Arról, hogy a bűnvádi eljárást kizáró ok alapján a Bp. 446. §-a szerint van-e újrafelvételnek helye, e szakasz taglalásánál van szó.

c) A 264. §. 3. pontjának egyik esete az, ha az eljárást azért szüntették meg, mert a terhelt a beszámíthatóságot kizáró, gyógyíthatatlan elme zavarban szenved, — másik esete pedig az, ha a megszüntetés indoka az volt, hogy a terhelt a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik évét még nem haladta túl (Btk. 83. §.). Az utóbbi eset kapcsán a Bp. 445. §. alkalmazásáról most már nem lehet szó, mert a fiatalkorúak ügyeiben az újrafelvételre vonatkozólag az Fb. 8. §. második bekezdése értelmében a Bp.-nek a járásbíróóság előtti eljárásra vonatkozó szabályai irányadók, ámde azért e szabályok értelmében (Bp. 558. §.) is az újrafelvételnél alkalmazandó a Bp. 445. §. ezenfelül a Fb. 43. §.

A beszámíthatóságot kizáró egyéb körülmények (pl. a jogos védelem) miatt a vád tanács nem szüntethetvén meg az eljárást, ezekkel kapcsolatban az eljárásnak a Bp. 445. §-a alapján újrafelvétele nem történhetik meg.

d) A 264. §. 4. pontjának felsorolt okokból (t. i. a felhatal-

mazás, kívánat vagy magánindítvány okából) megszüntetett eljárás folytatásáról a Bp. 444. §-a rendelkezik.

e) A 264. §. 5. pontjának esete az, ha a vádtanács azért szüntette meg az eljárást, mert a vád képviselőjére jogosultak a vádat mindnyájan elejtették, illetőleg a vád képviselőjét nem vették át. Az osztrák Bp. 352. §-a — mely a magyar Bp. 445. §-ának egyébként hű mintaképeül szolgált — kifejezetten megmondja, hogy ha a magánvádló egyszer elejtette a vádat, újrafelvételt többé nem indítványozhat. A 445. §. e hiányát a bírói gyakorlat pótolta. Egy magánvádas ügyben ugyanis a Curia B. I. 3477/1917. számú jogegységi határozata (BD. XII. 36.) kimondta, hogy nem indítványozhatja a bűnvádi eljárás újrafelvételét az, akinek vádjoga akár lemondás, akár a lemondással egyenlő hatályú jogcselekmény folytán megszűnt. E határozat indokolása szerint:

«A magánvádló a Bp. 445. §. szerint az ott meghatározott feltételek fennforgása esetében a jogerősen megszüntetett eljárás újrafelvételének indítványozására jogosult ugyan, ámde ez a jogosultsága magánvádlói minőségének folyománya lévén, ezen minőségének elvesztésével megszűnik. Minthogy pedig a magánvádló jogai a Bp. 49. §-a értelmében lemondással megszűnnek és a lemondás nem vonható vissza s minthogy az idézett §. ötödik bekezdése szerint a lemondással egyenlő hatályú, ha a magánvádló oly tárgyalásra, melyre szabályszerűen megidéztek, meg nem jelenik, illetőleg magát nem képviselteti s . . . úgy tekintendő, mintha a vádat elejtette volna . . . az újrafelvétel indítványozásakor magánvádlói jogokat már nem gyakorolhatott.»

Ezt a határozatot kiegészíti a BHT. V. kötete 516. sz. a. felvett J. E. határozat (B. 7302/911.), mely szerint a magánvádló, illetőleg a sértett elmaradása miatt hozott megszüntető végzés ellen csak igazolásnak van helye, de nincs helye újrafelvételnek.

Minthogy a 264. §. 5. pontjában említett esetben a vizsgálóbíró is jogosult a vizsgálat megszüntetésére (Bp. 128. §.), a Bp. 445. §-a szerinti újrafelvételnek ily esetben nemcsak a vádtanácsi, hanem a vizsgálóbírói határozattal megszüntetett eljárásra vonatkozólag is van helye.

A közzévaló vádelejtése folytán megszüntetett eljárás újrafelvétele is azonban csak oly esetben képzelhető el, ha a közzévaló olyan új terhelő bizonyítékot produkál, amely a vád elejtésekor rendelkezésére nem állott. Ez az eset tehát analog az f) pont alatt alább tárgyalt esettel.

f) A 264. §. 6. pontja szerint a vádtanács megszünteti az eljárást, «ha a terhelt ellen felhozott bizonyítékok nem elegendők arra, hogy bűnösségére nézve alapos gyanút keltsenek». Helyesen utal Vargha arra, hogy «miután a törvény 445. §-a az újrafelvétel feltételeként az új terhelő bizonyítékot kívánja meg, ebből következik, hogy megszüntető végzéssel szemben leggyakrabban bizonyítás okából, vagyis akkor fognak újrafelvételt szorgalmazni, ha a megszüntetés a 264. §. 6. pontja alapján történt». A megszüntetés egyéb eseteiben azonban — amint láttuk — vagy egyáltalában nem, vagy csak ritkán kerülhet sor a 445. §-a alapján való újrafelvételre.

3. A 445. §. szerinti újrafelvételnek feltételei egyébként lényegileg azonosak a 449. §. szerinti újrafelvétellel, tehát annak is csak az elévülés határidején belül s egyedül a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló indítványára és csak új terhelő bizonyíték alapján van helye. Valami különbség mégis van a két szakasz rendelkezései között s ez — mint arra Vámbéry idézett értekezésében helyesen rámutat — sérti a vádelvet és a felek perbeli egyenlőségét. Amíg ugyanis a 449. §. csak oly új tény vagy bizonyíték alapján engedi meg az újrafelvételt, amely a felmentettnak elítélését (vagy az elítéltnak a büntetőtörvények súlyosabb rendelkezése alá eső bűncselekményben való bűnösségét) valószínűvé teszi, addig a 445. §. az új terhelő bizonyítékot minden további hozzáadás nélkül elégséges alapnak mondja az újrafelvétel indítványozására. A 449. §-tól való ez az eltérés annál kevésbé indokolt, mert ha már annyi bizonyíték sem merült fel a terhelt ellen, hogy ő vád alá helyezhető lett volna, akkor bármily új terhelő bizonyíték alapján új eljárás alá vonása annál inkább indokolatlan zaklatásokra vezethet, mert az újrafelvétel kérdésében a bíróság tárgyalás — tehát a terhelt meghallgatása — nélkül határoz. Az osztrák törvény a megszüntetett eljárás újrafelvételét is csak oly új bizonyítékok alapján engedi meg, amelyek «geeignet erscheinen, die Überführung des Beschuldigten zu begründen».

A megszüntetett eljárás újrafelvételét nem indítványozhatja a terhelt, pedig elképzelhető olyan eset, amelyben ez az ő érdekében volna. (Pl. ha a vádtanács — bár a bűnösségre nézve alapos gyanút keltő bizonyítékok fennforgását megállapíthatónak találja, de — a beszámíthatóságot kizáró elmezavar címén szüntette meg az eljárást s a terhelt vagy hozzátartozója utóbb olyan új bizonyíték birtokába jut, amely kétségtelenné teszi, hogy nem is követte el a vádbeli cselekményt). Egy tényleg felmerült esetben ki is mondotta a pozsonyi kir. ítélőtábla, hogy beszámíthatatlanság címén történt vádelejtés esetén a vádlott későbbi ártatlanságának bizonyítása végett nem élhet újrafelvétellel (173/901. BT. XLII. 15.).

Ami az új bizonyíték fogalmát illeti, erről részletesebben a 446. és 449. §-ának 3. pontja kapcsán lesz szó, itt csak annyit, hogy mint az előfordulható esetek (2. a)–f)) vizsgálatánál láttuk, ezek csak új ténykörmények lehetnek.

4. Ha a vizsgálatot a vizsgálóbíró, az eljárást pedig a vádtanács szüntette meg, — az eljárás újrafelvételére irányuló indítvány fölött a vizsgálóbíró, illetve a vádtanács illetékes dönteni, mert ily esetekben az indítvány elsődleges célja a vizsgálat folytatása, illetve a vád alá helyezés; egyéb esetekben a kir. törvényszék illetékes.

446. §.

Ítélettel befejezett bűnvádi eljárás újrafelvételének az újrafelvétel elítelt javára csak az ítéletnek jogerőre emelkedése után és a az elítelt következő feltételek valamelyikének fennforgása esetén van helye:(1)

1. ha az elítélt ellen az alapperben bizonyítékul hamis vagy hamisított okirat valódi gyanánt volt használva, vagy hamis tanúzás volt elkövetve, vagy hamis szakértői vélemény volt adva és ezek a bizonyítékok az ítéletre befolyással lehettek;(2)

2. ha az ítélőbíróságnak valamelyik tagja vagy a vizsgálóbíró, illetőleg az esküdtszék határozatának hozásában részt vett esküdt meg volt vesztegetve, vagy ha közülök valamelyik az eljárásra vonatkozólag hivatalos kötelességének a büntető törvények alá eső más megszegését követte el és nincs kizárva az, hogy ezek a bűncselekmények az ítéletre befolyással voltak;(3)

3. ha az indítványozó olyan új tényt vagy bizonyítékot hoz fel, mely akár magában, akár kapcsolatban a befejezett eljárás folyamán felhozottakkal, az elítéltnak nembűnösségét, vagy a büntető törvények enyhébb intézkedése alá eső bűncselekményben való bűnösségét teszi valószínűvé;(4)

4. ha ugyanarra a bűncselekményre nézve több ítéletet hoztak és ezeknek az ítéleteknek, valamint az alapjukul szolgáló tényeknek egybevetéséből nyilvánvaló, hogy ugyanazt az egyént ismételve ítéltek el, vagy hogy egy vagy több vádlott ártatlan, illetőleg olyan bűncselekményben bűnös, amely a büntető törvényeknek enyhébb intézkedése alá esik, mint az, amely miatt elítéltek;(5)

1. Amint a 446. §. bevezető részéből látjuk: az elítélt javára irányuló újrafelvételnek nem akadály a körülmény (ami a felmentett terhére irányuló indítványnak akadály), hogy az ítélet tárgyául szolgált bűncselekmény időközben elévült. Ez természetes folyománya annak, hogy az elévülés a vádlott érdekében statuált jogintézmény s hogy az elítéltnak az ártatlansága bizonyítására irányuló joga érvényesítését nem lehet időbeli határokhoz kötni. De nem akadály az elítélt javára való újrafelvételnek a bűnvádi eljárás megindítását kizáró másik két körülmény, t. i. az elítélt halála és a kegyelem sem. Hogy az előbbi nem akadály, az kitűnik a Bp. 447. §. 2. és 3. pontjaiból, — hogy pedig *nem akadály az sem, hogy az ítélet tárgyává tett cselekmény kegyelem alá esik*, ezt kimondotta a Curiának a BHT. VII. kötetébe 843. sz. a. felvett E. H. (BI. 7776/1922.), melynek vonatkozó indokolása a következő:

«A Bp. XXI. fejezetében szabályozott újrafelvételi eljárás ugyanis perjogi természetére nézve lényegesen különbözik az alapperbeli eljárástól. Az utóbbiban még csak terhelt, később vádlott van, aki ellen az állam büntetőigényét érvényesíti és az eljárás célja ezen igény alaposágát megvizsgálni, a vádbeli tett büntetendőségét eldönteni s ha ez a vádlott terhére dől el, a bűncselekmény minősége és az alanyi bűnösségnek — büntetéssel megtorlandó — foka tárgyában döntenl. Amíg mind e kérdésre jogerős ítélet nincs, addig az állam büntetőigénye a Btk. 105. §-ában elősorolt okokból elenyészhetik.

Ha azonban az államnak érvényesített büntetőigénye jogerős marasztaló ítélet alakjában a vádlott ellen elismertetett, a vádlottból elítélt lett, akinek javára a kiszabott büntetés elengedése végett már nem a Btk. 105., hanem a 117. §-a érvényesíthető. Ezen mítsem változtat az újrafelvétel, amely mögött immár nem meg

nem állapított, kétes büntetőigény, hanem jogerős ítélet van. Az újrafelvételi eljárás célja csak a jogerős ítélet egészben vagy részben való hatálytalanításának elérése, de amíg az végérvényesen meg nem történik, — addig az alap nem a büntetőigény, hanem a jogerős ítélet valósága, amellyel szemben a büntetést végrehajtó hatóság — feltételeinek fennforgása esetén — szerezhethet érvényt a Btk. 117. §-ának, de amellyel szemben az újrafelvétel keretében eljáró és határozó bíróság a Btk. 105. §-ára többé vissza nem térhet. E részben tehát a kir. ítélőtábla törvényértelmezése s ennek következtében a Btk. 105. §-ának alkalmazása téves és a törvényhely valódi rendelkezését sérti.

De törvényellenes és az elítélt lényeges sérelmére szóló a kir. ítélőtáblának az a törvényt magyarázata is, amely szerint az újrafelvett bűnperben az eljárás és az érdemi döntés mellőzhető, ha a közbejött kegyelem okából az eljárás megszüntetése indokolt. A fent előadottak szerint ez a feltétel, mint lehetőség az újrafelvételi eljárás során a bíróság előtt fel nem merülhet, mert a büntetés végrehajtásának a Btk. 117. §-a eseteiben való kizárása esetén az intézkedés a végrehajtó hatóság feladata; elesvén tehát a helytelenül odaállított feltétel, a következtetés sem áll meg. Az anyagi jogszabályok e részben nem hagynak fenn kétséget. De ha az anyagi jogszabályok bármi kis mérvben a kételyt mégis lehetővé tennék, ezt eloszlatja a Bp. 447. és 449. §-ainak egybevetett azon világos rendelkezése, hogy az elítélt javára az újrafelvételt s az ezzel kapcsolatos egész eljárást nem akadályozza sem az, hogy az elítélt meghalt, sem az, hogy az elévülés időközben bekövetkezett, — amiből önként folyik, hogy a jogerős büntetés végrehajtását kizáró kegyelem sem akadályozhatja az újrafelvételi eljárás szabályszerű lefolytatását és a bíróságnak perrendszerű döntését. S ez a büntetés végrehajtásának szakában előállott kegyelem csak azért nincs sem a 447., sem a többi szakaszokban említve, mert az az újrafelvételi eljárástól független és a bíróság döntésére nincs semmi befolyással.

Ezek szerint tehát nincs kizárva, hogy a jogerősen elítélt, ha a büntetését kegyelemből el is engedik, a sikerrel kérelmezett újrafelvétel során magát a bűnösség bélyegétől is tisztázza, nemkülönben az alapítélet egyéb terheitől (mellékbüntetés, kártérítés, költség, elkobzás) is megmenekülni törekedjék; következésképp őt a Bp. XXI. fejezetében előírt megszorításokon felül ebben akadályozni törvényellenes és úgy reá nézve sérelmes.»

Ugyanezt az elvet mondotta ki egyébként a BHT. VII. kötetébe 776. sz. a. felvett J. E. határozat (BI. 4601/1922), valamint legújabbban a jogegységi tanács BI. 5217/1930. számú határozata is (BD. XXIV. 8. lap.). Ezeknek a határozatoknak helyességéhez szó sem férhet, mert valóban nem mindegy az elítéltné nézve, hogy kegyelmet kap-e (ami tulajdonképpen mindig bűnösséget tételez fel), vagy pedig, hogy magát a jogerős alapítélet hatálya alól bírói határozattal teljesen tisztázza az ártatlansága derül-e ki. Az eddigiek szerint tehát nyilvánvaló, hogy az elítélt javára való újrafelvételi eljárás folyamatbátételének nem akadály az, hogy az ítélet tárgyává tett cselekményre vonatkozólag a bűnvádi eljárást kizáró valamely ok forog fenn. Arról, hogy viszont a bűnvádi eljárást kizáró ok alapján van-e helye újrafelvételnek, a 446. §. 3. pontja kapcsán lesz szó.

A törvényben nincs tiltó rendelkezés arra vonatkozólag, hogy van-e helye az újrafelvételi kérelem megismétlésének s éppen ezért nincs is akadály annak, hogy az újrafelvételi kérelem a már egy (sőt esetleg több) ízben történt elutasítás

dacára megismételtesék, feltéve, hogy a fél olyan új bizonyítékot produkál, amely sem az alapítélet meghozatalakor, sem az előző újrafelvételi kérelem elutasításakor a perben nem volt ismeretes.

Nem állja útját az újrafelvételnek az sem, hogy a jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztésbüntetés a Bp. 517. és 518. §-ai szerint össz-büntetésbe foglaltatott s az össz-büntetés kiszabása után új ténybeli adatok merülnek fel. (C. BI. 3940/1924.)

Az elítélt javára megengedett újrafelvétel részleges feltételei a 446. §. 1—4. pontjaiban vannak megállapítva.

2. Az 1. pont szerint újrafelvételnek van helye, ha az alapperben az elítélt ellen bizonyítékul

a) hamis vagy hamisított okirat valódi gyanánt volt használva;

b) hamis tanuzás volt elkövetve;

c) hamis szakértői vélemény volt adva és ezek a bizonyítékok az ítéletre befolyással lehettek. E pont rendelkezései teljesen megegyeznek a 449. §. 1. pontjának rendelkezéseivel.

ad a) Az itt említett okiratok elsősorban azok a jegyzőkönyvek és bizonyítványok, amelyek a Bp. 313. §-a értelmében a fő tárgyaláson felolvastattak, vagy szakértői szemle tárgya (Bp. 250. §.) voltak. Hiány ugyan a törvényben, hogy a hamis okiratok mellett nem említi meg azokat a tárgyakat (bűnjelket) is, amelyek a Bp. 169. §-a értelmében bizonyításra felhasználhatók s amelyeknek koholásával és előállításával a hamis vád is elkövethető (Btk. 227. §.), — ámde ezt a hiányt a gyakorlatban — tekintettel arra, hogy a törvény nyilván bármely bizonyító eszköz hamisítása esetében módot akart adni az újrafelvételre — az okirat fogalmának kiterjesztő magyarázata útján kell pótolnia (U. így Löwe: Kommentár ad 399. §.), amire törvényes alapot nyújt az a körülmény is, hogy a Btk. az okirathamisításról szóló XXXII. fejezetébe vette fel a határjelhamisítás vétségét (407. §.) is. Egyébként erre a kiterjesztő magyarázatra alig lesz szükség, mert hasonló esetekben az újrafelvétel a 446. §. 3. pontja alapján is rendszerint elrendelhető lesz.

ad b) és c) A hamis tanuzás és hamis szakértői vélemény mellől viszont kimaradt a fordító és a tolmács, akik pedig a Btk. 217. §-a értelmében a hamis tanuval egyenlően büntetendők; de a fent előadottak szerint kétségtelen, hogy újrafelvételnek akkor is helye van, ha az alapperben ezek hamis fordítást terjesztettek a bíróság elé. Annak megállapításánál, hogy a hamis tanuzás és hamis szakértői vélemény esete fozog-e fenn, a Btk. rendelkezései irányadók, ezek szerint pedig e cselekmények csak akkor büntethetők, ha a tanu vallomására esküt tett (Btk. 213., 215. §.), illetve a szakértő véleményét eskü alatt terjesztette elő (218. §.). Ebből a szempontból aggályos az a tény, hogy a Bp. 311. §-ának azon rendelkezése folytán, mely szerint a tanuk megeskütése mellőzendő, ha azt a felek egyike sem kívánja, a bűnügyekben igen gyakran fordul elő az, hogy a bíróság a tanukat ez okból nem esketi meg.

Mert ilyen esetekben a hamis tanuzás jogerős bírói ítélettel meg nem állapítható, ami pedig a 451. §. értelmében előfeltétele az újrafelvételi kérelem előterjesztésének (l. még erről a kérdéstről a 451. §-nál).

Az 1. pont szövegéből («az elítélt ellen») nyilvánvaló továbbá, hogy e pont alapján csak akkor van helye újrafelvételnek, ha a hamis okirat felhasználása, vagy a hamis tanuzás az alapperben a vádlott terhére történt s ennek az ítéletre befolyása lehetett. Ha tehát a bíróság a szóbanforgó okiratot vagy vallomást kifejezetten lényegtelennek jelentette ki, vagy pedig az a vádlott javára esett mérlegelésbe, — újrafelvételnek az okirat vagy vallomás hamissága dacára sincs helye.

A német «Entwurf» azon helyes belátás alapján, hogy az okirathamisítás, hamis tanuvallomás vagy szakértői vélemény lényegileg új tények, illetve bizonyítékok, — a jelenlegi törvény 359. §-ának ezekről külön rendelkező 1., 2. pontjainak elhagyását tervezi. E tervezet szerint tehát a fenti okokból újrafelvétel a novumnak a mi 446. §-unk 3. pontjával lényegileg egyező általános jogalapján kérendő. Ezzel az újrafelvétel lehetősége lényegesen tágult, mert a tervezet szerint nemcsak hamis okirat, hanem pl. lábnyom, ujjnyomat, vérpróba hamisítása esetében is lehet újrafelvételt kérni s mert nemcsak a formális, tehát a kellő figyelmeztetés után esküvel megerősített hamis tanuvallomás, hanem az alapperben tett bármilyen hamis vallomás is alapja lehet az újrafelvétel elrendelésének (l. Indokolás 82. oldal).

3. A 2. pontban foglalt taxatív felsorolásból következik, hogy sem a kir. ügyész, sem a védő, sem a jegyző, sem a határozathozatalban részt nem vett pótbíró és pótesküdt megvesztegetése nem szolgálhat alapul az újrafelvétel elrendelésére, hanem — a vizsgálóbírótól eltekintve — csak az ítélethozatalban tényleg részt vett bíró vagy esküdt megvesztegetése (a német törvény u. így + Schöffe, az osztrák törvény ellenben bármely harmadik személy megvesztegetése esetében).

Annak a további feltételnek, hogy ha «nincs kizárva az, hogy ezek a bűncselekmények az ítéletre befolyással voltak» nincs jogosultsága, de — minthogy a legkritikább esetben lehet csak kizártnak tekinteni e befolyás tényét — nincs is sok gyakorlati jelentősége. (A német Stpo szerint nem is feltétele az újrafelvételnek az, hogy volt-e valami befolyása a kötelezőségnek az ítélethozatalra.) Mert pl. akkor is, ha a vádló a hármastagú bírói tanácsnak csak egy tagját (pl. az előadót) vesztegette meg s a marasztaló ítélet egyhangú volt, sem lehet kizártnak tekinteni azt, hogy a megvesztegetett bíró előadásának vagy kapacitálásának lehetett valami befolyása a másik két — meg nem vesztegetett — bíró véleményének kialakulására. Általában az az álláspont a helyes tehát, hogy ha bebizonnyul (451. §.) akár csak az egyik tanácsagnak megvesztegetése is, akkor mindig helyt kell adni az újrafelvételnek, mert már ilyenkor is meg van fertőzve annak a forrásnak tisztasága, amelyből a bírói ítéletnek fakadnia kell.

Előfordulhat azonban az is, hogy a tanács egyik tagját maga a vádlott vesztegeti meg, a megvesztegetett tanácság felmentést is proponál, de leszavazzák. Kérdés, van-e ilyen

esetben helye újrafelvételnek? A német törvény szerint nincs, mert az elítélt maga volt okozója a kötelességszegésnek (maga volt a megvesztegető; az Entwurf már elejti ezt a korlátozást). A Bp. ugyan ilyen esetben kifejezetten nem zárja ki az újrafelvételt, de azért ilyen esetben megtagadható az újrafelvétel azon az alapon, hogy a megvesztegetésnek nyilvánvalólag nem volt befolyása a meghozott ítéletre.

Ezekre a kérdésekre vonatkozólag egyébként bírói gyakorlat nem is áll rendelkezésre, ami annak az örvendetes ténynek tulajdonítandó, hogy hazánkban évtizedek múlnak el anélkül, hogy bíró megvesztegetése előfordulna.

4. A leggyakrabban előforduló esete az újrafelvételnek az, amelyet a 446. §. (illetve a vádlott terhére a 449. §.) 3. pontja szabályoz, vagyis az új tény vagy bizonyíték alapján való újrafelvétel.

Bár a «novum» fogalmának irodalma igen régi és igen terjedelmes, annak eldöntése, hogy valamely tény vagy bizonyíték in concreto újnak tekinthető-e, gyakran még mindig nehézségeket okoz.

a) Mindenekelőtt azzal kell tisztába jönnünk, hogy mi a jelentősége a 446. (és 449.) §-ban előforduló «új tény vagy bizonyíték» szavaknak. Minhogynem új tény felhozása nem jelenthet egyebet, mint ennek az új ténynek állítását, ez pedig önmagában, tehát mint puszta állítás, még nem szolgálhat alapul az újrafelvétel elrendelésére, hanem csak akkor, ha egyúttal annak bizonyítékai is felhozhatók, — nyilvánvaló, hogy az új tény állítása csak az arra vonatkozó bizonyítékokkal együtt lehet alap az újrafelvétel indítványozására. De viszont lehetséges, hogy az elítélt kérelmét nem új tényre alapítja, hanem az alapperben már előfordult, de meg nem állapított ténykörülmenyre hoz fel csupán újabb bizonyítékot. Ezek szerint tehát új bizonyítékot mindig fel kell hozni és ez a bizonyíték vonatkozhatik vagy egy új, vagy pedig egy már az alapperben felhozott tényre. Az új tényállítás bizonyíték nélkül s az új bizonyíték valamely reveláns ténykörülmenyre vonatkozás nélkül tehát egyaránt elégtelen alap az újrafelvétel indítványozására. — Ennek a tételnek igazsága azon alapszik, hogy — mint Walther mondja (Die Rechtsmittel im Strafverfahren c. művében 172 l.) — az újrafelvételnél mindig arról van szó, hogy ugyanaz a ténykérdés ellenkezőleg döntessék el, vagyis ha az alapper bírósága valamely ténykérdést igenlőleg döntött el, úgy az újrafelvételi kérelemnek célja az kell, hogy legyen, hogy ugyanaz a ténykérdés tagadólag döntessék el.

b) Ami már most a novum fogalmát illeti, ezt lehet a bíróság és lehet az elítélt szempontjából tekinteni.

A bíróság szempontjából novumnak csak az oly körülmény, illetve bizonyíték tekinthető, mely az ítélethozatalkor a bíróság előtt ismeretlen volt. Walther szerint (id. munkája 158. l.) ennek megállapítása igen könnyű a főtárgyalási jegyzőkönyvek alapján, mert ezeknek tartalmazniok kell az ítélet alapjául szolgált összes bizonyítékokat. Ha tehát az újrafelvételi kére-

lem oly bizonyítékra van alapítva, amelyről a jegyzőkönyvben említés nincs, akkor ez a bizonyíték újnak tekintendő. Ugyanígy ellenőrizhető (Walther szerint) a novum fennforgása oly esetben is, ha az elítélt az alapperben kihallgatott tanuk által akar egy új ténykörülmenyt bizonyítani, legföljebb kisegítésként kell a netáni vizsgálati (nyomozási) jegyzőkönyvek tartalmához fordulni s amennyiben e jegyzőkönyveknek a főtárgyalási jegyzőkönyvvel való egybevetése alapján megállapítható, hogy a kihallgatott tanuk a felhozott ténykörülmenyről nem tettek említést, akkor ez a körülmény novumnak tekintendő.

Ez a megállapítási mód természetesen feltételezi azt, hogy a főtárgyalási jegyzőkönyvekbe a tanuknak vallomásai akként vétessenek fel, hogy a jegyzőkönyv a vallomásnak lényeges tartalmát kimerítően és teljes hűséggel tüntesse fel, amint ezt a Bp. 331. §-a rendeli is. Eppen ezért az újrafelvétel szempontjából aggályos a II. Bn. 27. §-ának az a rendelkezése, amely bizonyos esetekben megengedi azt, hogy a főtárgyalásról jegyzőkönyvet egyáltalában ne készítsenek. Igaz ugyan, hogy ennek egyik előfeltétele az, hogy a vádlott a főtárgyaláson részletesen beismerő vallomást tett legyen, ami rendszert a bűnösség fennforgására is mutat, mégis ily esetben is előfordulhat, hogy az elítélt újrafelvétellel él, aminek a törvény szerint nem akadályozza az, hogy beismerő vallomást tett.

További kérdés az, hogy a bíróság szempontjából novumnak tekinthető-e oly bizonyíték, melynek fölvetését a vádlott az alapperben akár a főtárgyaláson, akár a fellebbezésében eredménytelenül kérte. E kérdés eldöntése az eset körülményeitől függ. Ha pl. az elítélt egyszerűen ugyanazon tanukra hivatkozik újrafelvételi kérelmében, akikre már fellebbezésben hivatkozott, akkor ez újrafelvételi novumnak semmiképp sem tekinthető, mert az alapper bírósága ebben a kérdésben már döntött. Ha azonban a vádlott mentőtanuinak kihallgatását a bíróság azért nem rendelte el, mert külföldön, vagy ismeretlen helyen tartózkodtak, — utóbb azonban — a jogerős marasztaló ítélet meghozatala után — hazatértek s itthon pl. a rendőrség vagy közjegyző előtt vallomást tettek az elítélt érdekében, — akkor nincs semmi akadályozza annak, hogy a már az alapperben bejelentett tanuknak ezen vallomásai alapján az újrafelvétel sikerrel indítványoztassék.

Az elítélt szempontjából novum mindaz, amit ő újrafelvételi kérvényében felhoz, feltéve, hogy az alapeljárás során fel nem hozta, tekintet nélkül arra, hogy volt-e róla tudomása, vagy nem. A törvény ugyanis nem zárja ki az újrafelvételt abban az esetben, ha az elítélt a korábbi eljárás során nem hozta fel azt a bizonyítékot, amelyről tudomása volt s amelyre újrafelvételi kérelmét alapítja. Hasonló rendelkezést tartalmaz az osztrák és a német törvény is, mégis a német Stpo azzal a kivétellel, hogy a járásbíróság és Schöffe bíróságok előtt folyamatban volt ügyekben — amelyekben tudvalevőleg (I. füzet II. o.) fellebbezésnek is van helye — csak oly tények és bizonyítékok hozhatók fel, amelyeket az elítélt az alapeljárásban,

mégpedig ennek a fellebbezés szakáig bezárólag terjedő részében nem ismert vagy hibáján kívül nem tudott érvényesíteni.

Ezen gondolatmenetben felvetődik az a kérdés, hogy az a vádlott, akit rágalmozás miatt jogerősen elítéltek azért, mert a valóságot bizonyítani nem tudta (Bp. 16. §.), kérhet-e újrafelvételt a valóságot bizonyító új tanúk vagy egyéb bizonyítékok alapján.

A St. 53., 54. §-ai értelmében a fél a valóság bizonyítását a vádirat közlésétől számított 8 nap alatt köteles kérni s ugyan-ezen határidő alatt köteles bizonyítékait is előterjeszteni, a végső alkalom azonban bizonyítékok betérjesztésére az elsőfokú főtárgyalás. Ha már most a vádlott ezen időpont után jut csak tudomására oly tényeknek vagy bizonyítékoknak, amelyek alkalmasak a valóság bizonyítására, azokat az alapperbelsőbbi szakában, tehát pl. már a fellebbviteli szakban sem, nem érvényesítheti. Véleményem szerint ezek alapján a 446. §. 3. pontja értelmében kérhet újrafelvételt, mert ezen új bizonyítékok felvétele az ő nem-bűnösségét (Bv. 16. §.) eredményezhetik s mert a St. 53., 54. §-aiban megszabott záros határidők csak az alapperben érvényesek, annak gyors befejezését célozzák, ez a cél azonban az alapper jogerős befejezésével el van már érve s az újrafelvételnél ez a sürgősségi szempont már nem érvényesülhet. Lényegileg ugyanez az eset áll be akkor, ha nem rágalmozási, hanem egyéb, pl. lopási vagy testi sértési ügyben a vádlott csak a kir. ítélőtábla ítéletének meghozatala után jut tudomására az ártatlanságát nyilvánvalóvá tevő új tényeknek vagy bizonyítékoknak, amelyeket a Curia előtt mint novumokat már nem érvényesíthet. Ilyen esetben is helye lehet újrafelvételnek, mégpedig tekintet nélkül arra, hogy megkísérelte-e azokat a Curia előtt érvényesíteni vagy nem. Ezen elgondolások eredményeként azt hiszem az az álláspont a helyes, mely szerint újrafelvétel alapítható oly bizonyítékokra is, amelyeket a vádlott ugyan az alapperben felhozott, de amelyeket a bíróság mint elkésztett érvényesítettéket figyelembe nem vehetett. (Helyesen mondja — Puchelttel szemben — Hentig, hogy «nur die prüfende Kenntnissnahme durch das Gericht ist der entscheidende Punkt und nicht das bloss Er-scheinen der Tatsache oder des Beweismittels in einem Beweisantrag»; az új német Entwurf indokolása (82. oldal) is megállapítja, hogy új tény vagy bizonyíték mindaz, ami az ítélethozatalnál figyelembe nem vétetett, mégpedig tekintet nélkül arra, hogy az az alapper irataiból kitűnt-e. Az új törvénysszöveg tervezetének szövege azonban ezt a gondolatot nem fejezi ki elég világosan.)

c) Az új ténynek vagy bizonyítéknak olyannak kell lennie, amely — akár magában, akár kapcsolatban a befejezett eljárás folyamán felhozottakkal — az elítéltnak nem bűnösségét vagy a büntetőtörvények enyhébb intézkedése alá eső bűncselekményekben való bűnösségét teszi valószínűvé. E szövegből nyilvánvaló, hogy az új ténynek vagy bizonyítéknak oly körülményre kell vonatkoznia, amely közvetlenül befolyással van a bűnösségre, illetve minősítésre.

A bűnösségre vonatkozó körülmény is azonban csak olyan lehet, amely új *tényt* involvál magában. Tehát a cselekmény megítélésére vonatkozó újabb jogi érv, a bűnösség megállapítása körül történt jogi tévedés, az alapperbelsi ítéletektől eltérő jogi álláspont, szóval mindaz, ami a Bp. 385. §. 1. a) pontjában foglalt semmisségi ok megvalósítására szolgálhatna okul, — ténybeli novum nélkül nem lehet az újrafelvétel alapja. Ebben a gondolkörben tehát, vagyis abban a kérdésben, hogy az elítélés alapjául szolgált tett bűncselekmény tényálladékát nem állapítja meg, csak az esetben lehet újrafelvétellel élni, ha olyan új tény vagy bizonyíték produkálódik, amely alkalmas a tényálladéknak, vagy a tényálladék egy tényrészletének megdöntésére (pl. sikkasztásnál, hogy nem bizonyítványi, hanem kölesönügylet volt, — megfertőztetés bűntetténél, hogy a leány 14. évét betöltötte, stb.).

Felmerülhet az a kérdés, hogy a bűnvádi eljárás megindítását kizáró okok alapján (Bp. 105. §.) kérhet-e az elítélt újrafelvételt. Ezek az okok tudniillik nincsenek közvetlen összefüggésben a bűnösséggel. Az elítélt halála mint újrafelvételi ok nem fordulhat elő, de előfordulhat a kegyelem és az elévülés. Arról, hogy sem a kegyelem, sem az elévülés *nem akadályai* az elítélt javára irányuló újrafelvételnek, már az 1. pont alatt volt szó. Ehelyütt arról van szó, hogy *kérhető-e újrafelvétel azon az alapon, hogy a cselekmény már az alapper eljárás folyamán kegyelem alá esett vagy elévült*. Ami mindenekelőtt a kegyelmet illeti, két eset lehetséges. Az egyik az, hogy az eljárás bíróságok figyelmét elkerülte ez a körülmény. Ebben az esetben nincs újrafelvételnek helye, mert nem novumról, hanem bírói tévedésről van szó, — de nincs is szükség újrafelvételre, mert a büntetés végrehajtására hivatott kir. ügyészség fog a kegyelmi elhatározásnak érvényt szerezni s a büntetést nem fogja végrehajtani. De előfordulhat az a másik eset is, hogy az alapügyben eljárás bíróság a kegyelmi elhatározást az okból nem látta alkalmazhatónak, mert a kegyelmet kizáró okot állapított meg s az újabb bizonyítékok szerint ez a kizáró ok (pl. az, hogy a vádlott előzőleg büntetett miatt el volt ítélve) nem forog fenn. Ily esetben van helye az újrafelvételi kérelem előterjesztésének. Ami az *elévülés* kérdését illeti, itt is azon fordul meg a dolog, hogy a novummal kapcsolatos-e. Mert ha az alapper bírása egyszerűen elnézte azt, hogy a cselekmény elévült, vagy pedig az elévülést azért nem állapította meg, mert bizonyos bírói aktust az elévülés félbeszakítására alkalmasnak nem talált, — az e körüli jogi tévedések újrafelvétel útján nem, hanem csak a jogegység érdekében használható perorvoslat útján orvosolhatók. (Ezzel szemben a Curia B. II. 1549/1928. számú határozatával — B. J. LXXIX. 75. — az újrafelvételi eljárásban hivatalból állapította meg, hogy az elévülés az alapeljárás során bekövetkezett) Viszont, ha az elítélt valami ténybeli novumot tud felhozni annak bizonyítására, hogy az elévülés az alapeljárás során bekövetkezett (pl. hogy az elévülés félbeszakításának igazolására szolgált irat vagy jegyzőkönyv hamis volt), akkor

helye lehet újrafelvételi kérelemnek. Bár ilyen esetben rendszerint a 446. §-nak nem 3., hanem 1. pontja alapján lesz helye az újrafelvételnek.

Amint tehát a fentiekből látjuk: a bünvádi eljárást kizáró ok alapján a Bp. 446. §. 3. pontja szerint lehet helye újrafelvételnek. Egyes határozatgyűjtemények szerint (Vargha—Isaák 523. l., B. D. XVIII. 165. Grill-féle D. XIX. 482.) a kir. Curia 4137/1925. számú jogegységi határozatában ezzel ellenkező álláspontra helyezkedett. Ez a beállítás azonban — amint azt a jogegységi tanács B. I. 3079/1930. számú határozatában is megállapította — téves, mert abban a határozatban a Curia csupán az alapperben az elévülés dacára történt elítélést mondta ki törvénysértőnek s csupán az indokolásban ismertette az eljárt kir. törvényszéknek a fenti jogelvet kimondó határozatát, a fenti kérdésben azonban állást nem foglalt.

Ellenben kimondotta a kir. Curia azt, hogy *nem szolgálhat a felmentés alapjául, ha a bünvádi eljárást kizáró elévülési határidő az újrafelvételi eljárás során következik be.* (B. III. 3228/1926. B. T. LXXVIII. 137.) E határozat indokolása szerint:

«Téves a kir. ítélőtábla ítéletében kifejtett az a jogi döntés, mely szerint a kir. ítélőtábla részéről felvett kihágás büntethetősége a bekövetkezett elévülés (Kbtk. 31. §.) okából megszűnt azért, mert az újrafelvételi eljárás során 6 hónap bírói intézkedés nélkül telt el. Mert az újrafelvételi eljárás során a bíróság hatáskörébe tartozóan és az újrafelvétel keretében jogosan csak azt vizsgálhatta volna, vajjon nem következett-e be a bünvádi eljárás megszüntetésére alkalmas eljárási elévülés az alapeljárás során, de jogerős ítélet mellett a kivételes és megszorított keretű külön perorvoslatnak veendő újrafelvétel során már csak végrehajtási, illetve büntetési elévülésről lehet szó, amelynek észlelése és megállapítása nem az újrafelvétel kérdésében eljáró bíróság feladata. A kir. ítélőtáblának ezzel ellenkező jogi felfogása szem elől tévesztette a jogerő jelentőségét s az ide vonatkozó anyagi és alaki jogi szabályok félreértéséből eredt.»

A magánindítvány hiánya is csak a cselekmény tényállásbeli elemeivel kapcsolatos novumok felhozása mellett lehet az újrafelvétel alapja. Pl. az elítélt új tényként bizonyítani tudja, hogy a terhére megállapított lopás, nem mint az alapperben megállapított: hivatalból üldözendő, hanem magánindítványi (336. §. 7. p.) s magánindítvány nem tétel; vagy bizonyítani tudja azt, hogy e cselekmény korábbi időpontban követett el, mint ahogy az alapeljárás során megállapított s ennek folytán a magánindítványt elkésztett (Btk. 112. §.) terjesztették elő. Ilyen esetekben van helye újrafelvételi indítványnak s nem nyújt elég jogsegélyt a jogegység érdekében való perorvoslat, melynek elintézése kapcsán a kir. Curia új tényeket nem állapíthat meg.

Ellenben kimondotta a kir. Curia azt, hogy *a kiadási engedély hiánya, aminek a bűnösség kérdését befolyásoló anyagi jogi jelentősége nincsen, hanem csupán a bünvádi eljárás kizárását eredményező perjogi hatása van, a Bp. 446. §. 3. pontja alá vonható új tényt vagy bizonyítékot nem állapít*

meg, mihez képest az az ítélettel befejezett bünvádi eljárásnak a Bp. 446. §. 3. pontja alapján való újrafelvételére alapot nem nyújthat. (B. III. 6202/1929/28. sz.)

A konkrét ügyben az alapítélettel elkövetett törvénysértést (t. i. azt, hogy a vádlottat olyan cselekmény miatt is elítélték, amire nézve a kiadást nem engedélyezték) a kir. Curia akként orvosolta, hogy az alsóbbfokú bíróságoknak az újrafelvételi eljárásban hozott ítéleteit megsemmisítve, az ügyiratokat a Bp. 441. §-ára hivatkozással a koronatyúgyésszel közölni rendelte, aki azután perorvoslattal élt s ez eredményre is vezetett. (B. I. 1246/1930/30. számú jogegységi határozat.)

A B. I. 1246/1930/30. sz. jogegységi határozathoz írt megbeszélésében (B. T. LXXXII. 124. l.) Zehery azt írja:

«Elméletileg is helyesen állapítja meg a jogegységi határozat, hogy a kiadás specialitásának intézmény körében a kiadási engedély hiánya nem olyan új tény, vagy bizonyíték, amely alapot adna a büntetőítélettel befejezett bünvádi eljárásnak a Bp. 446. §. 3. pontja alapján történő újrafelvételére. A Bp. 446. §. 3. pontjának alkalmazása szempontjából olyan pozitív irányú külvilági változásnak kell bekövetkeznie az alapítélet meghozatala után, amely az elítélte kedvezőbb jogi értékelést tesz lehetővé. A kiadási engedély hiánya olyan negatív helyzet, amely az alapítélet hozatalakor is fennállott, külvilági pozitív irányú változás tehát nem történt, az hogy a bíróság a szóbanlevő negatív helyzet alapján nem vonta le azt a jogi következtetést, amit le kellett volna vonnia, nem új tény, még csak nem is tény, hanem axiológiai funkció, amely nem a tényeknek, hanem az értékelésnek világába helyezkedik el.»

«Ez a szilárd elméleti alapon felépülő felfogás nem érintheti azonban a kérdés pendantjának helytállóságát. Azt nevezetesen, hogy amikor a Bp. 326. §. 3. pontja alapján hozott felmentő ítélet jogerőre emelkedése után a nemzetközi jog szabályának megfelelően elhárul a kiadás specialitásának elvén alapuló büntethetőséget kizáró ok, a Bp. 449. §. 3. pontja alapján a felmentett egyén terhére újrafelvételnek van helye. A Bp. 449. §-ának 3. pontjában foglalt jogszabály alkalmazása szempontjából u. i. kétségtelen az új tény fennforgása.»

d) Feltűnő a 3. pont szövegezésében az, hogy az újrafelvételt olyan új ténynek vagy bizonyítéknak felhozásához köti, amely az elítéltnak *nem bűnösségét teszi valószínűvé*, holott a 449. §. 3. pontjával való összhang azt kívánta volna meg, hogy az elítéltnak *felmentését kellene valószínűvé tenni.* A hasonló rendelkezést tartalmazó német és osztrák törvények is «die Freisprechung des Angeklagten» kifejezést használják. Az eltérő magyar törvényszöveg arra enged következtetést, mintha akkor, ha az új tény vagy bizonyíték a felmentést — nem pedig a nem bűnösséget — valószínűvé tevő oly körülményre vonatkozik, mely a bűnösség fennforgása dacára csupán a *büntethetőséget zárja ki*, e miatt az elítélt javára újrafelvétel kérhető nem volna. (Igy Vámbéry idézett előadásában.) Véleményem szerint azonban — bírói határozatot vagy gyakorlatot e kérdésben nem találtam — abból a körülményből, hogy a törvény az esetben is megengedi az újrafelvételt, ha a felhozott új tény az elítéltnak a büntetőtörvények enyhébb intézkedése alá eső bűncselekményben való bűnösségét teszi valószínűvé, továbbá abból a körülményből, hogy a bíró-

ságok a büntetőséget kizáró okok fennforgása esetén rendszerint a bűnösség kifejezett megállapítását is mellőzik, — arra a következtetésre kell jutni, hogy újrafelvétel büntetőséget kizáró ok alapján is kérhető. Tehát pl. az erőszakos nemi közönség büntette miatt jogerősen elítélt kérheti az újrafelvételt az alapon is, hogy közte és a sértett között az alapperben hozott ítélet kihirdetése előtt (21. sz. jogegységi döntvény) házasság jött létre (Btk. 240. §.), feltéve, hogy ezt a körülményt az alapperben elmulasztotta felhozni s arról a bíróságnak sem volt tudomása.

e) A «büntetőtörvénynek enyhébb intézkedése» alatt a 446. §. 3. pontja szempontjából nemcsak a cselekménynek egy más enyhébb §-a szerint való minősítését (pl. rablás helyett lopás), hanem ugyanazon bűnfaj keretén belüli enyhébb minősítést is (pl. minősített lopás helyett egyszerű lopás), sőt a részeségnek enyhébb esetét (pl. tettes helyett segéd) s a bevezettség helyett a kísérletet is kell érteni.

De természetesen, nem kérhető újrafelvétel a 3. pont értelmében a Btk. 92. §-ának, vagy a Bn. 1. §-ának alkalmazásával végett. Ehhez képest a Curia B. 2262/1911. számú (BD. III. 221.) B. 4719/1915. számú (B. D. IX. 191.) jogegységi határozataiban kimondotta, hogy a Bp. 446. §. 3. pontjába és 462. §-ába ütközik s így törvényellenes az olyan eljárás, amely szerint az újrafelvétel folytán hozott ítélet az alapperbeli ítéletnek a bűnösségről és a cselekmény minősítéséről rendelkező részét nem érinti, vagyis hatályában fenntartja és mégis egyedül a büntetést illetően tesz változtatást akár a Btk. 92. §-ának, akár a Bn. 1. §-ának alkalmazásával. Ezek a határozatok ugyan főleg a 462. §-ának alkalmazására vonatkoznak, de azokból nyilvánvaló, hogy a fenti célból már az újrafelvételi kérelem előterjesztése is ki van zárva.

Ez a tétel természetesen nem zárja ki azt, hogy ha a 446. §. 3. pontja alapján helyesen, tehát fölmentés vagy enyhébb minősítés céljából kért újrafelvétel során a tényállás módosul, a Btk. 92. §-ának alkalmazásával enyhébb büntetés állapíttassék meg. (C. 1684/1917. BT. LXX. 1.)

Mínthogy az újrafelvételi kérelem alapjául szolgáló okok nem az elítélt személyében vagy egyéniségében rejlenek s a 3. pont fenti esete nyilván enyhébb büntetési tételt maga után vonó novumokra vonatkozik, felmerülhet az a kérdés, hogy ha a bíróság a vádlottat nem a Btk.-ben meghatározott szabadságvesztésbüntetésre ítélte, hanem vele szemben az újabb törvényekben (1913 : XXI., II. Bn.) megállapított biztonsági intézkedést (dologházba, — szigorított dologházba utalást stb.) alkalmazott, van-e helye újrafelvételnek ezen biztonsági intézkedések mellőzése céljából.

Az új német Entwurf szerint olyan novumok alapján is lehet újrafelvételt kérni, amelyek alkalmasak lettek volna «die Aufhebung einer Massregel der Besserung oder Sicherung zu begründen». Véleményem szerint — addig is, míg törvényünk ily irányban módosítva nem lesz — nincs kizárva az,

hogy ha a dologházba utalt elítélt pl. oly új bizonyítékot produkál, amelyből kitűnik, hogy valótlán volt az a tény, amelyből az alapperben megállapították azt, hogy ő rendszerint bűncselekmények elkövetéséből tartja fenn magát (1913 : XXI. t.-c. 3. §. 2. pont), vagy amelyből kitűnik, hogy a szigorított dologházba utalásnak a II. Bn. 36. §-a első bekezdésében megállapított feltételei közül valamelyik (pl. hogy legalább három büntetést követett el, vagy hogy az utolsó és az azt közvetlenül megelőző büntetést öt éven belül követte el) nem forgott fenn, — az újrafelvétel a 446. §. 3. pontja alapján a dologházba utalás mellőzése céljából elrendeltessék.

Az Entwurf szerint az is újrafelvételi ok, ha a bíróság oly büntetést, mellékbüntetést, jogkövetkezményt, javító vagy biztonsági intézkedést alkalmazott, amely a törvény értelmében nem alkalmazható. A mi jogunk szerint az ilyen bírói tévedés — novum nélkül — nem ok az újrafelvételre, hanem mint törvénysértés, a Bp. 441., 442. §-okban hatályozott eljárás útján orvosolható. Igaz ugyan, hogy ezt az eljárást a Curian csak a koronaügyész indítványozhatja, de a koronaügyész személye mindig garancia arra, hogy az ily ügyben hozzá forduló elítélt törvényes sérelmét magáévá teszi és az elítélt javára is perorvoslással él.

Az osztrák perrendtartás 410. §-a az újrafelvétel keretén kívül lehetővé teszi azt, hogy az eljárást bíróság újabb enyhítő körülmények esetében a jogerősen kiszabott büntetést enyhíthesse. (E szakasz szövegét l. a Bp. 514. §-a magyarázatánál.)

5. A 446. §. 4. pontjában foglalt eset a res iudicata vagy másképp ne bis in idem jogelvének nem egészen tiszta érvényesítése. Nem egészen tiszta azért, mert a szakasz szövege («ha ugyanazt az egyént ismételve *ítélték el*») kizárja az újrafelvételt abban az esetben, ha az egyik ítélet felmentő. (Igy Vargha Kom.) Pedig a Bp. 326. §. 1. pontja értelmében felmentő ítélet hozandó akkor, ha a vádlott ellen oly cselekmény miatt folyik az eljárás, amelynek tárgyában korábban már jogerős ítélet volt hozva. Ha már most ez a körülmény az eljáró bíróság előtt ismert nem volt s a bíróság jogerősen elítélte a vádlottat oly cselekmény miatt, amelynek tárgyában korábban már — akár marasztaló, akár felmentő — jogerős ítélet volt hozva, akkor az ítélt dolog elve éppoly, sőt még nagyobb sérelmet szenved, mint a 326. §. 1. pontjának amaz esetében, midőn még csak folyamatban volt a második eljárás. Ezen elv teljes megvédése tehát azt kívánta volna, hogy az újabb jogerős elítélés ellen újrafelvétel legyen kérhető akkor is, ha a cselekmény tárgyában korábban már felmentő ítélet volt hozva. Ezzel szemben a törvény az újrafelvételt csak ugyanannak az egyénnek ismételt *elítélése* esetében engedi meg. Ami annyit jelent, hogy ha a jogerősen fölmentett vádlottat ugyanazon cselekmény miatt tévedésből utóbb jogerősen elítélik, e miatt újrafelvételt a Bp. 446. §. 3. pontja alapján nem kérhet. Ilyen esetben nem marad más hátra, mint a Bp. 441., 442. §-aiban szabályozott eljárás szorgalmazása.

Ha a két jogerős marasztaló ítélet különböző büntetést állapított meg, kérdésessé válhat, hogy az újrafelvételi bíró melyik ítéletet helyezze hatályon kívül. A Bp. 462. §. első bekezdésében említett előbbi ítélet alatt az újrafelvételi kérelemmel megtámadott ítéletet kell érteni s e szakasz nem tartalmaz speciális rendelkezést a 446. §. 4. pontjára, t. i. arra az esetre vonatkozólag, ha két előbbi ítélet van. Minthogy azonban az elítélt javára elrendelt újrafelvétel folytán az elítélt helyzete nem rosszabbodhatik, úgy hiszem, az a helyes eljárás, ha az újrafelvételi bíró — új ítélet hozatala nélkül (tehát eltérve a 462. §. első bekezdésének rendelkezésétől) — a súlyosabb ítéletet hatályon kívül helyezi s az enyhébb ítéletet hatályában fenntartja.

447. §.

Az elítélt javára szóló újrafelvétel indítványozására jogosultak.

A 446. §-ban meghatározott feltételek mellett az újrafelvételt indítványozhatják:

1. az elítélt, még a büntetés kiállása után is;
2. az elítéltnak mind életében, mind halála után házastársa, törvényes képviselője vagy védője;
3. az elítéltnak halála után fel- és lemenő ágbeli rokonai;
4. a 448. §. utolsó bekezdése alapján hivatalból kinevezett külön védő.

Amíg a német (365. §.) és osztrák (354. §.) törvények szerint az újrafelvételt ugyanazok a személyek kérhetik, akik a rendes eljárás szabályai szerint fellebbezéssel, illetve semmisségi panasszal élhetnek, addig a Bp. 447. §-a ebben a kérdésben önállóan és az általános szabályoktól eltérően rendelkezik. Kizárja az indítványozásból a kir. ügyészséget, ami — tekintettel arra, hogy a kir. ügyészség a vádlott javára is élhet fellebbezéssel (383. §. I.) — indokoltnak egyáltalában nem mondható. A házastársnak és a törvényes képviselőnek konkurrens jogot ad az újrafelvétel indítványozására, míg ezeknek fellebbezési joga csak substitutív (vádlott vagy helyette házastársa 383. §. II. a.). Ugyanezeknek, a védőnek s a fel- és lemenő ágbeli rokonoknak megadja a jogot az elítélt halála után való indítványozásra, ami csak helyeselhető. (Az új német Entwurf 192. pontja még azt a rendelkezést is tartalmazza, hogy az elítélt által halála előtt indítványozott újrafelvételi eljárást a házastárs, a fel- és lemenőágbeli rokonok és a testvérek folytathatják.)

Végül arra az esetre, ha az 1—3. pontban nevezettek nem indítványoznak az újrafelvételt, vagy nem szereznek tudomást annak lehetőségéről, felhatalmazza az indítvány előterjesztésére a következő szakasz értelmében hivatalból kinevezett külön védőt.

448. §.

Ha bíróság, kir. ügyészség vagy más hatóság tudomást *Hatóságok közlési kötelezettsége az újrafelvétellel kapcsolatban.* szerez oly körülményről, melynek alapján az elítélt javára újrafelvétel volna indítványozható: köteles erről azt az elsőfokú bíróságot, mely az alapperben ítélte, ez utóbbi pedig az elítéltet, illetőleg ennek időközben történt elhalálása vagy meg nem találhatása esetén házastársát vagy törvényes képviselőjét és volt védőjét értesíteni.(1)

Amennyiben az értesítéstől számított tizennégy nap alatt az érdekelteknek egyike sem terjesztett elő indítványt az újrafelvétel elrendelése iránt, vagy ha a sürgősség követeli, előbb is, a bíróság azonnal védőt rendel, ki az újrafelvétel elrendelése tárgyában a legrövidebb idő alatt köteles indítványt tenni.(2)

1. Az ártatlanul elítélten elkövetett sérelem minél hatályosabb jóvátételét kívánja biztosítani a 448. §. akkor, midőn minden hatóságnak kötelességévé teszi azt, hogy ha tudomást szerez oly körülményről, amelynek alapján az elítélt javára újrafelvétel volna indítványozható, erről az alapperben eljárt elsőfokú bíróságot értesítse.

A bíróság pedig köteles erről az elítéltet értesíteni. Ha az elítélt időközben meghalt vagy meg nem található, akkor a bíróság az ő házastársát vagy törvényes képviselőjét és volt védőjét értesíti.

Minthogy azonban lehet, hogy az elítéltnak sem házastársa, sem törvényes képviselője, sem volt védője nincs, viszont a 447. §. 3. pontja a fel- és lemenőágbeli rokonoknak is megadja — az elítélt halála után — az indítványozási jogot, indokolt lett volna ez utóbbiak értesítését is elrendelni.

Az osztrák törvény az értesítési kötelezettséget az ügyészre rója, akit magát is felhatalmaz arra, hogy az elítélt javára az újrafelvételt indítványozza.

Az mindenestre indokolhatlan hiány törvényünkben, hogy bár a kir. ügyészség a rendes eljárásban a vádlott javára is élhet perorvoslattal s bár pl. a jogegység érdekében való perorvoslatot (a jogerősen elítéltnak javára is) a koronaügyész terjeszti elő, — a kir. ügyészségnek nem adta meg a jogot arra, hogy az elítélt javára az újrafelvételt indítványozhassa.

A 448. §. első bekezdésében előírt értesítési kötelezettségnek szankciója a Btk. 230. §-ában van, mely szerint «aki olyan tények vagy bizonyítékok tudomásával bír, melyektől ártatlanul vizsgálat alá vont egyének fölmentése vagy ártatlanul elítéltnak kiszabadulása függ és azokat akár az illetővel, vagy hozzátartozóival, akár az illető hatósággal nem tudatja, — ámbár azt magának, hozzátartozóinak vagy más ártatlan személynek veszélyeztetése nélkül megtehetette volna, — vétséget követ el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő.

2. A második bekezdés esetében kirendelt védő fegyelmi felelősség terhe alatt köteles «a legrövidebb idő alatt» indítványát megtenni. Rendszerint azonban a bíróság fogja erre a határidőt kitzni.

449. §.

Újrafelvétel
a vádlott
terhére.

A felmentett, illetőleg elítélt terhére kizárólag a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló indítványa folytán, az ítélet jogerőre emelkedése után és a következő további feltételek egyikének fennforgása esetén engedhető meg az eljárás újrafelvétele, amennyiben az ítélet tárgyául szolgáló bűncselekménynek érvényesíteni kívánt büntetethetősége még nem évült el:(1)

1. ha a felmentett vagy elítélt javára az alapperben hamis vagy hamisított okirat valódi gyanánt volt használva, vagy hamis tanuzás volt elkövetve, vagy hamis szakértői vélemény volt adva és e bizonyítéknak az ítéletre befolyása lehetett;(2)

2. ha az ítéldbírósnak valamelyik tagja, vagy a vizsgálóbíró, illetőleg valamelyik esküdt meg volt vesztegetve, vagy ha közülük valamelyik hivatalos kötelességének a büntetőtörvények alá eső más oly megsértését követte el, melyről feltehető, hogy ez a vádlottra nézve kedvező ítéletre befolyással volt;(3)

3. ha a kir. ügyészség olyan új tényt vagy bizonyítékot hoz fel, mely magában, vagy az előbbi eljárás alatt felhozottakkal kapcsolatban, a felmentettnak elítélését, vagy az elítéltnak a büntetőtörvények súlyosabb rendelkezése alá eső bűncselekményben való bűnösségét valószínűvé teszi.(4)

1. Arról, hogy az újrafelvétel jogintézményének nem feltétlen velejárója az, hogy a fölmentett, illetőleg elítélt terhére is legyen helye újrafelvételnek s hogy számos ország jogrendszerében ez ki is van zárva, már a Bevezetésben részletesen volt szó. A Bp. lényegileg ugyanazon feltételek mellett engedi meg az újrafelvétele a vádlott terhére, mint javára. Az egyetlen különbség, illetve koncesszió a vádlott javára az, hogy a fölmentett vagy elítélt terhére az újrafelvétel általában csak akkor indítványozható, ha «az ítélet tárgyául szolgáló bűncselekménynek érvényesíteni kívánt büntetethetősége még nem évült el», vagyis, ha az a cselekmény, amelynek újrafelvétele útján megállapítását célozza az indítvány, az indítvány szerinti minősítés alapul vétele mellett, a Btk. 106. §. 1—4. pontjaiban foglalt rendelkezésekre tekintettel még nem évült el. Ezzel szemben, mint a 446. §-nál láttuk, az újrafelvételnek az elítélt javára való indítványozása nincs időhatárhoz kötve.

A szakasz bevezető sorainak abból a rendelkezéséből, hogy a felmentett, illetőleg elítélt terhére kizárólag a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló indítványozhatja az újrafelvétele, kétséget kizáróan kitűnik az, hogy az indítványozás joga a főmagánvádlót az ügyészségtől függetlenül, önállóan megilleti s viszont az, hogy a pótmagánvádlót ez a jog egyáltalán nem illeti meg. Ami az első tételt illeti, a BHT. II. kötetébe 118. sz. a. felvett J. E. határozat kimondotta, hogy «a Bp. 449. és 43. §-át sérti az olyan ítélet, mely a főmagánvádlók részéről előterjesztett újrafelvételi kérelmet abból az indokból utasítja

vissza, mert az újrafelvétel alapjául szolgált új bizonyítékot nem a kir. ügyészség hozta fel». (3116/1903. sz.)

A másik tétel pedig ki van mondva a Bp. 43. §-ának utolsó bekezdésében is, mely szerint «a pótmagánvádló nem kérheti az eljárás újrafelvétele». Kérdéssé csak az vált, hogy ez a rendelkezés kizárja-e azt is, hogy a kir. ügyészség indítványára elrendelt újrafelvételi eljárás során a sértett, mint pótmagánvádló, átveheti-e a kir. ügyészség által elejtett vádnak képviselétét.

Mint hogy ebben a kérdésben a Curia is ellentétes határozatokat (B. 4890/1902. és B. ¹⁶⁶¹/₁₉₂₄/34. sz.) hozott, a 22. számú jogegységi döntvény kimondotta, hogy ilyen esetben a sértett nem veheti át a vád képviselétét, illetőleg nem élhet az ítélet ellen fellebbvitellel. E döntvény vonatkozó indokolása a következő:

«A Bp. 43. §-ának első bekezdése szerint ugyan a fő- és a pótmagánvádló a vád képviselété körül általában véve a kir. ügyészség jogait gyakorolják s így — eltekintve a vádra jogosultság alapjától — a pótmagánvádlónak perbeli állása megegyez a főmagánvádlóéval, de az újrafelvétele nézve különbség van a két vádló perjogi hatásköre között. Amíg ugyanis a főmagánvádló a vádlott bűnösségének megállapítása végett ugyanolyan feltételek alapján kérheti az újrafelvétele, mint a kir. ügyészség (Bp. 449. §.), — addig a pótmagánvádló a Bp. 43. §-ának utolsó bekezdése értelmében egyáltalán nem kérheti az eljárás újrafelvétele. Ez utóbbi rendelkezésnek törvényhozási indoka az, hogyha már a kir. ügyészség a vád képviselétének megtagadásával és a bíróságok is egyhangzólag kimondták a sértett feljelentéséről, hogy annak nincs elegendő alapja, akkor teljesen igazolt őt elzárni attól, hogy még újrafelvétel útján is zaklathassa a terheltet és a bíróságokat.

A Bp. 43. §-ának utolsó és a 449. §-ának első bekezdéséből tehát kétségtelen, hogy a Bp. az újrafelvételi eljárásban a sértettnak pótmagánvádlói szereplését egészen ki akarta zárni. A törvényhozónak ezzel az akaratával helyezkednék szembe az az álláspont, amely ugyan az újrafelvétel indítványozásánál kizárja a pótmagánvádlót, de másrésztől elismeri az ő jogát az újrafelvételi eljárás folytatásának szorgalmazására. Nem lehet ezt az álláspontot alátmasztani a Bp. 462. §-nak hatodik bekezdésében foglalt azzal a rendelkezéssel sem, amely szerint az újrafelvételi eljárás során hozott ítélet ellen a 383., illetőleg 480. §-okban (Bp. 31. §.) megnevezettek ugyanazokkal a perorvoslatokkal élhetnek, amelyeknek más ítéletek ellen helyök van, mert a sértettnak a Bp. 383. §-a s a Bpn. 31. §-a alapján sincs fellebbviteli joga oly esetben, amikor azt a törvénynek különleges más rendelkezése kizárja. Így pl. nem élhet fellebbvitellel a bűnösség kérdésében a sértett a csak felhatalmazás vagy kívánat alapján üldözhető bűncselekmények tárgyában hozott ítéletek ellen sem, mert ezek tekintetében — a Bp. 2. §. harmadik bekezdése értelmében — kizárólag a kir. ügyészség jogosult a vád képviselétére, melynek fogalma alá esik a perorvoslati jog gyakorlása is. Ha tehát nem lehet szerepe a pótmagánvádlónak az újrafelvételi eljárás indítványozásánál, tehát megindításánál, — nem gyakorolhat vádlói jogokat ezen eljárás későbbi folyamán sem s így perorvoslat alakjában sem.»

Degré már a döntvény meghozatala előtt a C. 1661/1924. számú határozathoz írt megbeszélésében (BT. LXXVII. 14.) ezzel ellenkezőleg azt az álláspontot képviselte, hogy ha az újrafelvételi eljárásban az ügyész a vádat elejti, a pótmagánvádló a vádat képviselheti.

Indokolása igen tetszetős, mert szerinte, ha az kétségtelen, hogy ha az alapperben pótmagánvádoló képviselte a vádat s az alapperbeli ítélet ellen az elítelt javára érvényesítették perorvoslat (446. §.), úgy az újrafelvételi eljárásban pótmagánvádoló képviselheti a vádat éppen úgy, ahogy az alapperben képviselte; ezzel pedig teljesen analóg azon eset, ha az alapperben ügyész képviselte a vádat s az újrafelvételi eljárás során ejti azt el.

Az elítelt javára elrendelt újrafelvétel esetében azonban általában, tehát még akkor is, ha az alapperben a vádat a kir. ügyész képviselte, nem forognak fenn azok a szempontok, amelyekre tekintettel a törvény a pótmagánvádólót az újrafelvétel indítványozásától (tehát kezdeményezésétől) el akarta zárni, mert az említett esetben e kezdeményező nem a sértett, hanem a vádlott; ő az, aki támadja a sértett javára szóló jogerős ítéletet s ha ezt az újrafelvétel során hatályon kívül helyezik és ebbe a kir. ügyész megnyugszik, valóban szó férhet ahhoz, hogy nincs-e joga a sértettnek, mint pótmagánvádolónak védeni az alapperbeli ítéletet s fellebbezni az újrafelvételi ítélet ellen.

Sőt a fölmentett terhére elrendelt újrafelvétel esetében is fölhozható az, hogy ha már a kir. ügyész ezt indítványozta s a kir. törvényszék azt a bizonyítékok felvétele után el is rendelte (456. §.), akkor nyilván már nem forog fenn alaptalan zaklatás és okvetetlenkedés esete, hanem alapos kétség merült fel az alapítélet helyességével szemben, ilyenkor tehát az ügyész esetleges megnyugvása esetében már meg kell adni a jogot a pótmagánvádolónak is arra, hogy a felsőbbíró határozatát kérhesse ki a nem általa, hanem az ügyész által felbolygatott kérdésben.

Viszont a döntvény álláspontja mellett felhozható az is, hogy az újrafelvett ügyben az ítélet tárgyát nem a vád, hanem az alapperbeli ítéletek alapjául vett tényállásnak való-sága vagy helytelensége képezi s a vád elejtésének (vagy a magánindítvány visszavonásának) az újrafelvett eljárásban nincs hatálya. (B. H. T. II. köt. 98. sz. a. felvett 3608/1901. sz. J. E. hat.) Minthogy pedig a Bp. 42. §. utolsó bekezdése szerint pótmagánvádoló az a sértett, aki a kir. ügyész részéről elejtett vádnak képviseletét átvette, nyilvánvaló, hogy ha nincs helye vádelejtésnek, akkor nem lehet helye pótmagánvádnak sem.

Ezzel szemben viszont tény az, hogy ha az ügyész nem ejti el a vádat, hanem csak megnyugszik az újrafelvételi ítéletben, ez formailag vádelejtésnek nem tekinthető s a fellebbezési jog is más, mint a vádképviselet átvételének joga. A gyakorlatban egyelőre mindenesetre a döntvény álláspontja irányadó.

2. A 449. §. 1. pontjában megszabott feltétel teljesen meg-egyeznek a 446. §. 1. pontjával s ezért ehelyütt csupán az ott elmondottakra utalunk.

3. A 2. pont szövegezése némi eltérést mutat a 446. §. megfelelő rendelkezésétől. Amíg ugyanis a 446. §. 2. pontja «az

esküdtszék határozatának hozásában részt vett esküdt» megvesztegetésére utal, addig a 449. §. 2. pontja általában «valamelyik esküdt» megvesztegetéséről szól, ami szószerinti magyarázat mellett a pótesküdt megvesztegetését is jelentené. (Így Vámbéry.) Minthogy azonban ennek megvesztegetéséről nem tehető fel, hogy az az ítéletre befolyással lett volna, nyilvánvaló, hogy a 449. §. 2. pontjának szóbanforgó kitétele is akként magyarázandó, amint azt a 446. §. 2. pontja félreérthetetlenül kifejezi (így Vargha is kom. 157.).

Nem csupán ilyen szövegezési elnézésre vezetendő vissza, hanem valódi különbségre utal az a körülmény, hogy míg a 446. §. 2. pontja azzal végződik, hogy ha «nincs kizárva az, hogy ezek a bűncselekmények az ítéletre befolyással voltak», addig a 449. §. 2. pontja ugyanezt a feltételt akként fejezi ki, hogy ha ezen bűncselekményekről *feltehető*, hogy az ítéletre befolyással voltak. Ez a különbségtétel természetesen az elítelt javára billenti az újrafelvétel feltételeinek mérlegét, mert a «nincs kizárva» szavak tágabb lehetőséget jelentenek, mint a «feltehető» szó.

4. A 3. pontban meghatározott feltétel lényegében egyezik a 446. §-nak megfelelő rendelkezésével s ettől csupán abban tér el, hogy míg a 446. §-ban az elítelt nem-bűnösségét (tehát nem az ő felmentését), addig a 449. §. a felmentettnek elítélését (nem pedig az ő bűnösségét) valószínűvé tevő novumokat kíván meg. Ennek a különbségnek jelentőségéről a 446. §. 3. pontja kapcsán volt szó. A 449. §. 3. pontjában csupán a kir. ügyész van megemlítve (a főmagánvádoló nem) nyilván azért, mert a súlyosabb rendelkezésre alapított ítélet hozását — a 450. §-ban foglalt rendelkezések folyamán — csak a kir. ügyész indítványozhatja, ámde a felmentettnek elítélése céljából az újrafelvételt a szakasz bevezető rendelkezése folytán (amelyben meg van nevezve) természetesen a főmagánvádoló is kérheti.

A német Stpo. szerint a Bp. 449. §. 3. pontjában felsorolt okok alapján az *elítelt* terhére egyáltalában nincs helye újrafelvételnek, a *fölmentett* vádlott terhére pedig csak abban az esetben, ha utólag hitelt érdemlő beismerést tett. (362. §. 4. p.) Minthogy azonban a Reichsgericht, a törvény szövegét véve alapul, oly esetekben is visszantastotta az újrafelvételi kérelmet, amikor a szabadságvesztés büntetésre elítelt egyén utólag hitelt érdemlőleg beismerte, hogy gyilkosságot követett el, az Entwurf utólagos beismerés esetében nemcsak a felmentett, de az elítelt vádlott terhére is megengedi az újrafelvételt.

Az osztrák törvény ugyan megengedi a fenti okok alapján is a vádlott terhére az újrafelvételt, de csak akkor, ha «neue Tatsachen oder Beweismittel *sich ergeben*», vagyis új bizonyítékok *merültek fel* (nova reperta), szemben a vádlott javára megengedett újrafelvétellel, melyhez elég az új bizonyítékok *felhozása* (nova produkta). Ennek a különbségtételnek az a jelentősége, hogy a novum repertum csak oly tény lehet, amely az alapperben nemcsak hogy nem fordult elő, de az indítványozó előtt is ismeretlen volt (csak utóbb merült fel), míg a novum productum olyan bizonyíték is lehet, melyet az indítványozó már az alapper idejében ismert, de elhallgatott, hogy majd újrafelvétellel élhessen. (Így Vámbéry is id. tanulmányában.)

A Bp. úgy a 446., mint a 449. §. 3. pontjában egyaránt a bizonyítékoknak csupán felhozását kívánja meg.

A novumok fogalma kapcsán tisztázást igényel az a kérdés, hogy a felhatalmazás tekinthető-e novumnak.

A bíróságok egy része, különösen az alsóbíróságok nem tekintik annak, hanem csupán a bünvádi eljárás megindíthatóságához szükséges formai jogi kellékeknek. Ezzel szemben a Curia fentebb (a 444. §-nál 3. pont alatt) már ismertetett B. III. 7323/1926. számú határozata szerint az időközben megadott felhatalmazás oly novum, melynek alapján az újrafelvétel folyamatba tehető. Hasonló álláspont világlik ki a B. I. 1969/1925. számú (B. D. XX. 27.) határozatból is. Ehhez az állásfoglaláshoz azonban szó fér.

A novum ugyanis — amint azt a 446. §. kapcsán (4. c) számú jegyzet) kifejtettem — csak olyan tény lehet, amely közvetlen oki összefüggésben van a bűnösség kérdéssel, vagyis azzal, hogy elkövette-e a vádbeli vagy más cselekményt a vádlott.

A felhatalmazás hiánya azonban éppen úgy, mint a magánindítvány hiánya, csupán a bírói eljárás megindítását kizáró okok (Bp. 3. és 4. §§.), amelyeknek a bűnösség kérdését befolyásoló anyagi jogi jelentőségük — a cselekmény tényállás-elemeivel való összefüggésük hiányában — nincs. A felhatalmazás tehát, mely az alapperben nem volt meg s csak a jogerős felmentő ítélet meghozatala után szereztetett be, új dolognak tekinthető ugyan annyiban, amennyiben előbb nem volt meg, de nem tekinthető olyan új ténynek, amely a felmentettnek bűnösségét bizonyítaná. A fenti ellenkező curiai határozatok nincsenek is összhangban a Curianak (a 446. §. 3. pontja kapcsán ismertetett) B. III. 6202/28/1929. számú határozatával, amely kimondta, hogy a kiadatási engedély hiánya, aminek a bűnösség kérdését befolyásoló anyagi jogi jelentősége ugyan csak nincsen, hanem csupán a bünvádi eljárás kizárását eredményező perjogi hatása van, a Bp. 446. §. 3. pontja alá nem vonható új tény vagy bizonyítékot nem állapít meg, mihez képest az az ítélettel befejezett bünvádi eljárásnak a Bp. 446. §. 3. pontja alapján való újrafelvételére alapot nem nyújthat. Ugyanez áll véleményem szerint a felhatalmazás hiányára. Az a körülmény, hogy a felhatalmazás hiánya a 444. §-ban megemlítve van, nem álláspontom ellen, hanem éppen mellette bizonyít, mert a 444. §-ban szabályozott eljárás, mint kifejtettük, nem is újrafelvételi eljárás. Az e §-ban felhozott hiányok és nehézségek csupán az eljárás folytatását gátló körülmények, de nem vonatkoznak új tényekre vagy bizonyítékokra. A felhatalmazás hiányát tehát nézetem szerint — a 444. §-ban említett esettől eltekintve — csak az alapper folyamán és csak addig lehet pótolni, amíg az alapperben jogerős ítélet meg nem hozott. A jogerős felmentő ítélettel befejezett eljárás újrafelvétele azonban egy utólag beszerzett felhatalmazás alapján már nem indítványozható.

450. §.

Abból a célból, hogy az elítélre a büntetőtörvények súlyosabb rendelkezését alkalmazzák, az újrafelvétel a 449. §-ban meghatározott feltételek mellett is csak a következő esetekben rendelhető el:

Újrafelvétel súlyosabb minősítés alkalmazása céljából.

1. ha az elítéltet oly bűncselekményben mondták ki bűnösnek, melyre a büntetőtörvények határozott ideig tartó szabadságvesztést vagy pénzbüntetést állapítanak meg, az új bizonyíték szerint pedig az elítéltet halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény terheli;

2. ha oly büntett látszik fennforogni, melyre a törvény legkisebb büntetésül öt évi vagy ennél hosszabb tartamú fegyházat rendel, és az elítéltet mégis oly büntetben mondták ki bűnösnek, melyre a büntetőtörvény öt évet meg nem haladó szabadságvesztésbüntetést szab;

3. ha büntett látszik fennforogni s az elítélt csak vétségben vagy kihágásban volt bűnösnek kimondva.

1. Amint az előző szakasznál láttuk, a Bp. 449. §. 3. pontja alapján az újrafelvétel nemcsak a felmentettnek elítélése céljából, hanem azért is indítványozható, hogy az elítélt a büntetőtörvények súlyosabb rendelkezése alá eső bűncselekményben mondassék ki bűnösnek. Az osztrák törvényből átvett ezt a rendelkezést Mayer az ő kommentárjában méltán kifogásolja azért, mert a köz érdeke a vádlott elítélésével kielégülven, kicsinyes dolog és üldözésszerű jellege van a jogerős marasztaló ítélettel befejezett ügynek megbolygatása.

Ennek a szempontnak méltánylásaképpen a 450. §. bizonyos korlátokhoz köti a fenti célból indítványozható újrafelvételt.

2. Az 1. pontban foglalt korlát egyezik az osztrák törvény (356. §.) 1. pontjával, melyből azonban a halálbüntetésre utalás az 1919. évi április 3-iki törvény folytán, mely a halálbüntetést eltörölte, most már kiesik.

A 2. pont szövegezésénél is jobb lett volna átvenni az osztrák törvénynek azt a rendelkezését, mely abban az esetben, ha az elítéltet 5 évet meg nem haladó szabadságvesztésbüntetéssel büntetendő cselekmény miatt ítélték el, csak akkor engedi meg az újrafelvételt, ha oly büntett látszik fennforogni, melyre a törvény legkisebb büntetésül 10 évi szabadságvesztésbüntetést rendel. Ez az 5 évi spatium jobban megfelel annak a szempontnak, hogy az ítélt dolog valóban komoly ok nélkül meg ne bolygattassék, mint a két büntetési tétel maximumának és minimumának a Bp. 450. §. 2. pontja szerint való találkozása. E pont alkalmazásánál természetesen mindig az illető cselekményekre a törvényben megállapított maximum, illetve minimum irányadó.

Ennek az elvnek megfelelően a 3. pontban említett vétség alatt is a törvényben s nem a bíró által megállapított vétséget kell érteni s ehhez képest nem rendelhető el az újrafelvétel e pont alapján akkor, ha a bíró az alapperben a törvény szerint büntetett képező cselekményt csak a Btk. 92. §-ának alkalma-

zásával a 20. §. értelmében (correctionalisatio útján) nyilvánította vétségnek. (C. B. 2409/1909. sz. BD. III. 200. l.)

3. A Bp. 450. §-ának rendelkezései a főmagánvádló indítványozási joga kapcsán nem kerülhetnek alkalmazásra, mert a főmagánvádló csupán a Bp. 41. §-ában felsorolt vétségek és kihágások esetében képviselheti a vádat, de büntettre nézve nem. A Btk. súlyosabb rendelkezéseinek alkalmazása végett tehát az elítélt terhére a főmagánvádló az újrafelvételt nem indíthatja.

451. §.

Előzetes eljárás.

A 446. §. 1—2., vagy a 449. §. 1—2. pontja alapján az újrafelvétel iránt előterjesztett kérelem csak akkor tárgyalható, ha az újrafelvétel okául felemlített bűncselekmény jogerős büntető ítélettel meg van állapítva, vagy miatta a bűnvádi eljárás nem bizonyíték hiánya miatt, hanem valamely más okból nem volt folyamatba tehető, illetőleg ítélettel befejezhető.

Az igazságszolgáltatás tisztaságát és pártatlanságát sértő *bűncselekményre* (okirathamisítás, megvesztegetés stb.) alapított újrafelvételi kérelem csak akkor tárgyalható, ha

a) e bűncselekmény jogerős büntető ítélettel meg van állapítva, vagy

b) a bűncselekményre vonatkozólag bűnvádi eljárás más okból, mint bizonyíték hiánya miatt nem volt folyamatba tehető, illetőleg ítélettel befejezhető.

A b) pontban említett egyéb ok lehet a terhelt halála, távolléte, az elévülés stb. Ha a megszüntető határozat a Bp. 323. §-a vagy a 264. §. 5. pontja alapján, vagyis vádelejtés folytán hozott, akkor a határozat a megszüntetés érdemi okait nem tartalmazza (264. §. második bekezdés). Ily esetben tehát az újrafelvételi bírónak a vád elejtésének indokait (Bp. 38. §. második bekezdés) kell alapul venni, ha pedig ezek a jegyzőkönyvbe föl nem vétettek, az eljárás egyéb adataiból kell megállapítania, hogy mi volt a vádelejtés indoka.

A bizonyíték hiánya miatti megszüntetés esetében azért nem engedi meg a törvény az újrafelvételt, mert az ilyen megszüntető határozattal a vád érdemi elbírálást nyert, res iudicata keletkezett, amellyel szemben az újrafelvételi bíró ellenkező megállapításokat — a hatáskörök sérelme nélkül — nem tehet.

A német Bp. 364. §-a a fentiekhez hasonló rendelkezést tartalmaz; azonban az Entwurf azt csak a vádlott terhére való újrafelvétel esetére hagyja meg, ellenben a vádlott javára szóló újrafelvétel esetében csak a bíró hivatali bűncselekményének előzetes bírói megállapítását követeli meg, ellenben nem kívánja meg azt a hamis tanuzás vagy szakértői vélemény, illetve okirathamisítás esetében (melyeket különben is általában a novumok fogalma alá vont), mert ebben a vádlott javára szóló újrafelvételnek túlságos korlátozását látja. Csupán arra joga-

sítja fel az Entwurf az újrafelvételi bíróságot, hogy addig és amennyiben az újrafelvételt még nem rendelte el, határozatát függőben tarthatja az illető bűncselekmény miatt indítandó eljárás befejezéséig.

452. §.

Az újrafelvétel kérdésében rendszerint az a bíróság határoz, mely az ügyet első fokban intézte el, esküdtbíróság által elintézett ügyekben pedig az a törvényszék, mely az esküdtekkel együtt az alapperben eljár. Ennél nyújtandó be vagy mondandó jegyzőkönyvbe az újrafelvétel elrendelése iránt tett indítvány, melyben a kérelem alapjául vett okot és bizonyítékokat tüzetesen meg kell jelölni.

Az újrafelvétel kérdésében határozó bíróság.

Ha a büntettnak mutatkozó cselekmény tárgyában járásbíró vagy közigazgatási hatóság ítél: akkor az indítvány felett való határozat hozására az a törvényszék illetékes, melynek területén a járásbíró, illetőleg a közigazgatási hatóság székhelye van.

1. A 452. §. szabályként állítja fel azt, hogy az újrafelvétel kérdésében az a bíróság határoz, mely az ügyet *elsőfokban* intézte el. A Code d'instruction criminelle (444. §.) és az annak nyomán járó európai törvényhozások az újrafelvétel elrendelése kérdésében való döntést a semmitőszékre ruházták. Tudvalevőleg a polgári perrendtartásról szóló 1911. I. t.-c. szerint a perújítási keresetet rendszerint az előtt a bíróság előtt kell megindítani, melynek jogerős végítéletét támadja meg a kereset, legyen az akár első-, akár másod-, akár harmadfokú bíróság (566. §.). Ugyanígy rendelkezik a bűnvádi újrafelvételre a német StPO 367. (rég. 407.) §-a is. A magyar törvény fenti rendelkezése egyezik az osztrák törvénnyel (357. §.). Az ezzel a rendezéssel szemben felhozható annak az aggálynak jelentőségét, hogy a bírósági hierarchia rendszerével nem fér össze az, hogy a kir. törvényszék hatályon kívül helyezhesse pl. a kir. Curia ítéletét, nagyban csökkenti az a körülmény, hogy az újrafelvételi bíró az ő ítéletét csak *megváltozott tényállásra* alapíthatja s így jogkérdésben nem bírálja felül a felsőbb bíróság döntését.

A 452. §-ban foglalt szabály értelmében csak egy esetben lehetséges az, hogy nem a kir. törvényszék, hanem a kir. ítélőtábla dönt az újrafelvétel kérdésében; akkor t. i., midőn a kir. ítélőtábla hozta az elsőfokú ítéletet (Bp. 426. §. 3. p., 333. és 418. §.). Egyébként tehát mindig a kir. törvényszék.

2. Azon szabály alól, hogy az újrafelvétel kérdésében az elsőfokban eljáró bíróság határoz, a Bp. egy kivételt tesz, t. i. azt, ha az alapperben járásbíró vagy közigazgatási bíróság ítél s a bűncselekmény büntettnak mutatkozik; ez esetben ugyanis a második bekezdés értelmében az indítvány fölött a kir. törvényszék határoz. De ebben az esetben is áll az az első bekezdésben foglalt s *kivétel nélküli szabály, hogy az újrafelvételi indítványt az elsőfokban eljáró bíróságnál*, tehát a kir.

járásbírósnál *kell benyújtani*, mely azután, ha az újrafelvétel a 450. §. 3. pontja alapján kéretik, átteszi az iratokat a kir. törvényszékhez (u. így Vargha).

Mindenesetre ügyelni kell arra, hogy az indítványban a kérelem alapjául vett okok és bizonyítékok tüzetesen megjelöltesse, mert különben az indítvány a limine vissza fog utasíttatni (454. §.). Ha az újrafelvétel a 446. §. 1., 2. vagy 449. §. 1., 2. pontjaira van alapítva, az indítvány az újrafelvétel okául felhozott bűncselekménynek jogerős büntető ítélettel megállapítása előtt is megtehető ugyan, mert a 451. §. csak az indítvány tárgyalásához (456. §.) kívánja meg jogerős ítélet meghozatalának tényét, — de ilyenkor az újrafelvételi eljárást a jogerős ítélet meghozataláig fel kell függeszteni.

3. A büntetőigazságszolgáltatás egyszerűsítéséről szóló 1921. évi XXIX. t.-c. 4. §-a értelmében abban az esetben, ha az alperben egyesbíró járt el: újrafelvétel esetében az eljárás a kir. törvényszék háromtagú tanácsa elé tartozik.

453. §.

Az ítélet végrehajtásának fel-függesztése.

Az ítélet végrehajtását sem az újrafelvétel elrendelése iránt tett indítvány, sem az újrafelvétel elrendelése nem akadályozza és nem szakítja félbe.

Mindazáltal az újrafelvételnek az elítélt javára történt indítványozása, valamint a 448. §. esetében joga van a bíróságnak, ha az előbbi ítélet hatályon kívül helyezése alaposan várható, annak végrehajtását, valamint a bűnügyi költségekre és a magánjogi igényre vonatkozó végrehajtást is a kir. ügyészség meghallgatása után az újrafelvétel kérdésében hozandó elsőfokú érdemleges határozat meghozásáig felfüggeszteni, illetőleg félbeszakítani.

Az, hogy az újrafelvétel elrendelése iránt tett indítvány nem akadályozza és nem szakítja félbe az ítélet végrehajtását, — természetes, mert hisz az indítvány csak a félnek egyoldalú állítását, előadását tartalmazza.

Nem oly természetes ez akkor, ha a bíróság már elrendelte az újrafelvételt, vagyis úgy találta, hogy az indítványt kellő bizonyíték támogatja (456. §. ut. bekezdés). Egyes törvényhozások (francia, olasz, osztrák) ennek a határozatnak oly súlyt tulajdonítanak, hogy annak folytán az alapítélet már az újrafelvétel elrendelésekor hatályon kívül helyezendő, mert hiszen az újrafelvétel elrendelésével egyidejűleg új főtárgyalás tartását is elrendeli a bíróság, minek folytán az egész ügy a főtárgyalást előkészítő perszak stádiumába vettetik vissza; az alapítélet tehát máris megdőlt s új — marasztaló vagy fölmentő — ítélet hozandó. A Bp. azonban — a német StPO 373. (régii 413.) §-a nyomán, mely szakasz azonban — mint erre Birkmeyer rámutat — szövegezési hibából helytelenül fejezi ki a törvényhozás eredeti akaratát — az előző ítéletnek érvényben hagyását vagy hatályon kívül helyezését csak az új főtárgyaláson ho-

zandó ítéletnek (462. §.) tartja fenn. Ennek megfelelően az ítélet végrehajtását is csak ez a határozat akadályozza, illetve szakítja félbe, magának az újrafelvétel elrendelésének ténye még nem. A 453. §. második bekezdése mégis módot ad a bíróságnak arra, hogy már az elrendelés előtt is, tehát már az indítvány elintézésekor «ha az előbbi ítélet hatályon kívül helyezése alaposan várható», felfüggeszthesse a büntetés végrehajtását «az újrafelvétel kérdésében hozandó elsőfokú érdemleges határozat meghozataláig». Ezen határozat alatt a fentiek szerint csupán a 462. §-a értelmében hozott ítéletet kell érteni, mert csak ez ügydöntő (ugyanígy Vargha).

A 453. §-ban foglalt rendelkezések természetesen csak az elítélt javára elrendelt újrafelvétel esetére alkalmazhatók, míg a vádlott terhére elrendelt újrafelvétel esetében legföljebb a 458. §. rendelkezései jöhetnek szóba.

454. §.

A bíróság a kir. ügyészség meghallgatása után minden vizsgálat és tárgyalás nélkül végzéssel visszautasítja az újrafelvétel iránt tett indítványt, ha a jelen törvényben meghatározott kellékeknek nem felel meg, nevezetesen, ha arra nem jogosított egyén tette, ha benne az újrafelvétel alapjául szolgálható körülmény vagy eset nincs megjelölve, ha alkalmas bizonyíték nincs felhozva, vagy ha az indítvány az elítélt terhére az elévülés bekövetkezése után van előterjesztve.

Az újrafelvételi indítvány-nak a limine visszautasítása.

A törvényhozás e szakasz szövegezésénél ismét a taxatív felsorolás hibájába esett. Ahelyett ugyanis, hogy beírta volna annak kimondásával, hogy a limine visszautasítandó az újrafelvétel iránti indítvány, ha a törvényes kellékeknek nem felel meg, a «nevezetesen» kifejezés előrebocsátásával (amely taxatióra, nem pedig, mint a «különösen» szó exemplificatióra mutat) négy esetet említ meg.

Ezek: a) ha arra nem jogosított személy tette,

b) ha az újrafelvétel alapjául szolgálható körülmény vagy eset nincs megjelölve.

c) ha alkalmas bizonyíték nincs felhozva és

d) ha az indítvány az elítélt terhére az elévülés bekövetkezése után van előterjesztve.

Ebből a felsorolásból azonban hiányzik a legfontosabb feltétel, amelyet pl. a német törvény (368. §.) úgy fejez ki, «oder ist darin kein gesetzlicher Grund der Wiederaufnahme geltend gemacht» s amit a 454. §-nak akként kellett volna — ha már felsorolt — kifejeznie, hogy ha az újrafelvételi indítvány nincs a 446., 449. és 450. §-aiban meghatározott körülményekre alapítva.

Holott nyilvánvaló, hogy az újrafelvételi indítvány első-sorban ilyen esetben utasítandó vissza. A gyakorlat azonban ezt az esetet a fenti b) pont alá vonja.

455. §.

Vizsgálat és
elutasítás
vagy a
nyilvános
tárgyalás
kitűzése.

Ha nincs ok az újrafelvétel iránt tett indítvány visszautasítására és az újrafelvételt kérő bizonyítékra is hivatkozik, a bíróság ezt megszerzi, esetleg felvételét meghagyja a vizsgálóbírónak, aki a vizsgálatra nézve fennálló szabályok szerint jár el, azzal az eltéréssel, hogy a tanukat, ha törvényes akadály fenn nem forog, megesketi.

A vizsgálat befejezése után az iratok indítványtétel végett a kir. ügyészséghez küldendők.

Ez nyole nap alatt a bíróság elé terjeszti indítványát.

A bíróság megvizsgálja a bizonyítás eredményét s ha a bizonyítást teljesen megghiúsultnak találja, az újrafelvétel iránt tett indítványt elutasítja; ellenkező esetben nyilvános tárgyalást tűz ki, melyre azt, aki az újrafelvételt indítványozza és ellenfelét megidézi.

Nyilvános tárgyalást tűz ki a bíróság akkor is, ha a törvényes kellékeknek megfelelő indítvánnyal a bizonyíték is be van mutatva, vagy oly tényre történt hivatkozás, mely nem igényel bizonyítást.

A tárgyalás kitűzése ellen perorvoslatnak nincs helye.

Az elítéltnak, illetőleg házastársának, törvényes képviselőjének vagy védőjének, valamint a magánvádlónak elmaradása nem akadályozza a tárgyalás megtartását. Ellenben a kir. ügyészség közbenjárása nélkül a tárgyalás meg nem tartható.

1. Ha az előző szakasz értelmében nincs ok az újrafelvételi indítvány visszautasítására, akkor kétfelé ágazik a további eljárás, aszerint, hogy van-e szükség bizonyításfelvételre (vizsgálatra), vagy nincs;

a) ha akár azért, mert az indítvánnyal a bizonyíték is be van mutatva, akár azért, mert oly tényre történik hivatkozás, mely nem igényel bizonyítást, — bizonyításfelvételre nincs szükség: a bíróság nyomban kitűzi a nyilvános tárgyalást;

b) ha az újrafelvételt kérő csak hivatkozik bizonyítékokra, akkor a bíróság ezeket előbb megszerzi (esetleg a vizsgálóbíró útján felvételi) s a vizsgálat befejezése után vagy elutasítja az indítványt (ha a bizonyítás teljesen megghiúsult), vagy pedig nyilvános tárgyalást tűz ki.

2. Az 1. b) esetben a kir. törvényszék rendszerint vizsgálóbíró bíz meg a bizonyítékok felvételével s ilyenkor a vizsgálóbíró a vizsgálatra nézve fennálló szabályok szerint jár el, de a tanukat — törvényes akadály hiányában — meg is esketi. Ha a kir. törvényszék — az ügyész indítványának beszerzése után — a bizonyítást teljesen megghiúsultnak találja, az indítványt elutasítja. Ez az elutasító határozat az egyik esete annak, midőn a bíróság az újrafelvétel kérdésében érdemleges határozatot hoz (a másik a főtárgyaláson a 462. §. értelmében hozott ítélet). Ha tehát a kir. törvényszék előzőleg, az újrafelvételi indítvány beérkezésekor a 453. §. második bekezdése alapján a büntetés végrehajtását felgüggesztette s az indítványt a 455. §. negyedik bekezdése alapján elutasította, akkor a bünte-

tés nyomban végrehajtandó, illetőleg folytatólag folyamatba veendő. Minthogy ez az elutasító határozat ily súlyos következményekkel jár s érdemben dönti el az indítványt, ily határozatot a bíróság csak akkor hozhat, ha legkisebb kételye sincs az iránt, hogy a bizonyítás teljesen megghiúsult s ezt tüzetesen meg is kell indokolnia.

3. A nyilvános tárgyalásra meg kell idézni az újrafelvételt kérő fél ellenfelét is, ki tulajdonképpen csak akkor nyer hivatalos úton első ízben tudomást az újrafelvételi indítványról. Talán helyesebb a német törvény azon rendelkezése, mely szerint ha nincs ok az újrafelvételi indítvány visszautasítására, a bíróság az indítványt — még a bizonyítékok beszerzése előtt — az ellenféllel nyilatkozatának záros határidőn belül való megtétele végett közölni tartozik (368. §. második bek.). Ezt megkívánja az ügyfélegyenlőség elve is, mert a kir. ügyészség úgy a 454., mint a 455. §. értelmében hozott határozatok előtt mindig meghallgatandó, — de indokolttá teszi az a körülmény is, hogy a nyilvános tárgyalás kitűzése ellen perorvoslatnak nincs helye (455. §. utolsóelöltti bek.).

456. §.

A tárgyalást az elnök az ügy rövid megjelölésével nyitja meg. *A nyilvános tárgyalás.*

Ezt követi az előadónak az újrafelvétel keretéhez mért előadása. Ezután az újrafelvételt indítványozó tesz szóbeli előterjesztést. Erre az ellenfél válaszolhat.

A bíróság a felek meghallgatása után zárt ülésben határoz az újrafelvétel elrendelése vagy megtagadása iránt és végzését azonnal, legkésőbb három nap alatt kihirdeti.

Megtagadandó az újrafelvétel, ha kellő bizonyíték nem támogatja az indítványban felhozott tény valóságát, vagy ha az újrafelvételnek feltételei (446., 449., 450., 451. §.) nem forognak fenn.

Ellenkező esetben az újrafelvétel elrendelendő.

Helyesen emeli ki Vámbéry (id. tanulmányában), hogy «az újrafelvétel kérdésében tartott contradiktorius tárgyalás a Bp. e fejezetének fénypontja, mely annál is inkább megérdemli, hogy kiemeljük, mert az összes kontinentális perrendtartásokkal szemben haladást jelent.»

A tárgyalás ugyanis nyilvános s azon az összes érdekelt felek jelen lehetnek s felszólalhatnak. A tárgyalás lefolyását a 456. §. első három bekezdése szabályozza. A nyilvános tárgyalás alapján a bíróság kétféle határozatot hozhat t. i. vagy megtagadja az újrafelvételt, vagy elrendeli azt.

Megtagadja akkor, ha kellő bizonyíték nem támogatja az indítványban felhozott tény valóságát, vagy ha az újrafelvételnek feltételei (446., 449., 450., 451. §.) nem forognak fenn. Az előbbi eset perjogi hatásában egyenlő a 455. §. negyedik

bekezdése esetében hozott elutasító határozattal, — az utóbbi eset (t. i. a törvényes feltételek hiánya), mint a 454. §-nál láttuk, visszautasítási ok s így ebben a perszakban kivételesen csak akkor fordulhat elő, ha e kellékek hiánya esetleg utólag derül ki.

Ha ezen esetek egyike sem forog fenn, az újrafelvételt el kell rendelni.

Az ezen végzések ellen használható perorvoslatról a 459. §-nál lesz szó.

457. §.

Új főtárgyalás. Az újrafelvételnek helyt adó végzésben rendszerint új főtárgyalást is kell elrendelni; esküdtbírótság elé azonban csak akkor, ha az újrafelvételnél oly kérdés döntendő el, melynél a 355—360. §-ok értelmében az esküdteknek kell határozatot hozniok.(1)

Ha azonban az elítélt már meghalt: főtárgyalás nem tartandó, és a bíróság az indítványozó részéről bemutatott, esetleg a vizsgálóbíró által felvett bizonyítékok alapján az ügy érdemében hoz határozatot. Az esetben, ha e bizonyítékokat meggyőzőknek találja, a korábbi ítéletet részben vagy egészben hatályon kívül helyezi és új ítéletet hoz, ellenkező esetben az újrafelvétel iránt tett indítványt elutasítja.(2)

Főtárgyalás nélkül akkor is lehet ítéletet hozni, ha a beszerzett bizonyíték kellő alapot nyújt az elítéltnak felmentésére vagy büntetésének leszállítására, ezt a kir. ügyészség is kifejezetten elismeri és az elítélt a főtárgyalás megtartását nem kívánja.(3)

A bíróság a jelen §. értelmében hozott ítéletet bármely érdekelt kívánságára a hivatalos lapban, költségükön pedig más lapban is közzétételi.(4)

I. Az első bekezdés szabályként állítja fel azt, hogy az újrafelvételnek helyt adó végzésben (456. §. ut. bek.) új főtárgyalást is kell elrendelni. Ha az alapperben esküdtbírótság járt el, akkor az új főtárgyalást is az esküdtbírótság elé kell kitzüzni. Ez alól kivétel az az eset, mikor oly kérdést kell eldönteni, amelyet a bíróság a törvény értelmében az esküdtek meghallgatása nélkül az ítéletben dönt el. Ebben az esetben az új főtárgyalás a kir. törvényszék, mint rendes bíróság előtt tartandó meg. A 457. §-ban említett 355—360. §§. helyébe a Bp. N. 5—11. §-ai léptek. Az esküdtek meghallgatása nélkül hoz ítéletet a bíróság a Bp. 352. §. második és a Bp. N. 9. §. második bekezdésében meghatározott esetekben. A fenti rendelkezés azonban nem jelenti azt, mintha annak alkalmazására mindezen esetekben tényleg sor is kerülhetne, mert ezen esetek nagyrésze újrafelvétel alapjául nem is szolgálhat. Ezek szerint tehát pl. nem az esküdtbírótság elé kell a főtárgyalást kitzüzni, ha az újrafelvételt az alapon kéri, hogy a vádlott a cselekmény elkövetésekor elmebeteg volt, vagy hogy lopás miatt már kettőnél több ízben büntetve volt stb.

2. A fenti szabály alól az egyik kivétel az az eset, ha az elítélt már meghalt. Ebben az esetben *semmiestre sem lehet főtárgyalást tartani*, hanem a bíróság már a 456. §. értelmében tartott nyilvános tárgyaláson vagy elutasítja az indítványt, vagy annak helyt adva, új ítéletet hoz.

3. A másik kivétel az, ha a beszerzett bizonyíték kellő alapot nyújt az elítéltnak felmentésére vagy büntetésének leszállítására, ezt a kir. ügyészség is kifejezetten elismeri és az elítélt a főtárgyalás megtartását nem kívánja. Ebben az esetben azonban *csak lehet* főtárgyalás nélkül ítéletet hozni.

4. Ugy a második, mint a harmadik bekezdésben említett eset csak az *elítélt javára* elrendelt újrafelvétel esetében fordulhat elő s ennek megfelelően rehabilitáció-szerű rendelkezés foglaltatik az utolsó bekezdésben az ítéletnek hírlapi közzétételére vonatkozólag.

458. §.

Ha az újrafelvétel a felmentett vagy elítélt terhére van elrendelve: a bíróság a kir. ügyészség indítványára egyúttal az előzetes letartóztatás, illetőleg a vizsgálati fogság elrendelése vagy mellőzése iránt a XI. fejezet rendelkezéseinek megfelelően határoz.

Előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság iránti határozat.

Amíg a 453. §. az újrafelvételnek az elítélt javára történt indítványozása esetében a büntetés végrehajtásának felfüggesztése, illetve félbeszakítása lehetőségéről rendelkezik, addig a 458. §. a felmentett, illetőleg elítélt terhére *elrendelt* újrafelvétel esetében a vádlottnak letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba helyezését szabályozza. Eszerint ha a bíróság a 456. §. értelmében tartott nyilvános tárgyaláson a vádlott terhére az újrafelvételt elrendelte, akkor egyúttal — de csak a kir. ügyészség indítványára — elrendelheti a vádlott előzetes letartóztatását, illetőleg vizsgálati fogságát. Ez az eset természetesen csak akkor fordulhat elő, ha a vádlottat az alapperben felmentették, vagy ha oly rövidebb tartamú büntetésre ítélték, mely már lejárában van.

A bíróságnak e jogával — különösen a fölmentett vádlottal szemben — nagyon óvatosan kell élnie, mert elvégre a vádlottat felmentő jogerős alapperbeli ítélet — a Bp. koncepciója szerint — még hatályon kívül helyezve nincs. Mindenesetre olyannak kell lennie az új bizonyítás anyagának, hogy arra figyelemmel az alapítélet hatályon kívül helyezése előreláthatólag meg fog történni.

Az «egyúttal» szónak az a jelentősége, hogy a bíróság ugyanabban a végzésben határoz a letartóztatás kérdésében, amely végzésben elrendelte az újrafelvételt a felmentett terhére. Ennek folyománya viszont — figyelemmel a következő 459. §. első bekezdésében foglalt rendelkezésre — az, hogy ha a kir. törvényszék az ügyészi indítvánnyal szemben mellőzte a letartóztatás elrendelését, ez ellen a kir. ügyészség felfolyamodással nem élhet. (Ugyanígy Vargha.)

459. §.

Perorvoslat az újrafelvételt elrendelő végzés ellen.

Az újrafelvételt a felmentett, illetőleg elítélt terhére elrendelő végzés ellen csak ezek, vagy a helyettük jogosítottak (447. §.) élhetnek felfolyamodással.

Az újrafelvételnek az elítélt javára történt elrendelése ellen perorvoslatnak nincs helye.

A Bp. az újrafelvételnek az elítélt javára történt elrendelése ellen a perorvoslatot egyáltalában kizárja s a felmentett, illetőleg elítélt terhére elrendelő végzés ellen csak a vádlottnak, illetőleg házastársnak, törvényes képviselőjének vagy védőjének enged felfolyamodást.

A fenti korlátozások azonban csak az újrafelvételt elrendelő végzésekre vonatkoznak, nem pedig az újrafelvétel során hozott egyéb végzésekre.

Az újrafelvételi indítványt visszautasító (454. §.), elutasító (455. §. negyedik bek.), megtagadó (456. §. utolsóelőtti bek.) végzések ellen tehát a Bp. 378. §. első bekezdése értelmében van helye felfolyamodásnak, mert ezt sem a 459. §., sem más §. ki nem zárja. Nem illeti meg azonban ezen esetekben — a 22. számú döntvény értelmében — a felfolyamodás joga a pót-magánvádlót.

Ellenben a 459. §. rendelkezéseinek az a következménye, hogy a kir. ügyészségnek nincs felfolyamodási joga sem a tartóztatásnak (az újrafelvételt a vádlott terhére elrendelő végzésben kimondott) mellőzése, sem pedig a büntetés végrehajtásának (az elítélt javára kért újrafelvétel esetében való) felfüggesztése vagy félbeszakítása ellen (így Vargha is).

460. §.

Az újrafelvételi főtárgyalás.

A jogerős végzéssel elrendelt főtárgyalás határnapját a főtárgyalás elnöke tűzi ki. A további eljárásnál a XVII., XVIII. és XIX. fejezetek rendelkezései a következő §-okban foglalt eltérésekkel alkalmazandók.(1)

461. §.

Az új főtárgyaláson, ha ez nem esküdtbíró előtt tartandó, csak az a bizonyítás veendő fel, mely az újrafelvétel iránt tett indítványnak és az ítélet megtámadott részének alapjául szolgál.(2)

A többé ki nem hallgatható tettesnek, tettestársnak, részeseinek, tanunak és szakértőnek vallomása, illetőleg véleménye felolvasható.

A magánfél elhalálása esetén örökösei idézendők meg a főtárgyalásra, amennyiben a magánfelet az előbbi ítélet szerint magánjogi igény illette.(3)

Az olyan bíró, aki az ügy előbbi elintézésénél az ítélet hozásában résztvett, lehetőleg mellőzendő az újrafelvétel megengedhetőségének kérdésében (454—455. §§.) határozó és az új főtárgyaláson ítélő tanács alakításánál.(4)

1. Az újrafelvételi főtárgyalásra vonatkozólag általában a XVII., XVIII. és XIX. fejezetben a főtárgyalás előkészítésére, a törvényszék és az esküdtbíró előtt megtartandó főtárgyalásra nézve foglalt rendelkezések irányadók, mégis az újrafelvétel természetéből folyó s a következő két szakaszban foglalt eltéréssel.

2. Az egyik eltérés az, hogy az új főtárgyaláson nem kell mindig az egész bizonyítást felvenni, hanem csak azt, amely az újrafelvétel iránt tett indítványnak és az ítélet megtámadott részének alapjául szolgált. Ha tehát az újrafelvétel nem érinti a bűnösség kérdését, hanem csak a büntetőtörvények enyhébb vagy súlyosabb intézkedésének alkalmazását célozza, akkor a bizonyításnak csak az ezen intézkedés alapjául felhozott körülmény bizonyítására kell szorítkoznia. Nem vonatkozik azonban ezen partialis bizonyításra vonatkozó rendelkezés arra az esetre, ha a főtárgyalás esküdtbíró előtt tartandó, aminek a 457. §. első bekezdésében csak akkor van helye, ha oly kérdés döntendő el, melynél a Bp. N. 5—10. §-ai értelmében esküdteknek kell határozniok. Ebben az esetben az egész bizonyítást mindig úgy kell fölvenni, mintha egy teljesen új főtárgyalás tartatnék. (Ind.: «az esküdtbírósi eljárásban a régi és az új bizonyító anyag kimerítő felvételével teljes főtárgyalást kell tartani.»)

3. A második és harmadik bekezdésben foglalt rendelkezések számolnak azzal az eshetőséggel, hogy a tanúk, szakértők némelyike, vagy a magánfél időközben meghalt. A vallomások, illetve vélemények felolvashatósága tekintetében a Bp. 313. §. 2—4. bekezdései hasonló rendelkezést tartalmaznak.

A magánfél örököseit a törvény «vagyoni igényeik megvédhetése végett» rendeli megidézni.

4. Minthogy a Bp. 66. §-a értelmében a per felsőbbfokú elintézéséből feltétlenül ki van zárva az a bíró, aki az ügy alsóbbfokú elintézésénél mint vizsgálóbíró, mint a vádtanács tagja, vagy mint ítélőbíró közreműködött, — indokolt lett volna hasonló intézkedést tenni az ügynek újrafelvételi elintézése kapcsán is az alapperben eljáró bíróval, mert hiszen, mint az indokolás maga is belátja, «kivánatos, hogy az ügy újabb elbírálásában csak teljesen elfogulatlan és az előbbi ítélet fenntartására megállapodott vélemény vagy önérzet által sem ösztönzött bírák vegyenek részt». A törvény azonban az előbbi tanács tagjainak mellőzését csak kívánatosnak nyilvánítja. A «lehetőleg» mellőzendő kifejezést azonban szigorúan kell értelmezni és ha csak legyőzhetlen akadálya nincs a mellőzésnek (pl. nem volna egyébként a tanács megalakítható), ezt mindig keresztül kell vinni.

462. §.

Ítélet. A főtárgyalás eredménye alapján a bíróság az előbbi ítéletet hatályában fenntartja, vagy egészen, illetőleg részben hatályon kívül helyezi és új ítéletet hoz. (1) (2) (3)

Ez ítélettel az alapperben jogerősen megállapítva volt büntetésnek az újrafelvételi eljárás jogerős befejezéséig való félbeszakítása, illetőleg felfüggesztése csak akkor rendelhető el, ha a bíróság a korábbi ítéletet hatályon kívül helyezte. (4)

Az elítélt javára elrendelt újrafelvétel esetében az előbbi ítéletben meghatározott büntetésnél súlyosabb nem szabható ki. (5)

A kiállott büntetést az újabban kiszabott szabadságvesztésbe vagy pénzbüntetésbe arányosan be kell számítani. (6)

A felmentett vagy elítélt terhére elrendelt újrafelvétel esetében is, a főtárgyalás eredményéhez képest, felmentő vagy enyhébb büntetést megállapító ítélet hozható. (7)

Az új ítélet ellen a 383., illetőleg 430. §-okban megnevezettek ugyanazokkal a perorvoslatokkal élhetnek, melyeknek más ítéletek ellen helyük van. (8)

Annak a fellebbezésnek alapján, mely az újrafelvétel iránti kérelmet elutasító ítélet ellen használva van, a büntetés végrehajtását nem szabad felfüggeszteni. (9)

1. A főtárgyalás alapján hozott ítéletben a bíróság vagy fenntartja hatályában az előbbi ítéletet, vagy ezt egészen, illetőleg részben hatályon kívül helyezi. Az új ítélet nem azonos jogi természetű az alapperben hozott ítélettel, mert míg ennek tárgyát a vád képezi, addig az új ítélet tárgya: az alapperbeli ítéletek alapjául vett tényállásnak valósága vagy helytelenége. (B. H. T. II. kötetébe 98. sz. a. felvett 3608/1901. számú J. E.). Ennek folytán az alapperbeli ítéletek újrafelvétel útján csak az esetben hatálytalaníthatók, ha szabályszerű bizonyítás keresztülvitele folytán éspedig az új bizonyítékoknak az alapperbeli bizonyítékokkal való együttes és gondos mérlegeléséből az tűnik ki, hogy az alapperben elfogadott tényállás részben vagy egészben valótlan (u. a. hat. indokolása). Arról, hogy a Bp. 446. §. 4. pontja alapján elrendelt újrafelvétel esetében a két jogerős ítélet közül melyiket kell hatályon kívül helyezni, a 446. §-hoz írt 5. jegyzetben volt szó.

2. Amennyiben az alapperben hozott ítéletek a bűnösség és a cselekmény minősítése tekintetében hatályukban fenntartatnak, a büntetés kiszabására nézve sem tehető változtatás. Ehhez képest a Curia jogegységi tanácsa törvénysértőnek mondta ki a vádlott javára a Bp. 446. §. 3. pontja alapján indított újrafelvételi ügyben hozott azt az ítéletet, amely a fenti esetben a büntetés felfüggesztését mondta ki (B. H. T. V. kötetébe 562. sz. a. felvett 2262/1911. számú hat.) s amely az alapítélettel kiszabott büntetést a Btk. 92. §-ának alkalmazásával enyhítette (B. I. 4719/1915. számú J. E. hat. B. D. IX.

191. l.). Legutóbb a BI. 533/1929. J. E. határozat (B. T. LXXXI. k. 111. l.) is kimondotta, hogy «a Bp. 446. §. 3. pontja alapján elrendelt újrafelvételi eljárás esetében az alapítéletek bármely rendelkezése csak az esetben változtatható meg, ha az újrafelvételi eljárás eredménye szerint az elítélt nem bűnös vagy az alapítéletnél enyhébben minősülő, illetve büntetendő cselekményben bűnös. Ha azonban az újrafelvételi bíróság az alapítéletnek a bűnösségre és minősítésre vonatkozó részét hatályában fenntartja, akkor fenntartandó az alapítélet egész terjedelmében s nincs helye a büntetés megváltoztatásának, illetve enyhítésének».

3. Az újrafelvételi főtárgyaláson eljáró bíróság az elrendelt újrafelvétel alapjául szolgáló valamennyi alaki és anyagi feltételt újból érdemi elbírálás alá veszi; nincsen tehát törvényes akadálya annak, hogy ez alkalommal újból mérlegelés tárgyává tétessék az a kérdés, hogy az újrafelvételi kérelemben a minősítés tekintetében felhozottak már eleve alkalmask voltak-e az alapperbeli ítéletben foglalttól eltérő minősítés alkalmazására. (C. B. III. 3951/1925. B. T. LXXVIII. 31.)

4. Ha a bíróság előzőleg a 453. §. második bekezdése alapján a büntetés végrehajtását félbeszakította vagy felfüggesztette s a főtárgyaláson az újrafelvételi kérelmet elutasító ítéletet hoz, akkor a félbeszakított vagy felfüggesztett büntetés végrehajtandó; ha pedig a bíróság a korábbi ítéletet hatályon kívül helyezte s ez ellen perorvoslatot jelentettek be, akkor a félbeszakítást, illetve felfüggesztést fenntartja a jogerős ítélet meghozataláig.

Ha a büntetés végrehajtása előzőleg nem szakítottott félbe vagy nem függesztetett fel, akkor a főtárgyaláson hozott ítélettel ezt csak akkor lehet elrendelni, ha a bíróság a korábbi ítéletet hatályon kívül helyezte; ellenesetben a büntetés végrehajtását nem szabad felfüggeszteni (utolsó bekezdés).

5. A harmadik bekezdés a reformacio in peius tilalmát mondja ki, melyről részletesen a 387. §. kapcsán (I. könyv 69—73. oldalán) volt szó. Amint ott kifejtettem, ez a tilalom a szöveg szó szerinti értelmezése mellett csak a súlyosabb büntetés kiszabásának áll útjában, nem pedig annak, hogy a tett súlyosabban minősíttessék. Nem volna tehát elvi akadálya annak, hogy ha pl. a súlyos testi sértés vétsége miatt elítélt javára elrendelt újrafelvétel során novumként kiderül és megállapítást nyer, hogy a sértett a szenvedett sérülés következtében meghalt, az újrafelvételi bíróság az elítélt cselekményét a Btk. 306. §. szerint minősítse, a nélkül persze, hogy egyúttal a büntetést súlyosbítaná. Ámde erre úgysem kerülhet sor azért, mert az újrafelvétel az elítélt javára eredményre nem vezet: az első bekezdés értelmében ilyen esetben a bíróság csak az előbbi ítéletet hatályában fenntartó ítéletet hozhat. Előfordulhat azonban a fenti esetben az, hogy — ha az elévülés még nem következett be — most majd a kir. ügyészség fogja a Bp. 449. §. és 450. §. 3. pontjai alapján az újrafelvételt indítványozni — az elítélt terhére s így végeredményben mégis csak visszafelé sülhet el az elítélt által kért újrafelvétel.

6. A negyedik bekezdésben foglalt rendelkezés csak az esetre vonatkozik, ha az elítélt az alapperben reá kiszabott szabadságvesztésbüntetést (vagy annak egy részét) már kiállotta. Ezt a kiállott büntetést nemcsak az újabban kiszabott szabadságvesztésbüntetésbe, hanem az újabban kiszabott pénzbüntetésbe is arányosan be kell számítani. A már fentebb (2. alatt) idézett 4719/1915. számú jogegységi határozat a 462. §. negyedik bekezdésére hivatkozással a vádlottra az alapperben kiszabott és végre is hajtott 16 napi fogházbüntetés által az újított perben — bár törvénysértéssel — kiszabott 80 K pénzbüntetést teljesen lerovottnak vette.

Ezzel szemben a jogerős alapítélettel kiszabott és már lefizetett pénzbüntetés az újrafelvételi eljárásban megállapított szabadságvesztésbüntetésbe nem számítható be, hanem az elítéltnak egyszerűen visszaadandó. Ezt kimondotta a C. B. II. 1381/1926. számú ítélete (B. T. LXXIX. 73.) a következő indokolással:

«A Bp. 462. §. 4. bekezdése azt rendeli, hogy a kiállott büntetést az újonnan kiszabott szabadságvesztés vagy pénzbüntetésbe arányosan be kell számítani. Ezt a kiegészítést az ítéletre vonatkozó általános rendelkezések (Bp. 327. §.) mellett az a körülmény tette szükségessé, hogy az általános rendelkezések, melyek természetesen az újrafelvételi eljárásra is kiterjesztettek, a már kiállott büntetés beszámításáról mit sem tartalmaznak, mert ott egy már kiállott büntetésről szó nem is lehet. De éppen abból, hogy a Bp. 462. §. 4. bekezdése nem más, min a Bp. 327. §. 4. pontjának ilyen szükségzerű kiegészítése, következik, hogy a Bp. 462. §. 4. bekezdésénél sem kívánt a törvényhozó valamely anyagjogi rendelkezést megállapítani, hanem a már kiállott büntetés beszámítása tekintetében is az anyagi büntetőtörvény rendelkezéseit hagyta irányadóknak. Már pedig a Btk.-nek az 53. és 94. §§-ában kifejezésre juttatott alapvető rendelkezése az, hogy csakis a befizetni nem tudott pénzbüntetés változtatható át szabadságvesztésbüntetésre (53. §.), valamint a 94. §-a is csak az ilyen behajthatatlan pénzbüntetésnek beszámítását ismeri. Ellenben arról, hogy a szabadságvesztésbüntetés legyen pénzzel megváltható, a Btk. sehol sem szól és ez ellenkezik a törvény alaprendelkezéseivel. Mindezekből tehát nyilvánvaló, hogy a Bp. 462. §. fentebb idézett rendelkezése alatt a pénzbüntetéssel kapcsolatban csak azt kell érteni, hogy amennyiben az új ítélet pénzbüntetést állapítana meg, ez esetben az alapítélet folytán lefizetett pénzbüntetést vagy a helyettesítés folytán kitöltött szabadságvesztésbüntetést az újrafelvételi ítélet pénzbüntetésébe be kell számítani, valamint be kell számítani arányosan az újrafelvételi eljárás folyamán kiszabott pénzbüntetésbe azt a szabadságvesztésbüntetést is, amit a vádlott az alapítélet rendelkezése folytán elszenvedett. Téves tehát a kir. ítélőtáblának az az intézkedése, hogy a vádlottra az alapítélettel kiszabott és ott le is fizetett 6000 K pénzbüntetéssel az újrafelvételi ítéletben kiszabott fogházbüntetésnek azt a 2 hónapi részét kitöltöttnek vette, amely 2 hónapi fogházat az alapítélet pénzbüntetés behajthatatlansága esetén megállapított.»

A negyedik bekezdés alapján kell a vádlottra az alapügyben kiszabott szabadságvesztésbüntetést akkor is beszámítani, ha az új ítéletet az összbüntetés kiszabásának alapjául szolgáló valamely bűnügy újrafelvétele során hozzák, amely újrafelvételnek nem állja útját az a körülmény, hogy a jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztésbüntetés összbüntetésbe foglaltatott. (B. H. T. VII. k. 844. sz.)

7. A 462. §. ötödik bekezdése — szemben a harmadik bekezdésben foglalt s a 387. §. harmadik bekezdésének megfelelő szabállyal — kimondja, hogy az újrafelvételi bíróság a vádlott terhére elrendelt újrafelvétel esetében felmentő vagy enyhébb büntetést megállapító ítéletet is hozhat. Ez a rendelkezés összhangban van a 387. §-nak azzal a rendelkezésével, mely szerint a vádlott terhére használt fellebbezés mindig a vádlott javára használnak is tekintendő.

Egy konkrét ügyben a tényállás az volt, hogy a közvádoló a vádlott terhére azért élt újrafelvételi kérelemmel, mert a jogerős alapítélet után kiderült, hogy lopás vétségének kísérlete miatt elítélt vádlott cselekménye a Btk. 338. §-a alá esik. Az alsóbíróságok az újrafelvételi főtárgyalás eredménye alapján úgy találták, hogy a vádlott tette nemcsak hogy súlyosabb minősítés alá nem esik, de hogy ő egészen fölmentendő s felmentő ítéletet is hoztak a Bp. 326. §. 3. pontja alapján.

A Curia B. III. 1123/1921. számú végzésével az alsóbíróságok ítéleteit a Bp. 384. §. 4. pontja alapján megsemmisítette és új eljárást rendelt el azzal az indokolással, hogy az újrafelvételi eljárás során nem volt ítékezés tárgyává tehető és nem volt felülvizsgálható az alapítéletnek a vádlott bűnösségét megállapító s újrafelvétellel meg sem támadott része.

E határozathoz fűzött megbeszélésében (BJ. L. LXXIII. 193.) Tarnai helyteleníti mindenekelőtt a Bp. 384. §. 4. pontot, mert itt nem volt hatáskörtúllépés (l. erre nézve az I. köt. 38. és köv. oldalain mondottakat), de helyteleníti a határozat érdemét is, mert a 462. §. (5. bek.) szerint az alsóbíróságoknak joguk volt a fölmentésre nemcsak a vádlottnak kedvező általános humanitárius érdek miatt, de a 387. §. azon szabályára tekintettel is, hogy a vádlott terhére használt perorvoslat mindig a vádlott javára használnak is tekintendő, amint ezt az újrafelvétel perorvoslati természetének kiemelésével az 1895. évi javaslat indokolása (672. l.) ki is mondja.

A Curia fenti határozata ugyan szigorúan véve megfelel az újrafelvétel jogi természetének, de talán túlságosan formalisztikus, sőt adott esetben sérti az igazságérzetet és a méltányosság követelményeit. Hiszen a Bp. 385. §. utolsó bekezdése értelmében a vádlott sérelmére elkövetett semmisségi ok is hivatalból — tehát megfelelő perorvoslat nélkül — veendő figyelembe s a kir. Curia gyakorlata szerint a Curia az újrafelvételi eljárásban is hivatalból megállapíthatja, hogy pl. az elévülés az alapeljárás során bekövetkezett, holott az újrafelvétel nem erre volt alapítva. (B. II. 1549/1928. B. T. LXXIX. 75.)

Nézetem szerint tehát az újrafelvétel során hozható határozat szempontjából nem az az irányadó, hogy mily célból indítványoztatott az újrafelvétel, hiszen, amint a 446. §-hoz 4. e) pontban írt jegyzetben idézett 1684/1917. számú curiai határozat is kimondotta, a 446. §. 3. pontja alapján kért újrafelvétel esetében pusztán a Btk. 92. §-a is alkalmazható, hanem döntő az, hogy az újrafelvételi eljárás során megállapítást nyert-e egy oly ténybeli novum, amelyre tekintettel az alapperbeli ítélet már fenn nem tartható. Ha tehát egy a Bp. 450. §. 3. pontja alapján a vádlott terhére folyamatba tett újrafelvételi eljárás során kiderül, hogy a vádlott a szóbanforgó bűncselekményt el sem követte, vagy elkövette ugyan,

de a cselekmény már az alapeljárás során elévült (ami az alapperbéli bíró figyelmét elkerülte), akkor nincs semmi akadálya annak, hogy a vádlott fölmentessék, sőt a 446. §. ötödik bekezdése ezt elő is írja.

8. A hatodik bekezdésben idézett 430. §. helyett a Bpn. 31. §-a értendő. Ennek a bekezdésnek kijelentése a legerősebb érv azoknak álláspontja mellett, akik a 22. számú jogegységi döntvényvel szemben a pótmagánvádlónak az újrafelvételi eljárásban is érvényesülő perorvoslati jogát vitatják azon az alapon, hogy úgy a Bp. 333. §-a, mint a Bpn. 31. §-a értelmében a pótmagánvádlót a perorvoslat joga megilleti (l. a 449. §-nál mondottakat).

A fenti szakaszokra való utalásban az is foglaltatik, hogy az újrafelvételi ítélet ellen fellebbezéssel és semmisségi panasszal csak a Bp. általános rendelkezései értelmében lehet élni, tehát ténykérdésben csak fellebbezéssel s viszont semmisségi panasszal csak jogkérdésben. Ennek megfelelően a B. H. T. VI. kötetébe 740. sz. a. fölvevő B. IV. 621/1920. számú E. H. kimondotta, hogy «az újrafelvételi eljárásban hozott ítélet ellen semmisségi panasznak nincs helye, ha ez az ítélet nem tartalmaz oly ténymegállapítást, mely akár önmagában, akár az alapítélet ténymegállapításával kapcsolatosan novumnak volna tekintendő». E határozat indokolása szerint:

«A törvény helyes értelmének megállapítása végett ugyanis abból kell kiindulni, hogy midőn a Bp. 462. §. hatodik bekezdése kijelenti, hogy a felek az új ítélet ellen is ugyanazokkal a perorvoslatokkal élhetnek, melyeknek más ítéletek ellen helyük van: kétségtelenül azt fejezi ki, hogy a Curia előtti eljárásban az újrafelvételi ügyekben is teljesen a revizionális eljárás szabályait kell alkalmazni. E szabályok szerint pedig midőn a panasz anyagi jogszabálysértés miatt van használva, irányadó a Bpn. 33. §. utolsó bekezdése, mely szerint a Curia köteles határozatát a megállapított tényekre alapítani. Miután pedig újrafelvételi eljárásban annak megvizsgálásánál, hogy az alsófokú bíróságok az anyagi törvényt helyesen alkalmazták-e vagy sem, csak az újított perben megállapított tények szolgálhatnak alapul s pedig akár önmagukban, akár az új ítélet által az alapítéletekben megállapított tényekkel kapcsolatosan, nyilvánvaló, hogy mint jelen esetben, ha az újított perben egyetlenegy ily tény sem állapított meg, mely önmagában vagy az alapítélet ténymegállapításával kapcsolatosan a történelmi igazság szempontjából novumnak volna tekinthető, akkor az anyagi törvény téves alkalmazása címén bejelentett semmisségi panasz logikai szükségszerűséggel vagy a bizonyítást támadja meg, vagy azt célozza, hogy az alapperben jogerősen megállapított tényállás minden ténybeli novum nélkül újra anyagi jogi felülvizsgálat alá vétessék, amit a törvény kizár. Nem változtat ezen az a körülmény, hogy az újrafelvétellel a vádlott azért élt, mert azt kívánta megállapítani, hogy a lopott dolgok szerzési módjáról tudomása nem volt. Igaz, hogy a szándék, mint benső, subjectív psychikai tényálladéki elem a tényekből való következtetés útján állapíttatik meg, míg a bűncselekményeknek fizikai elemcínél közvetlenül azoknak fizikai létezése vagy nem létezése tárgyában dönt a bíróság. Ez azonban az újrafelvétel s revizió szempontjából közömbös, mert mindkét esetben az új tények alapján dönt a revizionális bíróság a subsumtio kérdésében. A különbség a két jellegű tényálladéknál csak az, hogy a psychikai elemre más tényekből következtetünk, míg a fizikai elemnél közvetlenül a fizikai elem létezése vagy nem létezése a ténymegállapítás tárgya. Psychikai elemnél tehát a Curia az újrafelvételi el-

járás során a subsumtiót csak akkor vizsgálhatja felül a törvény értelmében, ha az alapperben megállapított ama tényekkel szemben, melyekből a dolus-ra következtetés történt, az újított perben más új tények állapíttattak meg.»

Ezen határozathoz írt megbeszélésében (B. T. LXXII. 161.) helyesen mutat arra Degré, hogy szükséges volt ezt a kérdést ily részletesen megvilágítani, mert az addigi gyakorlat nem tett kifejezetten különbséget a perorvoslatok között s arra az álláspontra is engedett következtetést, mintha az újrafelvételi eljárásban hozott ítélet *fellebbezéssel* csak annyiban volna megtámadható, amennyiben az az alapperbéli ítélettől eltér, holott kétségtelen, hogy a fellebbezési bíróság, amely nincs kötve az I. fokú ténymegállapításhoz, nincs elzárva attól sem, hogy az alsóbíróság ítéletétől eltérőleg megállapítson az alapperbéli ítélettől eltérő oly tényállást, melynek alapján újrafelvétel érvényesíthető s az alapítélet hatályon kívül helyezhető; viszont a Curia gyakorolhat revíziót abban az irányban, hogy — még ha a Tábla egyes novumok megállapítása mellett és dacára az alapperbéli ítéletet hatályában fenn is tartotta, az új ítéletben megállapított tényekből s ezekkel kapcsolatosan az alapperben megállapított s hatályban fenn tartott tényállásból helyesen vont-e a Tábla következtetést a jogi elemek fenn vagy fenn nem forgására.

Ugyanezt a jogelvet mondja ki a B. H. T. VII. kötetébe 841. sz. a. felvevő 5021/1922. számú E. H. röviden akként, hogy az újrafelvételi eljárásban nincs semmisségi panasznak helye, ha az alapperbéli tényállással szemben új tény bíróilag megállapítva nem lett; ellenben amennyiben az alapperbéli tényállás csak részben is megváltozott: a semmisségi panasznak az újrafelvétel keretében érvényesíthető anyagi semmisségi okokból van helye és a módosított új tényállásnak jogi felülvizsgálata meg nem tagadható, ha egyébként az alsóbíróságok az alapperbéli jogerős ítéletet hatályában fenn is tartották.

9. Ezen bekezdés rendelkezéséről a 4. számú jegyzetben volt szó.

XXII. FEJEZET.

Igazolás. (463—468. §§.)

Bevezetés.

*Az igazolás
esetét.*

Az igazolás annyiban nem bír a perorvoslat természetével, amennyiben nem a bíróság valamely téves döntésének orvoslását, hanem a félnek valamely mulasztása folytán beállott jogkövetkezmények elhárítását célozza.

A német és osztrák jogban a megfelelő jogi terminus technicus a Wiedereinsetzung (in den vorigen Stand, illetve gegen den Ablauf von Fristen), vagyis tehát a kérelem célja az, hogy a fél vétlen mulasztásának bírói elismerése útján abba a jogi helyzetbe jusson, amelyben lett volna akkor, ha a mulasztást el nem követte volna.

Az igazolás jogkedvezményét, amely a bűnvádi eljárási törvényekben megállapított határnapok és záros határidők be nem tartása konzekvenciáinak szigorúságát enyhíti az anyagi igazság és méltányosság szempontjaival, úgyszólván valamennyi állam törvényhozása ismeri s a mi Bp.-unk e kiegyenlítő szempont szem előtt tartásával az alábbi módon szabályozza.

463. §.

Igazolással élhet az a fél és az a sértett, aki valamely határidőt vagy főtárgyalásnak, járásbírósi tárgyalásnak, valamint törvényszék elő kitűzött fellebbviteli tárgyalásnak határnapját maga vagy képviselője hibáján kívül, tudomás hiánya vagy más elháríthatatlan akadály miatt elmulasztotta, amennyiben a törvény az igazolást ki nem zárja és a mulasztás az ügy elintézésére lényeges befolyással volt. (1) (2) (3)

A kir. ítélőtábla előtt tartott fellebbviteli főtárgyalás határnapjának elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. (4)

1. A Bp. 13. §. ötödik bekezdése szerint *felek* alatt értendők: a kir. ügyészség, a fő- és pótmagánvádló, valamint az, aki ellen bűnvádi eljárás folyik (= terhelt); a hatodik bekezdés szerint pedig *sértett* az, akinek bármely jogát sértette vagy veszélyeztette a bűncselekmény. A fentiekén kívül a perben érdekelt

más személy nem élhet igazolással. Így pl. a C. kimondotta, hogy a vádlott törvényes képviselője nem élhet igazolással, mert nem tartozik azok közé, akik a bűnperben a Bp. 13. §. 5. bekezdése szerint félnek tekintendők (B. 3738/1908. B. D. II. 281.). Más tekintet alá esik a *sértett törvényes képviselője* azért, mert a Bp. 13. §. hetedik bekezdése szerint sértett alatt ő is, valamint a *magánindítványra jogosult* is értendők s így a 463. §. értelmében igazolással élhetnek.

A Bp. 13. §-ának ez a bekezdése félreértésekre adott okot a tekintetben, hogy a magánindítvány előterjesztésére a Btk. 112. §-ában kitűzött 3 havi határidőnek elmulasztása miatt van-e helye igazolásnak. A Curia B. I. 3517/1925. számú határozatában (B. T. LXXVIII. 28.) kimondotta, hogy igazolásnak csak az eljárási jog keretében van helye, de az anyagi jog terén, így tehát a magánindítvány elkésztésénél előterjesztése miatt (amit egyes határozatgyűjtemények tévesen akként közölnek, hogy «az elévülés kérdésében», holott az elévülés egészen más) igazolásnak nincs helye.

Vargha szerint (B. T. LXXIX. 1.) ezzel szemben az igazolás szabályai alkalmazhatók és alkalmazandók a magánindítványra is, mert a 463. §-ban felhozott jogosultak között — tekintettel a Bp. 13. §. hetedik bekezdésére — helyet foglal a magánindítványra jogosult is és mert a Btk. 112. §-ban említett 3 hónap is határidő, a 463. §. pedig kivétel nélkül minden határidő elmulasztása miatt enged igazolást.

Bár ez az álláspont egyes esetekben inkább megfelel az anyagi igazságnak és a jogrend követelményeinek (pl. az erőszakos nemi közönség sértettje a cselekmény folytán oly beteg lesz, hogy e miatt nem tudja indítványát 3 hó alatt előterjeszteni), — mégis a Curia fenti határozata felel meg a törvénynek, mert a Bp. csupán a bűnvádi per eljárási szabályait tartalmazza s így a 463. §-ban említett határidő alatt is csak a Bp.-ben megszabott határidőket lehet érteni s viszont a törvényhozónak a Btk. 112. §-ában kellett volna — úgy, miként azt az elévülésre vonatkozólag a 108. §-ban tette — kimondania pl. azt, hogy a 3 havi határidőbe nem számítható be az az idő, amely alatt a sértett elháríthatlan módon akadályozva volt a magánindítvány előterjesztésében.

2. Amíg a törvény az igazolást a Bp.-ben megszabott bármely határidő elmulasztása miatt megengedi, addig a *határnapokat*, amelyek elmulasztása miatt igazolásnak helye van, *taxative* sorolja fel. Ezek a határnapok:

a) a járásbírósi eljárásban a járásbírósi tárgyalás és a fellebbviteli tárgyalás határnapja,

b) a törvényszéki eljárásban csak a főtárgyalás határnapja, de már a fellebbviteli főtárgyalásé nem (2. bekezdés). Ezekén felül más határnap elmulasztása miatt tehát igazolás nem kérhető. Ebből az következik, hogy amíg pl. a kifogások beadására a Bp. 256. §. 3. bekezdésében megszabott 8 napi határidő elmulasztása miatt lehet igazolással élni, addig a *kifogások tárgyalására kitűzött határnap elmulasztása miatt nincs helye* iga-

zolásnak. Ezt a Curia 1064/1911. számú J. E. határozata (B. D. III. 153.) a következő indokolással mondta ki:

«A Bp. 463. §. második bekezdése az igazolást kifejezetten csak a kir. ítélőtábla előtt tartott fellebbviteli főtárgyalás határnapjának elmulasztása miatt zárja ki ugyan, mégis minthogy az első bekezdésben egyenként soroltatnak fel azok a tárgyalások, amelyek határnapjának elmulasztása miatt a törvény igazolást enged, azok között pedig a vádirat elleni kifogások fölött tartott tárgyalás nem fordul elő, kétségtelen, hogy ilyen tárgyalás határnapjának elmulasztása miatt igazolás nem használható.»

Ennek a határozatnak szellemében kimondotta a B. H. T. V. kötetébe 556. sz. a. felvett J. E. határozat azt is, hogy ha a vádtanács az eljárást azon okból szüntette meg, hogy a főmagánvádló a kifogási tárgyaláson nem jelent meg s a főmagánvádló ezután egy igazolási kérelemnek címzett beadványban kéri a megszüntető végzés hatályon kívül helyezését, a vádtanácsnak ezt a beadványt nem szabad mint igazolási kérelmet saját hatáskörében elintézni, mert igazolásnak ily esetben nincs helye, — hanem a kérelmet, mint a végzés ellen beadott felfolyamodást a másodfokú bírósághoz kell felterjesztenie, mert az a körülmény, hogy a folyamodó a kérdéses beadványt igazolási kérelemnek címezte, — tekintve, hogy a perorvoslat helytelen megnevezése annak minőségét nem befolyásolja — e részben nem tesz változást.

3. A maga vagy képviselője szavakból következik, hogy nemcsak a fél és a sértett, hanem ezeknek jogi képviselője is élhet igazolással. A «hibáján kívül», «tudomás hiánya vagy más elháríthatlan akadály miatt» kitételek röviden a vétkes mulasztás eseteit akarják kifejezni. Ilyen eset az pl., ha a másodbírói ítéletet a védő felesége vette át s csak a perorvoslati határidő lejártá után adta át hazulról távol volt férjének (B. 107/1918. B. T. LXX. 288.), vagy ha az elkészen érkező beadványt oly időben tették postára, hogy annak rendes körülmények között meg kellett volna érkeznie (B. I. 2168/1916. B. D. X. 272.).

4. Természetesen a kir. Curia előtti tárgyalás határnapjának elmulasztása miatt sincs a Bp. 463. §. szerint igazolásnak helye.

464. §.

A kérelem előterjesztése.

Az igazolásra irányuló kérelmet az akadály megszűnte után legkésőbbben nyolc nap alatt ama bíróságnál kell jegyzőkönyvbe mondani, vagy írásban benyújtani, melynél a határnap el volt mulasztva, illetőleg melynél az elmulasztott cselekmény teljesítendő volt volna.

E kérelemben a mulasztás oka és az ezt igazoló adatok megjelölendők, s amennyiben a félnek bizonyíték áll rendelkezésére, az a beadványhoz melléklendő, vagy a bíróságnak bemutatandó.

Az elmulasztott beadvány az igazolás iránti kérelemmel együtt nyújtandó be.

Az igazolási kérelem előterjesztésének határideje ugyanaz, mint a rendes perorvoslatoké, vagyis: 8 nap, ami azonban természetesen nem a határozat közlésétől, vagy az elmulasztott határnaptól, hanem csak az akadály megszűntétől, illetve attól a naptól számítandó, amelyen a mulasztás a félnek tudomására jutott (Bp. Tábla 17. B. 7756/1921. B. T. LXXIV. 30.).

Az igazolási kérelem beadásával egyidejűleg annak alapjául szolgáló adatokat megjelölni, illetve a bizonyítékokat is mellékelni kell és ha az igazolást valamely beadványnak elmulasztása miatt kéri, az igazolási kérelemmel együtt a beadványt is be kell nyújtani azért, hogy a fellebbviteli bíróság — az igazolási kérelem teljesítése esetében — a beadvány értelmében is mindjárt határozhasson.

465. §.

A kérelem felett az előterjesztett adatok alapján az a bíróság határoz, mely az elmulasztott cselekménynek kellő időben való teljesítése esetén az ügy érdemében eljár vagy intézkedett volna.(1)

A bíróság határozata.

Ha a folyamodó az igazolást perorvoslat bejelentésének elmulasztása miatt kéri, a bíróság az igazolás iránti kérelemmel a perorvoslat beadványát és az elbírálásához szükséges iratokat is felterjeszti az elmulasztott perorvoslat tárgyában határozat hozására illetékes felsőbbfokú bírósághoz.(2)

466. §.

Ha a kérelem adatai az igazolásnak a 463. §-ban említett feltételeit valószínűkké teszik: az igazolásnak hely adandó; ellenkező esetben a kérelem megtagadandó.

A bíróság, ha az igazolásnak helyt ad, egyúttal a mulasztás pótlása iránt intézkedik, esetleg az érdemben határoz.

1. Erre a bekezdésre vonatkozik a B. H. T. II. kötetébe 119. sz. a. felvett 11.520/1906. sz. J. E. hat., mely szerint igazolási kérelem felett a bíróság *egyedül* a kérelemben előterjesztett, illetőleg a kérelemmel bemutatott adatok és bizonyítékok alapján határoz s így törvényt sértő az a törvényszéki határozat, amely arra utasította a kir. járásbíróságot, hogy a kért igazolás kérdésében tárgyalást tartson és az ajánlott bizonyítékok megszerzése alapján határozzon. E határozat indokolása szerint:

«A Bp.-nak az igazolásra vonatkozó szabályai módot kívánnak nyújtani a bűnperben érdekelt feleknek, valamely határidőnek vagy határnapnak önhibájukon kívül történt elmulasztásából származható súlyos következmények elhárítására, olyként azonban, hogy ezen mód igénybevétele által a bűnvádi eljárásnak úgy a köz-, valamint a magánérdeknek megfelelő gyorsasága és sikere ne veszélyeztessék. Ennek az utóbbi szempontnak szolgál az igazolás iránti eljárásnak lehető egyszerűsítése, mely a Bp. 465. és kö-

vetkező §-aiban nyer kifejezést. Nevezetesen a 465. §. előnye, hogy a bíróság az igazolásra irányuló kérelem felett az abban előterjesztett adatok alapján határoz és a 466. §. az igazolás iránti kérelem teljesítése szempontjából elegendőnek tartja, ha az igazolásnak a 463. §-ban említett feltételei a kérelem adataival csak valószínűsítve is lettek.

Ezek az intézkedések kapcsolatban azzal, hogy a bíróság a mulasztás pótlása, tárgyalás határnapjának elmulasztása esetén tehát újabb tárgyalási határnap kitűzése iránt a Bp. 466. §-ának második bekezdése szerint csak akkor intézkedik, ha az igazolásnak helyt ad, — egyenesen kizárják azt, hogy az igazolás iránti kérelem elintézését megelőzően ennek céljából nyomozás vagy vizsgálat fogantosságtartás vagy tárgyalás tartassék, amely álláspont helyességét támogatja a bűnvádi perrendtartás javaslatának miniszteri indokolásában erre vonatkozóan foglalt fejtegetés is. (677. l.)

2. «A Bp. 465. §. első bekezdése szerint az igazolási kérelem felett az a bíróság határoz, mely az elmulasztott cselekménynek kellő időben való teljesítése esetén az ügy érdemében eljár vagy intézkedett volna.

A 465. §. második bekezdésének az a rendelkezése, hogy a bíróság az igazolási kérelemmel együtt a perorvoslati beadványt is felterjeszti a fellebbviteli bírósághoz, — csak arra az esetre vonatkozik, ha a folyamatodó az igazolást *perorvoslat bejelentésének elmulasztása* miatt kéri. Ez esetben azért dönt a felsőbbfokú bíróság az igazolási kérelem tárgyában, mert ő volna vagy lesz illetékes az elmulasztott perorvoslat tárgyában való határozat hozására.

Ha azonban az igazolás *a tárgyalási határnap elmulasztása* miatt kéretett, e fölött a 465. §. első bekezdése értelmében az elsőfokú bíróság hivatott dönteni, mert az igazolási kérelem alapossága esetében neki kell újabb tárgyalást tartani s újabb határozatot hozni.

Ez kétségtelenül kitűnik a Bp. 548. §. utolsó bekezdéséből, mely szerint ilyen esetben elsősorban az igazolás kérdése döntendő el és a fellebbezés csak az igazolás megtagadása esetében terjesztendő fel a másodfokú bírósághoz. Ugyanezt kimondotta már a kir. Curianak 1900. december hó 12. napján 10.610/1900. számú jogegységi határozata.»

A fenti szöveg a kir. Curia B. I. 797/1930/12. számú jogegységi határozatának (B. T. LXXXII. 114. l.) indokolásából való s kellő magyarázatot nyújt a 465. §. rendelkezéséhez.

A semmisségi panasz bejelentésének vagy indokolása előterjesztésének elmulasztása esetében az igazolási kérelem felől a kir. Curia határoz s ha e helyett a kérelmet az elsőfokú bíróság bírálta el, ezzel a Bp. 384. §. 4. pontja alá eső semmisségi okot valószínűsített meg. (C. B. II. 7696/1927. B. D. XXII. 87. l.)

467. §.

Felfolyamodás;
felfüggesztő
hatály.

Igazolásnak helyt adó végzés ellen felfolyamodás nem használható.

A végzés ellen, mely az igazolást a nyomozás s a vizsgálat folyamán megtagadta, nincs felfolyamodásnak helye; azonban

a terhelt a vádirat elleni kifogásban (256—257. §.) előterjeszheti kérelmét az elmulasztott cselekmény teljesítése vagy az elkészített beadvány benyújtása iránt és a vádtanács ezeket megengedheti.(1)

468. §.

Az igazolás iránt előterjesztett kérelemnek sem a bíróság határozatainak végrehajtására, sem az eljárás továbbfolytatására nincs halasztó hatálya.

A 464. §-ban megjelölt bíróság azonban a kérelmet támogató fontos oknál fogva az eljárást, illetőleg a határozatok végrehajtását ideiglenesen felfüggesztheti.(2)

1. Amíg az igazolásnak *helyt adó* végzés ellen felfolyamodás sohasem használható, — addig az igazolást megtagadó végzés ellen — kivéve a nyomozás és a vizsgálat során hozott ilyen végzéseket — *van helye felfolyamodásnak*. De a nyomozás és a vizsgálat során történt mulasztások pótlásának megengedését is lehet a kifogásokban a vádtanáctól kérni. Az igazolást a fő-tárgyalási és a perorvoslati szakban megtagadó végzések ellen is azonban — a Curia B. I. 4953/1925. számú határozata szerint (B. T. LXXX. 40.) — csak akkor használható felfolyamodás, ha az igazolás kérdésében olyan bíróság határozott, amely az ügy érdemében nem határozhat végérvényesen, — míg abban az esetben, ha az igazolás kérdésében határozó bíróság egyben az ügy érdemében is *végérvényesen* jogosított dönteni, akkor ennek a bíróságnak az igazolási kérelmet megtagadó határozata ellen sem használható felfolyamodás, mert ellenkező magyarázat a perorvoslati hatáskörök eltolódására s így végeredményben oda vezetne, hogy a csupán subsidiarius jellegű igazolási kérelem felett oly felsőbb bíróság határozná, amely az igazolásra alapul szolgáló mulasztás közbenjötté nélkül az ügynek érdemi felülvizsgálatára egyáltalában nem jogosult.

2. Az igazolási kérelem beadásának hatályára nézve a törvény hasonló rendelkezést tartalmaz, mint a 453. §. az újrafelvételi indítványra vonatkozólag. Itt is, ott is a bíróság fontos okból felfüggesztő határozatot hozhat.

XXIII. FEJEZET.

Eljárás az ismeretlenek, a távollevők és a szökevények ellen. (469—473. §§.)

Bevezetés.

Annak oka, hogy a Bp. a távollevők elleni eljárást oly részletesen szabályozza, abban rejlik, hogy a Bp. szerint — a törvényszéki eljárásban — a vádlott jelenléte nélkül a főtárgyalást megtartani nem szabad (302. §.). A Bp. ugyanis — mint ezt az indokolás kifejti — az egyes külföldi törvények szerint megengedett ú. n. makacssági eljárást mellőzte. A jelen Kommentár II. kötetének 37., 38. oldalain foglalkozik ezzel a kérdéssel és rámutat arra, hogy a német jog bizonyos esetekben megengedi a főtárgyalás megtartását a vádlott jelenléte nélkül is (vagy a vádlott saját ténye — 232. §. — vagy pedig a bíróság külön felhatalmazása — 233. §. — alapján) s hogy az olasz jog a makacssági ítélet hozatalát korlátlanul megengedi. Az ott elmondottakhoz e helyütt még azt fűzöm, hogy az új német Entwurf a német bünvádi perrendtartási törvénynek a távollevők elleni eljárásról («Verfahren gegen Abwesende») szóló VII. fejezetét teljesen törölni tervezi azzal az indokolással, hogy az a gyakorlatban nem vált be s a helyett a törvénynek egyes, a különböző eljárási szakokat szabályozó szakaszainál rendelkezik arra az esetre, ha a vádlott nem jelent meg.

A Bp. — bár a 469—471. §-aiban foglalt rendelkezések túlnyomóan a nyomozási és vizsgálati perszakra, a 472., 473. §§. rendelkezései pedig a főtárgyalási perszakra vonatkoznak s oda is lettek volna beilleszthetők — az egész materiát egységesen külön fejezetben (XXIII.) szabályozza.

469. §.

A terhelt hírlapi idézése. Büntett vagy vétség miatt a nyomozás akkor is teljesítendő, ha a tettes, illetőleg a részes ismeretlen vagy távol van(1)
A terhelt, kinek tartózkodóhelye nem volt kipuhatolható és akinek elfogatására a 141. §-ban meghatározott okok egyike sem forog fenn, a hivatalos lapban, és ha célszerűnek mutatkozik, más hírlapban is, havi időközökben háromszor közzé-

teendő hirdetmény útján hivandó fel megjelenésre, vagy tartózkodóhelyének bejelentésére.

Ha a távollevő a felhívásra, ennek utolsó közzétételétől számított egy hó alatt meg nem jelen és tartózkodóhelyét sem jelenti be, a következő szakaszok szerint kell eljárni.(2)

1. A Bp. 104. és 106. §-ainak abból a rendelkezéséből, hogy a vizsgálatot csak az erre irányuló indítványban megjelölt személy ellen lehet elrendelni, következik, hogy ha a tettes vagy részes kiléte ismeretlen, akkor a feljelentett büntett vagy vétség miatt csak nyomozás teljesíthető; ha ellenben a tettes vagy részes tudatik s csak távol van, ez esetben a vizsgálat is fogatósítható, amire egyébként a 471. és 472. §§. kifejezetten is utalnak.

2. A második bekezdésben szabályozott ú. n. hirdetményi idézésnek csekély a gyakorlati jelentősége, mert csak akkor van helye, ha a terhelt még mielőtt az eljárás ellene megindult vagy erről tudomást szerzett volna, távozik ismeretlen helyre, mégpedig nem abból a célból, hogy magát az eljárás alól kivonja, hanem kenyérkereset, gyógyulás vagy üdülés céljából. A dolog természetéből következik tehát, hogy ennek a személyes szabadság megvédését célzó intézkedésnek csak csekélyebb súlyú delictumok esetében lehet helye, mert súlyosabb büntett elkövetése után ismeretlen helyre távozó terheltre vonatkozólag rendszerint fennforog a 141. §-ban meghatározott okok valamelyike s ez esetben már a következő szakaszok szerint kell eljárni.

470. §.

Ha a terheltnek tartózkodóhelye ismeretlen, vagy ha az ellene indított bünvádi eljárás alatt megszökött és reá nézve a 141. §-ban meghatározott körülmények valamelyike fennforog, vagy őt a 469. §. szerint hírlap útján eredmény nélkül idézték: elfogatása iránt a körülményekhez képest házkutatással, megkeresés útján, kézrekerítésének elrendelésével, vagy nyomozólevél kibocsátásával kell intézkedni.(1)

A terhelt elfogatása iránti intézkedések.

Kézrekerítés elrendelése esetében a bíróság, a kir. ügyészség vagy a rendőri hatóság hivatalos közeget küld ki a terheltnek kinyomozása és letartóztatása végett. Ez intézkedésnek csak büntett vagy fogházzal büntethető vétség esetében van helye.

Nyomozólevél csak büntett elkövetésével alaposan terhelt egyén ellen bocsátható ki. Kibocsátására a vádtanács, sürgős esetekben pedig a vizsgálóbíró is jogosult.(2)

Vétséggel terhelt ellen nem bocsátandó ki nyomozólevél, de ha előállítását fontos ok kívánatosá teszi, akkor a vizsgálóbíró vagy a vádtanács a terheltnek személyleírását a hatóságoknak azzal a felhívással küldi meg, hogy a körözött egyén feltalálása esetén értesítsék azt a bíróságot, mely a személyleírást kiadta.(3)

Ha a nyomozólevél kibocsátásának vagy a személyleírás körözésének oka megszűnt, ezek azonnal visszavonandók.

1. Az első bekezdés elején levő distinctio az ismeretlen helyen tartózkodó és a megszökött terhelt között nem fölösleges, mert lehet, hogy a terhelt nem szökött meg, de tartózkodó helye mégis ismeretlen s viszont lehet, hogy szökésének helye ismeretes. A különbségtételnek a teendő intézkedések szempontjából van jelentősége. Mert ha a megszökött terhelt tartózkodó helye ismeretes, akkor kézrekerítését kell elrendelni, ha pedig ismeretlen, akkor nyomozólevél kibocsátása útján kell intézkedni. Ismert helyen tartózkodó terhelt ellen a Bp. 470. §-a alapján nyomozólevél még akkor sem bocsátható ki, ha a terhelt külföldön tartózkodik.

A jelen mű szerzője által a BT. LXX. IV. kötetének 73. lapján megbeszéltek esetében a vádtanács a kir. ügyésznek azt az indítványát, hogy a sikkasztás és közokirathamisítás büntetével terhelt egyének ellen nyomozólevelet bocsásson ki, azért utasította el, mert a Bp. 470. §-a értelmében nyomozólevél csak ismeretlen helyen tartózkodó egyén ellen bocsátható ki, a terhelték pedig a rendőrség értesítése szerint Szabadkán tartózkodnak s így tartózkodási helyük ismeretes.

A budapesti kir. ítélőtábla a Bp. 470. §-a alapján a nyomozólevél kibocsátását elrendelte azzal, hogy a megszökött egyén ellen a Bp. 470. §-a értelmében akkor is kibocsátható nyomozólevél, ha tartózkodási helye ismeretes.

Fenti megbeszélésemben megállapítottam, hogy igaza van a vádtanácsnak abban, hogy nyomozólevél kibocsátásának csak akkor van helye és értelme, ha a terhelt tartózkodó helye ismeretlen s hogy téves a kir. ítélőtáblának az a rendelkezése, mellyel ez ügyben a Bp. 470. §-a alapján bocsátott ki nyomozólevelet, — mert olyan esetben, mikor a terhelt külföldön ismert helyen tartózkodik, nem ez a szakasz, hanem vagy a 475. §. — ha kikérési eljárásnak van helye — vagy pedig a 471. §. — ha a külföldi terhelt saját hazájában tartózkodik — alkalmazandó. (Az új német Entwurf 154. §. h) pontja szerint e törvény értelmében távollevőnek az a vádlott tekintendő, akinek tartózkodóhelye ismeretlen vagy aki külföldön tartózkodik.)

A házkutatás és a megkeresés téves szövegezés folytán kerültek a szakaszba, mint önálló intézkedések, mert ezek csupán a terhelt kézrekerítésének módzatai. (A mintául szolgált osztrák Bp. 414. §. ezt egészen szabatosan fejezi ki akként, hogy az illetékes hatóságok «haben . . . zur Haftwerdung des Beschuldigten nach Umständen der Hausdurchsuchung, der Ersuchschreiben an andere Behörden, in diesen Bereich er anzu-treffen sein dürfte . . . oder Steckbriefe zu bedienen». Ugyan-így a német Bp. 230. §-a.)

2. Minthogy a nyomozólevélben a terhelt letartóztatása iránt történik intézkedés, azt csak büntett esetében s csak a bíróság (nem pedig mint a kézrekerítést a rendőri hatóság) bocsáthatja ki.

A proletárdiktatúra alatt elkövetett bizonyos cselekmények miatt indított eljárást szabályozó 4030/1919. M. E. számú rendelet hatálya alatt felmerült az a kérdés, hogy a kir. ügyészség által

e rendelet 7. §-a alapján kibocsátott nyomozólevélnek a Btk. 108. §-a szempontjából van-e olyan hatálya, mintha a nyomozólevelet a vizsgálóbíró bocsátotta volna ki.

A kir. Curia jogegységi tanácsa 1927. évi június hó 24. napján hozott B. I. 3990/1927/22. sz. a. hozott határozatában a kérdést igenlően döntötte el a következő indokolással:

A 4039/1919. M. E. számú rendelet 7. §-a kimondja, hogy az államügyészség a Bp. szerint a vizsgálóbíró megillető jogkört gyakorolja és intézkedései ellen perorvoslatnak nincs helye.

Ennek a kivételes rendelkezésnek indoka és célja az volt, hogy a rendelet 1. §-ában megjelölt bűncselekmények a lehető leggyorsabban toroltassanak meg.

E cél biztosítása érdekében ruházta fel a minisztérium — kivételes hatalma alapján — az ügyészségeket olyan intézkedésekre is, amelyek a Bp. szerint csak a vizsgálóbíró jogkörébe tartoztak. sőt még ezt a jogkört is kiterjesztette azáltal, hogy az ügyészség intézkedései ellen a perorvoslatot kizárta.

Minthogy pedig a Bp. 470. §. harmadik bekezdése szerint a nyomozólevél kibocsátására — sürgős esetekben — a vizsgálóbíró is jogosult, kétségtelen, hogy ezen sürgős elintézészt igénylő ügyekben az ügyészség a rendelet 7. §-a értelmében a nyomozólevél kibocsátására is jogosult volt.

Ha pedig ez a jog az ügyészségeket megillette, akkor nem lehet elvitatni azt, hogy az ügyészség ilyen intézkedésének éppen olyan joghatálya volt, mintha azt az intézkedést a bíró tette volna meg.

A Btk. 108. §-a szempontjából tehát olybá veendő az ilyen ügyészi intézkedés, mintha azt a vizsgálóbíró tette volna.

Az a körülmény, hogy a Btk. 108. §-a anyagi jogi természetű rendelkezés, azért nem zárja ki ezen álláspont helyességét, mert a 4038/1919. M. E. számú rendelet, amelynek csupán kiegészítése a 4039/1919. M. E. számú rendelet, anyagi jogi rendelkezéseket is tartalmaz (l. különösen a 3. §-t, amelyben éppen az elévülést érintő rendelkezés is van)

3. Vétséggel terhelt ellen — amint ez már az előző bekezdésből is kitűnik — nyomozólevél nem bocsátható ki, hanem csak személyleírásának körözése rendelhető el. Ez a korlátozás azonban nem nyer alkalmazást kiadatási ügyekben, melyekben a 475. §. értelmében nyomozólevél vétséggel terhelt egyén ellen is kibocsátható. Kimondotta ezt a kir. Curianak a B. H. T. II. kötetébe 120. sz. a. felvett határozata a következő indokolással:

«A Bp. 470. §-ában foglalt az a szabály ugyanis, mely szerint vétséggel terhelt egyén ellen nyomozólevél nem bocsátható ki, minthogy a 470. §. a Bp.-nak az ismeretlenek, a távollevők és szökvények elleni eljárást tárgyzó XXIII. fejezetében foglalt helyet, nem nyerhet alkalmazást a jelen esetben, midőn vétséggel terhelt egyén kiadatása forog kérdésben, mert a kiadatás iránti ügyekben követendő eljárást illetően a Bp. XXIV. fejezetében külön intézkedik.

Ezen külön intézkedések közé tartozik a Bp. 475. §-ának az a rendelkezése is, mely szerint abban az esetben, ha külföldön tartózkodó egyént oly bűncselekmény terhelt, mely miatt kiadatásnak van helye, az illetékes bíróság elfogatóparancsot vagy nyomozólevelet bocsát ki; a jelen eset elbírálásánál tehát a most említett rendelkezés és nem a Bp. 470. §-ában kifejezett szabály irányadó. Minthogy pedig a Bp. 475. §-ában előforduló «bűncselekmény» nyilvánvalóan a vétség fogalmát is magában foglalja stb.»

471. §.

*Eljárás
a külföldi
által elkövetett
bűncselek-
mény esetében.*

Ha külföldi a jelen törvény hatályának területén követett el bűntettet vagy vétséget, az eljárás idején pedig nem itt tartózkodik, a nyomozás, illetőleg a vizsgálat ekkor is teljesítendő, s a kiadatása, illetőleg átkisértegetése iránti intézkedések megteendők, ha pedig saját hazájában tartózkodik, a további teendőkre nézve a kir. ügyészség a főügyész útján az igazságügyi miniszter utasítását kéri ki és az igazságügyi miniszter intézkedéséről a bíróságot értesíti.

E szakaszra már a 469. és 470. §-aihoz írt 1. számú jegyzetben történt utalás. Egyébként e szakaszban két esetre történik rendelkezés; az egyik az, ha a külföldi a saját hazájába menekült, a másik pedig, ha más külföldi államban tartózkodik. Az utóbbi esetben a 475. §-ban szabályozott kikérési eljárásnak van helye, az előbbi esetben az iratokat — a nyomozás, illetve vizsgálat teljesítése után — döntés végett az igazságügyminiszterhez kell juttatni, aki aztán — ha az eset körülményeihez képest célravezetőnek mutatkozik — diplomáciai úton fogja megkeresni az illetékes külföldi hatóságot a terhlet megbüntetése végett.

A kir. Curia büntetőjogegységi tanácsa ehhez képest 2732/1910. számú jogegységi határozatával törvénysértőnek jelentette ki a kir. törvényszéknek azt az eljárását, hogy az Ausztriában tartózkodó vádlottat becsületsértés vétsége miatt a 471. §-ban előírt eljárás mellőzésével elítélte, — viszont a B. H. T. L. kötetébe 517. sz. alatt felvett határozatában kimondta, hogy a hazájában tartózkodó külföldi ellen általa Magyarországon elkövetett bűncselekmény miatt tett följelentés esetében az eljárás (a kir. járásbíróság által) meg nem tagadható azon a címen, hogy a vádlott nem idézhető s így nem is büntethető, mert a Btk. 5. §. második bekezdése értelmében a magyar állam területén akár magyar honosok, akár külföldiek által elkövetett bűntettek és vétségek a magyar Btk. határozatai szerint büntetendők, hanem ilyen esetben az eljárást a tanuk kihallgatása stb. által a járásbíróságnak is le kell folytatni, csupán ítéletet nem lehet hozni, hanem az iratokat a járásbírósági ügyekben is alkalmazandó 471. §. értelmében a kir. ügyészség útján az igazságügyminiszterhez kell juttatni. Abban az esetben, ha az igazságügyminiszter az iratoknak a külföldi hatósághoz áttételét mellőzendőnek találja, a nyomozást, illetve a vizsgálatot meg kell szüntetni addig, míg a gyanúsítottak esetleg az elévülési határidőn belül a magyar hatóság kezébe kerülnek.

Az eljárásnak ilymódon való befejezése azonban nemcsak a Bp. 472. §-a alapján történhetik a bíróság által, hanem ha az ügyben kizárólag nyomozás volt, történhetik a Bp. 101. §. 3. pontja alapján a kir. ügyészség által is, különösen akkor, ha sem nyomozólevél kibocsátásának nincs helye, sem a tanuk megeskete nem foganatosítható.

Igy a kir. Curia büntető jogegységi tanácsa 1923. évi november hó 9. napján B. I. 5596/1923/5. sz. a. kelt határozatával

kimondotta, hogy miután az eléje hozott ügyben a gyanúsítottak a terhükre rótt cselekményt oly községben, amelyet a trianoni szerződés csatolt Ausztriához s még az átcsatolás előtt követték el s úgy ők, mint az összes tanuk és sértettek is akkor is ott laktak s azóta is ott tartózkodnak, nincs helye nyomozólevél kibocsátásának (mert a gyanúsítottak sem meg nem szöktek, sem ismeretlen helyen nem tartózkodnak) s ennek folytán nincs semmi alapja és célja a Bp. 472. §-ában említett bírói eljárásnak, hanem ily esetben, ha a 471. §-ban előírt eljárás eredménytelen maradt, a kir. ügyészségnek kell megszüntetnie a nyomozást. Törvényszerűnek jelentette tehát ki a kir. Curia az eljárást hatóságoknak azt az eljárását, hogy a fenti ügyben megtagadták úgy a nyomozólevél kibocsátását, mint a bizonyítás felvételét s az eljárásnak a Bp. 472. §-a alapján való megszüntetését.

472. §.

A bíróság elé nem állítható távollévő ellen sem vád alá helyezésnek, sem főtárgyalásnak, sem ítélet hozásának nincs helye.(1)

*Az eljárás
befejezése
a távollévővel
szemben.*

Ha a távollévőnek kézrekerítése iránt tett intézkedés (470. §.), illetőleg a nyomozólevél, vagy a kiadatás végett a külföldi hatósághoz intézett megkeresés eredménytelen maradt is, a nyomozás, illetőleg a vizsgálat, a bizonyítékok biztosítása céljából lehetőleg befejezendő és amennyiben a védelemről a távollévő vagy hozzátartozói nem gondoskodtak, a terhelt érdekeinek képviselőjére védő hivatalból rendelendő ki.(2)

A kihallgatott tanuk megesketeendők.

A nyomozás, illetve a vizsgálat befejezése után az eljárást a távollévő előállításáig meg kell szüntetni.(3)

A bíróság elé nem állítható ama távollévő, akinek tartózkodóhelye tudva van, az eljárás menetéről és egyes bírói cselekményekről csak akkor értesítendő, ha ez minden nehézség vagy idővesztés nélkül megtörténhetik.

A bíróság az eljárás megszüntetését kimondó végzésében a terhelt ellen megállapítja a bűnügyi költségeket. Ezek, valamint a magánjogi igény kielégítésére szükséges összeg erejéig a terhelt vagyonára bűnügyi zárlat, illetve biztosítási végrehajtás rendelhető el (492., 493. §§.).

473. §.

Egy vagy több terheltársnak a bíróság elé nem állíthatása nem akadályozza a bíróság elé állítható terhelt ellen indított bűnvádi eljárásnak befejezését.

Ha valamely távollévő előállítása a jelenlevő ellen indított eljárás eredményére lényeges befolyással bírónak mutatkozik és az előállítás alaposan remélhető, az eljárás folytatása rövid időre elhalasztható.

1. Az első bekezdésben foglalt szabály alól kivételt állapít meg az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló

1921: III. t.-c. 12. §-ának második bekezdése, amelynek szövege a következő:

»A jelen törvényben meghatározott büntettek és vétségek eseteiben a terhelt távolléte sem a vád alá helyezést, sem a főtárgyalást, sem az ítélethozatalt (Bp. 472. §.) nem gátolja; az ítélet azonban csak a bűnösség megállapítása és a vagyoni elégtétel kiszabására vonatkozik. A távollévő terheltet a főtárgyalásra hirdetmény útján kell megidézni s ha a terhelt a főtárgyaláson meg nem jelenik, vagy ha maga vagy hozzátartozója védőt nem választott, részére hivatalból kell védőt rendelni. A terhelt jelentkezése vagy kézrekerülése esetében a Bp. 460—462. §-ai szerint új főtárgyalást kell tartani.»

a) A kir. Curia ezen törvény alkalmazására vonatkozólag a B. T. 488/1924/58. számú ítéletében (B. T. LXXVII. 53.) a következő kijelentéseket tette:

«Az 1921: III. t.-c. 12. §-a második bekezdésének fentebb kiemelt rendelkezéséből az következik, hogy ha ilyen esetben a távollévő vádlott hozzátartozója által választott védő az előkészítő eljárás során a vádiratnak kézbesítését kéri, e kérelem teljesítésének a Bp. 256. §-ában foglalt az a szabály, hogy a vádirat a terheltnek csakis ennek kívánságára kézbesítendő a védőnek, nem lehet akadály. Eltekintve ugyanis attól, hogy a Bp. a távollévő ellen való fenti eljárást nem ismervén, erről az esetről nem rendelkezhetett, az 1921: III. t.-c. 12. §-ának második bekezdése szerint a terhelt hozzátartozója által választott védő a terheltet a tárgyaláson teljes jogkörrel képviselheti és a fentiek szerint az ő nevében perorvoslással is élhet. Ebben a jogkörben pedig — habár azt az 1921: III. t.-c. 12. §-ának második bekezdése kifejezetten nem is tartalmazza — nyilvánvalóan benne van a vádirat átvételére és a jogorvoslat természetével bíró kifogások beadására vonatkozó jogosultság is.»

Továbbá:

«a közvédő a semmisségi panasznak a távollévő vádlott képviselőjében teljes joghatállyal való bejelentésére a Bp. 425. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés és az erre vonatkozólag kifejlődött joggyakorlat ellenére jogosult, mert a vádlott ellen a bünvádi eljárás az 1921: III. t.-c. 12. §-ának második bekezdése alapján, mint távollévő ellen indult és van folyamatban, ő előtte tehát a másodfokú ítélet nem hirdethető ki s az ő érdekeinek teljes hatályú képviselőjére a hivatkozott bekezdés értelmében nemcsak a maga, hanem a hozzátartozója által választott védő, ilyennek nem létében pedig a hivatalból kirendelt védő is jogosult.»

b) Arra nézve, hogy az 1921: III. t.-c. 12. §. második bekezdésében említett eljárás sajtó útján elkövetett büntettek és vétségek esetében alkalmazható-e s mennyiben a kir. Curia 1926. évi március hó 10. napján B. I. 4852/1925/27. sz. a. kelt ítéletében kimondta, hogy ez az eljárás ilyen büncselekmények esetében csak kivételesen és akkor nyerhet alkalmazást, ha a sajtójogilag felelős személyek (St. 33—35. §-ai) mindegyike távol van s ebből az okból azok egyike sem vonható felelősségre.

Ez ítélet indokolása szerint az 1921: III. t.-c. 12. §-a az ezen törvény által védett jogérdek különös fontosságára tekintettel mondotta ki azt, hogy a Bp. 472. §-ának fenti rendelkezése az 1921: III. t.-c.-ben meghatározott büntettek és vétségek esetében nem nyer alkalmazást.

«A sajtó útján elkövetett büncselekmények esetében azonban az 1921: III. t.-c. 12. §-a csak a sajtójogi különleges felelősségi rendszerből folyó megszorítással alkalmazható.

Arra az esetre ugyanis, ha a szerző távolléte miatt (vagy más okból) felelősségre nem vonható, magának a St.-nek a 34. és 35. §§-okban foglalt rendelkezései erejénél fogva a szerző felelőssége automatikusan a kiadóra, illetve a felelős szerkesztőre hárul.

A szerzőnek mint terheltnek távolléte tehát a sajtóeljárásban az 1921: III. t.-c. megalkotása előtt sem volt akadály a sajtójogi felelősségre vonásnak, hanem csak arra szolgált okul, hogy az eljárás a sajtójogilag felelős következő személy ellen folytattassék.

A fokozatos felelősség ezen elvéből folyik a St. 48. §. utolsó bekezdésében foglalt az a rendelkezés is, hogy ha a felelősségre vonható személyek bármelyike ellen — az elévülési időn belül — eljárást tesznek folyamatba — azt bármely más felelős személy ellen ezen idő elteltével is az elévülési határidőn belül folytatni lehet.

Mindezekből tehát az következik, hogy az 1921: III. t.-c. 12. §. második bekezdésében engedélyezett eljárásra sajtó útján elkövetett büncselekmények esetében csak akkor kerülhet sor, ha a St. 33—35. §§-ai szerint a sajtójogilag felelős személyeknek mindegyike távol van, de nincs helye ennek az eljárásnak akkor, ha a felelős személyeknek csak egyike vagy másika van távol, de a fokozatban következő személy sajtójogi felelősségre vonható.

Téves tehát a kir. ítélőtáblának az a megállapítása, hogy jelen ügyben a távollévő szerző az 1921: III. t.-c. 12. §-a alapján sajtójogi felelősségre vonható lévén, a vádlott mint felelős szerkesztő nem vonható sajtójogi felelősségre, hanem ellenkezőleg, úgy áll a dolog, hogy a St. 35. §-ának első bekezdése értelmében éppen a vádlottat, mint felelős szerkesztőt kell felelősségre vonni azért, mert a szerző a távolléte miatt nem lévén bíróság elé állítható, sajtójogi felelősségre nem vonható.

Az 1921: III. t.-c. 12. §-ának második bekezdésében körülírt eljárást ugyanis lehet bizonyos csonka köztörvényi felelősségre vonásnak minősíteni, de az semmiképpen sem tekinthető sajtójogi felelősségre vonásnak, amelynek úgy alakítható módja, mint anyagi tartalma (l. St. 40. §.) amazétól lényegesen eltér.

Ameddig tehát a sajtójogi felelősséget az anyagi és alaki sajtójog szabályai szerint a sajtójogilag felelős személyek valamelyike ellen érvényesíteni lehet, addig nem kerülhet sor a csupán kiegészítő, de a sajtójogi szabályokat hatályon kívül nem helyező 1921: III. t.-c. 12. §-ában említett eljárásra.»

2. A m. kir. Curia még a Bp. életbeléptetése előtt, 1898. évi április hó 29-én hozott 76. számú teljes ülési határozatában kimondotta, hogy «a kir. ügyész indítványára a bíróság csupán az elévülés megszakítása céljából nem ismételteti a körözés elrendelését».

A m. kir. Curia büntetőjogegységi tanácsa 1925. évi december hó 4. napján B. I. 4957/1925/153. szám alatt hozott határozatában megállapítja, hogy a fenti döntvényben kimondott jogelvet az azóta követett állandó bírói gyakorlatnak megfelelően alkalmazandónak tartja a Bp. 472. §-ában szabályozott nyomozólevélre is s így nem tartja sem a Btk., sem a Bp. szellemével megegyeztetetőnek azt, hogy a bíróság az elévülésnek, tehát a terhelt javára a törvényben biztosított lehetőségnek bekövetkezését a nyomozólevél kibocsátásának megisméltése által megakadályozza és meghiusítja, ami annál kevésbé volna indokolt, mert a nyomozólevelet kibocsátó bírósági határozat mindaddig megtartja joghatályát, amíg a bíróság annak visszavoná-

sát el nem rendeli. Ez a jogelv azonban nem akadályozza annak, hogy a nyomozólevél hatálya alatt felmerült novum, pl. a terhelt holtartózkodására nézve nyert hiteles értesülés alapján a bíróság a terhelt kézrekerítése iránt újabb intézkedést tegyen, amely azután a Btk. 108. §-a értelmében alkalmas lehet az elévülés félbeszakítására.

3. A távollevő előállításáig megszüntetett eljárás a terhelt kézrekerülése esetében a vádló indítványára újabb határozat nélkül folytatható. A B. H. T. III. kötetébe 219. sz. a. felvett 6588/1908. J. E. határozatában kimondotta azonban a kir. Curia, hogy a Bp. 472. §. negyedik bekezdésében foglalt szabály az esetek különbözősége folytán joghasonlatosság címen nem alkalmazható akkor, ha az eljárás a sértett fél távolléte miatt nem folytatható.

«Ebben az esetben — mondja a határozat indokolása — és feltevé, hogy az ügy a sértett fél kihallgatása nélkül érdemileg csakugyan nem bírálható el, az eljárás megszüntetése csak azon alapulhat, hogy a bizonyíték megszerzése rendkívüli nehézségbe ütközik, mely okból történt megszüntetésnek a Bp. 444. §-a szerint az a hatálya van, hogy az eljárás az elévülés beállta előtt a vádló indítványára újabb határozat nélkül folytatható, ha az a körülmény, mely az eljárás folytatását gátolta, megszűnt.

A bűnvádi perrendtartás nem rendelkezik ugyan kifejezetten arról az esetről, melyben az eljárásnak a bizonyítékok megszerzésének rendkívüli nehézsége miatt való megszüntetése a bűnpernek a vádirat beadása utáni szakában indítványoztatott; ámde figyelemmel a Bp. 101. §-ának 3. pontjára, mely a nyomozásnak, valamint annak 444. §-ára, mely a nyomozásnak és a vizsgálatnak az említett okból való megszüntetését említi, nem lehet kétséges, hogy a bizonyítékok megszerzésének rendkívüli nehézsége a bűnpernek a vizsgálat befejezését követő szakában is az eljárás megszüntetésének törvényes indokál szolgálhat.»

A Bp. 472. §-a alapján hozott megszüntető végzést a bírói gyakorlat az elévülés félbeszakítására (Btk. 108. §.) alkalmas intézkedésnek tartja abból az indokból, hogy az ilyen határozat nem szünteti meg az eljárást a vádlott javára végkép. hanem csak ideiglenesen annak kézrekerültéig, mikor is az minden újrafelvételi intézkedés nélkül ismét folyamatba tehető. Az ilyen megszüntető végzés tehát elsősorban a bűnvádi eljárás érdekeit szolgálja s mint ilyen a B. H. T. VII. kötetébe 777. sz. a. felvett E. H. szerint alkalmas az elévülési határidő félbeszakítására.

XXIV. FEJEZET.

Eljárás a kiadatás iránti ügyekben. (474—476. §§.)

Bevezetés.

A kiadatási jognak leglényegesebb alapelve — amint erre dr. Szondy Viktor (Jogállam, XXVI. évfolyam) helyesen rámutat — a megkereső állam büntető felségjogának korlátozottsága a kiadatást engedélyező állam felségjoga által s éppen azért, mert a kiadatásnál a (legalább) két állam felségjogát érintő kérdésekről van szó, a kiadatás nem annyira jogi, mint inkább politikai aktus.

Amíg azonban régebben jogi szempontok alig érvényesültek a kiadások körül, hanem ezek az egyes államoknak egymás irányában s a viszonyosság reményében tanúsított barátságos cselekedeteiként jelentkeztek, s a kiadatás, mint a menedékjog megtagadása, ellenszenves intézmény volt, — a kultúrálalmok nemzetközi érintkezésének megélénkülése folytán kifejlődött jogközösség gondolata a kiadatási kötelességnek elismeréséhez s a kiadatási jog intézményének kifejlesztéséhez vezetett.

Ennek felismerése vezette egyes államokat ahhoz, hogy a kiadatási jogot — nemcsak eljárási törvényeik néhány szakaszában, hanem — külön törvényben részletesen szabályozzák.

Belgium, Luxemburg, Hollandia, Nagybritannia és Írország részben az Egyesült Államok, Svájc, Japán, Svédország, Norvégia és Finnország után Franciaország 1927-ben és Németország 1929-ben alkotott ilyen törvényeket, amelyek nemcsak a kiadatás feltételeit és a kiadatási eljárást, hanem ezzel kapcsolatban bizonyos tárgyak kiadását s ezenfelül a más államok részére nyújtandó jogsegélynek egyéb formáit is szabályozzák.

Ennek a szabályozásnak célja az volt, hogy a jogállam gondolatát vigyék bele a kiadatási intézménybe. Döntő szerepe volt e szabályozás elfogadásánál az Institut de droit international-nak Oxfordban 1880-ban tartott ülésén elfogadott határozatnak, melyek egyike (a 4. számú) akként szólt, hogy «kívánatos, hogy minden államban törvény szabályozza a kiadatási eljárást s azokat a feltételeket, amelyek alatt a bűnösök oly állam kormányának is kiadhatók, amellyel kiadatási szerződés nincs».

A jogállam gondolatának a szabályozásba vitele azonban maga után vonta az ú. n. igazgatási jelleg megszűnését s az eldöntendő kérdéseknek, mégpedig nemcsak a letartóztatás, hanem a kiadatás elrendelésének bírói hatáskörbe utalását. Ennek eredménye lett az, hogy azok az államok, amelyeknek kiadatási joga — mint erre a 476. §. magyarázatánál részletesen kitérünk — az ú. n. adminisztratív rendszer szerint volt szabályozva, mint Németország, Franciaország, — lassanként áttértek a bírói eljárást előtérbe állító brit—amerikai rendszerre.

E rendszer szerint alkotmányos államban nem engedhető meg, hogy a kiadatási letartóztatás és maga a kiadatás kérdésében — amelyek az egyén szabadságát sokkal érzékenyebben érintik, mint a hazai rendes eljárás — közigazgatási hatóságok (kormány, rendőrhatalóság stb.) bírói döntéstől függetlenül határozzanak.

Sőt kétségtelen külpolitikai előnyei is vannak még a kormányra kötelező bírói döntésnek is azért, mert a kormánytól független bíróság döntése semmiképp sem tekinthető az illető kormány barátságtalan cselekedetének.

A kiadatási jognak önálló törvényben való szabályozása természetszerűen maga után vonja annak a kérdésnek felvetését, hogy az ilyen törvény milyen viszonyban lesz a kiadatási szerződésekkel, illetve ezek azzal.

Mint hogy a kiadatás irányelveit részletesen szabályozó törvény kétségtelenül keretétül és alapjául kell, hogy szolgáljon az illető állam által kötött kiadatási szerződéseknek, — kétségtelen, hogy ez utóbbiak törvényhozási kezelése is egyszerűbb lesz, sőt egyáltalában kérdéses, hogy ha minden államnak lesz ilyen önálló kiadatási törvénye, lesz-e ezután szükség a kiadatási szerződéseknek a parlamentek elé terjesztésére, miután e törvényben a törvényhozó már egyszer s mindenkorra kinyilvánította abbéli akaratát, hogy miként kell megkötni a kiadatási szerződéseket.

A nyugati államoknak illyirányú jogfejlődését látva, kétségtelen, hogy nekünk is mielőbb rá kell térni erre az útra, vagyis kiadatási jogunkat önálló részletes törvényben kell szabályozni s kétségtelen az is, hogy ebben a szabályozásban érvényesülniök kell a bírói eljárás összes garanciáinak.

474. §.

A kiadatási jog forrásai.

A kiadatás feltételeire (1878: V. t.-c. 9. és 17. §., 1879: XL. t.-c. 14. §.) és a kiadatás iránti ügyekben való eljárásra nézve a nemzetközi szerződések s ezek hiányában a fennálló viszonyosság az irányadó. (1) (2)

Amennyiben ezek eltérőleg nem rendelkeznek, a kiadatás iránti ügyekben a 475. és 476. §-ok szerint kell eljárni.

1. A kiadatási jog körébe tartozik egyrészt a kiadatás anyagi feltételeinek, t. i. annak megállapítása, hogy mily cselekmények esetében s minő körülmények között van helye ki-

adatásnak, — másrészt ide tartoznak: a kiadatás alaki feltételei s a kiadatási eljárás. Ugy az előbbieket a Btk., mint az utóbbiakat a Bp. csak hiányosan, főbb mozzanatokban szabályozza.

A részletes szabályozást tartalmazó fő jogforrásai a kiadatási jognak: a szerződések, a viszonyosság és ezek nemlétében a gyakorlat.

A) *A szerződések.* A Bp. 474. §-ában említett nemzetközi szerződések alatt azokat a kétoldalú kiadatási szerződéseket és egyezményeket kell érteni, amelyek kiadatási viszonyainkat egyes külföldi államokkal szemben szabályozzák. Azok az államok, amelyekkel ilyen nemzetközi szerződéses viszonyban vagyunk, a következők:

a) *Franciaország.* A Magyarország alkotmányos hozzájárulása nélkül 1855. évi november 13-án kötött államegyességet, miután ahhoz 1869. február 12-én pótegyezmény járult, a magyar országgyűlés az 1871: XXV. t.-cikkbe iktatta. Kiegészítik ezeket az 1896. és 1910. években kicserélt kiadatási viszonyossági nyilatkozatok (ami példa arra, hogy szerződés mellett viszonyosság is lehet a kiadatási jog forrása). Ugy az államszerződést, mint a pótegyezményt és az ezeket kiegészítő viszonyossági nyilatkozatokat a francia kormány a trianoni békeszerződés (1921: XXXIII. t.-c.) 224. cikke értelmében tett nyilatkozatával fenntartotta (l. az 1871. évi R. T. 48. számának 244. lapján s az Ig. Közlöny XXXI. évf. 6. számának 210. lapján közölt rendeleteket).

Franciaország egyébként 1927. évi március 10. napján a kiadatásról egy külön törvényt hozott (Loi relative à l'extradition des étrangers), amely önállóan és részletesen (35 §-ban) szabályozza a kiadatás feltételeit, a kiadatási eljárást és a kiadatási jogi hatályát.

b) *Az Amerikai Egyesült-Államok.* Az ugyancsak Magyarország alkotmányos hozzájárulása nélkül 1856. július 3-án létrejött államszerződés utóbb az 1871: XLIII. t.-c. III. cikkébe foglaltatott s azt az amerikai kormány a békeszerződés 224. cikke, illetve velünk kötött külön békeszerződés (1921: XLVIII. t.-c.) alapján tett nyilatkozatával fenntartotta (l. az 1872. évi R. T. 29. számában a 171. lapon, az Ig. Közlöny XXXI. évf. 7. számában a 245. lapon, valamint dr. Marschalkó János gyűjteményes művének IV. kötetében a 453., 454. és 458. lapokon közölt rendeleteket). Az Amerikai Egyesült Államok kormányával tárgyalások vannak folyamatban kiadatási egyezmények létesítése iránt.

c) A Svéd-norvég királysággal 1868. június 2-án kötött s az 1871: XXIV. t.-cikkbe iktatott államszerződést Svédországnak és Norvégországnak 1905-ben történt kettéválása alkalmából mindkét ország kormánya kifejezetten fenntartotta. Ezen államszerződés érvényességén a világháború nem változtatott, mert ezen országok nem voltak ellenséges államok, már pedig a békeszerződés életbelépése után a magyar kormány a semleges államokkal szemben kilyakoztatta, hogy a volt osztrák-magyar monarchia fennállása idejében — Magyarország alkotmányos hozzájárulásával létrejött — nemzetközi szerződéseket továbbra is változatlanul érvényben állóknak és kötelezőknek tekinti.

Svédország 1913. június 4-én, Norvégország pedig 1908. június 13-án a kiadatási jogát külön törvényben (norvég novella 1922. jún. 16.) szabályozta.

Finnországgal nincs kiadatási szerződésünk, de ez az ország 1922. február 11-én szintén külön törvényben szabályozta kiadatási jogát s így adott esetben ennek a törvénynek rendelkezéseit is szem előtt kell tartani.

d) *Olaszország.* Irányadó az 1869. év február 27-én kötött és az 1871: XXVI. t.-cikkbe iktatott kiadatási szerződés s az ennek ki-

egészítéseként 1882. évi december hó 6-án kötött és az 1883: XL. t.-cikkbe iktatott pótegyezmény, melyeket az olasz kormány a békeszerződés 224. cikke alapján tett nyilatkozatával fenntartott (l. az Ig. Közlöny XVIII. évf. 133., XXXII. évf. 248. és 299. lapjain közzétett rendeleteket is).

e) *Nagybritannia.* Az 1873. évi december hó 3-án kötött és az 1874: II. t.-cikkbe iktatott kiadási szerződést, valamint az 1901. évi június hó 26-án kötött és az 1902: XVIII. t.-cikkbe iktatott pótnyilatkozatot a brit kormány a békeszerződés 224. cikke alapján tett nyilatkozatával fenntartotta (l. az Ig. Közlöny XX. évfolyamában a 283., XXXI. évfolyamában a 209. lapon, XXXIX. évfolyamában a 74. lapon, valamint az 1876. R. T. 492. és 1877. R. T. 434. lapjain közzétett rendeleteket). Az angol kiadási jog az 1870. és 1873-i törvényekben (Extradition Acts) van szabályozva.

f) *Németalföld.* Ervényes az 1880. évi november hó 24-én kötött és az 1881: XVIII. t.-cikkbe iktatott államszerződés, amelyet kiegészített az 1914. évi március 7-én 2584/1914. I. M. számú rendeletben (Ig. Közlöny XXIII. évf. 3. sz. 122 l.) közzétett megállapodás (l. még az Ig. Közlöny XIII. évf. 182. lapján megjelent közleményt is).

g) *Belgium.* Az 1881. évi január hó 12-én kelt és az 1881: XIX. t.-cikkbe iktatott államszerződést Belgium a békeszerződés 224. cikke alapján tett nyilatkozattal fenntartotta (l. az Ig. Közlöny XXX. évf. 902. lapon megjelent rendeletet).

h) *Luxemburg.* Ervényben van az 1882. évi február hó 11-én kelt és az 1882. XXXVII. t.-cikkbe iktatott államszerződés.

i) *Monaco.* Ervényes az 1886. évi február hó 22-én kelt és az 1887: VI. t.-cikkbe iktatott államszerződés.

j) *Uruguay.* A kiadást az 1887. évi június hó 25-én kelt és az 1896: XXX. t.-cikkbe iktatott államszerződés szabályozza.

k) *Svájc.* Az 1896. évi március hó 10-én kelt és az 1896: XXXIV. t.-cikkbe iktatott államszerződés hatályában fennáll.

l) *Görögország.* Az 1904. évi december hó 21/8-án kelt és az 1907: XXII. t.-cikkbe iktatott államszerződést a görög kormány a békeszerződés 224. cikke alapján tett nyilatkozattal fenntartotta (l. az Ig. Közlöny XXXI. évf. 537. lapon megjelent rendeletet).

m) *Paraguay.* Ervényes az 1907. évi október 16-án kelt és az 1910: IX. t.-cikkbe iktatott államszerződés.

n) *Bulgária.* Hatályban van az 1911. évi május hó 18-án kötött és az 1912: XXIX. t.-cikkbe iktatott kiadási egyezmény, amelyet az 1912. évi július hó 17-én 33.600/1912. I. M. sz. a. kelt rendelet (Ig. Közlöny XXI. évf. 281. l.) hajtott végre.

o) *Románia.* A kiadást az 1924. évi április hó 16-án kötött és az 1925: V. t.-cikkbe iktatott egyezmény szabályozza. A román kormány álláspontja szerint a mai Nagy-Románia 1918. évi október 31-én létesült; ezen álláspont ellentétben áll a magyar állásponttal, mely szerint az új államalakulat csak a trianoni békeszerződés életbelépésének napján (1921. júl. 26.) létesült. Ezen ellentét folytán az 1918. október 31-ike és 1921. július 26-ika közötti időben a Romániához átesetolt területekre vonatkozóan elkövetett bűncselekmények miatt: a román álláspont szerint nincs helye kiadásnak, míg a magyar álláspont az ilyen esetekre a Btk. 5. §-át és a büntettesek állampolgársága tekintetében a Btk. 105. §-át alkalmazza.

p) *Szerb-Horvát-Szlóven királyság.* Irányadó az 1930: XXIII. t.-c. a büntettesek kiadása és a bírósági bünygi jogsegély tárgyában 1928. évi február hó 22-én Belgrádban kelt magyar–jugoszláv Egyezmény és a hozzátartozó aláírási jegyzőkönyv beicikelyezéséről.

q) *Lettország.* Ervényes az 1929. évi május hó 4-én Rigában kelt magyar–lett Egyezmény, melyet az 1930: XIX. t.-c. cikke helyezt be.

A magyar törvényekbe iktatott többi kiadási szerződések részben a háború miatt, részben pedig azért nem érvényesek többé, mert az illető külföldi állam elmulasztotta érvényesíteni a békeszerződés 224. cikke alapján részére biztosított

azt a jogot, hogy az államszerződés további alkalmazását kívánja. A háború miatt veszítették érvényüket az 1873: XXV. és az 1875: XXXVIII. t.-cikkbe iktatott (Montenegróval és Oroszországgal kötött) állami szerződések. A Braziliával kötött államszerződést (1884: XXXVII.) a Brazíliai Egyesült Államok kormánya még 1914. évi április hó 2-án kezdődő hatállyal felmondotta. (Ig. Közl. XXIII. évf. 190. l.)

B) *Viszonossági* gyakorlat áll fenn kiadási ügyekben a következő államokkal:

a) *Ausztria.* Az 1919. évben az osztrák köztársaság kormányával diplomáciai jegyzékváltás útján megállapítást nyert, hogy érvényben maradnak a kiadási jogok a viszonossági gyakorlaton felépült összes szabályai, mégis a volt monarchia idejében fennállott közjogi viszony megszűnéséből folyó, azzal az eltéréssel, hogy politikai bűncselekmények miatt kiadásnak helye nincs és hogy az osztrák kormány nem tartja többé érvényesnek azt a szabályt, amely szerint magyar állampolgár csak a magyar bíróság részére volt kiadható (ami azt jelentette, hogy magyar állampolgárt Ausztriából akkor sem lehetett kiadni más államnak, ha ennek a területén történt a bűncselekmény elkövetése). A politikai bűncselekmények fogalmának értelmezésénél a Svájccal kötött, az 1896: XXXIV. t.-cikkbe iktatott államszerződés III. cikke irányadó. A Btk. 17. §-ának második bekezdése hatályát veszítette.

A viszonossági gyakorlat értelmében Ausztria és Magyarország között kiadásnak általában minden olyan — nem politikai jellegű — bűncselekmény miatt helye van, amely mindkét állam törvényei szerint büntettnak vagy vétségnek minősül, feltéve, hogy 1. a terhelt vagy elítélt a megkeresett állam polgára és a bűncselekményt nem a megkeresett állam területén követte el, 2. a kérdéses cselekmény büntethetősége vagy a kiszabott büntetés végrehajthatósága meg nem szűnt.

Ugy mint Románia esetében (l. A), o) pont) ellentét van a magyar és az osztrák kormány felfogása és gyakorlata között is abban a tekintetben, hogy az átesetolt nyugatmagyarországi területen a st.-germaini békeszerződés és a trianoni békeszerződés életbelépésének időpontjai (1920. július 10.—1921. július 26.) közötti időben elkövetett bűncselekmény miatt a büntettes kiadásának lehet-e helye. Az osztrák kormány ezt a területet már az 1920. július 10. napja óta Ausztriához tartozónak, az odaváló illetőségű volt magyar állampolgárokat pedig osztrák állampolgároknak tekinti, miért is a kérdéses időben elkövetett bűncselekmény miatt kiadást nem engedélyez, holott a magyar közjogi felfogás szerint az ilyen bűncselekményeket a Btk. 5. és 10. §§-ai alapján magyar állampolgár által Magyarország területén elkövetett bűncselekménynek kell tekinteni.

Kihágás miatt — figyelemmel a Kbt. 14. §-ára — kiadás nem kérhető és nem engedélyezhető még akkor sem, ha a kérdéses cselekmény csak az egyik állam törvénye szerint minősül kihágásnak, habár a másik állam törvénye szerint büntett vagy vétség volna is. Ennek a szabálynak nagy gyakorlati jelentősége abban áll, hogy az osztrák büntetőtörvénykönyv szerint a leggyakoribb vagyron elleni bűncselekmények (lopás, csalás, sikkasztás) egy része — tekintettel a dolog értékére — kihágásnak minősül, amely esetben kiadásnak nincs helye. (A vagyron elleni bűncselekményeknél érvényesülő értékösszeszámítás elve folytán azonban több ilyen kihágás büntetné minősül.)

A magyar igazságügyi hatóságok az osztrák igazságügyi hatóságokkal kiadási ügyekben is közvetlenül érintkeznek és az osztrák bíróságoktól közvetlenül kérhetik kiadást (l. Ig. Közlöny VI. évf. 170. és XV. évf. 205. l.), — de Magyarországon levő büntettesnek osztrák bíróság részére való kiadását csak az igazságügyminiszter jóváhagyásával (Bp. 476. §. 8. bek.) lehet felajánlani.

b) *A német birodalom.* A viszonyosság Magyarországnak és a német birodalomnak más államokkal kötött szerződésekben kifejezésre jutó általános nemzetközi (kiadatási) jogi elvekhez alkalmazkodik. Minthogy azonban Németországban a kiadatási jogot most egy különálló új törvény szabályozza (1929. dec. 23.) nyilván ennek rendelkezései lesznek a gyakorlatban irányadók.

A magyar igazságügyi hatóságok a kiadást megelőző eljárás során — ha nyelvi nehézségek ennek nem akadályai — a német birodalom hatóságaival közvetlenül érintkezhetnek, de egyébként a diplomáciai utat kell követniök s a német kormány által kért kiadatás engedélyezése vagy megtagadása az igazságügyminiszternek van fenntartva (Bp. 476. §. 8. bek.) (I. az Ig. Közlöny II. évf. 132., 199., X. évf. 247. l. és XXXIII. évf. 83. l., valamint az 1891. évi R. T. 19. sz. 54. l. közölt rendeleteket).

c) *Cseh-Szlovákország.* A csehszlovák kormánnyal az 1920. évben létesített ideiglenes megállapodás szerint viszonyosság áll fenn a büntettek kiadatása tekintetében minden nem politikai természetű büntett vagy vétség miatt. A kiadatási kérelem alapjául szolgáló elfogatóparancs vagy más hasonló hatályú bírói határozat külügyminiszteri felülhitelesítésre szorul, miért is az ilyen bírói határozatot pecséttel és eredeti bírói aláírással kell ellátni. Fordításra nincs szükség. Egyebekben a kiadatási jog és eljárás általános nemzetközi szabályai nyernek alkalmazást.

Amint a hasonló román és osztrák (A, o) és B), a) pontok), úgy a csehszlovák felfogás szerint is a csehszlovák állam léte 1918. október 28. napján kezdődik, tehát az odaesotolt magyarországi területeket, valamint ezen a területen illetékes volt magyar állampolgárokat a csehszlovák kormány a jelzett időponttól kezdődően már a csehszlovák állam területének s illetve csehszlovák állampolgároknak tekinti, amiből következik, hogy ettől az időponttól a trianoni békeszerződés életbelépéséig (1921. júl. 26.) terjedő időben az átcsotolt területeken elkövetett bűncselekményeket a csehszlovák kormány a Csehszlovák állam területén elkövetetteknek veszi, miattuk tehát kiadást nem engedélyez; ezzel ellentétben a magyar felfogás szerint az 1921. évi július hó 26-ika előtt elkövetett ilyen bűncselekményeket Magyarországon elkövetetteknek kell tekinteni (Btk. 5. §.) és az említett területen illetékes egyének akkor még magyar állampolgárok voltak és így kiadásukat ebből a kettős okból (Btk. 10. §.) nem engedélyezzük Cseh-Szlovákország részére.

d) *Lengyelország.* A kiadatási viszonyosság kialakulóban van, politikai bűncselekményekre nem terjed ki. A kiadatási kérelmet támogató bírósági iratokat hiteles lengyel- vagy franciányelvű fordítással kell felszerezni. Egyebekben a kiadatási jog és eljárás általános szabályai irányadók.

e) *Spanyolország.* A büntettek kölcsönös kiadása iránt 1861. április 17-én Bécsben kelt szerződésnek nincs kötelező ereje, mert ahhoz a magyar törvényhozás utólag nem járult hozzá és így az abban foglalt rendelkezések csak a viszonyossági gyakorlat alapjául szolgálhatnak.

f) *Törökország.* A fennálló gyakorlat szerint Törökország kiadja számunkra a büntetteket, ha nem tértek át az ott uralkodó mohamedán vallásra és nem politikai bűncselekménnyel vannak vádolva. Viszont mi is adunk ki büntetteket Törökország részére. Ezidőszert tárgyalások vannak folyamatban Törökország kormánnyával kiadatási egyezmények létesítése iránt.

g) *Argentínával* részleges viszonyosság létesült a hivatali és közönséges sikkasztásra, a gyilkosságra és rablásra kiterjedő viszonyossági nyilatkozatok alapján; szükséges a kiadatási iratok hitelesítése és német fordítás csatolása.

A fentebb nem említett államokkal szemben sem kiadatási szerződésünk nincs, sem pedig állandó viszonyossági gyakorlat nem fejlődött ki, ami azonban nem akadályozza annak, hogy az ilyen államokból is kérhessünk s viszont oda engedélyezhes-

sük büntettek kiadatását: a kiadatási jog és eljárás általános szabályainak szem előtt tartásával.

2. Amint a fentebbi elsorolás kapcsán megemlítettük, egyes államok már önálló törvényekben szabályozták kiadatási jogukat. Ezekből a törvényekből, valamint az újabb időkben kötött egyezményekből és viszonyossági gyakorlatból a kiadatási jognak bizonyos általános és közös vezérlő elvei szűrhetők le, melyeknek ismertetését az alábbiakban kísérem meg:

a) Kiadatásnak általában csak büntettek és vétségek miatt van helye, de kihágás miatt kiadatás nem engedélyezhető.

A magyar Btk. 7–16. és a Kbt. 14. §-ából ez a szabály kifejezetten kitűnik. Ugyanúgy az új német törvény 2. §-a, mely szerint még ezenfelül nincs helye kiadatásnak oly cselekmény miatt, mely csak a katonai büntetőtörvény szerint, vagy csak — szabadságvesztésre át nem változtatható — vagyoni büntetéssel büntetetik. Az 1927-es francia törvény is csak a peines criminelles és correctionnelles-lel sújtott bűncselekmények esetében enged kiadást. Az 1925-ben Romániával kötött államszerződésünk szerint csak oly bűncselekmények esetében, amelyek mind a megkereső, mind a megkeresett fél törvényei szerint egyévi szabadságvesztéshüntetést vagy ennél súlyosabb büntetést vonhat maga után. Lényegileg ez van kimondva az 1928. febr. 22-én kötött magyar–jugoszláv Egyezmény 2. cikkében és az 1929. május 4-én kelt magyar–lett Egyezmény 2. cikkében. A svéd és finn kiadatási törvények szerint általában fogházzal, a norvég kiadatási törvény szerint pedig egy évnél rövidebb tartamú fogházzal büntetett cselekmények esetében nincs helye kiadatásnak.

Ezen általános szabályon belül is az egyes szerződésekben (de nem az általános törvényekben) taxative fel vannak sorolva azok a bűncselekmények, amelyek miatt kiadatásnak helye van. Itt említendő meg, hogy a leánykereskedelem elnyomása végett 1910. május 4-én Párizsban létrejött és az 1912. LXII. t. cikkben iktatott kollektív nemzetközi egyezmény 5. cikke megállapítja, hogy az egyezmény 1. és 2. cikkében említett bűncselekményeket (csábítás, kerítés stb.) kiadatási bűncselekményeknek kell tekinteni (I. még az 1925 : XIX. cikkbe iktatott nemzetközi egyezmény 4. cikkét).

b) Általában nincs helye kiadatásnak politikai természetű bűncselekmények miatt.

A magyar Btk. 9. §-ában ez sürkoltan ki van mondva. Az új német kiadatási törvény 3. §-a értelmében nincs helye kiadatásnak politikai cselekmény, valamint az oly cselekmény miatt, amely valamely politikai tett előkészítésére, biztosítására, fedezésére vagy elhárítására irányul.

Politikai cselekményeknek tekinti a német törvény az állam léte vagy biztonsága, az államfő vagy a kormány valamely tagja, mint ilyen, valamely alkotmányos testület, a választójog gyakorlása és a külfölddel való jóviszony ellen intézett büntetendő támadásokat.

Amennyiben azonban az ilyen támadás — a nyílt harc esetét kivéve — az élet ellen irányuló szándékos büntett, van helye kiadatásnak (Attentats Klausel).

Az új francia törvény szerint nincs helye kiadatásnak politikai természetű bűncselekmény miatt vagy akkor, ha a körülményekből nyilvánvaló, hogy a kiadást politikai célból kérik. A magyar–román és magyar–jugoszláv államszerződések — el-

A kiadatási jog vezérlői.

térőleg a német törvény idézett rendelkezésétől — nem tekintik politikai bűncselekménynek az államfő személye vagy családjának tagjai ellen elkövetett merényleteket, ha ezek az emberölésnek, gyilkosságnak vagy mérgezésnek (avagy ezek kísérletének vagy a részességnek) tényálladékát foglalják magukban. A magyar—lett egyezmény szerint engedélyezni kell a kiadatást, habár a gyanúsított politikai célra vagy indokra hivatkoznék is, akkor, ha a cselekmény főképpen közönséges bűncselekmény. Az abszolút és relatív politikai bűncselekmények megkülönböztetésének szempontja érvényesül a svájci (1892), svéd (1913) és finn (1922) kiadatási törvényekben. Ugyanezen, valamint a belga (1833, 1856) és norvég (1908) törvényekben érdekesen van szabályozva a politikai menedékjog s érdekesek a merényletzáradékok (Attentats Klausel). A legradikálisabb a finn törvény, mely szerint (5. §.) gyilkosság és gyilkosság kísérlete politikai bűncselekménynek sohasem tekinthető.

c) Az állam, amely részére a kiadatást engedélyezték, a kiadott egyént csak a kiadatás előtt elkövetett olyan cselekményért büntetheti meg, amely miatt a kiadatást engedélyezték (a kiadatás specialitásának elve), kivéve, ha a kiadást utólag és pótlólag kiterjesztették egy más cselekményre is. Itt aztán szóba jön az a kérdés, amelyről dr. Szondy Viktor ír részletesebben a Jogállam 1927. évfolyamában a 27—35. oldalakon, hogy t. i. van-e szükség a terhelt beleegyezése esetében is a kiadatási engedélynek pótlólagos kiterjesztésére. Helyes Szondynak az a megállapítása, hogy azzal, t. i. a terhelt beleegyezésével oly államokkal szemben, amelyekkel való viszonylatban a kiadatási szerződés ilyen irányban nem rendelkezik, operálni nem lehet.

Az osztrák népköztársasággal fennálló viszonzossági gyakorlat a terhelt hozzájárulását nem ruhazza fel olyan joghatállyal, hogy az a kiadatási engedélyből folyó korlátozásokat megszüntetné s így e gyakorlat szerint a kiadó állam utólagos hozzájárulásának esetén kívül csak akkor lehet a kiadott egyén ellen a kiadatás előtt elkövetett oly bűncselekmény miatt is, amelyre a kiadatás nem engedélyeztetett, eljárni, ha a terhelt a kiadatás tárgyát képező bűncselekmények miatt indított eljárás jogerős befejezése, esetleg büntetésének kitöltése, vagy az eljárásnak bármilyen okból való jogerősen történt megszüntetése után, az e részben fennálló gyakorlat szerint engedélyezett — rendszerint egyhavi — határidő után az ország területéről el nem távozik (u. n. maradási klausula), vagy ha — bár e határidőn belül is — eltávozik ugyan, de ide utóbb önként visszatér. Ilyen értelemben hozott a kir. Curia ítéletet a B. I. 5469/1920. számú ügyben (BD. XXIII. évf. 51. l.), amelyben a Bp. 384. §. 4. pontjában foglalt semmisségi okból (tehát hatáskör hiánya címén) semmisítette meg az alsóbíróság ítéletét. Zehery Lajosnak azt a véleményét, hogy helyesebb lett volna a Bp. 326. §. 3. pontja alapján fölmentő ítéletet hozni, magaméva teszem.

Hasonló — a terhelt beleegyezését figyelmen kívül hagyó — rendelkezés van az idézett új német kiadatási törvényben (6. §.) s az új francia törvény 21. §-ában, valamint a magyar—jugoszláv és magyar—lett államegyezményekben.

Ellenben a magyar—román államszerződés 4. cikke értelmében a kiadó állam utólagos beleegyezése ahhoz, hogy a kiadott egyén a kiadatási kérelem alapjául nem szolgált cselekmény miatt is bűnvádi eljárás alá vonassék, akkor sem szükséges, ha a terhelt önként kéri, hogy felette ítélkezzenek (vagy hogy büntetését kitölthesse).

A svéd, norvég és finn kiadatási törvények is megengedik a kiadott egyénnek más cselekmény miatt is elítélését akkor, ha a

kiadott egyén bíróság előtt vagy egyébként nyilvánosan, szabadon abba beleegyeznek.

Erre a kérdésre vonatkozik a kir. Curianak B. I. 1246/1930. számú jogegységi határozata, mely szerint «annak a körülménynek, hogy a vádlott a magyar bírósághoz történt kísértetése után a neki kézbesített vádirat ellen kifogásokkal nem élt és kérte a főtárgyalás megtartását (oly cselekmény miatt is, amely miatt nem adatott ki) s hogy a marasztaló ítéletben megnyugodott, a (Belgiummal kötött) kiadatási szerződés X. cikkének utolsó mondata szempontjából — amely mondat a kiadatás alapját nem képező bűncselekmény miatt is megengedi a bűnvádi eljárás lefolytatását akkor, «ha a vádlott maga önként kívánta, hogy fölöttesse, — azért nincs jelentősége, mert ez a rendelkezés csupán a X. cikk második bekezdésében említett arra az esetre vonatkozik, ha a szóbanforgó bűncselekmény a kiadatási szerződésben felemlítve van, amely eset pedig ez ügyben nem forog fenn».

Amennyiben a kiadatási ügyekben való eljárás tekintetében a szerződések és a viszonzosság eltérőleg nem rendelkeznek, csak annyiban irányadók a 475. és 476. §-okban foglalt rendelkezések.

475. §.

Ha külföldön tartózkodó egyént oly bűncselekmény terheli, mely miatt kiadatásnak helye van, az illetékes bíróság elfogatóparancsot vagy nyomozólevelet bocsát ki, amennyiben pedig vádhatározatot vagy bűnösséget megállapító ítéletet hozott, ennek jogerőre emelkedését bevárja, szükség esetében a jogerőre emelkedés előtt elfogatóparancsot bocsát ki és a kir. ügyészség meghallgatása után a kiadatás szüksége és kieszközölhetőség tárgyában határoz.(1)

Azután a megfelelő esetekben a kiadatás kieszközölése végett az igazságügyi miniszterhez jelentést tesz és ahhoz a távollevő személyleírását, továbbá az ellene kibocsátott elfogatóparancsnak, nyomozólevélnek, jogerős vádhatározatnak vagy ítéletnek hiteles kiadványát csatolja.(2)

A felterjesztett határozatnak vagy azok egyikének tartalmaznia kell a távollevő bűncselekményének tüzetes megjelölését, valamint a büntetőtörvény ama §-ának idézését és teljes szövegét, melyek e bűncselekmény minősítését és büntetését megállapítják.(3)

1. A 475. §. a kiadatási eljárásnak azt a részét szabályozza, amelyet kikérési eljárásnak szoktak nevezni. Ennek abban az esetben van helye, ha a terhelt külföldön tartózkodik.

Ha a terhelt külföldi, úgy kiadatásáról egyáltalában csak akkor lehet szó, ha nem saját hazájában tartózkodik. Saját polgárát ugyanis egyik állam sem adja ki s így oly esetben, ha a külföldi, aki a Btk. hatályának területén követett el bűntettet, vagy vétséget, saját hazájában tartózkodik, nem kikérési, hanem a 471. §. második tételében szabályozott eljárásnak van helye.

Ha a terhelt külföldre szökött vagy távozott, első teendő az elfogató parancs, vagy az ezzel egyenlő hatályú nyomozó-

Kikérési eljárás.

levél kibocsátása. Megjegyzendő, hogy — amint ezt a B. H. T. II. kötetébe 120. sz. a. felvett (1703/1904. számú) I. E. határozat is kimondotta — kiadási ügyben az elfogatóparancs vagy nyomozólevél kibocsátására nézve a Bp. 475. §-a az irányadó s nem annak 470. §-a (l. e hat. indokolását a 470. §-hoz írt 3. alatti jegyzetben); tehát vétség miatt is lehet nyomozólevelet kibocsátani.

Minthogy továbbá úgy az elfogatóparancs, mint a nyomozólevél lényegileg letartóztatást elrendelő határozatot tartalmaznak, nyilvánvaló, hogy úgy az elfogatóparancs, mint a nyomozólevél kibocsátása ellen van helye felfolyamodásnak. Kimondotta ezt a Curia jogegységi tanácsának a B. H. T. II. kötetébe 121. sz. a. felvett 3652/1904. számú határozata, melynek indokolásából a következőket idézzük:

«A Bp. 378. §-ának első bekezdése szerint ugyanis végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye, ha ezt a törvény kifejezetten ki nem zárja. Már pedig a Bp.-nak sem 475. §-a, sem más paragrafusa nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely a 378. §-ban kifejezett általános szabály hatályát a 475. §. alapján hozható bírói határozatok tekintetében megszüntetné vagy korlátozná; nyilvánvaló tehát, hogy ezen határozatok ellen is egyfokú felfolyamodásnak van helye.

A kir. ítélőtábla rendeletében felhozott azon indoknak, mely szerint a törvényszék hozott határozata alapján közvetlenül érintkezik az igazságügyi minisztériummal, jelentőség nem tulajdonítható, mert ez a közvetlen érintkezés az elfogatóparancs vagy nyomozólevél kibocsátását és a kiadás szükségességének elhatárolását tételezi föl; ezeknek megtagadása esetében pedig az igazságügyi minisztériummal való érintkezésnek indoka nem következik be.»

A vádhatározat, amely ellen a Bp. 269. és 270. §-a szerint nincs helye felfolyamodásnak, meghozatala után nyomban s a nyomozólevéllel egyenlő értékű alapja a kikérési eljárásnak; a bűnösséget megállapító ítélet azonban csak jogerőre emelkedése után, mely esetben aztán már nem is a bűnvádi eljárás lefolytatása, hanem a kiszabott büntetés végrehajtása céljából kérik a kiadást, ez a kérelem pedig a Bp. 515. §. 2. bekezdésére tekintettel a büntetést végrehajtó kir. ügyészség hatáskörébe tartozik. Rendesen azonban nem célszerű az ítélet jogerőre emelkedését bevárni (ami akkor, ha a másodbírói ítélet a vádlott előtt nem hirdethető ki, nem is lehetséges), hanem ezt megelőzőleg elfogatóparancsot kell kibocsátani.

Ezen előfeltételek fennforgása esetében a bíróság a kir. ügyészség meghallgatása után határoz a kiadás szüksége és kieszközölhetése tárgyában. A bíróságot az ügyész indítványa nem köti, tehát a kiadást szükségesnek nyilváníthatja az ügyész indítványa ellenére is és viszont; azonban az ügyész felfolyamodással élhet a bíróság határozata ellen.

2. A «megfelelő esetekben» kitételnek az a jelentősége, hogy csak azon esetekben kell a kiadás kieszközölése végett az igazságügyminiszterhez fordulni, amelyekben a fennálló egyezmény, illetve a viszonyosság szerint a diplomáciai út igénybe-

vétele kötelező. Az osztrák büntetőbíróságoktól azonban a magyar bíróságok közvetlenül kérhetnek kiadást. (A kiadási megkeresések felszerelésének módjára nézve l. a Marschalkó-féle gyűjtemény IV. kötetében a 212. és 415. lapokon, valamint VII. kötetében a 349., 727. és 732. lapokon levő közleményeket.) Az új német kiadási törvény szerint a kiadási megkereséshez csatolva kell lennie elfogatóparancsnak vagy végrehajtható büntető ítéletnek; az új francia kiadási törvény ezeken kívül beéri hasonló erejű egyéb bírósági iratokkal (9. §.).

3. Vagy az elfogatóparancsnak, vagy a kiadás szükségessége tárgyában hozott határozatnak tartalmaznia kell:

a) a törvénynek a kiadás tárgyát képező cselekményre vonatkozó valamennyi rendelkezésének, tehát a minősítésre és a büntetési tételekre is kiterjedő, teljes és szó szerinti szövegét;

b) a bűncselekményre vonatkozó tényállást a megkülönböztetésre alkalmas körülményeknek, különösen az elkövetés helyének és időpontjának, valamint a terhelt ellen szóló bizonyítékoknak megjelölésével; vagyon elleni bűncselekménynél mindig meg kell jelölni az okozott vagy okozni szándékolt kár összegét.

476. §.

Ha külföldi hatóság olyan megkereséssel kér kiadást, melyhez nyomozólevél, elfogatóparancs, vádhatározat, bűnösséget megállapító ítélet, vagy ezekkel egyenlő erejű határozat van mellékelve, — amennyiben a megkeresésből nem nyilvánvaló, hogy a kiadásnak nincs helye — a kiadást kért egyén letartóztatandó.(1)

Ha a letartóztatást nem a 27. §. szerint illetékes törvényszék rendelte el, ennek határozata haladék nélkül kikérendő.(2)

A letartóztatás elrendelése ellen perorvoslatnak nincs helye.

A letartóztatott biztosíték mellett szabadlábra nem helyezhető.(3)

Kiadás iránti alakszerű megkeresés nélkül is helye van a letartóztatásnak, ha a késedelem veszéllyel jár, amennyiben a külföldi hatóság elfogatóparancsot bocsátott ki s erről a belső hatóságot átíráttal vagy táviró vagy távbeszélő útján értesítette.(4)

A letartóztatott egyén szabadlábra helyezendő, ha az alakszerű megkeresés a letartóztatás fogamatba vételétől számított következő határidők alatt nem érkezik ahhoz a törvényszékhez, mely a letartóztatást elrendelte: egy hónap alatt, ha az állam, melynek részéről a megkeresés történt, a magyar állammal határos, hat hét alatt, ha az más európai állam, — és három hónap alatt, ha Európán kívül fekszik.(5)

A 27. §. szerint illetékes törvényszék sürgősen kinyomoztatja, hogy fennforognak-e a kiadás feltételei.

A nyomozás befejezésével ugyane törvényszék a kir. ügyészségnek és a kiadást kért egyénnek nem nyilvános ülésben való meghallgatása után véleményes jelentéssel felterjeszti az

A tulajdonképpeni kiadási eljárás.

ügy iratát az igazságügyi miniszterhez, aki a kiadatás kérdésében határoz.(6)

A letartóztatott egyént, a jelen §. hatodik bekezdésének esetén kívül, csak az igazságügyi miniszter határozata alapján lehet szabadlábra helyezni.(7)

1. «A 476. §. a szorosabb értelemben vett kiadatási eljárást, vagyis azt az esetet szabályozza, midőn a bűnvádi eljárás lefolytatása, illetőleg a büntetés folyamatba vétele végett külföldi hatóság kéri valamely magyar bíróságtól az annak területén lakó, tartózkodó, illetőleg kézrekerített terheltek kiadatását» (min. ind.) s az első bekezdés arra az esetre vonatkozik, midőn a kiadatás iránt alakszerű, vagyis elfogatóparanccsal, vádhatározattal, bűnösséget megállapító ítélettel vagy ezekkel egyenlő erejű határozattal fölszerelt megkeresés érkezik; a nem alakszerű megkeresés esetéről az 5. és 6. bekezdések rendelkeznek.

Az első bekezdésnek az a szabálya, hogy a letartóztatás mindig elrendelendő, kapcsolatban a harmadik bekezdésben foglalt azzal a kijelentéssel, hogy a letartóztatás elrendelése ellen perorvoslatnak nincs helye, kétségtelenül jelentékenyen korlátozza az egyéni szabadságot; ez azonban — a min. indoklás szerint — a kiadatási ügyekben elfogadott általános elveknek, valamint a nemzetközi érintkezésben követett gyakorlatnak, illetőleg viszonyosságnak mellőzhetlen követelménye és okvetlenül szükséges is a végből, hogy a kiadatni kért egyén ne vonja el magát a bűnvádi igazságszolgáltatás alól.

A nemzetközi érintkezésben követett gyakorlat azonban ma már nem tekinthető ily egyértelműnek. Így pl. Angliában az ilyen ügyekben a letartóztatás elrendelésére illetékes rendőrbíróság (police magistrate, ami alatt ily ügyekben a «chief magistrate of the metropolitan Police Courts, or one of the other magistrates of the metropolitan Police Court at Bow Street» értendő) a kiadatni kért egyén ellen csak akkor bocsát ki elfogatóparancsot (warrant), ha úgy találja, hogy a cselekmény — ha Angliában lett volna elkövetve — alapul szolgálhatna erre; s ha a kibocsátott elfogatóparancs folytán az illető egyén eléje állítatik, akkor — ha csak nincs jogerős ítélet a megkereséshez mellékelve — vizsgálja, vajjon van-e az illető egyén ellen annyi bizonyíték, amennyi szükséges volna Angliában ahhoz, hogy az illető egyén az esküdtszék elé állítható legyen. Az új német kiadatási törvény szerint sem feltétlenül kötelező a kiadatni kért egyén letartóztatása, hanem csak akkor ha annak veszélye forog fenn, hogy kivonja magát a kiadatási eljárás alól vagy hogy meg fogja nehezíteni a tényállás kiderítését s az elfogatóparancs ellen az illető egyén észrevételeket tehet, melyek fölött az Oberlandesgericht dönt (16. §.). Másrésztől viszont igaz, hogy pl. a magyar-román szerződés 14. cikke szerint: «meg egyezés áll fenn arra nézve, hogy a szokás lehetőségének elhárítása végett a megkeresett fél illetékes hatóságai a vádlott letartóztatása iránt azonnal intézkednek».

2. A Bp. 27. §-a szerint «ha külföldi hatóság kér kiadatást, a szükséges eljárásra az a törvényszék illetékes, amelynek területén a kiadatni kért egyén lakik, vagy tartózkodik; ha pedig ez nem volna megállapítható, — az a törvényszék, amelynek területén kézrekerült». Ez a szabály irányadó az esküdt-

bíróság hatáskörébe tartozó cselekményekre (337. §. harmadik bekezdése) éppen úgy, mint ha a kiadatás tárgya a kir. járásbíróság hatáskörébe utalt vétség (560. §. harmadik bekezdés).

A letartóztatást azonban ideiglenesen elrendelheti a rendőrhatalóság, kir. járásbíróság s a vizsgálóbíró is, de köteles arról nyomban a fentiek szerint illetékes kir. törvényszéket értesíteni, amely azután végérvényesen határoz a letartóztatás elrendelése kérdésében.

3. A biztosíték melletti szabadlábrahelyezés és a perorvoslat kizárása erősen belevág a szabadságjogba s különösen nem indokolt az utóbbi, mert az eljárás sikerére semmi veszélyt nem jelentene, ha a letartóztatás elrendelése ellen — természetesen a terhelt fogvatartása mellett — a perorvoslat megengedtetnék, mert lehetnek az elfogott egyénnek akár a kiadatni kért egyénnel való azonosságára, akár a kiadatás jogi előfeltételeire vonatkozó oly alapos észrevételei, amelyek figyelembevételével a kir. ítélőtábla esetleg őt szabadlábra helyezné. Az új német törvény még a biztosíték melletti szabadlábrahagyást is megengedi (16. §. 2. p.).

4. Valamennyi állam törvénye lehetővé teszi a kiadatni kért egyén letartóztatását alakszerű, vagyis az első bekezdésben körülírt, megkeresés nélkül is akkor, ha

a) a késedelem veszéllyel jár és

b) a külföldi hatóság átirattal vagy táviró, vagy távbeszélő útján értesítette a belföldi hatóságot arról, hogy az illető egyén ellen elfogató parancsot bocsátott ki. De az ilyen letartóztatás csak ideiglenes és feltételes, mert megszüntetendő akkor, ha az alakszerű megkeresés a törvényben megszabott határidők alatt meg nem érkezik.

A német törvény az ilyen letartóztatást «vorläufige Auslieferungshaft»-nak nevezi (10. §.). A francia törvény szerint ilyen ideiglenes letartóztatást (l'arrestation provisoire) az államügyész rendelheti el sürgősség esetén s a külföldi állam valamely igazságügyi hatóságának egyszerű értesítése alapján, ha ez postán vagy bármely — írásbeli nyomot maga után hagyó — közvetítési módon jut tudomására. A magyar-román szerződés 15. cikke szerint «sürgős esetben elfogatóparancs kiadásáról szóló minden postai vagy távirati értesítésre is» van helye előzetes letartóztatásnak, feltéve azonban, hogy ez az értesítés diplomáciai úton jutott a megkeresett fél külügyminisztériumába. De rendkívüli sürgős esetben a közvetlenül az illetékes hatósághoz intézett megkeresés is elegendő. Hasonló rendelkezések vannak a magyar-jugoszláv egyezmény 9. cikkében.

5. A szakasz hatodik bekezdése állapítja meg — a kiadatást kérő külföldi államok távolsága után igazodva — azokat a záros határidőket, amelyekben belül, ha az alakszerű megkeresés nem érkezik meg az illetékes kir. törvényszékhez: a letartóztatott egyén szabadlábra helyezendő. Ezek a határidők abszolútak és semmi okból sem hosszabbíthatók meg.

A német kiadatási törvény szerint az ilyen ideiglenes letartóztatás csak 1 hónapig tarthat s azt az Oberlandesgericht csak abban az esetben hosszabbíthatja meg még 1 hónappal, ha a megkeresés

állam Európán kívül fekszik (a törvényjavaslat ezeket a határidőket 2-2 hónapra tervezte). A francia törvény a magyar törvényben foglalt hármas megkülönböztetés szerint 20 napi, 1 hónapi és 3 hónapi tartamban állapítja meg az ideiglenes letartóztatás maximális tartamát. A magyar-román és magyar-jugoszláv szerződésekben megállapított időtartam (1 hó) megfelel a magyar törvény vonatkozó rendelkezéseinek.

6. A hetedik és nyolcadik bekezdések értelmében a kiadatás kérdésében való döntés az igazságügyminiszter hatáskörébe tartozik s a bíróság — az általa teljesített nyomozás alapján — csupán véleményes jelentést tesz e tárgyban.

A törvény ezen rendelkezései alkotmányjogi és szabadságjogi szempontból erősen kifogásolhatók. A Bp. előtti gyakorlat az volt, hogy a kiadatás érdemében a törvényszék határozott. A Bp. ettől a gyakorlattól azért tért el, mert «visszásnak tűnt fel az, hogy a bíróság hozzon határozatot és ezt az igazságügyi minisztérium hatályon kívül helyezhesse». Ez természetesen visszás, de ebből csak az következik, hogy a törvénynek akként kellett volna rendelkeznie, hogy a bíróság határozata a miniszterre kötelező, nem pedig akként, hogy a bíróság véleménye nem köti a minisztert.

E kérdés jelentőségének megértése végett — dr. Wolgast munkája (Die Auslieferungsgesetze Norwegens, Schwedens und Finnlands 1928.) nyomán — ismertetem az egyes államok vonatkozó rendszerét.

a) a brit-amerikai rendszer szerint minden oly esetben, amelyben a kiadatni kért egyén bűnösségét egy kontradiktorius eljárás alapján hozott jogerős ítélet nem bizonyítja, Nagybritannia és az Egyesült-Államok csak az esetben adják ki, ha ezen államok bírósága megfelelő vizsgálat után megállapítja, hogy az illető egyén ellen van annyi bizonyíték, amely elegendő volna arra, hogy ha a szóbanforgó cselekményt ez államok területén követték volna el, ellene itt is bírói eljárás indíttassék.

Angliában annyi bizonyíték kell, amennyi szükséges, hogy az ügy ott esküdtszék elé kerülhetne főtárgyalásra. S ha a police magistrate nem lát ennyi bizonyítékot fennforogni, szabadon bocsátja az elfogott egyént, ellenesetben kimondja, hogy helye van kiadatásnak s az elfogott egyént beutalja egy middlesex-i fogházba s erről a vonatkozó jegyzőkönyvi kivonat kapcsán további intézkedés végett értesíti a Secretary of State-t. A bíróság határozata ellen az elfogott egyén 15 nap alatt a High Court of Justice-hez panasszal élhet, amely végérvényesen dönt a kiadatás kérdésében.

Amerikában rendszerint a newyorki bíróság, amely a kívándorlások centruma, dönt a kiadatás kérdésében s e döntés ellen — éppen úgy, mint Angliában, writ of Habeas Corpus útján — a legfelsőbb bírósághoz (supreme court) van helye perorvoslatnak. Az államtitkár — éppúgy, mint Angliában — annyiban nincs ugyan kötve a bíróság határozatához, hogy ennek ellenkező határozatával szemben is megtagadhatja a kiadatást, de ez csak nagy ritkán fordul elő.

b) A porosz, másképp adminisztratív rendszer, mely Poroszországon s a legtöbb német államon kívül Svédországban, Dániában, Spanyolországban, Portugáliában volt érvényben. Ezen rendszer szerint a bíróságnak nincs feladata a kiadatás kérdésében, hanem az ügyész véleménye alapján a belügyminiszter az igazságügyminiszterrel egyetértőleg dönt a kiadatás felől.

Az új német kiadatási törvény (1929. dec. 23.) azonban már eltért ettől a rendszertől s a kiadatást teljes bírói garancia alá he-

lyezte. A 26. és 27. §§-ok szerint ugyanis a kiadatás kérdésében a szükséges bizonyítás és szóbeli kontradiktorius tárgyalás után az Oberlandesgericht dönt, sőt ha úgy találja, hogy az eldöntendő kérdés elvi jelentőségű vagy hogy el kell térnie a Reichsgerichtnek az új törvény alkalmazása tárgyában hozott határozatától, köteles a jogkérdésben a Reichsgericht döntését kikérni, amely legfőbb bíróság szóbeli tárgyalás nélkül s végérvényesen dönt. Amint ebből látni: Németország teljesen eltért az adminisztratív rendszertől s a brit-amerikai rendszerre tért át.

c) A vegyes rendszer, melyet Belgium, Olaszország, Luxemburg, Németalföld, Svájc és Ausztria követ, középutat foglal el a brit-amerikai és az adminisztratív rendszer között, amennyiben bizonyos kérdésekben a bírói eljárást is igénybe veszi. Ezt a rendszert követte Franciaország is, amely közel állt a tiszta adminisztratív rendszerhez, de most már Franciaország is eltért ettől s Németország példáját követve szintén a brit bírósági rendszerre tért át, mert az új törvény (1927. március 10.) 17. §-a értelmében a vádtanács dönt a kiadatás kérdésében s ha visszautasítja a kiadatási kérelmet, ez a döntés végérvényes s a kiadatás nem engedélyezhető.

Amint ezekből látható, a nyugati vezető államok jogfejlődésének iránya a brit rendszer felé halad, vagyis az, hogy a kiadatás kérdésében való döntés bírói hatáskörbe tartozik; kár volt tehát nekünk a Bp. előtti bírói gyakorlatunkkal szakítani, mert előbb-utóbb — a nyugati államok példáját követve — megint csak vissza kell térnünk a bírói rendszerhez, mely egyedül felel meg egy modern jogállam berendezkedésének.

7. Az utolsó bekezdésben foglalt az a rendelkezés, mely szerint a letartóztatást is csak a miniszter szüntetheti meg, a törvényhozásunk által elfogadott adminisztrációs rendszer folyamánya.

A brit-amerikai rendszer szerint ha a kiadatás az erre vonatkozó bírói határozat meghozatalától számított 2 hónap alatt tényleg meg nem történik, — a letartóztatott egyén kérheti szabadlábba helyezését.

XXV. FEJEZET.

Eljárás az 1878. évi V. törvénycikk 62. §-a esetében.
(477—478. §§.)

Bevezetés.

A Bp. XXX. fejezete szabályozza az eljárást nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények esetére akkor, ha a bűnvádi eljárás a sajtójogilag felelős személy ellen megindítható. Ez az ú. n. sajtóeljárás, amelynek rendelkezéseit kiegészítik a St. eljárási szabályai.

A Bp. XXX. fejezetének rendelkezései azonban nem alkalmazandók akkor, ha a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható. Ilyen esetben tehát — külön szabályozás nélkül — legföljebb a Bp.-nak a távollévők elleni eljárásról szóló XXIII. fejezete volna alkalmazható, ennek rendelkezései azonban nem nyujtanának kellő módot azon veszélyek elhárítására, amelyek származhatnának abból, hogy bűncselekményt tartalmazó nyomtatványok közforgalomban maradnak és terjesztetnek.

Ezért volt szükség a Bp. XXV. fejezetében foglalt rendelkezésekre, amelyek tulajdonképpen a Btk. 62. §-ának rendelkezését egészítik ki.

477. §.

*Az objektív
eljárás
menete.*

Az 1878. évi V. törvénycikk 62. §-ában meghatározott amaz esetben, melyben a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg: a kir. ügyészség, vagy a magánvádló a nyomtatvány, irat vagy képes ábrázolat, illetőleg a minták vagy lemezek elkobzásának és megsemmisítésének bírói kimondását a 24. §. szerint illetékes törvényszéknél kéri. (1) (2) (3)

A törvényszék e kérelem következtében a főtárgyalásra határnapot tűz ki s arra lehetőleg megidézi azokat is, akiknek az elkobzandó és megsemmisítendő tárgyakra netán igényük van. Ezek a vádlottat illető jogokat gyakorolják és a főtárgyalásra maguk helyett ügyvédet is küldhetnek. (4)

Meg nem jelenésük vagy képviseltetésük hiánya nem akadályozza az eljárást és ítélethezást.

Ha az elkobzandó és megsemmisítendő tárgyra igényvel bírók ismeretlenek vagy ismeretlen helyen tartózkodnak:

részükre hivatalból védő nevezendő ki, s a főtárgyalásra ez időzendő meg.

A főtárgyalás a XVIII. fejezet rendelkezései szerint megy végbe, de az ítélet csak az elkobzás és megsemmisítés kérdésére és a költségek megállapítására szorítkozik.

Az ítélet ellen a felek fellebbezéssel élhetnek a kir. ítélőtáblához. Ennek határozata végérvényes.

1. Ez a szakasz az ú. n. objectiv eljárást szabályozza.

A Btk. 62. §-a, mely az előző, — a bűncselekmény eszközeinek és produktumainak marasztaló ítélet esetében kimondandó elkobzásáról rendelkező — 61. §-t specialis rendelkezéssel egészíti ki, következőleg szól:

«Ha a büntetendő cselekmény nyomtatvány, irat vagy képes ábrázolat közzététele vagy terjesztése által követtetett el: a szerzőnek, a nyomdásznak, az elárusítónak vagy terjesztőnek, úgyszintén a nyilvános kiállítónak birtokában levő példányok, minták vagy lemezek elkobzása és megsemmisítése, ítélet által az esetben is kimondandó, ha a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg.»

A Btk. 61. és 62. §-ainak egymáshoz való viszonya az, hogy amíg a 61. §-ban említett elkobzás mellékbüntetés jellegével bír s arról éppúgy, mint a főbüntetésről a Bp. 327. §-ának második bekezdésének e) pontja értelmében a vádlott elítélését kimondó ítéletben kell intézkedni, — addig ha a bűncselekmény elkövetésének eszköze nyomtatvány (irat vagy képes ábrázolat), az elkobzás nem a 61., hanem a 62. §. alapján, illetve mindkét szakasz együttes felhívásával mondandó ki, még pedig akkor is, ha a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg.

Ennek megfelelően a B. H. T. II. kötetébe 150. sz. a. felvett J. E. határozat (9223/1906.) kimondotta, hogy a Btk. 62. §-a és a 477. §-ban körülírt eljárás nem alkalmazható pénzhamisítás esetében a pénzhamisítványokra vonatkozólag, hanem e §-ok csak abban az esetben alkalmazhatók, ha a büntetendő cselekmény nyomtatvány, irat vagy képes ábrázolat közzététele vagy terjesztése által követtetett el.

2. A B. H. T. IV. kötetébe 283. sz. a. felvett 2812/1898. számú elvi határozat szerint a Btk. 62. §-a alapján a nyomtatványnak csakis a szerző, nyomdász, elárusító vagy terjesztő, végül a nyilvános kiállító birtokában levő példányai kobozhatók el, de nem rendelhető el az elkobzás a nyomtatványnak a törvény idézett rendelkezés alá nem eső, a magyar nemzeti múzeumban, magánosok birtokában levő és összes tudvalevő példányaira.

3. A Btk. 62. §-ában — az «az esetben is kimondandó» szavakból kitűnőleg — két esetre történik rendelkezés. Az egyik az, ha a bűnvádi eljárás valamely felelős személy ellen megindítható, mely esetben a Bp.-nak XXX. fejezetében szabályozott eljárás követendő, — a másik eset, amelyben a XXV. fejezetben, illetve a 477. §-ban előírt eljárásnak van helye, az, ha a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg. (Bp. 575. §. 1. pontja.)

Az első esetben ismét két eset lehetséges. Ha a bíróság a vádlottat bűnösnek mondja ki, akkor a nyomtatványnak a Btk. 61. és 62. §§-a alapján (az utóbbit is azért kell felhívni, mert ebben történik a nyomtatványokról intézkedés) elkobzását mondja ki. Ha azonban a bíróság a vádlottat felmenti, akkor elkobzásnak nincs helye, hanem a lefoglalt nyomtatványok a jogosultaknak visszaadandók. Ilyen esetben tehát a közzvádó már nem térhet át a 477. §-ban szabályozott objektív eljárásra, amelynek az a feltétele, hogy a bűnvádi eljárás senki ellen sem (volt) megindítható.

Helyesen mutat rá Varga Ferenc az ő Kommentárjában arra, hogy eltérőleg az osztrák perrendtartásnak akkor még érvényben volt 493. §-ától, mely megengedte, hogy a közzvádó opportunítási okokból válasszon az objektív és a rendes eljárás között, sőt esetleg mindkettőt is folyamatba tétethette, — a mi törvényünk ezt a facultatív eljárást nem ismeri, mert nem akarta a sajtójog felelősségi rendszerét az objektív eljárással kijátszatni s a nyomtatvány útján elkövetett cselekmények elbírálását az erre illetékes jury ítélezése alól elvonni.

A bírói gyakorlat már a Bp. életbelépése előtt érvényre juttatta ezt a felfogást, amit bizonyít a B. H. T. IV. kötetébe 282. sz. a. felvett 169/1898. számú E. H. is, mely kimondotta, hogy ha az esküdtbíróság vádlottat a nyomtatvány útján elkövetett izgatás vádjá alól felmenti, a lefoglalt nyomtatvány elkobzásának és megsemmisítésének a Btk. 62. §-a alapján nincs helye, mert a közzvádó intencióinak nem megfelelő értelmű esküdtzéki ítélet nem szolgálhat indokul az objektív eljárásra, melynek csak akkor van helye, ha a bűnvádi eljárás valamely elhárítatlan akadály folytán senki ellen sem indítható meg.

Hasonló értelmű kijelentés van a B. H. T. VII. kötetébe 771. sz. a. felvett B. I. 3814/1924. számú E. H.-ban, mely szerint felmentő ítélet esetében az elkobzást meg kell szüntetni és az objektív eljárásnak csak akkor van helye, ha a bűnvádi eljárás azért, mert nem állott rendelkezésre felelős személy, senki ellen sem volt folyamatba tehető. Erre a határozatra utal a Curiának 1931. jan. 29-én hozott B. I. 7288/1930. számú határozata is, mely szintén kimondotta, hogy «bírói ítélettel való elkobzásnak csakis bűnösséget megállapító, tehát marasztaló ítélet, avagy sajtótermékeknek a Btk. 62. §-a és a Bp. 477. §-a szerinti ú. n. objektív eljárás alapján hozott ítélet lehet a törvényes alapja.»

A Bp. 477. §-a alkalmazhatóságának szempontjából tehát mindig elsősorban azt kell eldönteni, hogy fennforog-e az az eset, hogy «a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg». Ennek eldöntése egyszerűbb, mint a St. 35. §. első bekezdésében felállított azon feltételnek megállapítása, hogy «ha a szerző sajtójogi felelősségre nem vonható». Minthogy azonban ez utóbbi kérdésben is a Curia állandó gyakorlata (l. a B. H. T. IV. kötetébe 441., VI. kötetébe 803. sz. a. felvett E. H.-okat) az, hogy e kitételnek nem tulajdonítható olyan érteleme, mintha a kiadó csak akkor menekülne a sajtójogi felelősség alól, ha a szerző jogerősen elítéltetett, hanem annak értelme az, hogy a kiadó

akkor mentesül, ha az előzőt (a szerzőt vagy szerkesztőt) felelősségre vonás céljából a bíróság rendelkezésére bocsátja, mégpedig úgy, hogy ő ellene a bűnvádi eljárás tényleg meg is indítható legyen, — úgy nyilvánvaló, hogy az objektív eljárásnak nincs helye akkor, ha a bűnvádi eljárás valamely felelős személy ellen megindítható, mellékes lévén azután az, hogy a már megindított eljárásnak mi az eredménye. Ha tehát pl. — mint a B. H. T.-ben 771. sz. a. közölt esetben — a kiadó ellen a bűnvádi eljárás folyamatba tétetett, de a vádlott elévülés címén fölmentetett, akkor a Bp. 477. §-ában szabályozott eljárásra áttérni már nem lehet.

Minthogy pedig a Curiának 25. számú jogegységi döntvénye folytán valamely nyomtatványnak tartalma miatt most már nemcsak a sajtójog értelmében felelős személyek, hanem köztörvényi úton a terjesztő is felelősségre vonható, — az ú. n. objektív eljárás most már igen szűk körre, t. i. főleg a külföldről beküldött azon nyomtatványokra fog szorítkozni, amelyeknek még itthoni terjesztője is ismeretlen.

Az új osztrák sajtótörvény (1922. ápr. 7.) szerint az objektív eljárásnak általában akkor van helye, ha egy bizonyos személy üldözése kivihetetlen vagy elítélése — büntetendőséget kizáró ok miatt — nem lehetséges. De ha ezen körülmények csak a főtárgyaláson tűnnek ki, — kimondható az elkobzás a felmentő ítéletben is, mégpedig az esküdtzék elé tartozó sajtóügyekben akkor is, ha az esküdtek megállapítják ugyan a sajtótermék büntetendő tartalmát, de a bűnösség kérdésében mégis nemleges verdiktet hoznak; az esküdteket azonban az elkobzás kérdésében külön meg kell hallgatni. (42. §.)

A mi 1914-es sajtótörvényünk javaslatának tárgyalásánál is felhangzott az a kívánság, hogy az ú. n. objektív eljárás szélesebb keretek között szabályoztassék, ámde erre a javaslat indokolása szerint szükség nincs, a közszabadságra pedig az veszélyes is volna s ezért a javaslat mellőzte a következő indokolással: «A kivételesen szükséges objektív eljárást, melyet azért kell lefolytatni, mert jogsértő sajtótermék megjelent, de büntetőjogi felelősségre senki sem vonható, megfelelően szabályozza a Bp. 477. §-a; a továbbmenő objektív eljárás, amely módot nyújt ahhoz, hogy visszaélésekkel a védelem szabadságát kijátsszák, a magyar jogrendszer szabad szellemével össze nem fér.»

4. A Bp. 477. §-ában szabályozott eljárásnak a főtárgyalási határnap kitűzésével való folyamatba tétele csak a kir. ügyész-ség vagy a magánvádó kérelmére rendelhető el, a bíróság tehát arra hivatalból nem jogosult. (B. H. T. IV. kötet 284. számú J. E. hat.)

478. §.

A Bp. 477. §-ának alkalmazása esetében a bíróság a jogerős ítéletet csak a belügyminiszterrel közli. Az ítélet közhírré tételéről s az elkobzandó és megsemmisítendő sajtótermékeknek az ország egész területén elkobzásáról és megsemmisítéséről a belügyminiszter gondoskodik, az evégből szükséges rendelkezéseket a belügyminiszter az igazságügyminiszterrel egyetértve teszi meg.(1)

Az ítélet közlése és jogerősítése.

Bármely bíróság, kir. ügyészség vagy rendőri hatóság lefoglalhatja az ítéletben elkobzandónak kimondott tárgyat s amennyiben az ítélet megsemmisítést rendelt el és jogerőssé vált, a megsemmisítést is foganatosíthatja.

1. Ez a rendelkezés a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930. évi XXXIV. t.-c. 117. §-a értelmében a Bp. 478. §-ának 1. bekezdése helyébe lépett, amely akként rendelkezett, hogy «a jogerős ítélet valamennyi bírósággal, továbbá a közigazgatási hatóságok értesítése végett a belügyi miniszterrel is közlendő». Ez a rendelkezés az új törvény javaslatának indokolása szerint nem bizonyult célszerűnek, mert az ítéletek kiadmányainak sokszorosítása fölösleges költséget okoz és az ily ítéletek nyilvántartása célszerűbben történhetik akkor, ha a hatóságokat p. o. időszaki sajtóközlemény útján tájékoztatják arról, mily sajtótermékeknek tárgyi elkobzása van elrendelve.

XXVI. FEJEZET.

A bűnügyi költségek. (479—485. §§.)

Bevezetés.

A polgári eljárásnak az a szabálya, hogy «a vesztes fél a nyertes fél költségének megtérítésében marasztalandó», a büntető eljárásban csak kiindulópontul szolgálhat, de — a bűnper különleges célját s a közvád képviselőjét tekintve — nem lehet feltétlenül irányadó. A Bp.-ban tehát a magánjog szabályaitól eltérő rendelkezésekre akadunk. De ezek is — mint a gyakorlat mutatja — még sok tekintetben merevek és igazságtalanságokra vezetnek. Még a Pp. 426. §-a is módot nyújt a bíróságnak arra, hogy konkrét esetben az «eset minősége szerint» eltérjen a szabálytól. A Bp. 480. és 482. §-ai ezzel szemben nem engednek helyt az eset szerint eltérő döntéseknek. Pedig — mint a 482. §. magyarázatánál látni fogjuk — a törvénynek ez a merevsége a gyakorlatban sok ingadozásra és méltánytalanságra vezetett. Ugyanez volt a helyzet a német jogban is s ezért az Entwurf (232—242. §§.) új, hajlékony rendelkezések behozatalát tervezi, amelyek a költségmegosztást a bíróság belátására bízzák. A tervezetet — az indokolás szerint — az a törekvés vezette, hogy a bíróságnak módot adjon, de őt egyúttal kötelezze arra, hogy minden egyes ügyben a költségviselés kérdésében való döntésénél figyelemmel lehessen az eset különös körülményeire. E törekvésében annyira megy, hogy még magánvádas ügyekben is lehetővé teszi azt, hogy a bűnügyi költségeket se a vádlott, se a magánvádló ne fizesse, hanem azok méltányossági okokból egészen vagy részben az államkincstár terhére rovasanak. A tervezet belátja, hogy ezáltal a bíróságokat új, nehéz helyzetek elé állítja, de reményli, hogy a bíróságokat az a gondolat fogja vezérelni, hogy a törvény még a költségviselés kérdésében való döntésnél is a lehetőséghez képest elkerülni kívánja a méltánytalanságot. Azt hiszem a Bp. reformja kapcsán mi sem fogunk kitérhetni a törvény rendelkezéseinek ily irányú módosítása elől.

479. §.

A bűnügyi
költiségek
fogalma és
megállapítása.

Bűnügyi költségek alatt értendők a nyomozástól kezdve a büntetés végrehajtásának befejezéséig az államkincstárból előlegezett, továbbá a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségek, valamint a magánvádló és a terhelt képviselőjének és a védőnek megfelelő díja és készkiadásai is.

Ha az eljárás kizárólag közvadra vagy szegénységi jogon folyik, a bűnügyi költségeket, kivéve azokat, melyeket a terhelt képviselője, illetőleg védelme okozott, megtérítés fenntartásával az államkincstár előlegezi. Ha az eljárás magánvádra folyik, a bíróság tanu vagy szakértő megidézését — kivéve, ha a megidézést kérő fél szegénységi jogban részesül — megfelelő összeg előzetes letétbe helyezésétől teheti függővé.(1)

A büntető ítéletben, a büntetőparancsban, valamint a vádindítványt elutasító, vagy a bűnvádi eljárást megszüntető végzésben ki kell mondani, hogy a bűnügyi költségeket ki vagy kik és az addig felmerülteket, amennyiben megállapításuk nem függ más hatóság intézkedéseitől, mily összegben, illetőleg minő arányban kötelesek megtéríteni.

Az államkincstárból előlegezett bűnügyi költségek tekintetében az 1890:XLIII. t.-c. rendelkezései hatályban maradnak.(2)

Ha az eljárásba bíróság még nem folyt be, a nyomozás teljesítése folytán felmerült költségeket, amennyiben ezek megállapításának szüksége merült fel, az a bíróság állapítja meg, mely az ügyben eljárni illetékes volna.(3)

1. Bűnügyi költségek alatt értendők

a) a nyomozástól kezdve a büntetés végrehajtásának befejezéséig az államkincstárból előlegezett költségek,

b) a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségek, valamint a magánvádló és a terhelt képviselőjének és a védőnek megfelelő díja és készkiadásai.

Az állam-
kincstár által
előlegezett
költségek.

ad a) Hogy melyek azok a bűnügyi költségek, amelyeket az államkincstár előlegez, a második bekezdés határozza meg. A Bp. 479. §. második bekezdését azonban az 1930:XXXIV. t.-c. (T. E.) 118. §-a megváltoztatta. Amíg ugyanis az eredeti második bekezdés szerint a magánvadás és a terhelt képviselője, illetőleg védelme által okozott költségek kivételével minden egyéb bűnügyi költséget az államkincstár előlegezett, — mégpedig tekintet nélkül arra, hogy az eljárás közvadra vagy magánvádra folyt — addig az ezen bekezdés helyébe lépett fenti új rendelkezés (T. E. 118. §-a) szerint általában csak a kizárólag közvadra folyó eljárásban előlegezi a kincstár a bűnügyi költségeket, a magánvádra folyó eljárásban pedig csak akkor, ha ez az eljárás szegénységi jogon folyik. Viszont azonban ebben az esetben előlegezi a kincstár a magánvadás képviselőjével okozott költségeket is, mert ezek — a régi szövegtől való eltéréssel — nincsenek kivéve az előlegezendő költségek alól. Az új jogállapot ezek szerint az, hogy amíg kizárólag közvadra vagy sze-

génységi jogon magánvádra folyó eljárásban — a terhelt képviselője, illetőleg védelme által okozott költségek kivételével — az összes bűnügyi költségeket az államkincstár előlegezi, — addig a — nem szegénységi jogon — magánvádra folyó eljárásban az államkincstár semmiféle bűnügyi költséget nem előlegez, sőt az új törvény azt is megengedi, hogy a bíróság tanunak vagy szakértőnek megidézését attól tegye függővé, letétbe helyezi-e előzetesen a magánvádló a megfelelő összegeket.

Ezen új szabályozásra — a Min. ind. szerint — az állami terheknek csökkentése, de egyúttal a magánvadás komolyabbá és megfontoltabbá tétele végett volt szükség, mert az ily bűnügyi költségek nagyrészt behajthatatlanok és így igen sok esetben véglegesen az államkincstárt terhelik.

Az új rendelkezésnek az a kitétele, hogy «ha az eljárás kizárólag közvadra folyik», két kérdést vet föl: az egyik az, hogy vonatkozik-e ez a rendelkezés a Bp. 41. §. harmadik bekezdésében említett arra az esetre, ha a kir. ügyészség főmagánvadás ügyben közérdekből átveszi a vád képviselőjét. Minthogy a B. H. T. VII. kötetébe 828. sz. a. felvett E. H. (B. I. 3631/1922. sz.) szerint ily esetben a vádbeli büncselekmény tényleg közvadra üldözötté vált s a magánvádló, mint kisegítő mellékvádló a pervezetésből teljesen kiesett, — a fenti rendelkezést akként kell magyarázni, hogy a bűnügyi költségeket ily esetben is az államkincstár előlegezi. Igaz ugyan, hogy viszont a kir. Curia 4506/1924. számú jogegységi határozata (B. Tára LXXVII. 9. 34.) szerint ily esetben tulajdonképpen két vádló van s a vádat csak elsősorban képviseli a közvádló, a magánvádlót pedig csak a 41. §. utolsó bekezdésben körülírt kisegítő hatáskör illeti meg, mégis minthogy ebből a bizonyítékok beszerzésére való ingerencia hiányzik, pedig éppen ez jár költségek okozásával, helytállóan tekintendő a fenti magyarázat.

További kérdés az, hogy ha pl. ilyen esetben a közvádló megnyugszik az elsőfokú ítéletben s ez ellen a főmagánvádló fellebbez (amihez a hivatkozott jogegységi határozat értelmében joga van): a fellebbezési eljárás során felmerült költségeket is a kincstár tartozik-e előlegezni. Ez a kérdés összefügg a fentebb jelzett másik ama kérdéssel, hogy ha hivatalból üldözendő büncselekmény esetében az eljárás elején a közvádló, az eljárás későbbi szakában pedig a pótmagánvádló képviselte a vádat, az eljárásnak ezen — magánvádra folyó — részében felmerült bűnügyi költségeket ki tartozik előlegezni. Minthogy a 479. §. második bekezdésének új szövegében foglalt rendelkezés kifejezetten csak arra az esetre vonatkozik, ha az eljárás kizárólag közvadra folyik, véleményem szerint ezen költségeket már nem tartozik az államkincstár előlegezni. Az új törvénynek — ezen helyesen csak így magyarázható, vagyis a költségek megosztását megengedő — rendelkezése azonban bizonyos diszharmoniaiban áll a költségek végleges megtérítése tekintetében a Bp. 482. §. 2. bekezdésében foglalt rendelkezéssel, amiről azonban ez utóbbi törvényhely magyarázatánál lesz bővebben szó.

Ezek előrebocsátása után nézzük, hogy melyek azok a bűnügyi költségek, amelyeket az államkincstár előlegez.

A nyomozás során felmerült költségek a törvény szövegéből kitűnően bünyügyi költségek ugyan, de ezek közül az igazságügyi államkincstár csak azokat előlegezi, amelyek a kir. ügyészség vagy kir. bíróság megkeresése folytán merültek fel, míg a rendőri nyomozás során felmerült egyéb költségeket a rendőri hatóságok nyomozási átalánya előlegezi, azonban ezen költségekről költségjegyzéket kell készíteni, amely azután alapul szolgál a Bp. 480—483. §§-ai értelmében a bünyügyi költségek megítélésére. A nyomozás során felmerült költségeket a bíróság állapítja meg akkor is, ha a költségek viselésére a Bp. 482., 483. §§-ai értelmében a sértettet, illetve a feljelentőt kell kötelezni (l. a 137.000/1902. B. M. számú rendeletet közlő 39.350/1902. I. M. számú rendeletet az I. K. XI. évf. 12. számában a 342. lapon).

A vizsgálat és a főtárgyalás során felmerült költségek, tehát az eljáró hatóságok napidíjai, útiköltségei, a tanuk és szakértők díjai és útiköltségei, valamint a terhelt elővezetésének, fogvatartásának költségei természetesen a kincstár által előlegezett bünyügyi költségek. Ami különösen a tanuk járandóságát illeti, a B. H. T. III. kötetébe 227. sz. a. felvett 8494/1908. számú I. E. határozat kimondotta, hogy

«a tanuknak a bünyvadi eljárásban felmerült, a Bp. 223. §-a alapján követelhető járandóságai a Bp. 479. §. második bekezdése szerint azon bünyügyi költségek közé tartoznak, melyeket megtérítés fenntartásával az államkincstár előlegez. Nem tesz e részben különbséget az a körülmény, hogy a tanuk a vádlott, vagy a vádló, illetőleg magánvádló indítványára idéztettek és jelentek meg, mert a Bp. 479. §. második bekezdése az államkincstár által előlegezendő bünyügyi költségek közül csak azokat veszi ki, melyeket a magánvadás a terhelt képviselő, illetőleg védelme okozott; megegyez az ezekben kifejezett felfogással a 14.270/1907. I. M. E. számú rendelettel kibocsátott — az 1907. évi I. K. 12. számának mellékleteként közzétett — Utasítás 1. §-ában foglalt az a rendelkezés is, mely szerint a tanuknak a bünyvadi eljárásban felmerült költségei és illetményei a bünyügyi költségátalányból előlegezettek s amennyiben azokat a magánvádló az államkincstár helyett előlegezte, a bünyügyi költségátalányból megtérítetnek.»

Ezen a jogállapoton a T. E. 118. §-a annyit módosított, hogy a magánvadásra — de nem szegénységi jogon — folyó eljárásban a bíróság a tanu vagy szakértő megidézését megfelelő összeg előzetes letétbe helyezésétől teheti függővé. Ez a rendelkezés tehát — de csak fakultatív — kiváltelt állapot meg azon szabály alól, hogy a tanuk és szakértők díjait az államkincstár előlegezi.

Itt említendő meg a T. E. 106. §-a is, amely az államkincstár, de egyúttal a magánvádló terheit is csökkenteni igyekszik azzal, hogy a tanu részére általában csak útiköltségét téríteti meg, más kárpótlásban csak azokat részesíti a tanukihallgatással járó idővesztésükért, akiknek megélhetése a tényleg munkában töltött időhöz közvetlenül kapcsolódik. (Min. ind.)

A közvadás alapján folyó eljárásban szereplő sértettnek tanuként való megidézése folytán felmerült díjak és költségek

előlegezésére nézve is a fenti szabályok irányadók, de az ilyen sértett képviselőjének díja és költségei — minthogy a 479. §. első bekezdésében megemlítve nincsenek — bünyügyi költségeknek egyáltalában nem tekinthetők.

Az 1931. február 27. napján B. I. 401/1931. sz. a. hozott jogegységi határozat elvi élel jelentette ki, hogy «a kir. ügyész által képviselt vád alapján folytatott eljárásban szereplő sértett képviselőjének díja és költségei nem tartoznak a Bp. 479. §-ában felsorolt bünyügyi költségek közé s így a bünyösnek kimondott vádlott ezekben a költségekben a Bp. 480. §-ának első bekezdése értelmében nem marasztalható».

E határozot indokolása szerint

«Igaz ugyan, hogy a Bp. 480. §. első bekezdése értelmében a bünyösnek kimondott vádlott köteles a bünyügyi költségeket megtéríteni, bünyügyi költségek alatt azonban csak a Bp. 479. §. első bekezdésében kimerítően felsorolt költség értendő.

Ezen törvényhely azonban — az ide nem tartozóktól eltekintve — csak a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségeket és a magánvádló képviselőjének megfelelő díját és készkiadásait említi meg, nem pedig a — vádat nem képviselő — sértett utánjárás költségeit is.

Ez utóbbiakat nyilván azért hagyta ki a törvényhozás a taxatív felsorolásból, mert ha a vádat a kir. ügyészség képviseli, a sértett a Bp. 50. §-a értelmében — kivéve a 41. §-ban eseteket — nem vehet részt a vád képviselőjében.

Tehet ugyan a bizonyításra vonatkozólag indítványokat s magánjogi igényeit is érvényesítheti, de az e célból tett lépései, tehát a netán igénybe vett ügyvédi segély folytán felmerült kiadásainak megtérítését a vádlottól nem követelheti azért, mert a törvény gondoskodott arról, hogy a sértett érdekeit a szakképzett kir. ügyészség tagja a vád keretében képviselje (l. Bp. 315. §. utolsó bekezdését is).

Ehhez képest a kir. Curia jogegységi tanácsa már 1909. évi február hó 25. napján 1325. szám alatt hozott határozatában is kimondotta, hogy a kir. ügyész által képviselt vád alapján folytatott eljárásban szereplő sértett képviselőjének díja és költségei nem tartoznak a Bp. 479. §-ában felsorolt bünyügyi költségek közé, melyeket a bünyösnek kimondott vádlott a Bp. 480. §-ának első bekezdése értelmében megtéríteni tartozik.»

Arról, hogy marasztalható-e a vádlott ezekben a költségekben a Bp. 489. §-a alapján, l. az e §-hoz írt 1. jegyzetet.

Ami a magánvádlónak költségeit illeti, különbséget kell tenni a készkiadásban okozott költségek és a magánvádló képviselője által okozott költségek között. Az előbbiek csak az esetben bünyügyi költségek, ha azokra szükség volt (amit esetenként a bíróság belátása szerint állapít meg). De úgy ezeket a szükséges költségeket, mint a magánvádló képviselője által okozott költségeket — a 479. §. új második bekezdése értelmében — akkor ha az eljárás szegényjogon folyik, szintén az államkincstár előlegezi, amely új rendelkezés annak folyománya, hogy a T. E. 104. §-a a magánvadás esetében az ügyvédi képviselőt kötelezővé tette. A 479. §. második bekezdésének fenti rendelkezéséből a contrario az következik, hogy a nem szegényjogon folyó eljárásban sem a magánvádló szükséges kiadásait, sem a magánvádló képviselőjének költségeit az államkincstár nem előlegezi.

A fenti jogszabályok természetesen irányadók a fellebbviteli eljárás során felmerült költségek tekintetében is.

Végül előlegezi az államkincstár a büntetés végrehajtásával kapcsolatban felmerült költségeket is. Felmerült az a kérdés, vajjon a hírlapi közzététellel járó költségek is ide tartoznak-e. A Curia jogegységi tanácsa 1911. évi január hó 17. napján 327. 1911. számú határozatában (B. D. III. 267.) a kérdést a koronaügyész javaslatával szemben igenlően döntötte el a következő indokolással:

«A rágalmazás vagy becsületsértés miatt történt elítélés esetében hozott ítéletnek hírlapi közzététele a Btk. 53. és következő §§-aiban felsorolt mellékbüntetések között nem fordul ugyan elő, minthogy azonban az ítéletnek közzététele a Btk. 277. §-ának első bekezdése szerint «megrendelendő», az ítéletben erre vonatkozóan a törvény parancsának megfelelően tett rendelkezés, mint a bűnösség kimondásának folyománya, a felek akaratától függetlenül lép hatályba. . . . Ha tehát a bűnösség megállapításának folyományát képező hírlapi közzététel az ítéletben feltétlenül elrendeltetett, akkor annak eszközése az ítélet végrehajtásának keretébe tartozik.»

Ez a döntés azonban — különösen a St. 43. §-ának időközben életbelépett rendelkezései folytán — nem helytálló, mert e szakasz második bekezdése esetében (ha t. i. nem időszaki lapban követték el e rágalmazást vagy becsületsértést) a harmadik bekezdés értelmében a sértettnek jogában áll az ítéletet saját költségén közzétételni s e költségek megtérítésében a bíróság a felelős személyeket marasztalja; ha pedig a rágalmazás vagy becsületsértés időszaki lapban követtetett el, a szerkesztő köteles az ítéletet közzétenni s ha ezt elmulasztja, a bíróság a szerkesztő költségére (23. §.) rendeli el a közzétételt. Minthogy ezek szerint a St. 43. §-a értelmében nincs helye az ítélet hivatalból való közzétételének s különben is a hírlapi közzététel inkább a sértettnek járó magánélgtétel, semmint a vádlottra kiszabott büntetés jellegével bír, — az az álláspont a helyes, hogy a hírlapi közzététel nem tartozik a büntetés végrehajtásának keretébe, következésképpen az avval felmerült költségek nem is tekinthetők bűnügyi költségeknek.

Az egyéb bűnügyi költségek.

Az államkincstár által nem előlegezett bűnügyi költségek: a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségei és képviselétével okozott költségek akkor, ha az eljárás nem folyik szegényjogon. Bűnügyi költségnek tekintendő a főmagánvádló képviseleti költsége akkor is, ha a Bp. 41. §-a alá eső ügyben a vádat közérdekből a közvádló képviseli (B. I. 8463/1927. B. T. LXXX. 124.); a főmagánvádló javára megítélt eljárási és fellebbezési tárgyalási költség szintén bűnügyi költség (B. I. 575/1929, B. T. LXXXI. 129.);

a terhelt képviselése, illetőleg védelme által okozott költség; de nem bűnügyi költség a terhelt készkiadása (pl. utazási költsége), mely a 479. első bekezdésében felsorolva nincs (BHT. VI. kötet 741. sz. a. felvett 2122/1920. J. E. hat. és a jogegys. tanács 1931. február 27-én B. I. 8550/1930. sz. a. hozott határozata). Nem képez továbbá bűnügyi költséget a táblai fellebbviteli tárgyaláson eljáró közvédő (411. §.) s a curiai tárgyalásra hivatalból

kirendelt védő (435. §.) díjazása, mert ők ezen eljárásukért az államkincstár által megállapított díjazásban részesülnek (a közvédő díjára és a vádlottnak a fellebbviteli tárgyaláson való megjelenésével felmerült költségekre kimondotta ezt a C. B. I. 6005/1923. számú határozata BT. LXXVII. 29.). A BHT. V. kötetébe 518. sz. a. felvett 1017/1912. számú J. E. határozat kimondta, hogy miután a Bp. 479. §-a a védőnek megfelelő díját minden megkülönböztetés és a védői tiszt gyakorlásának alapjául szolgáló jogviszony természetére való tekintet nélkül, a bűnügyi költségek közé sorozza, bűnügyi költséget képez annak a védőnek díja is, aki a fiatalokú vádlott védelmében nem az attól nyert megbízás alapján, hanem mint a gyermekvédő egyesület (patronage) megbízottja járt el.

Az ebben a határozatban kimondott elvből az következik, hogy bűnügyi költséget képez a rendes bűnvádi eljárásban a kir. törvényszék által a Bp. 56. §-a alapján hivatalból kirendelt védő díja is. Ez az álláspont vehető ki a kir. Curia jogegységi tanácsának 8244/B. 1907. számú határozatából is, amelynek részletes ismertetése és a fenti szempontból is méltatása a 485. §. magyarázata kapcsán következik. — A Bp. javaslatának miniszteri indokolása szerint sem lehet különbséget tenni a kötelező és a megengedett védelem között.

Nem tekinthető bűnügyi költségnek valamely tárgynak a bűnvádi eljárás során a Bp. 169. §. második bekezdése értelmében a bűnperben félként nem érdekelt személynél történt lefoglalása esetében a lefoglalt tárgy birtokosa vagy birlalója részéről a lefoglalás ellen beadott jogorvoslat kapcsán felmerült ügyvédi képviseleti költség. A kir. Curianak ezt az elvet kimondó B. I. 8042/41/1925. számú jogegységi határozatának indokai szerint:

«A szóban forgó felfolyamodásokkal felmerült ügyvédi költségek ugyanis a Bp. 479. §-ában említett bűnügyi költségeknek azért nem tekinthetők, mert azokat sem az államkincstár nem előlegezte, sem pedig azok nem voltak a magánvádlónak, vagy a magánvádló és terhelt képviselőjének vagy végül a védőnek költségei.

A nevezett két bank ugyanis ebben a nyomozási ügyben nem volt terhelt, mert ellenük nem folyt bűnvádi eljárás (Bp. 13. §. 2. bekezdés). Ők tulajdonképpen a bűnperen kívül álló harmadik személyek voltak, akiknek birtokában vélelmezettek a lefoglalt váltók (Bp. 169. §. második bekezdése). Ezeknek lefoglalása ellen a Bp. 177. §. utolsó bekezdése értelmében tehettek előterjesztést, de ehhez ügyvédi képviseletre nem volt szükségük s ha ilyet mégis igénybe vettek, ennek költségeit, mint bűnügyi költségeket az eljárás során fel nem számíthatják.

De különben sincs a Bp.-nak olyan rendelkezése, amelynek alapján a sértett jelen ügyben bárminő költség megfizetésére marasztalható volna.

Mert sem a Bp. 480. §-a, amely a bűnösnek kimondott vádlott kötelezéséről szól, sem a 482. §. 1. bekezdése, mely az államkincstárt terheli bűnügyi költségekről rendelkezik, sem ugyanezen szakasz 2. bekezdése, amely a magánvádló ily irányú kötelezettségét szabályozza, a jelen esetben, ahol az eljárás közvadásra folyt: feljelentő sértettel szemben nem alkalmazható.

De nem nyerhet alkalmazást a Bp. 483. §-a sem, mert ez alapon is a feljelentő meghallgatása után csak akkor marasztalható el a bűnügyi költségekben, ha azok tudva hamis vagy feltűnően gondatlan feljelentés alapján megindított eljárással merültek fel; jelen

esetben pedig sem bűnügyi költségről nincs szó, sem pedig nem nyert megállapítást az, hogy a feljelentés tudva hamis vagy feltűnően gondatlan lett volna.

Végül nem lehet szó a Bp. 485. §-ának alkalmazásáról sem, mert ez a felek valamelyikét vagy a sértettet képviselő ügyvéd költségeinek képviseltje ellenében való megállapítását szabályozza.

2. Arra nézve, hogy a bűnügyi költségeket ki vagy kik kötelesek megtéríteni, a Bp. 480—482. §-aiban foglalt rendelkezések irányadók s ezen rendelkezések figyelembevételével a véghatározatban ki kell mondani azt, hogy a bűnügyi költségeket kik tartoznak megtéríteni.

Ilyen véghatározatok: az ítélet, a büntetőparancs és a vádindítványt elutasító vagy az eljárást megszüntető végzés; az ítéletre vonatkozólag a Bp. 327. §. 8. pontja is kifejezetten azt rendeli, hogy az ítéletnek tartalmaznia kell «a bűnügyi költségekre vonatkozó rendelkezést».

A Curia B. I. 4196/1928/16. számú jogegységi határozatával (B. H. T. IX. kötet 919. sz.) eldöntött ügyben a törvényszék nem az eljárást megszüntető végzésben, hanem a vádlott kérelmére utóbb hozott külön végzésben állapította meg a védő költségeit a főmagánvádlóval szemben s a kir. ítélőtábla ezt a végzést megsemmisítette s a vádlottat kérelmével elutasította azzal az indokolással, hogy a Bp. 479. §. 3. bekezdése szerint a költségek megállapítása és viselése kérdésében a bűnvádi eljárást befejező határozatban kell rendelkezni s ha ez meg nem történt, a bíróságnak nincs joga ezt a határozatot utólag külön rendelkezéssel kiegészíteni, mert erre nincs jogszabály s mert a költségviselés kérdésében az ellenfelet is meg kell hallgatni, ami viszont új kontradiktórus eljárás folyamatba tételét tenné szükségesnek, ez pedig nem volna összeegyeztethető a bűnvádi eljárás céljaival és természetével. A jogegységi tanács a kir. ítélőtáblának ezt az állásponthát törvénysértőnek jelentette ki a következő indokolással:

«Minthogy a kir. törvényszék az eljárást — helyesen — a terhelt meghallgatása nélkül szüntette meg, arra irányuló kérelem hiánvában nem is kötelezhette a magánvádlót a védői költségek megtérítésére.

A terhelt tehát csak a megszüntető határozat kézhezvétele után jutott abba a helyzetbe, hogy a költségei megtérítése iránt kérelmet terjeszthessen elő s a kir. törvényszék csak egy újabb határozatban dönthetett e kérelem tárgyában. Ezen természetes és jogszerű döntésnek semmiféle törvényes akadálya nincs, nincs pedig különösen a Bp. 479. §-ának rendelkezéseiben. Mert e szakasz harmadik bekezdése tulajdonképpen azon bűnügyi költségekre vonatkozik, amelyeket az előző bekezdés szerint az államkincstár előlegez. Ezek ugyanis az iratok alapján rendszerint — az ellenfél meghallgatása nélkül is — megállapíthatók.

Amennyiben az eljárás magánvádra folyik s a felek közreműködésével tárgyalás tartatik, az érdekelt fél ugyan a tárgyaláson köteles a költségeire vonatkozó kérelmet előterjeszteni s ez esetben a bíróság a véghatározatban dönt azoknak viselése tárgyában, de ha az eljárás tárgyalás megtartása nélkül szüntette meg, nincs semmi akadálya annak, sőt nincs is erre más mód, minthogy a bíróság az érdekelt fél kérelmére külön határozzon e költségek viselése kérdésében. Sőt analógia is van e szakasz utolsó bekezdésében, amely arról az esetről intézkedik, ha az eljárást (nyomozást) pl. az ügyészség vagy a rendőrhatalóság szüntette meg. Ily esetre rendeli a 479. §. utolsó bekezdése, hogy a költségek megállapítása külön bírói határozatban történhetik.»

Az államkincstártól előlegezett költségek (tanudíjak, szakértői díjak) számszerű megállapítása egyébként nem az eljárást

befejező bírói határozatokban, hanem azok felmerülése után nyomban történik s azokat — az 1890:XLIII. t.-c. 2. §-a értelmében — a vizsgálóbíró, illetve a kiadást utalványozó közeg írja be a már az eljárás kezdetén az iratokhoz csatolandó költségjegyzékbe s a véghatározat jogerőre emelkedése után annak megfelelően a járásbíró, illetve a kir. ügyész a költségjegyzék alapján ú. n. «tartozási kimutatást» készít a marasztalt egyén ellen megállapított költségekről s azt megküldik az illetékes pénzügyigazgatóságnak. A marasztalt egyén a kimutatásba felvett összeg ellen felszólamlással élhet, amelyet a törvényszék elnöke, illetve a járásbíró végérvényesen intéz el. (10. §.)

Ugyanezen törvény (1890:XLIII. k.) 4. §-a rendeletei azt is, hogy «ha azonban a bíróság azt tapasztalja, hogy a bűnügyi költségek lerovása által a kötelezettnek önmaga, vagy azoknak életfenntartása, kiknek eltartására kötelezve van, veszélyeztetve volna, a bűnügyi költségeket ugyanazon határozatban (t. i. a véghatározatban) behajthatlanoknak nyilvánítsa». (Ugyanez van kimondva a BHT. VI. kötetébe 720. sz. a. felvett E. H.-ban is.) Az ilyen költségekről tartozási kimutatások nem állíthatnak ki, de azokról az elévülés (5 év) bekövetkeztéig nyilvántartás vezetendő (l. az I. K. XXXII. évf. 300. lapon közölt rendeletet).

3. Az utolsó bekezdésben foglalt rendelkezés a bírói közbenjárás nélkül foganatosított nyomozás alatt felmerült bűnügyi költségekre vonatkozik. Ezeket tehát — törvényszéki hatáskörbe tartozó büncselekmény esetében — sem a rendőrhatalóság, sem a kir. ügyészség nem állapíthatja meg, hanem ilyenkor a kir. törvényszéknek kell határoznia a nyomozási költségeknek ki által leendő megtérítése tárgyában (BHT. II. köt. 123. sz. a. felvett 2241/1903. J. E.). Viszont a nyomozás során teljesített bírói szemle alkalmából felmerült költség felől — mégpedig mind a támasztott igény alaposága, mind pedig a felszámítás helyessége kérdésében — a vizsgálóbíró határoz. Kimondta ezt a Curia B. I. 3935/1918. számú J. E. (B. D. XII. 220.) határozata a következő indokolással:

«Jogszabály ugyan, hogy a bűnügyi költségeket az államkincstár előlegezi s hogy azoknak kiáltal való viselése és megtérítése tárgyában végeredményben az ügy érdemében eljárni hivatott bíróság dönt, — de jogszabály viszont az is, hogy az előzetes eljárásban a költségek kérdésében való határozathozatal joga a vizsgálóbíróé, és pedig abban az irányban és mértékben is, hogy a felszámított költségek jogossága és mennyisége tekintetében egyaránt határoz. Ebben a működési körében a vizsgálóbíró a szabad és független bírói mérlegelés joga illeti meg, amellyel szemben viszont az érdekelt feleknek a vonatkozó határozat ellen perorvoslati joga van.»

Ezen határozat szellemében a budapesti kir. ítélőtábla azt is kimondotta (16. B. 4555/1921. B. T. LXXIII. 208.), hogy a vizsgálóbíró előtt előterjesztett biztosítási végrehajtási kérelem körül felmerült díj és készkiadás megállapítása, mint elsőfokú bíróságnak: a vizsgálóbírónak hatáskörébe tartozik, és pedig az esetben is, ha a biztosítási végrehajtás elrendelése kérdésében másodfokon a vádtanács határozott.

480. §.

A bűnügyi költségek viselése bűnösséget megállapító ítélet esetében.

Ha a bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki: a bűnügyi költségeket a vádlott köteles megtéríteni.(1)

Ha az elítélt több bűncselekmény miatt állott bűnvádi eljárás alatt és a különválasztás lehetséges, csak ama bűncselekményre vonatkozó költségeket kell viselnie, melyben bűnösnek mondták ki.(2)

Ha az elítélt az ítéletnek jogerőre emelkedése előtt meghal, az előlegezett bűnügyi költségeket az államkincstár viseli. Az elítélt halála előtt jogerőre emelkedett ítéletben az elítélt ellen az 1890: XLIII. t.-c. korlátai közt megállapított bűnügyi költségek, a hagyaték erejéig, örököseitől hajtandók be.(3)

481. §.

Több elítélt közül mindenik külön köteles megtéríteni azt a költséget, melyet előzetes letartóztatása, illetőleg vizsgálati fogása, védelme, büntetésének végrehajtása, csakis őt érintő események, vagy csakis az ő részéről elkövetett hibák, illetőleg mulasztások okoztak.

A többi bűnügyi költségeket a vádlott-társak egyetemlegesen tartoznak megtéríteni, ha csak a bíróság méltányosságból a vádlottak mindegyikére eső költségek összegét külön meg nem állapítja.(4)

1. Az első bekezdésben foglalt szabály a Bp. megalkotása idejében — az anyagi jogszabályok egyszerűbb volta miatt — vitás kérdéseket alig vetett föl. Az újabb törvények, így különösen az 1914: XLI. (Bv.) egyes rendelkezései azonban több esetben vitássá tették a 480. §. alkalmazását.

Igy a B. H. T. VI. kötetébe 678. sz. a. felvett B. 10.258/1915. számú J. E. határozatnak kellett kimondania azt, hogy vádlottnak a Bv. 18. §-a értelmében a büntetés alóli fölmentése nem vonja maga után a bűnügyi költségek fizetése alóli mentességét is.

E határozat indokolása szerint: «Az 1914. évi XLI. t.-c. 18. §-ának rendelkezése a büntetőjogi igazságosságból meríti létjogosultságát, amennyiben lehetnek körülmények, melyek az itt szóbanlevő büntetendő cselekmények elkövetését menthetővé teszik; melyeknek fennforgása esetében tehát nem felelne meg az igazság követelményeinek, ha vádlott ilyen cselekményért büntetéssel is sújtanék. Egészen más szempont alá esik a bűnügyi költségek megtérítése iránti kérdés, melynek, mint lényegileg magánjogi, a kártérítéssel rokontermészetű kérdésnek elbírálásánál elsősorban a magánjog elvei veendőek figyelembe. Ezek szerint nem lehet vitás, hogy mindenki az őt érő kárt vagy az általa saját érdekében tett kiadást maga tartozik viselni, ha csak arra másnak jogellenes cselekménye nem adott okot. Az utóbbi esetben a kiadás megtérítésének kötelezettsége arra hárul, aki azt jogellenes eljárása által okozta s ezt a jogszabályt tartalmazza a Bp. 480. §. első bekezdése, mely meghatározza, hogy abban az esetben, ha a bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki, a bűnügyi költségeket a vádlott köteles megtéríteni, mert a bűnösség megállapítása magában foglalja annak megállapítását, hogy a költségeket a bűnösnek kimondott

vádlott okozta. A bűnügyi költségekhez a Bp. 479. §-a szerint a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségek, úgyszintén a magánvádló képviselőjének megfelelő díja és készkiadása is tartozván, nyilvánvaló, hogy a kir. törvényszék a törvényt megsértette, midőn a bűnösnek kimondott vádlottat a bűnügyi költségek fizetésének kötelezettsége alól fölmentette, illetőleg kimondotta, hogy a felmerült költségeket mindegyik fél saját maga viseli képviselőjével szemben.»

Ezt a határozatot kiegészíti a B. H. T. ugyanazon kötetébe 681. sz. a. felvett B. 201/1921. számú J. E. határozat, amely azt mondotta ki, hogy ha a vádlott a Bv. 19. §-a alapján a büntetés alól fölmentetik, azért a bűnügyi költségeket mégis megfizetni tartozik. Ezen határozat indokaiból is figyelemreméltó a következő rész:

«A kir. törvényszék alaptévedése az, hogy a büntetés és a bűnügyi költség jogi természetét külön-külön nem vizsgálta, ennél fogva azokat a bűnösség azonos jellegű folyamánnyainak tekintette s így egyforma elbánásban részesítette.

Pedig a kettőnek jogi természete más és más. A büntetés ugyanis végeredményben az állam büntetőigényének minőségileg és mennyiségileg való bírói konkrét meghatározása s mint ilyen, természetesen közjogi viszonyból eredő következménynek tekintendő; viszont a bűnügyi költség lényegileg magánjogi kötelezettség, amely a kártérítéssel rokontermészetű s mint kötelelem ex delicto, a magánjog szabályai szerint bírálendő el, amint azt a kir. Curia 1916. évi február 11-én B. 10.258/1915. sz. a. kelt jogegységi határozatában is kiemelte. Ha pedig a megállapított bűnösség e két következménye különböző természetű, abból az következik, hogy az egyiknek elengedésére vonatkozó jogszabály nem alkalmazható okvetlenül a másikra is. Vagyis abból, hogy a Bp. 19. §-ában a kölesönös rágalmozás vagy becsületsértés esetén a büntetést az ellencselekmény által már elszenvedettnek tekinti és ezzel az állam büntetőigényét is esetleg kielégítettnek veszi, semmiképp sem következik az, hogy a bűnösnek kimondott egyén a bűnösség egyéb következményeitől, nevezetesen a magánjogi vagy ehhez hasonló természetű kötelezettségektől is fölmentessék. Ilyenmű fölmentésre a Bv. 19. §-a nem gondol; mert az csak a közjogi természetű büntetés elengedtetését engedi meg, ellenben a bűnösnek talált egyén a Bp. 480. §-ának első bekezdésében foglalt kötelezettségének elengedését nem tartalmazza. Ha törvény akarata ilyest célzott volna, azt tekintettel a két következménynek egymástól való nagy eltérésére külön kifejezte volna; s mert nem tette: törvényes akadályt gördített a Bv. 19. §-ának kiterjesztő értelmezése elé. Egyébként a gondolatrokonságnál fogva rá kell mutatni az elvi azonosság azon alakjára, mely a kegyelmezésnél észlelhető, amelyre nézve a Btk. 119. §-a azt rendeli, hogy a kegyelem az eljárási és perköltségek, továbbá a kártérítés elengedésére nem terjed ki. Minthogy pedig a Bv. 19. §-ában egy, a bírónak adott oly jogosítvány foglaltatik, mely a kegyelmezéssel rokontermészetű, a Btk. 119. §-ának rendelkezése — ellenkező rendelkezés híján — a Bv. 19. §-ának alkalmazásánál is figyelembe veendő.»

A német Bp. 465. §-a ezzel szemben akként rendelkezik, hogy a bűnügyi költségeket csak a büntetésre ítélt vádlott tartozik megfizetni, — viszont azonban a 468. §. kimondja, hogy kölesönös becsületsértés vagy testi sértés esetében az a körülmény, hogy a vádlottak egyike vagy másika a büntetés alól fölmentetik, nem zárja ki az illető vádlottnak a költségekben marasztalását, E két rendelkezés közötti némi ellentétet kívánja nyilván az új német büntetőtörvénykönyv életbeléptetési törvé-

nyének javaslata kiegyenlíteni akként, hogy a 465. §-ának új szövegéből kihagyja a «zu Strafe» kitételét és e szakaszt kiegészíti egy új bekezdéssel, mely szerint a vádlott akkor is köteles a bűnügyi költségek viselésére, ha a bíróság az eset különösen enyhébb voltára való tekintettel a büntetéstől el is tekint, — de viszont feljogosítja a bíróságot, hogy ilyen esetekben a költségeket vagy azok egy részét az államkincstár terhére utalja (465. a). A tervezet szerint az elítélttel egy tekintet alá esik az a terhelt, akit a bíróság beszámíthatlansága miatt valamely gyógyintézetbe utal. A mi törvényünk az ilyen esetről nem rendelkezik, ilyenkor a Bp. 482. §-ának rendelkezései irányadók (l. ott).

A Bp. 480. §. első bekezdése kapcsán utalunk egyébként a 479. §. első bekezdése kapcsán idézett határozatokra is.

2. A 480. §. második bekezdésében foglalt szabály természetes folyománya annak az elvnek, hogy a költségviselés a bűnösség következménye; ha azonban nem állapítható meg, hogy a költségekre a vád melyik része adott alkalmat, a vádlottnak kell az összes költségeket megtéríteni, mert az eljárásra ő adott okot.

3. A harmadik bekezdésben foglalt az a rendelkezés, hogy a bűnügyi költségek az ítélet jogerőre emelkedése után meghalt elítélt hagyatékát terhelik, megfelel annak a fentebb kifejtett tételnek, hogy a bűnügyi költség lényegileg magánjogi kötelezettség, miből folyólag a kötelezett halála esetében az örökjog szabályai érvényesülnek. Más az eset, ha az elítélt még az ítélet jogerőre emelkedése előtt hal meg. Ilyenkor ugyanis az eljárást a Bp. 301. §. utolsó s a 423. §. utolsóelőtti bekezdése értelmében meg kell szüntetni. A miniszteri indoklás szerint mint-hogy ily esetben a bűnösség kérdése jogerősen eldöntöttek nem tekinthető, a költségviselés kötelezettségének sincs biztos alapja s így a bűnügyi költség nem tekinthető a vádlott vagyont terhelő tartozásnak. Ezért a törvény a magánjog elveitől (melyek szerint a vagyoni kötelezettség ítélet nélkül is az örökösökre hárul) eltérőleg akként rendelkezik, hogy «ha az elítélt az ítéletnek jogerőre emelkedése előtt meghal, az előlegezett bűnügyi költségeket az államkincstár viseli». Rá kell mutatni azonban itt arra, hogy a 423. §. utolsó bekezdése értelmében ha a vádlott az elsőfokú bíróság ítéletének meghozása után meghalt, de az elsőfokú ítélet a vádlottat bűnösnek nyilvánította és e tekintetben nem volt fellebbezve: a kir. ítélőtábla az ítéletnek a magánjogi igényre vonatkozó részét felülvizsgálhatja. Arról, hogy ez a rendelkezés a magánjogi természetű költségek tekintetében per analogiam, illetve de lege ferenda mennyiben volna alkalmazható, a Bp. 482. §-ának magyarázatánál lesz bővebben szó, aminthogy tulajdonképpen az a kérdés, hogy az eljárás megszüntetése esetében (tehát a fenti esetben is) a költségek kit terhelnek, oda tartozik. Itt még csak annyit, hogy a 480. §. harmadik bekezdésének első mondata csak az előlegezett költségekről rendelkezik s így nyitva hagyja azt a kérdést, hogy a nem előlegezett bűnügyi költségeket ily esetben ki tartozik fizetni. Erről is a 482. §-nál lesz szó.

4. A 481. §-ban foglalt rendelkezések megfelelnek a méltányosság s az anyagi igazság követelményeinek s főelönyük az, hogy nem kötik meg a bíróság kezét úgy, mint a 480., de különösen a 482. §-ok rendelkezései.

A Bp. 480. §-ára vonatkozólag egyébként a Curia még a következő elvi határozatokat hozta:

a) A Bp. 480. §-át sérti a kir. törvényszéknek, mint fellebbviteli bíróságnak oly ítélete, amely a vádlott fellebbezése folytán megtartott fellebbviteli tárgyalás folyamán felmerült bűnügyi költséget annak ellenére is az államkincstár terhére utalja, hogy a vádlott bűnösségét megállapító és a vádlott által viszonvádlott egyént fölmentő elsőbírósági ítéletet helybenhagyja. (B. H. T. II. kötetébe 124. sz. a. felvett 3985/1902. sz. J. E.)

b) A magánvádlónak a kir. törvényszék, mint másodfokú bíróság előtt megtartott fellebbviteli tárgyalásra megjelenési kötelezettség nélkül történt megidéztetése nem szünteti meg a bűnösnek kimondott vádlottnak azt a kötelezettségét, mely szerint a magánvádló képviselőjének a fellebbviteli tárgyaláson való megjelenéséből származó bűnügyi költségeket, nevezetesen a magánvádló képviselőjének megfelelő díját és készkiadásait megtéríteni tartozik. (B. H. T. II. kötetébe 125. sz. a. felvett 2633/1906. sz. J. E.)

c) Az 1931. június hó 19-ik napján hozott B. I.3084/1931/21. számú jogegységi határozat törvénysértőnek nyilvánította azokat a bírósági határozatokat, amelyek a Bp. 480. §-a alapján a vádlottat közzvadas ügyben arra kötelezték, hogy a sértettnek ügyvédi és fellebbviteli költségeit megtérítse.

482. §.

Ha a bíróság a vádlottat nem mondja ki bűnösnek, akkor a bűnügyi költségek, kivéve azokat, melyek a magánvádló képviselőjével és a terhelt védelmével jártak, rendszerint az államkincstárt terhelik.(1)

Mindazáltal, ha az eljárás egyedül magánvádló alapján folyt, vagy ha azt a magánindítványnak visszavonása miatt szüntették meg: a bűnügyi költségeket az előbbi esetben a magánvádló, az utóbbiban a magánindítványra jogosult köteles megtéríteni.(2)

Több magánvádló vagy több magánindítványra jogosult az okozott költségeikért egyetemleges felelősséggel tartozik, de a bíróság a körülményekhez képest megállapíthatja a felelősség arányát.(3)

A felmentett, illetőleg az, aki ellen a bűnvádi eljárást megszüntették, csak a védelmével járt és a vétkes mulasztásával okozott költségekben marasztalható el.(5)

A kir. ügyészség a bűnügyi költségek megtérítésére nem kötelezhető.

1. «Ha a bíróság a vádlottat nem mondja ki bűnösnek» kitétel nem elég szabatos, mert akként is magyarázható, hogy ez

A bűnügyi költségek viselése, ha a vádlott nem mondható ki bűnösnek.

a rendelkezés csak felmentő ítélet esetére vonatkozik, holott — már csak a negyedik bekezdésből, valamint a 479. §. harmadik bekezdéséből is nyilvánvaló — vonatkozik arra az esetre is, ha a bűnvádi eljárást végzéssel megszüntették. [Az osztrák törvény (Strafkosten Gesetz) szerint a bűnügyi költségek rendszerint az államkincstárt (Bunde) terhelik, ha az eljárás más módon nyer befejezést, mint marasztaló ítélettel.] A Bp. 482. §. első bekezdésében foglalt rendelkezés megfelel a 479. §. régi második bekezdésének annyiban, hogy az államkincstárt csak azok a költségek terhelik, amelyeket ő előlegezett; a 479. §. új második bekezdése (T. E. 118. §.) ezt az összhangot megzavarta, mert a szegénységi jogon folyó magánvadás ügyben a magánvád képviselőjével felmerülő költségeket az államkincstár ugyan előlegezi, de viszont azok őt végleg nem terhelik. Ha a vádlottat elítélik, a Bp. 480. §. értelmében neki kell megtérítenie, ha pedig fölmentik vagy az eljárást megszüntetik, akkor a 482. §. második bekezdésének rendelkezései irányadók. Mint ezekből látjuk, nem volt sok értelme a magánvadás képviselőjével járó költségeket a 482. §-nak a közvadásra indított eljárásra vonatkozó első bekezdésében megemlíteni, sőt ez annyiban zavarokra is ad okot, amennyiben e bekezdés szövegéből az magyarázható ki, hogy a magánvadásnak készkiadásban okozott szükséges költségek — melyek a 479. §. első bekezdésében a magánvadás képviselőjének díjai és költségei mellett szerepelnek, de viszont a 482. §. első bekezdésében kivételként megemlítve nincsenek — rendszerint az államkincstárt terhelik.

Az első bekezdésnek a negyedik bekezdéssel való egybevetése alapján szabályként tehát csak az állapítandó meg, hogy olyan esetben, ha az eljárás nem folyt egyedül magánvadás alapján, vagyis általában a közvadás ügyekben, ha az eljárás felmentő ítélettel vagy megszüntető végzéssel nyer befejezést, a bűnügyi költségek — a terhelt védelmével, illetve vétkes mulasztásával okozott költségek kivételével — az államkincstárt terhelik s hogy ehhez képest a terhelt védelmével járt költségek megtérítését a védő a 482. §. negyedik bekezdése és 485. §-a értelmében csak a terhelttől követelheti, de azokat a terheltnek senki megtéríteni nem köteles.

A B. I. 705/1931. számú J. E. határozat szerint a 482. §. első bekezdésében említett kivétel azt jelenti, hogy — felmentő ítélettel végződő közvadás ügyekben — a magánvadás képviselőjével felmerült költségeket a sértett, a terhelt védelmével felmerültek pedig a terhelt tartozik viselni. A terheltnek e költségeit a feljelentést tett sértett csak a 482. §. második bekezdése és a 483. §. esetében tartozik megtéríteni. Ez utóbbi §. alapján azonban a följelentőt — de csakis meghallgatása után — csak azokban a költségekben lehet elmarasztalni, amelyek az ő tudva hamis vagy feltűnően gondatlan följelentése alapján megindított eljárással merültek fel.

A B. I. 3083/1931/9. számú jogegységi határozat kimondta, hogy a Bp. 482. §. első bekezdése értelmében a terhelt védelmével felmerült költségek az államkincstár terhére nem róhatók.

2. Ez a bekezdés kivételt állapít meg az első bekezdésben foglalt szabály alól s két esetre tartalmaz rendelkezést.

Az egyik eset az, midőn az eljárás magánindítványra üldözendő cselekmény miatt, de közvadásra folyt s az eljárást a magánindítvány visszavonása miatt szüntették meg. Ebben az esetben a bűnügyi költségeket a magánindítványra jogosult köteles megtéríteni. (Méltányos dolog erre a következményre a sértettet, ha a bíróság a magánindítvány fenntartására nézve hozzá kérdést intéz, figyelmeztetni.)

A másik eset az, midőn az eljárás egyedül magánvadásra folyt, de a bíróság fölmentő ítéletet vagy — egyéb okból, mint a magánindítvány visszavonása okából — megszüntető végzést hoz; ez esetben a bűnügyi költségeket a magánvadás köteles megtéríteni. Ezen eset és rendelkezés kapcsán a gyakorlatban igen sok vitás kérdés merült föl. Ezek közül a legjelentősebb az, amely az «egyedül» szó magyarázata körül oly esetben merült fel, midőn az eljárás eleinte közvadásra folyt, utóbb azonban az ügyész védelejtése vagy az elsőfokú felmentő ítéletben való megnyugvása folytán pótmagánvadásra folyt tovább s kérdésessé vált, vajjon a pótmagánvadás a felmentés vagy megszüntetés jogerőre emelkedése esetében kötelezhető-e a felmerült összes, vagy legalább az eljárásnak pótmagánvadásra folyó szakára alatt felmerült költségek viselésére. A Curia régi, állandó gyakorlata szerint az összes költségek kivétel nélkül ily esetben a 482. §. első bekezdése értelmében az államkincstárt terhelik. A jogegységi tanácsnak számos határozata kimondta ezt s ezek közül kettő, t. i. az 1169/1907. számú és az 1772/1924. számú a B. H. T.-ába is fölvetetett (előbbi a II. kötetbe 130., utóbbi a VII. kötetbe 842. sz. a.). Minthogy ennek dacára az alsóbíróságok igen gyakran hoznak ellenkező döntéseket, szükségesnek mutatkozik az 1772/1924. számú határozat indokolásából a következő részt ismertetni:

«A Bp. 482. §. első és második bekezdése értelmében a magánvadás a bűnügyi költségekben csak akkor marasztalható, ha a bíróság a vádlottat nem mondja ki bűnösnek és az eljárás egyedül magánvadás alapján folyt. A törvény ezen rendelkezésének indoka az, hogy az államkincstár ne legyen terhelhető azon bűnügyi költségek viselésével, amelyek nyilván alaptalan feljelentések és keltő alap nélkül fenntartott magánvadások alapján indított és folytatott eljárások következtében merültek fel. Az olyan bűnvádi eljárás ugyanis, amelynek egész folyamán a közvadás nem lát alapot a vád emelésére, rendszerint nélkülözi a büntetőítélet hozatalának feltételeit, alaptalan vádaskodás következménye s ezért nem volna indokolt, hogy az annak folytán működésbe hozott igazságszolgáltatási szerveknek költséges eljárásával felmerült kiadások az államkincstárt terheljék. Viszont azonban ez a Bp. 482. §. második bekezdésében foglalt és határozottsággal kifejezett szabály szorosan értelmezendő, tehát nem alkalmazható oly esetekre, amelyekben a közvadás az eljárás folyamán, bár ennek csak egy szakában, tehát átmenetileg a vád képviselőjét átvette s a vádat ezt követően az eljárás befejeztéig képviselte. Ez alapon törvénysértést állapított meg a kir. Curia jogegységi tanácsa az 1169/1907. számú ügyben (B. H. T. II. köt. 130. számú határozattal), amelyben a járásbíró — a pótmagánvadás a bűnügyi költségek megtérítésére kötelezte annak dacára, hogy az eljárás az ügyészi megbízott indítványára indított meg és az ügyészi megbízott a vádat csak a

tárgyalás folyamán ejtette el. Nyilvánvaló tehát, hogy a jelen ügyben, amelyben a bírói eljárás a kir. ügyészség vádirata alapján indult meg s a kir. ügyész képviselte a vádat az I. fokú ítélet meghozataláig s amelyben a kir. ügyész által elejtett vád képviselést a kir. főügyész a fellebbviteli főtárgyaláson ismét átvette s a másodfokú ítélet ellen semmisségi panaszt jelentett be, melyet a koronaügyész is fenntartott, — a bűnvádi eljárás nemcsak hogy nem folyt egyedül magánvád alapján, hanem túlnyomó részben közvád alapján folyt s így a Bp. 482. §. második bekezdése alkalmazható nem volt.»

De a jogegységi tanács gyakorlata szerint a 482. §. második bekezdése nemcsak akkor nem alkalmazható, ha az eljárás *túlnyomórészen közvádra* folyt, hanem akkor sem, ha az eljárás túlnyomórészen magánvádra folyt s a kir. ügyészség csak az eljárásnak rövid szakában, pl. csak a vizsgálat során képviselte a vádat, de ennek befejezése után azt elejtve, vádiratot már nem adott, vagy ha a vádirat beadása után elejtette a vádat s azt ezután végig a pótmagánvádló képviselte. Ily értelmű határozatot hozott a jogegységi tanács 1930. április 4. napján B. I. 1140/1930/53. sz. a., mely utóbbi határozatban kimondotta a jogegységi tanács, hogy a vegyes vád alapján folyt ilyen eljárásban a törvény határozott rendelkezése folytán ki van zárva a költségeknek a kincstár és a magánvádló között való megosztása. (A jogegységi tanács legutóbb hasonló határozatokat hozott 1930. dec. 13-án B. I. 6262/1930/10. sz. a. és 1931. június 19. napján B. I. 1921/1931/17. sz. a.)

Dr. Harmath Jenő bpesti kir. ítélőtáblai tanácselnök a Curia B. I. 1140/1930. számú határozatához írt megbeszélésében (B. T. LXXXII. köt. 118. és köv. lapok) nem helyesli a Curianak ezt az intransigens gyakorlatát s a törvény indokolásából is merített érvek alapján arra az eredményre jut, hogy miután a törvény szövegében nincs benne az, hogy a magánvádlónak kezdetől végig az eljárás folyamán egyedül kell szerepelnie s miután abban a perszakaszban, amelyben nem a közvádó képviselte a vádat, hanem egyedül a pótmagánvádló, a magánvádlónak ezen ad hoc egyedülvalóságán nem változtat az a tény, hogy előbb nem volt vagy később nem maradt egyedül, — oly esetben, ha a közvádó a vádat elejtette s a pótmagánvádló mégis folytatja a pert, méltányos, hogy viselje a bűnügyi költségeknek azt részét, mely az ő perbeli szereplése idejére esik s melyeket ő okozott s viszont méltánytalan, hogy ez a részperköltség az államkincstár terhére essék, holott ezt nem az ő közvege okozta; annak pedig, hogy ilyen vegyes vádképviselés esetében a bűnügyi költségek a felelősség igazságos arányában megosztassanak, nézete szerint nincs törvényes akadálya.

Véleményem szerint de lege lata a jogegységi tanács fenti gyakorlata a helyes, bár de lege ferenda megfontolandó volna egy oly szabályozás, amely ilyen esetekben a bíróság belátására bízna a költségek megosztását kincstár és pótmagánvádló között. Kétségtelen, hogy a jelenlegi törvényes rendelkezések kissé merevek s alkalmazásuk egyes esetekben méltánytalanoknak látszik.

A német Bp. 471. §-a a költségeknek a magánvádló és a vádlott között megosztását megengedi olyankor, ha a magánvádló csak részben lett pernyertes. A pótmagánvádas ügyekre

nincs ily rendelkezés, de ezt a hiányt akarja pótolni az új büntetőtörvény életbeléptetési törvényének javaslata, melyet — indokolása szerint — az a törekvés vezetett, hogy lehetővé tegye a bíróságnak azt, hogy az eset körülményei szerint szabadon dönthessen a költségek viselése kérdésében, s e célból a Bp. 471. §-ba oly pótrendelkezés (471. c) beiktatását tervezi, mely lehetővé teszi, hogy a fentihez hasonló vegyes vádképviselés, illetve pótmagánvád esetében a bíróság méltányosságból a költségeket megossza. Az osztrák törvény (390. §.) szerint a magánvádló az ő beavatkozása folytán felmerült költségeket viselni tartozik.

Különösen szükség volna a Bp. 482. §-ának ilyirányú módosítása azokra az esetekre vonatkozólag, amelyekben az *eljárás végzéssel szüntettetik* meg, pl. a vádlott halála esetében. Helyes a Curianak 307/1907. számú határozata (B. D. I. 203.), mely szerint a főmagánvádló nem kötelezhető a bűnügyi költségek viselésére, ha a vádlott az elsőbírósági marasztaló ítélet után, de az ügynek felsőbbbírósi elintézése előtt meghalt, mert a vádlott halála nem a bűnösséget megszüntető, hanem az eljárást kizáró ok. De nem fejlődött ki ily irányú méltányos gyakorlat az utóbbi időben gyakori amnestiákkal kapcsolatban. Az amnestiák ugyanis nem tesznek különbséget közvadás és magánvadás ügyekben. Ez már önmagában is aggályos, mert a pertörléses, vagyis ú. n. eljárási kegyelem könnyen magánérdekeket sértethet. Márpedig ennyire az amnestia nem terjedhet. Az angol jogban szabály, hogy «az uralkodó nem kegyelmezhet ott, ahol az eljárás tárgyát főleg magánérdekek képezik» (where private interests are principally concerned in the prosecution of offenders), másszóval «non potest rex graciám facere cum injuria et damno aliorum». Már pedig ha pl. főmagánvadás rágalmozási ügyben a vádlottat két forum bűnösnek mondotta ki, mert a valóság bizonyítása nem sikerült s kötelezte, hogy a főmagánvádló költségeit, sőt esetleg még részére ú. n. erkölcsi kártérítést (St. 39. §.) is megfizessen s a curiai ítélet meghozatala előtt egy általános amnestia rendelkezése folytán meg kell szüntetni az eljárást, — a sértett főmagánvádló nagy erkölcsi és anyagi kárt szenved. Erkölcsit azért, mert a vádlott bűnössége nem lévén *jogerős* ítélettel megállapítva, nem kapta meg a kívánt erkölcsi elégtételt, — anyagi károsodása pedig az, hogy a javára megítélt perköltségek és kártérítés a levegőben lógnak, miután az azokat megállapító ítélet az amnestia folytán egész terjedelmében hatályon kívül helyeztetett. A Btk. 119. §-ában foglalt az a szabály ugyanis, hogy a kegyelem az eljárási és perköltségek s a sértett felet illető pénzbüntetés elengedésére nem terjed ki, csak a már jogerős ítélettel befejezett ügyekben adott ú. n. ítéleti kegyelemre (Btk. 117. §.) vonatkozik. Éppen ezért magánvadás ügyekben egyáltalában aggályos a pertörléses amnestia, de ha már megadatik, módot kell a bíróságnak adni arra, hogy a közbejött kegyelem dacára is dönthessen a magánjogi természetű fenti igények fölött. A német életbeléptetési új törvényjavaslat a már fentebb idézett 471. §. c) pontját azért kívánja a törvénybe iktatni, mert «da aber auch hier eine

derartige Kostenentscheidung unter Umständen unbillig sein kann, z. B. wenn das Verfahren aus dem Grund ohne Urtheil erledigt wird, weil der Angeklagte vorher stribt, oder weil das Verfahren durch eine Amnestie eingestellt wird, gibt der Entwurf dem Gericht die Möglichkeit, aus Billigkeitsgründen die Kosten und die Auslagen des Nebenklägers ganz oder theilweise der Staatskasse aufzuerlegen».

Az ilyen megszüntetés esetében vagy az államkincstár terhére kellene róni a főmagánvádló költségeit és kártérítését (St. 39. §.) (amire példa volna a 480. §. harmadik bekezdésének első mondatában), vagy pedig módot kellene adni a fellebbviteli eljárásban döntő bíróságnak arra, hogy az alsófokú ítéletnek e költségekre és kárösszegre vonatkozó rendelkezéseit — a közbejött amnestia dacára — felülvizsgálja (amire viszont a Bp. 423. §. utolsó bekezdésében volna analogia). Ily irányú reform nélkül ma az a helyzet, hogy az amnestia folytán a sértett főmagánvádló a neki kedvező alsófokú ítélet dacára oly helyzetbe kerül, mintha a bűnügyben pervesztes lett volna.

A 482. §. 2. bekezdésére vonatkozólag egyébként a Curia a következő elvi határozatokat hozta:

a) Egyedül magánvád alapján folytatott eljárásban a vádlott felmentése esetében az összes bűnügyi költségeket, beleértve a terhelt képviselőjének és a védőnek megfelelő díját és készkiadásait is a magánvádló köteles megtéríteni. (B. H. T. II. kötet 126. sz. a. felvett 1166/1907. sz. J. E.)

Indokolásból: A másodfokú ítélet a főmagánvádlókat azért nem tartotta marasztalhatóknak a vád alól fölmentett vádlott részére megállapított «ügyvédi képviselői költség» megfizetésében, mert a Bp. 482. §. első bekezdésében foglalt az a rendelkezés, mely szerint az államkincstárt a magánvád képviselőjével és a terhelt védelmével járt költségek nem terhelik, a 482. §. második bekezdésében szabályozott esetben is alkalmazandó s így a magánvádló is csak azoknak a bűnügyi költségeknek fizetésére kötelezhető, melyek a 482. §. első bekezdése értelmében a kincstár terhére róhatók. Ez a nézet téves és törvényellenes, mert a 482. §. második bekezdésének világos rendelkezése szerint a vádlott felmentése esetében a bűnügyi költségeket a magánvádló köteles megtéríteni s ez a rendelkezés semminemű kivételt nem állapítván meg, a bíró sem lehet jogosított arra, hogy a Bp. 482. §-ának első bekezdésében szabályozott más esetre vonatkozó rendelkezésnek önkényes kiterjesztésével ilyen kivételt megállapítson.

b) A magánvádlónak ezen a kötelezettségén nem változtat az a körülmény, hogy a magánvádló feljelentése nem találta minden alapot nélkülözőnek. (B. H. T. II. kötet 127. számú J. E. H.)

c) Viszont azonban a vádott készkiadása és fellebbviteli költsége nem tartozik a bűnügyi költségek közé s felmentés esetében a magánvádló e költségek viselésére nem kötelezhető, mert a 482. §. második bekezdése szerint a magánvádló csak a 479. §-ban kimerítően felsorolt költségeket köteles megtéríteni, ez a §. pedig a vádlottak készkiadásait és fellebbviteli költségét nem említi, ez a rendelkezés tehát kiterjesztő magyarázattal a fizetésre kötelezettnek terhére nem tágható. (B. H. T. VI. kötetébe 741. sz. a. felvett 2122/1920. J. E. hat.) Az újabban

hozott hasonló jogegységi határozatok számai: B. I. 8550/1930., B. I. 2796/1931. és 3082/1931.

d) Gyakran, különösen magánvádas ügyben a felek között a vád elejtése fejében s azzal kapcsolatban megegyezés szokott létrejönni a költségek viselése tekintetében, amely azonban ellenkezik a Bp.-nek vonatkozó rendelkezéseivel. A kir. Curianak már több jogegységi határozata (B. 7797/1909. és B. I. 5946/1928.) kimondotta, hogy a feleket nem lehet ugyan elzárni attól, hogy a bűnügyi költségek tekintetében a Bp. 482. §-ban foglaltaktól eltérő megállapodást létesítsenek, sőt az ilyen megállapodás a tárgyalási jegyzőkönyvbe is felvehető, azonban az ily megállapodás nem jogosítja fel a bírót arra, hogy azt határozat erejére emelve oly kötelezettséget állapítson meg, amelynek megállapítása törvényellenes, mert a bíróság a költségek viselése tekintetében való határozatát csak a Bp. vonatkozó rendelkezéseire alapíthatja. A jogegységi tanács a felmerült esetben még sem helyezte hatályon kívül a törvénysértő határozatot, mert nem akarta felborítani a felek között a költségek tekintetében létrejött megállapodást.

Ez a döntés méltányos is volt s megfelelt a már említett új német javaslat 470. §-ának, mely szerint oly esetben, ha a magánindítványt egy a főtárgyalási jegyzőkönyvben felvett egyesség alapján vonják vissza, a költségek viselése tekintetében hozandó bírói döntésre az egyességben foglalt szabályozás irányadó.

A fenti jogegységi határozatok szellemében a B. H. T. II. kötetébe 128. sz. a. felvett J. E. is kimondotta, hogy a bűnvádi eljárásnak a magánindítvány visszavonása folytán lett megszüntetése esetében a bűnügyi költségeket a magánvádló, illetőleg a magánindítványra jogosult tartozik megtéríteni s hogy e fizetési kötelezettségnek a vádlott részéről való önkéntes elvállalása sem jogosítja fel a büntetőbíró a törvénnyel ellenkező határozat hozására.

3. A harmadik bekezdés bővebb magyarázatot nem igénylő rendelkezést tartalmaz, mely megfelel a 481. §. azon szabályának, hogy a bűnügyi költségeket a vádlottársak is egyetemlegesen tartoznak megtéríteni s hogy a bíróság méltányosságból ezeket is külön megállapíthatja.

4. A negyedik bekezdés jelentőségét és viszonyát a 428. §. első és második bekezdéséhez a kir. Curia jogegységi tanácsának 1926. évi március hó 19. napján B. I. 868/16/1926. számú határozatának indokolása a következőképp világítja meg:

«A kir. törvényszék a kir. járásbíró felmentő ítéletének azt a rendelkezését, mely szerint a magánvádlót a vádlott részére költség fizetésére kötelezte, megváltoztatta és magánvádlót ezen költség viselésének kötelezettsége alól a Bp. 482. §. 4. bekezdése értelmében felmentette és költséget a vádlott részére a magánvádló ellenében a fellebbviteli tárgyalás alkalmából sem ítelt meg.»

Ezt a rendelkezést a kir. törvényszék azzal indokolta meg, hogy a magánvádló feljelentése sem tudva hamisnak, sem feltűnő gondatlannak nem lévén tekinthető; a Bp. 482. §. negyedik bekezdése értelmében a vádlott maga köteles viselni a védelmével felmerült költségeket.

A kir. törvényszéknek ez a jogerős ítélete sérti a törvényt.

Amint ugyanis a kir. Curia már 1166/1907. szám alatt hozott s elvi jelentőségénél fogva a BHT.-be is felvett (II. kötet 126. szám) jogegységi határozatában kimondotta: egyedül magánvád alapján folytatott eljárásban a vádlott felmentése esetében az összes bűnügyi költségeket, beleértve a terhelt képviselőjének és a védőnek megfelelő díját és készkiadásait is, a magánvádoló köteles megtéríteni.

A Bp. 482. §. második bekezdésén alapuló ezen jogszabály alól nem képez kivételt ugyane szakasz 4. bekezdése, amely részben az első bekezdésben a közvád alapján folyt eljárásra vonatkozólag foglalt azt a rendelkezést, hogy a terhelt védelmével járt költségek a vádlott felmentése esetében sem terhelik az államkincstárt, kiegészíti azzal, hogy ily esetben a felmentett vádlott marasztalható el a védelemmel járt költségekben, részben pedig a vádlott vétkes mulasztásával okozott költségek viseléséről rendelkezik oly esetre, amely a jelen ügygel vonatkozásba nem hozható.

A Bp. 482. §. második bekezdésében említett esetben azonban, vagyis ha az eljárás egyedül magánvád alapján folyt, feltétlenül az a szabály nyer alkalmazást, hogy az összes bűnügyi költségeket a magánvádoló köteles megtéríteni s ezen a kötelezettségen nem változtat az a körülmény sem, hogy a magánvádoló feljelentése se tudva hamisnak, sem feltűnően gondatlannak nem tekinthető.

Ennek a körülménynek fennforgása csak a Bp. 483. §-a esetében bírhat jelentőséggel, ez a szakasz azonban nem az ítélettel befejezett bűnügyekben felmerült és a Bp. 479., 480., 481. és 482. §§-ai szerint az ítélet intézkedéseinek tárgyát képező bűnügyi költségekről rendelkezik s nem a magánvádoló, hanem általában a rosszhiszemű és a feltűnően gondatlan feljelentő (Bp. 89. §.) ellen irányul, s így nem is vonatkozik az előző szakaszban foglalt rendelkezésekre.

Mindezeknél fogva a koronaügyész perorvoslatát alaposnak felismerni és a törvénysértést megállapítani kellett.»

A 428. §. 1., 2. és 4. bekezdéseiben foglalt szabályokkal szemben kivételt állapít meg a T. E. 125. §-a, mely szerint a bűnügyi költséget abban az esetben is a vádlott köteles megtéríteni, ha a bíróság — a vádbeli cselekmény tárgyi súlyának s a bűnösségnek jelentéktelensége miatt — az ítélethezatalt mellőzi és az eljárást végzéssel megszünteti. A min. ind. szerint: «a megbüntetés mellőzésének ily eseteiben is a bűnügyi költségeket a vádlottnak kell viselni, aki az eljárásra okot szolgáltatott. Különösen fontos ez a főmagánvád eseteiben, amikor a bíróság a sértettnek nyújtott elégtétel szempontjából sem tartja szükségesnek a vádlott megbüntetését. Ilyenkor legalább a bűnügyi eljárás költségétől kell mentesíteni a sértettet, aki nem alaptalanul indított eljárást».

A német Entwurf hasonló rendelkezést tartalmaz, de azzal az enyhítéssel, hogy az ilyen esetben a bíróság a költségeket egészben vagy részben az államkincstár terhére utalhatja.

483. §.

Alaptalan
föjlentés és
perorvoslat
költségei.

Azokban a költségekben, melyek nyilvánvalóan alaptalanul bejelentett bizonyíték felvételével vagy tudva hamis, avagy feltűnően gondatlan feljelentés alapján megindított eljárással merültek fel, meghallgatása után azt kell marasztalni, aki az ily költségek felmerülésére — ide értve az ellenfél ügyvédi képviselőjével járó költségeket is — okot szolgáltatott.(1)

484. §.

A visszavont vagy nyilván alaptalan perorvoslat vagy újrafelvétel iránti kérelem folytán teljesített eljárás költségeit a perorvoslatot használó, illetőleg az újrafelvételel kérő tartozik megtéríteni.

1. A Bp. eredeti 483. §-a helyébe, mely csupán a hamis vagy feltűnően gondatlan feljelentés okozta költségekről rendelkezett, lépett a T. E. 119. §-ának fenti szövege, mely kiterjeszti e rendelkezést a nyilvánvalóan alaptalan bizonyítási indítványok okozta költségekre is. E kiterjesztés indoka a következő volt:

«A javaslat az eljárás gyorsítására azzal is törekszik, hogy a felek bizonyítási indítványait célszerű korlátok közé kívánja szorítani és a bizonyítással való könnyelmű kísérletezést vagyoni hátránnyal sújtja. Nem lehet indokolt, hogy akár az államkincstár, akár a vádlott viselje az oly bizonyítás költségét, amely nyilván alaptalan bizonyítási indítvány következtében állt elő. Az ily költséget — bárkit terhelnek is egyébként az ügy érdemleges eldöntéséhez képest a bűnügyi költségek — annak kell viselnie, aki olyan bizonyítást indítványozott, amelyről már előre tudnia kellett, hogy nem vezethet eredményre. Természetesen nem terjed ki ez a rendelkezés a kir. ügyészre, figyelemmel a Bp. 482. §-ának utolsó bekezdésére, továbbá arra is, hogy a kir. ügyészséget felügyeleti úton kellően lehet gondos körütekintésre utasítani a bizonyítás indítványozása tekintetében.»

A 483. §. alkalmazási lehetősége tekintetében a gyakorlatban sokszor találunk téves álláspontra s a bíróságok gyakran alkalmazhatónak találják ezt a szakaszt a felmentéssel vagy megszüntetéssel végződött magánvadás ügyekben felmerült költségekre nézve s vizsgálják azt, vajjon gondatlan volt-e a feljelentés vagy nem. Holott a 483. §. arra az esetre vonatkozik, amikor valaki ellen tudva hamis vagy gondatlan följelentés alapján indítanak, pl. lopás miatt, bűnvádi eljárást s ennek költségeiben a feljelentő egy hamis vád vagy hatóság előtti rágalmasz miatt ellene indított eljárás során valamely okból nem volt marasztalható. Ilyenkor a följelentő a 483. §. alapján külön végzésben is marasztalható az eljárás költségeiben.

Ezt az elvet mondotta ki legutóbb a kir. Curia jogegységi tanácsa 1930. évi december hó 13. napján hozott B. I. 6999/5/1930. számú határozatában a következő indokolással:

«A járásbírósi határozat indokolásából nyilvánvaló, hogy a kir. járásbírósnak az az álláspontja, mintha a főmagánvádoló csak a Bp. 483. §-a esetében, vagyis csak akkor volna a költségekben marasztalható, ha feljelentése tudva hamis, vagy feltűnően gondatlan volt.

Ez az álláspont azonban merően téves s a 482. és 483. §§-ok rendelkezéseinek félreértésén alapszik.

Amíg ugyanis a 482. §. második bekezdése az egyedül magánvadra folyt ügyekben felmerült bűnügyi költségek viseléséről rendelkezik, addig a 483. §. a hamis vád vagy hatóság előtti rágalmasz megállapításának alapjául szolgálható följelentés alapján megindított eljárással felmerült költségekre vonatkozik.

Ezen szakasz rendelkezései azonban nem alkalmazhatók a jelen ügyben, ahol magában a főmagánvadás bűnügyben felmerült bűnügyi költségek megtérítéséről volt szó, amiről a Bp. 482. §. második bekezdése tartalmaz határozott rendelkezést, mely szerint a

magánvádlót felmentő ítélet vagy megszüntetés esetében mindenestre — tehát függetlenül attól, hogy őt a magánvád emelése körül rosszhiszeműség vagy gondatlanság terheli, marasztalni kell a bűnügyi költségekben.

Miután pedig bűnügyi költségek fogalma alá a Bp. 479. §. első bekezdése értelmében a védő díjai is tartoznak, törvénysértést követett el az eljárás bírósága, midőn a főmagánvádlót azoknak megfizetésére nem kötelezte.» (B. D. XXIV. 36.)

Útalunk még a 482. §-hoz írt I. jegyzetben idézett B. I. 705/1931. számú J. E. határozatra.

485. §.

*Az ügyvéd
díjainak meg-
állapítása.*

Az az ügyvéd vagy megbízott, aki az eljárás alatt a felek valamelyikét vagy a sértettet képviselte, kívánhatja, hogy díját és költségeit az eljárás elsőfokú bírósága, — tekintet nélkül arra, vajjon kit kötelezett a bűnügyi költségek viselésére, — megbírálja és a képviselt ellenében megállapítsa.

Erre a rendelkezésre azért volt szükség, mert a bíróság a perben rendszerint nem a meghatalmazott, hanem a fél részére ítéli meg a költségeket s így a meghatalmazott (ügyvéd) a megítélt költség behajtására közvetlen joggal nem bír, díját és költségeit csak képviseltjétől követelheti. A bíróságnak e szakasz alapján hozott döntése tehát teljesen független attól, hogy a bűnperben a költségek viselésére a Bp. előző szakaszai értelmében kit kötelezett. A 485. §. értelmében azonban nemcsak a fél által választott, hanem a vádlott részére hivatalból kirendelt és annak érdekében eljáró védőnek díja is saját felével szemben megállapítható.

A koronaügyész egy esetben jogegységi perorvoslattal támadta meg a hivatalból kirendelt védő díjainak saját felével szemben történt megállapítását, mert szerinte a védődíjak megállapításának jogi alapját a magánjogi meghatalmazás képezi, mely azokban az esetekben, melyekben hivatalból védő rendelendő, hiányozván, ez a tény vádlottnak a közérdekből teljesített védelem költségeinek viselésében való marasztalását kizárja.

A Curia jogegységi tanácsa 1907. évi október hó 24. napján 8244/B. 1901. sz. a. hozott határozatával a perorvoslatot elutasította a következő indokolással:

«A védelem az anyagi igazság megvalósítására törekvő bűnügyi igazságszolgáltatásnak egyik lényeges nélkülözhetetlen intézménye.

A védelem elsősorban a terhelt érdekeinek biztosítására szolgál ugyan; de annak minden bűnügyben való érvényesülése egyúttal főfontosságú közérdeket is képez, mert az igazságos döntés csak a vád és a védelem támogatására szolgáló adatok mérlegelésén épülhet fel.

A bűnvádi perrendtartásnak az a rendelkezése (56. §.), mely szerint a terhelt akaratától független, úgynevezett kötelező védelmet a törvényben meghatározott esetekre (56. §. 1–4. pontjai) szorítja, csak célszerűségi tekinteteken alapul.

Ezekből folyik, hogy a védőnek a bűnperben való helyzetére és szerepkörére nézve az a körülmény, vajjon a védő tisztét a féltől nyert megbízás, vagy hivatalból lett kirendelés folytán teljesíti-e? nem lehet befolyással, mert a védő a közérdeket is szol-

gálja akkor, amikor a bűnperben a terhelt megbízása alapján lép fel; s viszont a terhelt érdekeinek képviselésében jár el akkor is, mikor a védelmet hivatalból teljesíti.

De nem lehet befolyással a jelzett körülmény a védődíjak megállapítására sem.

Általános jogszabály ugyanis, hogy az, aki másnak érdekében vagy képviselésében jár el, attól eljárásáért megfelelő díjazást igényelhet.

Ez az igény nem szűnik meg azáltal, hogy a képviselő megbízását nem a féltől, hanem valamely hatóságtól nyerte, mely a képviselést közérdekből szükségesnek tartja.

Világos tanúságot szolgáltatnak e részben a jog különböző területein fennálló törvényes rendelkezések, melyek szerint a közérdekből kirendelt képviselő (a gyám, a gondnok, az ügygondnok) igényt tarthat a képviselt részéről való díjazásra; nincs tehát elfogadható indok arra, hogy ez az igényjogosultság a bűnügyben hivatalból kirendelt védőtől megtagadtassék.

Annak megállapítására, hogy a bűnügyben hivatalból kirendelt védő saját féltől nem igényelhet díjazást, a bűnvádi perrendtartásnak vonatkozó rendelkezései sem nyújtanak alapot.

A Bp. 479. §-a a bűnügyi költségekhez a terhelt képviselőjének és a védőnek megfelelő díját és készkiadásait is számítja és a bűnügyi költségeket a 480. §. szerint a bűnösnek kimondott vádlott köteles megtéríteni.

Sem a most idézett szakaszokban, sem a Bp. 485. §-ában, mely megállapítja, hogy az az ügyvéd, vagy megbízott, aki az eljárás alatt a felek valamelyikét képviselte, kívánhatja, hogy díját és költségeit az eljárás elsőfokú bírósága megbírálja és a képviselt ellenében megállapítsa, nem találunk különbséget választott és hivatalból kirendelt védő között, törvényes rendelkezés hiányában pedig ilyen megkülönböztetést a bíróság sem állíthat fel.

Tarthatatlannak tűnik fel ezekhez képest a koronaügyész perorvoslatának kiindulási pontját képező az a nézet, mely szerint a Bp. 485. §-ának az alapját a magánjogi meghatalmazás képezné; s hogy ennél fogva a védődíjak megállapítása a hivatalból teljesített védelem esetében helyt nem foghatna.

Ellene szól ezen felfogás helyességének az 1874. évi XXXIV. t.-cikk (ügyvédi rendtartás) 54. §-ában foglalt és a bűnvádi perrendtartás által nem érintett az a rendelkezés is, mely szerint az ügyvéd a reábizott ügyben tett készpénzbeli kiadásainak, úgy idővesztésének megtérítésén felül illő jutalomdíjat is követelhet az általa képviselt féltől, sőt díjait az idézett törvénycikk 50. §-a értelmében a vagyontalan perlekedők képviselése esetében is követelheti akkor, ha az általa képviselt fél bármiképp vagyonhoz jut.

A kir. törvényszék amaz eljárásában tehát, hogy a vádlott részére hivatalból kirendelt és annak érdekében eljáró védőnek díját saját felével szemben megállapította, törvénysértést felismerni nem lehetett.»

E jogegységi határozat álláspontja megfelel a Bp. javaslata min. ind.-ban kifejtett azon nézetnek, mely szerint «a védő nemcsak a terhelt képviselője, hanem a helyes igazságszolgáltatásnak is tényezője s a védelem költségei ép oly szükségesek a bűnvádi eljárás céljaira, mint pl. a tanúk vagy a szakértők díjai. E szempontból pedig nem lehet különbséget tenni a kötelező és megengedett védelem, továbbá a szakszerű védelem s a terheltnek a bűnvádi eljárás közben szükséges egyéb képviselése között. Mindkettő egy cél szolgálatában áll és költségeinek megtérítése egy alapelvből következik.»

XXVII. FEJEZET.

A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása.
(486—493. §§.)

Bevezetés.

1. A bűnvádi per célja az állam vagy más sértett büntetőjogi igényének érvényesítése. A — bár valamely bűncselekményből származó — magánjogi igények érvényesítése tehát tulajdonképpen kívül esik a büntetőper céljának és keretének. Ennek dacára a legtöbb tételes törvényhozás célszerűségi szempontból lehetővé teszi azt, hogy — bizonyos feltételek mellett — a büntetőbíróság is dönthessen az ilyen magánjogi igények tárgyában. Ennek a döntésnek a bűnperbe való bekapcsolását nevezik adhaesio-nak, illetve a vonatkozó eljárást adhaesionalis eljárásnak. A Bp. is ismeri ezt az adhaesiot s az arra vonatkozó rendelkezések végigvonulnak az egész törvényen.

A Bp. 5. §-a kimondja már, hogy a sértett vagy jogutódja — a főtárgyalás, illetőleg a járásbírói tárgyalás befejezéséig — a büntetőbíróságnál is érvényesítheti magánjogi igényét (a tettes és a részes, valamint az orgazda és a bűnpártoló ellen) s ebben az esetben a bűnvádi eljárás és ítélet kiterjed a magánjogi igényre is.

A Bp. 13. §-a szerint az a sértett vagy jogutódja, aki magánjogi igény érvényesítése végett a bűnvádi eljáráshoz csatlakozott: magánfél s az 51. §. felsorolja az ilyen magánfélnek perbeli jogait. Hogy ez a magánjogi követelés mikor nem érvényesíthető a büntetőbíróság előtt, arról a Bp. 5. és 6. §§-ai intézkednek, viszont a Bp. 314. §. negyedik és a 315. §. harmadik bekezdése gondoskodik arról, hogy a magánfél kérelme a főtárgyaláson előterjeszhető legyen; végül a 327. §. második bekezdésének e) pontja szerint a vádlott elítélése esetében az ítélet rendelkező részének tartalmaznia kell megfelelő esetben intézkedést a bűnvádi eljárás folyamán érvényesített magánjogi igény tekintetében. Ezeket az előrebocsátott rendelkezéseket egészítik ki a Bp. XXVII. fejezetében foglalt s a magánjogi igény érvényesítéséről és biztosításáról szóló szabályok.

2. A Bp. nem mondja meg azt, hogy mi tekintendő magánjogi igénynek. A Btk. csak a gyilkosság és emberölés esetében

(292. §.) és a testi sértés eseteiben (311. §.) mondja ki azt, hogy a sértett (illetve jogutódai) részére megfelelő kártérítés is megítélendő, mely egyszer s mindenkorra fizetendő tőke vagy évi járadék lehet. Az a körülmény, hogy a Btk. csak ezen bűncselekményeknél mondja a kártérítést megítélendőnek, természetesen nem zárja ki annak — az általános magánjogi elvek alapján — más s így különösen a vagyon elleni bűncselekmények esetében való megítélését. Az újabb speciális törvényekben már gyakrabban találkozunk erre vonatkozó határozott rendelkezéssel. Így a St. 39. §-a szerint a sértett a sajtóbeli közleménnyel okozott vagyoni kárának megtérítésén felül nem vagyoni kárért is megfelelő pénzbeli elégtételt követelhet s ez a rendelkezés a Bv. 28. §-a értelmében a nem sajtó útján elkövetett rágalmozás és becsületsértés, valamint a hamis vád büntette vagy vétsége esetében is alkalmazandó. Ezek az anyagi jogi rendelkezések körülbelül meg is adják keretét annak a fogalomnak, amit a magánjogi igény alatt tulajdonképpen érteni kell, t. i. amint azt a Bp. 489. §-ában foglalt felsorolás is megmondja: a bűncselekmény által a sértettnek okozott kársérelem vagy elmaradt haszon megtérítésére irányuló igényt. Más természetű, t. i. büntetéstermészetű s nem a sértettnek járó vagyoni előny, tehát kártérítés jellegével bír az árdrágító visszaélésekről szóló 1920: XV. t.-c. 3. §-ában s az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921: III. t.-c. 10. §-a értelmében az államkincstár javára megítélhető vagyoni elégtétel, melyről a 492., 493. §§-ai kapcsán lesz részletesebben szó. A bírói gyakorlat azonban — mint ugyancsak az alábbiakban látni fogjuk — a magánjogi igény fogalma alá vonja azokat a vagyoni hátrányokat is, amelyeket a sértett nem a bűncselekmény közvetlen okozataként szenvedett (mint pl. a testi sértésnél a gyógyítási költségek), hanem amelyek az ő jogi képviselője folytán ügyvédi díjakban stb. felmerültek. E tekintetben azonban a gyakorlat különbséget tesz aszerint, hogy az eljárás közzvadra vagy magánvadra folyt s az utóbbi esetben e költségeket, mint bűnügyi költségeket ítéli meg (amihez, mint Baumgarten hozzászólásából látni fogjuk, elvi szempontból szó fér). Az bizonyos, hogy az ilyen költségek inkább az eljárási költségek, mintsem a bűncselekmény által okozott kár fogalma alá esnek.

3. A külföldi törvényhozások közül kiemelendőnek tartom e részben a német jogot, mely a magánjogi igénynek a bűnperben a mi Bp.-unk szerint való érvényesítését nem ismeri, hanem csak az anyagi jogban tartalmazott egyes intézkedéseket (188., 231. §§-ok) a sértettnek járó pénzbeli elégtétel (Busse) tekintetében. Az új német Btk. tervezete a Busse intézményét nem tartja fenn s ennek megfelelően az életbeléptetési törvény tervezete az eljárási törvény arra vonatkozó rendelkezései helyébe a magánjogi igény érvényesítésének módját újonnan szabályozza s behozza az adhaesionalis eljárást, kimondván, hogy «wer durch eine strafbare Handlung verletzt ist, und deshalb gegen den Beschuldigten nach den Vorschriften des bürgerlichen Rechts einen anspruch auf Schadenersatz oder Herausgabe

hat, soll den Anspruch im Strafverfahren geltend machen können». Ez a rendelkezés tehát szigorúan csak a bűncselekményből kifolyólag a sértettnek a magánjog szerint járó igényre vonatkozik, nem pedig a költségekre, melyekre vonatkozólag a tervezet 471. §-a külön rendelkezéseket tartalmaz. Nevezetesen kimondja, hogy ha a Nebenkläger (= a közvádhoz csatlakozó sértett) pernyertes lesz és ennek folytán kártérítési igényét a büntetőbíró megállapítja, akkor a bűnösnek kimondott vádlott köteles a sértettnek a Nebenklage folytán felmerült költségeit és szükséges kiadásait is megtéríteni. Tehát mint látjuk, a német tervezet nem zavarja össze a magánjogi igényt a költségekkel, hanem ezeket egymástól külön választva szabályozza, még pedig a tervezetet jellemző rugalmassággal, vagyis akként, hogy a bíróság indokolt esetben méltányosságból a költségeket úgy marasztaló, mint felmentő ítélet esetében megoszthatja a vádlott és a Nebenkläger között. A tervezet szerint egyébként a bűnperben csak 10.000 márkáig terjedhető pénzbeli kártérítést lehet kérni és évi járadék megítélésére irányuló igény érvényesítése ki van zárva.

486. §.

A kárnak hivatalból nyomozása.

A bűncselekményből származó kár hivatalból csak annyiban nyomozandó, amennyiben megállapítása a büntetőtörvénynek helyes alkalmazása végett szükséges.

Ez a rendelkezés arra az esetre szól, ha a magánfél nem támasztott kártérítési igényt. Ily esetben az eljáró hatóságoknak csak akkor kell hivatalból nyomozni a kár összegét, ha az eljárás oly bűncselekmény miatt folyik, amelynek akár az cselekmény minősítésére kiható értékhatár, akár az alkalmazandó büntetési tétel szempontjából az okozott kár összegének megállapítása szükséges.

Hivatalból kell tehát nyomozni és megállapítani a kár összegét pl. sikkasztás esetében a Btk. 356. §-ának, vagy magánokirathamisítás esetében a Btk. 402. §-ának (minősítési értékhatár) alkalmazása szempontjából, avagy csalás esetében a Btk. 383. §. második bekezdése, vagy lopás esetében a Bn. 49. §. második bekezdésének 1. pontja (súlyosabb büntetési tétel) alkalmazása szempontjából; viszont nem kell hivatalból nyomozni a kárt pl. a magánlaksértés, magánosok elleni erőszak, közveszélyű rongálás esetében, amikor az esetleg okozott vagyoni kár nagysága úgy a minősítés, mint az alkalmazandó büntetési tétel szempontjából közömbös.

487. §.

Rendelkezés a megszüntetés vagy fölmentés esetében.

Ha a büntetőbíró az eljárást megszünteti, vagy a vádlottat felmenti, a határozatban a magánfelet arról értesíti, hogy magánjogi igénye tárgyában ebből az okból nem határoz.

A magánjogi igény tárgyában a büntetőbíró rendszerint az ügy érdemi elintézése kapcsán határoz.

Ha a vádlottat elítéli, akkor a Bp. 327. §. második bekezdésének e) pontja és a 489. §. értelmében kell a bűnvádi eljárás folyamán érvényesített magánjogi igény tekintetében határozni. Ez a határozat kétféle lehet: vagy helytad az igénynek s megítéli (egészben vagy részben) a kártérítést vagy pedig annak érvényesítését a Bp. 5. §. harmadik bekezdésének esetében polgári perre utasítja.

Ha ellenben a büntetőbíró az eljárást megszünteti vagy a vádlottat felmenti, érdemlegesen nem intézkedik, hanem kimondja, hogy a fenti döntés folytán *nem határoz* a magánjogi igény tárgyában. Ez a körülmény természetesen nem zárja ki az esetleg fenforgó magánjogi igénynek polgári per útján érvényesítését, mert hiszen lehetséges, hogy a megszüntetés vagy fölmentés oly okból (pl. elévülés, magánindítvány visszavonása) történt, melynek fenforgása dacára is nyilvánvaló, hogy a vádlott elkövette a vádbeli cselekményt. A már fentebb említett német tervezet lényegileg hasonló intézkedést tartalmaz (so erledigt sich damit der Antrag ohne besondere Entscheidung), de az osztrák törvény szerint, ha nem ítélik el a vádlottat, akkor mindig polgári per útjára kell utasítani a magánfelet.

488. §.

Ha a büntetőbíró arról győződik meg, hogy valamely dolog, melyet a tettesnél, a részesnél, az orgazdánál, a bűnpártolónál vagy olyan egyénnél foglaltak le, aki ezt a nevezettekől megőrzés végett kapta, a sértettnek tulajdona, vagy annak birtokából, illetőleg bírlalatából jogtalanul van elvéve; elrendeli, hogy ez a tárgy az ítéletnek jogerőre emelkedése után, ha pedig a terhelt beleegyez és a tárgy bizonyítékul nem szolgál, előbb is, a sértettnek visszaadassék.(1)

Az előző bekezdésben körülírt tárgyat a nyomozás és a vizsgálát alatt a vizsgálóbíró, az eljárásnak a főtárgyalásig terjedő későbbi szakában pedig a vádtanács elnöke is visszaadhatja a sértettnek, ha a felek eziránt megegyeznek és a tárgyra bizonyíték gyanánt nincs szükség.(2)

Az ilyen tárgy visszaadása iránt támasztott igény polgári perre utasítandó; ha az igénylő igényét igazolni nem bírja; ha a kérdéses dolog tulajdon átruházására alkalmas módon vagy zálogképpen olyan jóhiszemű egyén birtokába jutott, akit a bűncselekményekre nézve sem tettesség, sem részesség, sem orgazdaság, sem bűnpártolás nem terhel; végre ha a dologra többben támasztanak igényt.(3)

1. A sértettnek magánjogi igénye kétirányú lehet, vagy vonatkozhatik kártérítésre (ez a tulajdonképeni magánjogi igény) vagy pedig valamely *ingó* dolognak természetbeni visszaadására. Ez az utóbbi tulajdonképpen nem is tartozik a XXVII. fejezetbe, hanem a lefoglalásról stb. szóló XII. fejezetbe, aminthogy e fejezet 187. §-ában a lefoglalt dolog visszaadása lényegileg úgy van szabályozva, mint a 488. §-ban. Hogy

ez utóbbi szakasz tényleg nem tartozik a XXVII. fejezetbe, az nyilvánvaló abból is, hogy a fejezet előző szakaszaiban foglalt rendelkezések nem is alkalmazhatók a lefoglalt tárgyakra, amelyekre vonatkozó igény mindig hivatalból tisztázandó s amely tárgyak visszaadása iránt a bíróságnak felmentő ítélet vagy megszüntető határozat esetében is rendelkeznie kell.

A Bp. 187. és 488. §§-ai rendelkezéseinek egybevetett értelme szerint szabály az, hogy a lefoglalt dolog csak az ítélet jogerőre emelkedése után adható vissza a sértettnek. Előbb ennek csak akkor van helye, ha a) a terhelt beleegyez és b) a tárgy bizonyítékul nem szolgál. Az ilyen kivételes határozat hozatalára az első bekezdés a büntetőbíróvá, vagyis az elsőfokú *ítélőbíróvá* (l. 187. §. 3. bek.) jogosítja fel s így a vonatkozó döntés az elsőfokú ítéletben történik.

2. A második bekezdés azonban megengedi, hogy a lefoglalt tárgy visszaadása iránt már a főtárgyalást megelőző perszakokban is intézkedhessenek: a vizsgálóbíró, illetve a vádtanács elnöke. Ennek feltételei lényegileg ugyanazok, mint az első bekezdés esetében, mégis azzal az eltéréssel, hogy míg az ítélobíró ily rendelkezéséhez csak a terhelt beleegyezése szükséges, addig a korábbi perszakokban a felek megegyezése, tehát a vádló hozzájárulása is szükséges.

Bár a 488. §. második bekezdése értelmében a visszaadás tárgyában a nyomozás szakában a vizsgálóbíró van hivatva dönteni, — az ügyész utasítás (4600/I. M. E. 1899. számú rend.) 75. §. mégis akként rendelkezik, hogy «azokban az ügyekben, amelyekben az ügyész a nyomozást megszüntette (Bp. 101. §.) — amennyiben a pótmagánvádló jelentkezése folytán a vizsgálóbíró a bűnjeleket át nem kívánja — azokat a vád képviselőnek megtagadásától számítva három hónap múlva, a jogosultnak leendő visszaadása végett, ahhoz a rendőrhatalomhoz kell áttenni, amelyik a nyomozást teljesítette». E két rendelkezés között fennforogni látszó ellentét a gyakorlatban téves bírói határozatokra vezetett, melyek kapcsán a Curia büntető jogegységi tanácsa több ízben foglalkozott e rendelkezések egymáshoz való viszonyával.

a) Az 1918. ápr. 23. napján B. I. 67/5/1918. sz. a. hozott jogegységi határozattal eldöntött ügyben az ügyész a nyomozást megszüntette s a vizsgálóbírót kereste meg a lefoglalt tárgyak kiadása tárgyában való határozathozatal iránt. A vizsgálóbíró ezt azzal tagadta meg, hogy ő a Bp. 488. §. 2. bekezdése szerint csak akkor határozhat, ha az ügyben bírói eljárás volt. A Curia ezt a határozatot törvénysértőnek mondta ki a következő indoklással:

«A Bp. 187. §-ának harmadik bekezdése és a 488. §. második bekezdése a lefoglalt tárgyak visszaadása tárgyában a határozathozatal jogát a bíróság hatáskörébe utalja és pedig az utóbb említett törvényhely kifejezetten a nyomozás alatt is. E mellett szól az a körülmény is, hogy amíg a bűnjel lefoglalására a Bp. 98. §-a sürgős szükség esetén a nyomozó rendőrhatalom is feljogosítja, addig a lefoglalt bűnjel kiadására vonatkozólag a Bp.-nak sem 98., sem 101. §-a, sem más rendelkezése nem ad határozathozatali

jogot sem a nyomozóhatóságnak, sem a kir. ügyésznek, amiből nyilvánvaló, hogy a Bp. ezt a jogot kizárólag a bíróságnak tartotta fenn.»

b) A B. H. T. VII. kötetébe 845. sz. a. felvett 675/1924. számú J. E. határozat szerint: «mihelyt a lefoglalt tárgy tulajdonjoga vitás, annak kiadása tárgyában való elsőfokú határozathozatal a nyomozás szakában kizárólag a vizsgálóbíró hatáskörébe tartozik s az ügyészi utasítás 75. §-a nem nyerhet alkalmazást». E határozat indoklása szerint:

«A Bp. 98. §. és 177. §-ának első és második bekezdése értelmében ugyanis a lefoglalás elrendelésére rendszerint a vizsgálóbíró jogosult s azt csak késedelem veszélye esetében rendelheti el a nyomozó rendőri hatóság. A lefoglalásról jegyzőkönyvet kell fennvinni (Bp. 183. §.) s ez a rendőri hatóság részéről a kir. ügyész közvetítésével a halaszthatatlan szükség indoklása mellett a Bp. 98. §. utolsó bekezdése értelmében a vizsgálóbírónak mutatandó be, aki azután a lefoglalásnak fenntartása, vagy megszüntetése iránt határoz.

A Bp. 187. §-a értelmében a további eljáráshoz nem szükséges tárgyak visszaadása tárgyában a vizsgálóbíró, esetleg a vádtanács, vagy az ítélobíró, a tulajdon iránti igények felett az ítélobíró-ság határoz, a Bp. 488. §-a szerint pedig még a nyilván a sértett tulajdonát képező, vagy annak birtokából, illetőleg birtokából jogtalanul elvett tárgyakat is és csak az esetben, ha a felek ez iránt megegyeznek és a tárgyra bizonyíték gyanánt nincs szükség, a nyomozás és a vizsgálat alatt a vizsgálóbíró, az eljárásnak a főtárgyalásig terjedő későbbi szakában a vádtanács elnöke adhatja vissza a sértettnek.

Ezekből a rendelkezésekből, valamint abból a körülményből, hogy a Bp.-nek sem ezen, sem más rendelkezései a lefoglalt tárgyak kiadására vonatkozólag sem a nyomozó rendőrhatalomnak, sem a kir. ügyésznek határozati jogot nem adnak, nyilvánvaló, hogy — miként ezt a kir. Curia büntető jogegységi tanácsa 1918. évi ápr. 23. napján B. I. 67/5/1918. szám alatt hozott határozatában már kimondotta — a Bp. ezt a jogot kizárólag a bíróságnak tartotta fenn mégpedig az eljárásnak bármely szakában, tehát — amint az a Bp. 488. §. második bekezdéséből, valamint a Bp. törvényjavaslatának arra vonatkozó indoklásából (706. lap) kifejezetten kitűnik — a nyomozás szakában s mégpedig akkor is, ha a nyomozás megszüntetett. «Az Ügyészeti Utasítás 75. §-ának rendelkezése — mely mint rendelet — nem is módosíthatja a Bp. fent idézett rendelkezéseit — nem általában minden lefoglalt tárgyra, hanem nyilván csak azokra a bűnjelekre vonatkozik, amelyek tulajdonjoga nem vitás s amelyekre vonatkozólag csak egy jogosult jöhet szóba.

Amint a lefoglalt tárgyra vonatkozó igény vitás lehet vagy vitássá válik, . . . az Ü. U. 75. §-a nem nyerhet alkalmazást s a visszaadás tárgyában való elsőfokú határozathozatal a nyomozás szakában kizárólag a vizsgálóbíró hatáskörébe tartozik.»

c) Ezt a határozatot kiegészíti a B. H. T. VII. kötetébe 846. sz. a. felvett 2440/1924. számú J. E. határozat, mely kimondotta, hogy «ha a kir. ügyész a nyomozást megszünteti, a bűnjel kiadása iránti indítványát a vizsgálóbíró elé terjesztheti elő s a vizsgálóbíró az indítványt hatáskör hiánya címén el nem utasíthatja», mert,

«az Ü. U. 75. §-a nem zárja ki azt, hogy a kir. ügyész olyan esetben, amikor az eset körülményeire tekintettel saját hatásköré-

ben nem kíván az U. U. 75. §-ában adott jogával élni, a bűnfeleltetés kiadása kérdésében akkor is bírói döntést kérhessen, amikor a nyomozást megszüntette.»

A Bp. 488. §-ának rendelkezései természetesen csak az olyan lefoglalt tárgyakra alkalmazhatók, amelyek a Btk. 61. §-a értelmében nem kobzandók el (B. I. 8307/1927. és B. I. 8711/1927. számú határozatok) s nem alkalmazható akkor sem, ha a sértett ismeretlen helyen tartózkodik, mely esetben a lefoglalt tárgyak letétként kezelendők (B. I. 6264/1922. J. E. hat. B. T. LXXV. köt. 62. l.). Ez utóbbi határozattal szemben azonban figyelembe veendő a Bp. 187. §-a is, mely ily esetben a sértettnek hirdetmény útján a lefoglalt dolog átvételére felszólítását s ennek eredménytelensége esetében a tárgynak árverésen eladását s a vételárnak letétként kezelését rendeli.

3. Ugyancsak bírói őrizet alatt maradnak (Bp. 187. §. utolsó bekezdése) azok a tárgyak, amelyek visszaadása iránt támasztott igény a 488. §. harmadik bekezdése értelmében polgári perre utasítandó.

489. §.

A kártérítés megítélése.

Ha az a dolog, melyre a sértett igényt támaszt, természetben vissza nem adható, vagy ha a sértett igénye nem valamely tárgynak visszaadására, hanem a bűncselekmény folytán szenvedett kárnak, sérelemnek vagy elmaradt haszonnak megtérítésére vonatkozik és sem a jogosultság, sem a jogosult személye iránt nincs kétség, a kártérítés összege pedig biztosan meghatározható: a büntetőbíró megítéli a kártérítést. (1) (2) (3)

A követelt összeget, ha túlzottnak találja, esetleg szakértők meghallgatása után, megfelelően leszállíthatja.

1. E szakasz — szemben a 487. §-al — arra az esetre rendelkezik, ha a büntetőbíró elítéli a vádlottat s — szemben a 488. §-al — akkor alkalmazandó, ha valóságos kártérítési igény, nem pedig valamely lefoglalt dolog visszaadása iránti igény érvényesítéséről van szó.

A 489. §. alapján érvényesíthető igény vonatkozhatik a bűncselekmény folytán szenvedett kárnak, sérelemnek vagy elmaradt haszonnak megtérítésére. Tulajdonképpen ezen kár (sérelem vagy elmaradt haszon) alatt csak azt lehet érteni, amelyet a bűncselekmény közvetlenül okozott a sértettnek, tehát vagy azt, aminek megtérítésére az anyagi büntetőjogi rendelkezések kifejezetten feljogosítják a sértettet (pl. a Btk. 198., 292. és 311. §-ai), vagy amelyek megtérítésére a vádlott az általános magánjogi szabályok s illetve a Bp. 489. §-ának generális rendelkezése folytán egyéb bűncselekmények (pl. csalás, hűtlen kezelés) esetében is köteles.

A bírói gyakorlat azonban kiterjeszti a 489. §. alkalmazhatóságát azon vagyoni hátrányokra is, amelyek a sértettet annak folytán érik, hogy kénytelen volt a vádlott ellen följelentést tenni, a vádat és magánjogi igényeit személyesen vagy ügyvéd útján képviselni. A sértettnek ezen készkiadásai s kép-

viselőjének díjai és készkiadásai nem a bűncselekmény közvetlen folyományai, hanem a bűncselekmény miatt indított eljárás folytán felmerült költségek.

Ezen eljárási költségekben akkor, ha az eljárás magánvádra folyt, mint a Bp. 479. §. első bekezdésében kifejezetten megemlített bűnügyi költségekben a Bp. 480. §-a alapján az elítélt vádlott a sértett javára marasztalható. Ebből is nyilvánvaló, hogy ezen költségek megtérítésére vonatkozó igény saját-képpen nem is tartozik azon magánjogi igény fogalma alá, melynek érvényesítését a Bp. XXVII. fejezete szabályozza. A bírói gyakorlat azonban — mint említettük — ezen fogalom alá vonja ezeket az eljárási költségeket akkor, ha a vádat a közzévaló képviseli, de e mellett a sértettnek is merültek fel személyes vagy ügyvédi képvisellel járó szükséges készkiadásai. A Bp. életbelépését követő első években e gyakorlat még nem fejlődött ki s a bíróságok közzévaló ügyekben egyáltalában nem ítélték meg a sértettnek ilyen természetű költségeit. Ennek folytán az egri ügyvédi kamara 1902. évi jelentésében a Bp. oly irányú módosítását javasolta, hogy a sértettnek, illetőleg képviselőjének költségei a vádlottal szemben akkor is megítélendők, ha a vádat a kir. ügyész képviseli. A koronaügyész véleménye akkor az volt, hogy ilyen ügyekben a vádlott sem bűnügyi költség, sem magánjogi igény címén nem kötelezhető a sértett ügyvédi költségeinek megfizetésére; perorvoslattal meg is támadta az egyik bíróságnak ellenkező határozatát s a jogegységi tanács ennek folytán hozta meg — a perorvoslatot elutasító — B. I. 1890/1909. számú határozatát (B. D. III. 81.), amely elismerte ugyan, hogy bűnügyi költség címén ilyenkor a vádlott nem marasztalható a sértett képviselével okozott költségekben, — de viszont kimondta a következőket:

«Midőn a sértett perbeli jogainak kellő érvényesítése végett ügyvédi képviselést vesz igénybe, törvénybiztosította jogával él; az ezen jog gyakorlatával járó költségek kétségtelenül a büntetendő cselekményből származott olyan vagyoni hátránynak tekintendők, melyet a kárt okozó megtéríteni tartozik. A Bp. 489. §-a meghatározza a feltételeket, melyek fennforgása esetén a bíróság a bűncselekmény folytán szenvedett kár, sérelem vagy elmaradt haszon címén igényelt kártérítést megítéli, de a sértett képviselével járó díjaknak és költségeknek, mint szintén kárt képező vagyoni hátránynak a megítélését nem zárja ki. Annak elbírálása pedig, hogy vádlott valamely fennforgó esetben a sértett képviselével járó szükségtelennek vagy indokolatlannak mutakozó költségek viselésére jogosan kötelezhető-e, a bíróságnak az összes körülmények mérlegelése alapján minden egyes esetben megoldandó feladatához tartozik.» E határozat indokolásából figyelemreméltó a következő rész:

«A koronaügyésznek azt a nézetét, hogy vádlott a sértett képviselével járó díj- és költségek megfizetésére kártérítés címén a Bp. 489. §-a alapján sem kötelezhető, a kir. Curia nem teheté magáévá. Azon jogalapok közt ugyanis, melyekből a magánjognak erre nézve irányadó szabályai szerint kártérítési kötelezettség származhatik, a büntetőtörvények által tiltott cselekmények és mulasz-

tások is foglalnak helyt; s nem lehet vitás, hogy a büntetendő cselekmény elkövetője a sértettnek okozott kárt megtéríteni tartozik. Ez a kár, amennyiben vagyoni kárról van szó, minden hátrány, melyet valaki vagyoniában szenvedett; a kártérítési kötelezettség pedig azon összes vagyoni különbözetnek kiegyenlítésére terjed ki, mely valamely személy vagyoni állapotának jelenlegi és azon állapota között jelentkezik, melyben az a károsítás bekövetkezése nélkül volna. A sértett a büntetendő cselekményből származó magánjogi igényét a tettes és a részes, valamint az orgazda és a bűnpártoló ellen a Bp. 5. §-a szerint — a 6. §-ban felsorolt eseteket kivéve — a büntető-bíróságnál is érvényesítheti s ebben az esetben a büntető eljárás és ítélet a magánjogi igényre is kiterjed. A Bp. a sértett részére a büntetendő cselekményből származó igényének érvényesíthetése szempontjából bizonyos perbeli jogokat biztosít; s habár a sértett azon esetben, ha a kir. ügyésznek képviseli a vádat, a Bp. 50. §-a szerint nem vehet részt a vád képviselésében, mégis indítványt tehet bizonyítás felvétele vagy a bizonyító eljárásnak valamely tüzetesen meghatározott irányban való kiegészítése iránt s e célból az ügy iratait megtekintheti. A Bp. a sértettet nemcsak nem tiltja el attól, hogy magát a bűnperben ügyvéd által képviseltesse, hanem egyes esetekben a bíróság a sértettet ügyvéd által való képviseltetésre utasíthatja is (51. §. ut. bekezdés).»

A fenti határozatban kifejezésre jutó álláspont szerint tehát a kir. ügyész által képviselt vád esetében a vádlott a sértett ügyvédi képviselésével járó díj és költségek megfizetésére csupán *kártérítés címén*, tehát a Bp. 489. §-a alapján kötelezhető, — de ugyanezen határozat indokolása szerint fenntartja a kir. Curia jogegységi tanácsa az 1909. febr. 25-én 1325. sz. a. hozott határozatában (B. D. III. köt. 100. sz.) elfoglalt azt az álláspontját, hogy a vádlott ezekben a költségekben, mint *bűnügyi költségekben* a Bp. 480. §. 1. bekezdése értelmében nem marasztalható, mert a Bp. 479. §-ában ezek a költségek megemlítve nincsenek.

Ezen határozatokkal egyezően döntött a Curia 1910. jan. 25-én 544. sz. a. hozott határozatában is, valamint a *budapesti kir. ítélőtábla* 1910. március hó 10. napján hozott 6. számú teljes ülési határozatában, amely a fentebbi (1980/1909. számú) curiai határozatban foglalt indokokon felül még azt is kijelenti, hogy

«a Bp. 489. §-a alapján a költségekben való marasztalásnak csak akkor van helye, ha a magánjogi igény megítélését; továbbá hogy — miután a Bp. 489. §-a csak általánosságban szól a büncselekmény folytán szenvedett kárról a nélkül, hogy tüzetesen meghatározná ennek a vagyoni hátránynak terjedelmét, mely ily esetben a kártérítés alapjául szolgálhat, ennél fogva — az általános jogszabályok irányadóak a tekintetben, hogy a büncselekmény folytán szenvedett kár esetében a bűnös kártérítési kötelezettsége mily vagyoni hátrány megtérítésére terjedjen.»

Végül a *szegedi kir. ítélőtábla* is ezt az álláspontot foglalta el 1909. évi november hó 18. napján hozott I. számú teljes ülési határozatában a következő kijelentéssel:

«A feljelentő és a magánindítványt tett és a csatlakozott sértett a Bp. 50., 315. és 323. §§-okban foglalt jogának gyakorolhatása folytán a főtárgyalásokon is a Bp. 47. §-a értelmében ügyvéddel képviseltetheti magát; a képviseltetésből felmerült kiadás pedig a büncselekmény folytán szenvedett kárnak tekintendő s úgy a 489. §. alapján kártérítésként megítélendő.» (B. T. LX. 256. l.)

Baumgarten Izidor a B. Tára LVIII. kötetének 9. számában megjelent értekezése szerint a Curia fenti (t. i. 1980/1909. és 1325/1909.) számú határozatai nem nyugszanak egységes elvi alapon, mert vagy eljárási költség a sértett jogi képviselőjének díja s akkor mint a büncselekmény által közvetlenül okozott, a magánjog körébe vágó kár (obligatio ex delicto) nem jöhet tekintetbe, vagy pedig a kár fogalma alá esik s akkor az 1325/1909. számú elvi határozatban sem szerepelhet, mint oly eljárási költség, melyet — ügyészi vád esetében — a vádlott nem tartozik megtéríteni. Más ugyanis a magánjogi igény s más az eljárási költség s másról intézkedik a 489. §. és másról a 479. §. Az előbbi meghatározza azokat a feltételeket, amelyek mellett a büntető bíró a Bp. 489. §-a értelmében megítélheti a kártérítést; a másik pedig csak azt a kérdést dönti el, ki tartozik az eljárási költséget viselni s ebben a kérdésben a bíróság a 479. és 480. §-ai értelmében dönt, de ha a sértett kérelmét azért, mert a vádat közzvádló képviselte, elutasítandónak találja, nem marasztalhatja a vádlottat kártérítési alapon. Kissé nehezen kivehető végső konkluziója az, hogy a sértett jogi képviselőjének díja és készkiadásai csupán mint eljárási költség jöhet figyelembe, mely mint bűnügyi költség magánvádas ügyben a 479. és 480. §-a alapján a vádlott ellenében megállapítható, ha pedig azért, mert a vádat közzvádló képviselte, nem állapítható meg, akkor nincs helye annak, hogy a vádlott ugyanezen költség megfizetésére más címen, nevezetesen kártérítési alapon köteleztessék.

Ennek az okfejtésnek kétségkívül szilárd logikai és elvi alapja van, viszont a fenti bírói gyakorlat ezt, sőt a törvényes alapot is nélkülözi, ámde mégis ez a törvényt pótló gyakorlat megfelel a méltányosság követelményeinek. Leghelyesebb volna természetesen, ha a Bp. általános reformja kapcsán a sértett szükséges kiadásai és ügyvédi képviseltetésének költségei általában, tehát nemcsak magánvád esetében, nyilváníthatnának bűnügyi költségeknek.

Az évtizedes vitát, amely tehát azon kérdés körül forgott, hogy «a kir. ügyész által képviselt vád alapján folytatott eljárásban bűnösnek kimondott vádlottat lehet-e marasztalni a sértett utánjárási és ügyvédi képviselésével fölmerült költségeiben és ha igen, akkor a Bp.-nak a bűnügyi költségek megtérítéséről szóló (XXVI.) fejezetében foglalt 479. és 480. §§-ok első bekezdései alapján, mint bűnügyi költségekben, avagy a Bp.-nak a magánjogi igény érvényesítéséről és biztosításáról szóló (XXVII.) fejezetében foglalt 489. §-a alapján a büncselekmény folytán szenvedett kárnak és sérelemnek megtérítése fejében?», — legközelebb a jogegységi tanács fogja eldönteni.*

2. A sajtótörvény 39. §-a kapcsán kifejlődött bírói gyakorlat is ezen korábbi bírói gyakorlathoz simulva, a sértettnek sajtóügyekben felmerült utánjárási és ügyvédi költségeit szintén a sértett részéről szenvedett kár fogalmi körébe vonja. Így —

* Az időközben meghozott 29. számú jogegységi döntvény kimondotta, hogy a szóban forgó költségek a Bp. 489. §-a alapján megítélhetők.

eltekintve a Curia B. I. 3967/1924. számú határozatától (B. T. LXXXI. 138. l.) — a B. H. T. VII. kötetébe 805. sz. a felvett 3967/1924. számú E. H. kimondotta, hogy «a sértett utánjárasi és ügyvédi költségei a sértett részéről szenvedett kár fogalmi körébe esvén, ezek megállapítása és a fizetésükben való marasztalás a St. 39. §-ának intézkedése alá esik, mihez képest ezek fizetési kötelezettsége a St. 40. §-a első bekezdésének 2. tétele és második bekezdése szerinti fokozatoknak megfelelően állapítandó meg.»

Ebben a határozatban tévesnek jelentette ki a kir. Curia az eljárási ítéletét, amely szerint a vádlottakat a Bp. 489. §-a alapján kötelezte a szóbanforgó költségek viselésére.

Kétségtelen, hogy ha a sértett utánjárasi költségeit a közvadás ügyekben a cselekmény által okozott kárnak tekintjük, a vádlott marasztalása a 489. §-ra is alapítható s a St. előtt arra alapított is. Zavart csak a St. 40. §-a idézett elő, amely az ott megállapított fokozat szerinti felelősséget csak a pénzbüntetésre, büntügyi költségekre és a kártérítésre (39. §.) vonatkozólag állapította meg.

Minthogy magánvadás ügyben a sértettnek készkiadásban okozott szükséges költségek és a sértett képviselőjének díjai a Bp. 479. §-a értelmében büntügyi költségek, ezek pedig a 40. §-ban felemlítve vannak, — nem kétséges, hogy azok bár megfizetésükre a vádlott a 479. és 480. §§. alapján köteleztetik, a 40. §-ban említett fokozat szerint fizetendőek.

Csak közvadás ügyekben vált kétségessé a 40. §. alkalmazhatása ezen költségekre, mint okozott kárra. A Curia fenti gyakorlatából kitűnőleg úgy látszik, hogy a Curia álláspontja szerint a 40. §. — a büntügyi költségeken és a pénzbüntetésen felül — csak a 39. §-ban említett kár megtérítésére volna alkalmazható, nem pedig a 489. §. alapján megítélt kártérítésre is.

Nézetem szerint azonban a St. 39. §-ának felhívására ily vonatkozásban szükség nincs, mert ez a szakasz csupán a nem vagyoni kárért követelhető pénzbeli elégtétel megítéléséről rendelkezik. Magának a sajtóbeli közleménnyel okozott vagyoni kárnak megtérítését (melyre e szakaszban a «felül» szó kapcsán utalás van) a sértett sajtóügyben is csak a Bp. 489. §-ában foglalt generális szabály alapján követelheti s a bíróság is csak e szakasz alapján ítélt meg. Ha pedig az e szakasz alapján kifejlődött fenti gyakorlat lehetővé teszi azt — az elvi szempontból erősen kifogás alá eső — megkülönböztetést, hogy a sértett utánjárasi és képviselői költségei magánvadás esetében, mint büntügyi költségek, közvadás esetében pedig mint a büntcselekmény által (közvetve) okozott kár a sértett részére s a vádlott ellenében megítéltesenek, akkor ugyanez az eljárás követhető s ugyanez a megkülönböztetés tehető a sajtóperekben is, mert hisz a sajtóbüntcselekmény ebből a szempontból éppen oly büntcselekmény, amely kárt okozhat, mint pl. a testi sértés.

A St. 40. §-ában említett kártérítés tehát nézetem szerint felőleli úgy a Bp. 489. §. alapján megítélt vagyoni, mint a St.

39. §-a alapján követelhető nem vagyoni kár megtérítését s így mindkettőre áll a fokozatos felelősség. Ha azonban a 489. §-t a közvadás sajtóügyekben a St. 39. §-a által hatályon kívül helyeztünk, illetve annak folytán nem alkalmazhatónak tekintjük, akkor a Curia fenti határozata helyes azért, mert a St. 40. §-ának alkalmazását valamennyi ügyben lehetővé teszi.

Ami azt a kérdést illeti, hogy a nem vagyoni kár megítélése kérdésében hozott alsófokú határozat mily semmisségi ok alapján támadható meg, figyelemre méltó az a megbeszélés, amelyet dr. Balogh István pécsi kir. főügyész helyettes fűzött (a B. T. LXXXII. köt. 107. és köv. lapjain) a kir. Curia B. I. 3177/1929. számú határozatához. Ebben a határozatban ugyanis a Curia — egy nem sajtó útján elkövetett hitelrontási ügyben — a sértettnek a nem vagyoni kár meg nem állapítása miatt bejelentett semmisségi panaszát elfogadva az alsófokú ítéletnek a nem vagyoni kárról szóló elutasító részét a Bp. 385. §. 2. pontjára való hivatkozással megsemmisítette s a sértett részére a nem vagyoni kárt megítélte. Balogh véleménye szerint ez a döntés az alaki jog szempontjából két irányban is aggodalmas.

Először azért, mert a Bpn. 31. §-a és a Bp. 333. § I., II. és III. 1. és 2. b) pontjai értelmében a sértett csak a felmentő ítélet ellen élhet semmisségi panasszal s csak akkor, ha a közvadás ügyben jogorvoslattal. Minthogy pedig a szóban forgó közvadás ügyben marasztaló ítélet hozatott, a sértett a semmisségi panasz bejelentésére nem is volt jogosítva, mégpedig akár tekintessék a nem vagyoni kár büntetés jellegűnek (mely esetben csak a közvadás élhetne perorvoslattal), akár — helyesen — magánjogi igénynek (mely esetben a Bpn. 31. §-a a sértettnek a Bp. 333. §. III. 2. a) pontjában biztosított fellebbezési jogát a semmisségi panasz köréből kizárja).

Másodszor azért, mert a Curia által felhívott 385. §. 2. pontja, mely a bíróságnak a büntetés kiszabása körüli tévedéseit jelöli meg semmisségi oknak, a St. 39. §-ában említett nem vagyoni kára, mely alatt — eltérőleg az 1920: XV. t. c. 3. §-ának 3. bekezdésében és az 1921: III. t. c. 10. §-ában említett s a pénzbüntetéssel egy tekintet alá eső, tehát közjogi jellegű vagyoni elégtételtől — csakis magánjogi érdeksérelmet lehet érteni, — nem alkalmazható. Balogh szerint tehát a Curianak a sértett szóbanforgó semmisségi panaszát, mint a törvény által kizártat vissza kellett volna utasítania.

Azt Balogh is koncedálja, hogy sajtóügyekben a St. 56. §-a értelmében a St. 39. §-ának alkalmazása kérdésében van helye semmisségi panasznak, bár szerinte ez közvadás ügyekben vitás lehet, mert a St. 56. §-a nem foglal magában oly rendelkezést, amely hatályon kívül helyezte volna a sajtóügyekben a Bpn. 31. §-ának azt a megszorító rendelkezését, amely a semmisségi panaszra jogosultak köréből kihagyta a sértettet egyedül magánjogi igényének érvényesítésére vonatkozóan. Abban igaza van Balognak, hogy a St. 56. §-a a Bpn. vonatkozó rendelkezéseit nem módosította, mert az első bekezdés csupán új semmisségi okokat statuál, a második bekezdés pedig csupán az 55. és 40. §§-ok értelmében érdekelteknek, tehát — az elítélten kívül — a kiadónak s a nyomdavállalat tulajdonosának biztosít a vádlottal egyező perorvoslati jogot s így a sértettnek a Bp., illetve a Bpn.-ban körülírt perorvoslati jogkörét nem érinti s nem módosítja. Ebből pedig okszerűen az következik, hogy közvadás ügyekben hozott marasztaló ítélet esetében a sértett a St. 39. §-ában említett nem vagyoni kár kérdésében semmisségi panasszal nem élhet (fellebbezéssel igen). A Curia fenti gyakorlata azonban kiterjesztőleg magyarázza ezeket a rendelkezéseket.

3. Az adhaesionalis eljárásnak alapfeltétele az, hogy a büntetőbíró csak akkor ítéljen a magánjogi igény tárgyában,

ha ezt a bűnpör késleltetése nélkül alaposan és kimerítően megtudja tenni. Ebből az következik, hogy ha kétség van akár a jogosultság, akár a jogosultnak személye iránt, vagy ha a kártérítés összege biztosan meg nem határozható, akkor mellőznie kell a magánjogi igény tárgyában való határozathozatalt és az igénylőt polgári perre kell utasítani.

Az 1930:XXXIV. t.-c. 104. §-a szerint «amennyiben a sértett magánjogi igényét — ideértve a nem vagyoni kár címén követelt vagyoni elégtételt is — bűnvádi eljárás során érvényesíti, a sértettet ügyvédnek kell képviselnie olyan esetekben, amikor az ügyvédi képviselet a polgári perrendtartás szabályai szerint kötelező. Ellenkező esetben az ily magánjogi igényt a Bp. 5. §-ában meghatározott eseteken kívül is polgári perre kell utasítani.»

Es ugyanezen törvény 120. §-a értelmében a pénzügyminiszter az igazságügyminiszterrel egyetértve rendelettel illetékkötelezettséget állapíthat meg és az illeték tételeit is szabályozhatja többek között a bűnvádi eljárás során érvényesített magánjogi követelések tekintetében is.

490. §.

*Jogügylet
érvénytelensége.*

Ha a vádlott bűnössége valamely vele kötött jogügyletnek teljes vagy részleges érvénytelenségét vonja maga után, a büntetőbíróság, amennyiben a bizonyító eljárás eredménye erre biztos alapot nyújt, a jogügyletet egészben vagy részben érvénytelennek nyilvánítja és az ebből folyó jogkövetkezmények iránt is határoz. Házasság érvénytelenségét a büntetőbíróság nem mondhatja ki.

A szakasz második mondatában felállított korlátozás a házasság közjogi jelentőségében leli alapját s a büntetőbíróság még azt a házasságot sem nyilváníthatja érvénytelennek, amelynek megkötése miatt a vádlottat a Btk. 251. §-a alá eső büntett miatt elítéli. (Curia jogegységi tanácsának 1913 nov. 7-én 7488. sz. a. hozott határozata B. D. VIII. 26. oldal.)

A 490. §-nak fenti rendelkezése megfelel a Bp. 7. §. 4. bekezdésében foglalt azon szabálynak, mely szerint ha annak megállapítása, hogy forog-e fenn bűncselekmény (pl. kettős házasság) azon előzetes kérdés eldöntésétől függ, hogy valamely házasság érvényes-e, — rendszerint be kell várni a polgári bíróság ítéletét és addig a bűnvádi eljárást fel kell függeszteni.

491. §.

A polgári per útja.

A sértett a jogerős büntető ítéletben foglalt megállapításon túlmenő vagy elutasított magánjogi igényével a polgári bírósághoz fordulhat, mely ez igény felett önállóan határoz.

A Bp. 5. §. harmadik bekezdésében említett esetekben (t. i. ha a magánjogi igényre nézve a polgári bíróság már ítélt vagy előtte per van folyamatban, avagy ha az igény tisztába hozása a bűnvádi eljárás befejezését jelentékenyen késleltetné) a

büntetőbíróság a magánjogi igény érdemébe egyáltalában bele sem bocsátkozik s a sértettet azzal polgári perre utasítja s ezen határozat ellen perorvoslatnak nincs helye.

Ezzel szemben a 491. §. arról az esetről rendelkezik, amikor a büntetőbíróság döntés tárgyává tette a magánjogi igényt s azt vagy teljesen elutasítja, vagy pedig annak fejében csekélyebb összeget állapít meg, mint amennyit a sértett igényelt. Az ilyen határozat ellen a sértett a Bp. 383. §. III. 2. pontja értelmében fellebbezéssel, a Bpn. 31. §. első bekezdése értelmében pedig (tehát csak felmentő ítélettel szemben) semmiségi panaszszal élhet.

Itt is meg kell említeni a B. I. 5206/1923. számú curiai határozatot (D. T. LXXV. 149.), mely szerint a főmagánvádló által megtérített kívánt bűnügyi költség iránti igény nem képez sem a Bp. 5. §-a, sem a 491. §. alá eső magánjogi igényt s a főmagánvádló arra vonatkozólag nem tekinthető a 383. §. III. 2. a) pontja alá eső sértettnek.

492. §.

Ha nem fér kétség ahhoz, hogy kártérítéssel tartozik az, akit valamely büntettnak vagy vétségnek nyomatékos gyanúja terheli, de egyszersmind alaposan tartani kell attól, hogy vagyonának elidegenítése vagy elrejtése a kártérítés iránti igény érvényesítését megghiúsítja: ingóságaira a valószínű kárösszeg erejéig, bűnügyi zárlat rendelhető el.

A bűnügyi zárlatot a sértettnak kérelme vagy a kir. ügyészségnek, illetőleg a nyomozást teljesítő rendőri hatóság tagjának megkeresése alapján, vagy hivatalból is, rendszerint a vizsgálóbíró rendeli el.

Ilyen kérelem vagy megkeresés tárgyában mindig haladéknélkül kell intézkedni s az elrendelt zárlatot azonnal foganatosítani.

Ha a terhelt intézkedéseket tesz vagyonának elidegenítésére vagy elrejtésére, a nyomozást teljesítő rendőri hatóság is elrendelheti a bűnügyi zárlatot.

A zárlat foganatosításánál szükség esetében egy vagy több becsűs is alkalmazandó és a zár alá vett tárgyak értéke a jegyzőkönyvben mindig kitüntetendő.

Egyebekben a zárlat foganatosítására nézve a 178., 181., 182., 183., 185. és 187. §-ok rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

A zárlatnak nincs zálogjogi hatálya.

A zárlat hivatalból feloldandó, ha elrendelésének oka megszűnt, vagy ha a magánfél a zárlat elrendelésétől számított harminc nap alatt a 493. §. értelmében biztosítási végrehajtást nem kért.

Ugy a 492., mint a 493. §-ban foglalt biztosítási intézkedésekre rendszerint csupán a feljelentés, nyomozás vagy vizsgálat szakában kerül sor, amikor még a gyors és váratlan intézkedéssel meg lehet akadályozni azt, hogy a terhelt vagyonát

elidegenítse vagy elrejtse. Ezt a célt leghathatósabban szolgálja a bűnügyi zárlat, amely azonban csupán ingókra rendelhető el s hatálya legfeljebb 30 napig tart. Ezen idő alatt kell tehát a magánfélnek beszereznie és a bíróság elé tárnia azokat az adatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a biztosítási végrehajtás (493. §.) elrendelhető legyen. Ha a magánfél ezen idő alatt nem kéri a biztosítási végrehajtást, sőt — ha a zárlat elrendelésének oka előbb megszűnt — korábban is: a zárlat hivatalból feloldandó (ut. bek.). A bűnügyi zárlatot a sértett rendszerint a feljelentésben szokta kérni s ha kérelmének alapját valószínűsíti, a zárlat minden további nyomozás nélkül is elrendelhető. Mégis az eljáró hatóságoknak óvatosan kell kezelni az ilyen kérelmeket, mert gyakran előfordul, hogy a sértett tisztán polgári per útjára tartozó magánjogi követelést akar bűnvádi följelentés és zárlati kérelem útján adósától behajtani s mert egy kellő alap nélkül elrendelt bűnügyi zárlat helyrehozhatlan károkat okozhat. A zárlati kérelem elintézésekor tehát mindig lelkiismeretes vizsgálat tárgyává kell tenni azt, vajjon tényleg valamely büntettnak vagy vétségnek *nyomatékos* gyanúja terheli-e azt, aki ellen zárlatot kérnek. Ezért is utalja a törvény a zárlat elrendelését rendszerint a vizsgálóbíró hatáskörébe s a rendőri hatóság azt — a negyedik bekezdés értelmében — csak akkor rendelheti el, ha a terhelt intézkedéseket *tesz* vagyonának elidegenítésére vagy elrejtésére.

A zárlat — természetesen csak akkor, ha a sértett magánjogi igényét bejelentette, sőt kára valószínű összegét is meghatározta — hivatalból is elrendelhető, de csak ingóságokra és zálogjogi hatály nélkül. Nincs helye zárlat elrendelésének a kiszabandó pénzbüntetés és felmerülhető bűnügyi költség valószínű összege erejéig (ellenkezőleg német Bp. 283. §-a), mert ezek nem magánjogi, hanem a kincstár közjogi természetű követelései.

Ez utóbbi szabály alól mégis kivételt képez a Bp. 472. §. utolsó bekezdésében foglalt intézkedés, mely szerint a bíróság által a távollevő terhelt ellen lefolytatott eljárás megszüntetését kimondó végzésben megállapított bűnügyi költségek, valamint a magánjogi igény kielégítésére szükséges összeg erejéig a terhelt vagyonára bűnügyi zárlat, illetőleg biztosítási végrehajtás rendelhető el a 492. és 493. §§-ok értelmében.

Erre a kérdésre vonatkozik egyébként a bpesti kir. ítélőtáblának B. I. 3898/1928. számú határozata is (B. T. LXXX. 126.), amely kimondotta, hogy az államkincstár javára az Á. T. V. (1921:III. t.-c.) 10. §-a alapján megítélt vagyoni elégtétel az államnak közjogi jellegű követelése s így az ily igénynek a Bp. 492. és 493. §-a szerint való biztosítása helyt nem foghat. E határozat vonatkozó figyelemreméltó indokolása a következő:

«A Bp. 492. és 493. §§-aiból kitűnőleg a bűnvádi eljárás során elrendelhető biztosítási intézkedések csupán a bűnperben érvényesített magánjogi igények biztosítására szolgálnak, mégpedig tekintet nélkül arra, vajjon maga az állam, vagy csupán magánszemélyek lépnek föl magánfél gyanánt. Ellenben a bűnvádi eljárás folyamán felmerülhető közjogi jellegű vagyoni igények előzetes biz-

tosításáról — eltekintve a büntetőtörvények szerint elkobzandó és a bűnvádi eljárásban bizonyításra felhasználható tárgyaknak lefoglalásától (Bp. 169. §.), — a Bp. nem intézkedik. Sőt a Bp.-ről szóló törvényjavaslat indokolásából kitetszően az ilyen természetű igények biztosításáról kifejezetten le is mondott a törvényhozás. Kiténik ez az indokolás következő szavaiból: A biztosításnak mind a két neme csak a magánjogi igény biztosítása céljából rendelhető el. Egyáltalában nem tartotta elfogadhatónak a javaslat a német bir. bűnvádi perrendtartás 325. §-ának rendelkezését, mely a terhelt ingóságainak zár alá vételét a vád tárgyává tett bűncselekményre kiszabható legmagasabb pénzbüntetésnek és az eljárás költségeinek biztosítása végett is előírja. Nem látszott méltányosnak, hogy az állam a közegei által gyorsan és biztosan tehető intézkedés hasznát saját követeléseivel érdekében lekösse s ily módon a terheltnek magánhitelezőit rendszerint megelőzze. Hivatkozik az indokolás e felfogás alátámasztása céljából a bíróság akkori gyakorlatára is, melyből példakép kiemeli a kir. Curianak 1889. nov. 25-én 44.562. sz. a. hozott határozatát, mely kimondotta, hogy az államkincstárnak, a bűnvádi eljárás, illetőleg a rabtartás által okozott költségei biztosítása végett intézkedni nem tartozik a büntetőbíró hatáskörébe.

De ehhez a felfogáshoz alkalmazkodik tudvalevően a mostani általános bírói gyakorlat is.

Ezek után abból a szempontból, hogy van-e helye az államkincstár javára a rendtörvény (1921:III. t.-c.) 10. §-a alapján megítélt vagyoni elégtétel biztosításának az ítélet jogerőre emelkedése előtt, egyedül az az elhatározó, vajjon az államra ilyen módon hárult vagyoni előny az államnak magánjogi vagy közjogi jellegű követelését képezi-e.

A kir. ítélőtábla ezt a kérdést utóbbi értelemben döntötte el.

Vannak ugyan a jogéletben olyan jelenségek, melyekből per analogiam az 1921:III. t.-c. 10. §-a alapján megítélt vagyoni elégtétel magánjogi jellegére és ezzel kapcsolatban az ilyen igénynek előzetes biztosítási lehetőségére is lehetne következtetni. Ilyenek pl., hogy a jogi terminológia a vagyoni elégtétel alatt többnyire a magánjogi természetű joghátrányokat érti; hogy magánjogi természetű igények ex delicto kétségkívül az állam javára is keletkezhetnek; továbbá hogy vagyoni elégtétel néven jelentkeznek büntetőjogi rendszerünkben olyan magánjogi kötelezettségek is, amelyekben — miként itt is — szintén eszmei (erkölcsi) károk egyenlőre tekintettel minden vitán kívül áll, hogy azok előzetes biztosítás tárgyát képezhetik (St. 39. §.), végül hogy tételes jogunkban is találkozunk olyan esettel, ahol hasonló eredetű és természetű vagyoni igények biztosításáról maga a törvény gondoskodik (a hazárdárulók vagyoni felelősségéről szóló 1915:XVIII. t.-c.); mindezek dacára azonban, figyelembevéve a rendtörvény idevonatkozó rendelkezéseit és annak alapján kiszabott vagyoni elégtétel különleges jogi természetét, nem lehet elzárkózni annak a megállapításától, hogy ebben az esetben speciálisan olyan vagyoni hátrányról van szó, amelyben a közjogi elemek vannak túlsúlyban és amelyet ennek megfelelően a törvény is kifejezetten a pénzbüntetéssel vont azonos elbírálás alá, amiből viszont az is következik, hogy az ilyen természetű igényre nézve a tisztán magánjogi jellegű követelések biztosítására szolgáló jogszabályok nem jöhetnek alkalmazásba.

Az 1921:III. t.-c. 10. §-a második bekezdésének azon rendelkezéséből ugyanis, hogy «a vagyoni elégtétel szabadságvesztésbüntetésre át nem változtatható, egyébként azonban a pénzbüntetéssel esik egy tekintet alá» világosan következik, hogy ezt a joghátrányt a törvényhozás kétségkívül a büntetés joghatásával kívánta felruházni. Emnyiben különbözik tehát a St. 39. §-ában szabályozott vagyoni elégtételtől, melynél a kártérítési jelleg a praedominans, viszont azonosnak látszik az árdrágító visszaélések esetén alkalmazandó vagyoni elégtétellel (1920:XV. t.-c. 3. §. második bek.), amelyet a törvény szintén mint mellékbüntetést alkalmaz az árdrágító visszaélések súlyosabb eseteiben.

De hogy az 1921:III. t.-c. 10. §-a alapján alkalmazható vagyoni elégtétel a pénzbüntetést helyettesíti, következik a törvény szerkezetéből is, jelesen abból, hogy a törvény erről a vagyoni elégtételről a mellékbüntetések tárgyzó harmadik alcím alatt rendelkezik és hogy ugyanabban a törvényszakaszban, amelyben a vagyoni elégtétel, mint az idézett törvénybe ütköző büntetéstől fűződő joghátrány van szabályozva, a pénzbüntetés párhuzamosan mint az ugyanezen törvénycikk alá eső vétségekért kiszabható mellékbüntetés nyert elhelyezést. Nem érinti a szóbanforgó vagyoni elégtétel büntetési jellegét az sem, hogy a törvény szemben a pénzbüntetéssel e vagyoni hátránynak szabadságvesztésszabással való átváltoztatását nem engedi meg, mert . . . az átváltoztatás a törvény intenciója szerint a pénzbüntetésnél is csak végső remedium. De különbözik az államnak a tárgyaló vagyoni elégtétellel kapcsolatos igénye a magánjogi követeléstől már a természeténél, céljánál és a létezési feltételeinél fogva is. E vagyoni elégtétel alkalmazásánál ugyanis kizárólag közszempontok játszanak szerepet. Az állam kívánsága itt csak mint büntetési igény jöhet figyelembe. Azt az erkölcsi (eszmei) kárt, mellyel az állam, a nemzet és a társadalom a rendtörvénybe ütköző büntetiek folytán szenvedhet, az állam mint magánfél vagyoni követelésként nem érvényesítheti. Az elégtétel kiszabása a törvény kifejezett rendelkezése szerint a büntetőbíró elhatározására van bízva, mely e joghátrányt hivatalból alkalmazza és alkalmaztatásának is egyedül csak az a feltétele, hogy a büntetett miattl bűnösség megállapított, függetlenül attól, fennforognak-e egyúttal a tettesre nézve a kártérítésnek elvi feltételei is.

Ezenkívül ez a vagyoni elégtétel, mint minden más büntetés, alá van vetve azoknak az esélyeknek is, amelyek a vád sorsát szabályozzák (a bűnvádi eljárás megindítását, a beszámíthatóságot képező és a büntetőséget megszüntető okok stb.). Szóval a vagyoni elégtételnek ebben a nemében világosan fel lehet ismerni a büntetésnek legjellegzetesebb ismérveit.

Tévedett tehát a kir. törvényszék, midőn az államnak a megítélt vagyoni elégtételre vonatkozó jogát mint magánjogi igényt fogta fel és annak biztosításáról a Bp. 493. §-ában előírt módon gondoskodott.

493. §.

*Bűnvádi
biztosítási
végrehajtás.*

Amennyiben a 492. §. első bekezdésében meghatározott feltételek fennforognak, vagy veszély fennforgása van igazolva, a magánfélnek az eljárás alatt bármikor előterjesztett kérelmére a vádirat benyújtásáig a vizsgálóbíró, a vádirat benyújtásától a főtárgyalás megtartásáig a vádtanács, az eljárásnak későbbi szakában pedig az ítélőbíróság a terheltnek mind ingó, mind ingatlan vagyonára biztosítási végrehajtást rendelhet el.(1)

A kérelem szóval vagy írásban terjeszthető elő. A kívánt kártérítést határozott összegben kell megjelölni és összegét valószínűvé tenni.(2)

A kártérítés összegét a vizsgálóbíró, illetőleg a bíróság, szabad belátása szerint állapítja meg.

A biztosítási végrehajtás foganatosítása végett a végrehajtási eljárásról szóló törvény szerint illetékes polgári bíróságot, illetőleg telekkönyvi hatóságot kell megkeresni. Ha a büntetőbíróság az eljárást jogerős határozattal megszünteti, vagy a vádlottat jogerősen felmenti: a foganatosított biztosítási végrehajtás feloldását hivatalból köteles elrendelni és foganatosítani.

Egyebekben a biztosítási végrehajtási kérvényre, valamint a biztosítási végrehajtás elrendelésére, foganatosítására, hatályára, feloldására, a foganatosítás ellen használható perorvoslatokra, az el nem tartható ingóságok elárverezésére és az igényperre nézve a végrehajtási eljárásról szóló törvény rendelkezései megfelelően alkalmazandók.(3)

1. A biztosítási végrehajtás elrendelésének feltételei ugyanazok, mint a bűnvádi zárlat elrendelésének, sőt az — igazságügyi bizottság által kissé nehezen érthető indokolással beillesztett — «vagy veszély fennforgása van igazolva» kitételből az következik, hogy a biztosítási végrehajtás nemcsak a 492. §. első bekezdésében említett, hanem bármely más veszély esetében is elrendelhető, még pedig a terheltnek nemcsak ingóságaira, hanem ingatlan vagyonára is, azonban csak a magánfél kérelmére, tehát hivatalból nem.

Mint hogy azonban a biztosítási végrehajtás zálogjogot is ad s a terhelt ingatlanára is kiterjed, annak elrendelésére a törvény a rendőrhatalóságot nem jogosítja fel, hanem az eljárás szakának megfelelően csak a vizsgálóbírót, illetve a vádtanácsot s az ítélőbíróságot.

Az «ítélőbíróság» kitétel alatt azonban csak a kir. törvényszék, mint ítélőbíróság érthető, tehát a fellebbviteli bíróság — elsőfokúlag — sohasem határozhat a biztosítási végrehajtás elrendelése kérdésében.

Ezt kimondotta a kir. Curia is B. II. 6427/1916. számú határozatában (B. T. LXIX. 138.), mely szerint: a főtárgyalás megtartását követő panaszban előterjesztett biztosítási végrehajtás elrendelése iránti kérelem elsőfokú elbírálására az első fokban eljáró ítélőbíróság bír hatáskörrel akkor is, ha az ítélet már meghozatott s a bejelentett perorvoslat következtében az ügy a másodfokú bíróság felülvizsgálata alá bocsáttatott.

Indokolásból: a Bp. 493. §-ában említett ítélőbíróság alatt — minden hozzáadás nélkül lévén megjelölve — a törvény helyes értelmezése szerint csak az első fokban eljáró ítélőbíróságot lehet és kell érteni. Ezzel szemben nincs oly jogszabály, mely az ily kérvény elsőfokú elbírálását a másodfokú bíróság hatáskörébe utalná az esetben, ha az ügy értelmében a II. fokú bíróság dönt. A Bp. 384. §. 4. pontjában meghatározott semmisségi okot valószínűleg meg a fellebbezési bíróság, ha az ily kérelem felett elsőfokúlag határoz.

Mint hogy a főtárgyalás elnöke a 493. §. első bekezdésében megemlítve nincs, helyes a budapesti kir. ítélőtáblának 19. B. 928/1922. számú végzése (B. T. LXXV. II.), mellyel megsemmisítette a főtárgyalás elnöke által azon kérelem tárgyában hozott határozatot, mely kérelmet a sértett cégek a biztosítási végrehajtás elrendelése iránt a főtárgyalás megtartása utáni időszakban adtak be a főtárgyalás elnökénél és amely határozat a döntést a kir. törvényszék, mint ítélőbíróság hatáskörébe utalta. A vádirat benyújtása és a főtárgyalás megtartása közötti perszakban azonban az ily kérelem tárgyában a vádtanács, nem pedig a kir. törvényszék hármas tanácsa van hivatva határozni. (Bp. Tábla 19. B. 2452/1923. B. T. LXXV. 102.)

2. A vizsgálóbíró előtt előterjesztett biztosítási végrehajtás iránti kérelemmel felmerült díj és készkiadás megállapítása még abban az esetben is a vizsgálóbírónak, mint elsőfokú bíróságnak hatáskörébe tartozik, ha a biztosítási végrehajtás elrendelése kérdésében másodfokon a vádtanács határozott. (Bp. Tábla 16. B. 4555/1921. B. T. LXXIII. 268.)

3. Minthogy az ötödik bekezdés értelmében a végrehajtási eljárásról szóló törvény rendelkezései — egyebektől eltekintve — csak a *foganatosítás* ellen használható perorvoslatokra alkalmazandók, nyilvánvaló, hogy a vizsgálóbírónak a biztosítási végrehajtást *elrendelő* végzése elleni perorvoslat tekintetében kizárólag a Bp. 378. §. első bekezdésében foglalt az a szabály irányadó, mely szerint a végzés ellen csak egyfokú felfolyamodásnak van helye. (Bp. Tábla, B. 4699/1920. B. T. LXXII. 256.)

XXVIII. FEJEZET.

Végrehajtás. (494—520. §§.)

BEVEZETÉS.

A bírói ítélet csak akkor éri el célját, ha kijelentései végrehajthatók és végre is hajthatnak. Ha árt az ítélkezés komolyságának az, hogy a büntetőítélet a tett elkövetése után csak évek múlva hozatik meg, még inkább árt, sőt a lakosságban megingatja az igazságszolgáltatás pártatlanságába vetett hitet az, ha a jogerős ítéletben kiszabott büntetés nem hajtatik nyomban végre. Ezért mondják helyesen Belling és Binding a büntetés végrehajtását az igazságszolgáltatáshoz tartozónak. Igaz ugyan, hogy a bűnvádi per a jogerős ítélet meghozatalával véget ért, de az előrebocsátottak szerint igen fontos igazságszolgáltatási érdek fűződik az ítélet végrehajtásához, amelynek teljesen pártatlan, illetéktelen befolyásoktól mentes foganatosítása a bíróság ingerenciáját kívánja meg. Ennek a követelménynek felelt meg a német közönséges jog és az osztrák jog, mely szerint a büntetőbíróság maga hajtja végre ítéleteit. Igaz ugyan, hogy a német Bp. az államügyészségre bízta — a schöffenhírosági ítéletek kivételével — a büntető ítéletek végrehajtását, de a halasztás és félbeszakítás fontos kérdéseiben — éppen úgy, mint Ausztriában — megmaradt a bíróság döntési joga. A Bp. a francia jog rendszerét követve, tisztán adminisztrációs teendőnek tekinti a végrehajtást s ebből kifolyólag a kir. ügyészségeknek, de különösen az igazságügyminiszternek a büntetés-végrehajtás elhalasztása (510., 511. §§-ok) és félbeszakítása (513., 514. §§-ok) kérdésében a bíróság befolyásától teljesen független hatáskört biztosít. Az egyes szabadságvesztésbüntetések végrehajtásának szabályai ehhez képest nem is foglaltatnak a Bp.-ban, hanem az anyagi büntetőtörvényeken kívül főleg igazságügyminiszteri rendeletekben.

I. Általános rendelkezések. (494., 495. §§.)

494. §.

Büntető ítélet, illetőleg büntető ítéletnek egyes intézkedése csak jogerőre emelkedése után hajtható végre. (1)

Az az ítélet, mely ellen perorvoslat egyáltalában nem, vagy csak a jogegység érdekében (441. §.) használható, meghozásával,

más ítélet pedig akkor emelkedik jogerőre, midőn a jogosítottak elmulasztották, illetőleg visszavonták a használható perorvoslatot, vagy azt a bíróság visszautasította vagy elutasította.(2)

A végzés végrehajthatósága a 380. §., a büntetőparancs pedig az 535. §. szerint ítélendő meg.(3)

A végrehajthatóságot a határozat kiadványain az elsőfokú bíróság elnöke, illetőleg vezetője bizonyítja.

A végrehajtás foganatosítása a büntetésre és az 1890. évi XLIII. t.-c. intézkedéseinek korlátai közt az államkincstárból előlegezett költségekre nézve is, a kir. ügyészséget illeti.(4)

Egyéb megítélt költség és a megítélt magánjogi igény tekintetében a végrehajtásnak csak az érdekelt egyén kérelme alapján van helye.

E célból a határozatnak a jogerőre emelkedés záradékával ellátott kiadványa a kir. ügyészségnek és annak is kézbesítendő, akinek részére kártérítés vagy más igény van megállapítva. Amennyiben a határozat a végrehajthatóság beállta előtt van kiadva, arra a jogerőre emelkedés záradékát az érdekelt egyén kérelmére utólag kell rávezetni.(5)

A büntetések foganatosításának részleteiről rendelet intézkedik.

1. Ezen szabály alól kivétel az az eset, midőn a bíróság a büntetés végrehajtását a Bn. 1. §-a alapján felfüggeszti, mely esetben a büntetés végrehajtása csak a Bn. 4. és 12. §§-aiban meghatározott esetekben rendelhető el; valamint kivétel a Bp. 526. §. második bekezdésének esete is.

2. A törvényszéki eljárásban perorvoslat egyáltalában nem használható a) a kir. Curia ítéletei ellen és b) a kir. ítélőtáblának oly ítéletei ellen, mellyel az egyes bíró ítéletét helybenhagyta vagy enyhítette (II. Bn. 30. §.). Ezek az ítéletek tehát meghozásukkal egyidőben emelkednek jogerőre.

Az ítéletek egyéb kategóriájánál a jogerő akkor következik be, amikor a) az erre nyitva álló határidő alatt perorvoslat nem jelentetett be, vagy b) a bejelentett perorvoslat visszavonott vagy ezt a felsőbíróság visszautasította vagy elutasította. Az utóbbi esetben tehát nem a felsőbírói határozat kihirdetése, hanem meghozatala napján válik az ítélet jogerőssé s így végrehajthatóvá. Ezzel a rendelkezéssel kapcsolatban két irányban merült fel kétely a gyakorlatban. Először tekintetben, hogy ha az ügyben több vádlott szerepel, jogerősnek tekinthető-e s így végrehajtható-e az alsófokú ítélet azon vádlott ellen, aki abban megnyugodott, ha a másik vagy többi vádlott perorvoslattal élt. E kérdés megoldásánál a kételyre a Bp. 387. §. utolsó bekezdésének az a rendelkezése adott okot, mely szerint «a fellebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fennforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár fellebbezéssel nem élt is.» A Bp. 494. §. első bekezdéséből nyilvánvaló, hogy az ítéletnek egyes intézkedései is, ha jogerőre emelkedtek, külön s az egész

ítélet jogerőre emelkedése előtt is végrehajthatók. Rendszerint nincs is akadálya annak, hogy az ítéletnek a perorvoslat nem élő vádlottra vonatkozó része végrehajtható. Ha azonban nincs kizárva az, hogy a Bp. 387. §. utolsó bekezdésének alkalmazására kerülhet sor, célszerűbb a végrehajtást az egész ítélet jogerőre emelkedéséig függőben tartani. Ezt a kérdést érinti a Curia jogegységi tanácsának 1930. évi december hó 13. napján hozott B. I. 6593/1930. számú határozata. Az ennek alapján szolgált ügyben a kir. törvényszék ítéletének kihirdetésekor a jelen volt egyik vádlott megnyugodott, a másik — jelen nem volt — vádlottnak az ítélet kézbesített s az a törvényes határidőn belül perorvoslatot nem adott be. Az 1930. március 1-én kiadott amnestia alkalmaztatása szempontjából volt jelentősége annak, hogy az ítélet a vádlottakra nézve mely napon emelkedett jogerőre. Az eljárás bíróságnak az volt az álláspontja, hogy az ítélet mindkét vádlottra csak az ítéletnek a másodrendű vádlott részére történt kézbesítésétől számított nyolcadik napon emelkedett jogerőre, mert ha ez a vádlott perorvoslatot adott volna be, ennek folytán a felsőbíróság a Bp. 387. §. alapján az ítéletet a másik vádlottra nézve is megsemmisíthette volna s mert az ítélethirdetésen jelen volt vádlott csatlakozhatott is volna a vádlottárs perorvoslatához. A jogegységi tanács ezt az álláspontot törvénysértőnek nyilvánította a következő indokokból:

«Tény az, hogy P. P. J. a másodfokú ítélet kihirdetésekor abban megnyugodott. Így tehát a használható perorvoslatot a részére nyitva álló határidő alatt (Bp. 557. §. első bek.) elmulasztotta s így az ítélet vele szemben a Bp. 494. §-ának második bekezdése értelmében már akkor jogerőre emelkedett. A törvénynek azt a rendelkezését nem érinti a Bp. 387. §-ának utolsó bekezdésében foglalt az a csupán a vádlott érdekét szem előtt tartó rendelkezés, hogy a fellebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlott javára is fennforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár fellebbezéssel nem is élt. Jelen esetben annál kevésbbé, mert hiszen a vádlottak szemben álló felek voltak s így az egyik javára szolgáló körülmény a másik javára figyelembe nem jöhetett volna. De meg azért sem, mert hiszen a másik vádlott de facto perorvoslattal nem is élt, s így a kir. ítélőtábla nem is juthatott abba a helyzetbe, hogy a másodfokú ítéletet felülvizsgálja.

A csatlakozási jogosultságra való hivatkozás is téves. Nevezetesen P. P. J.-ra vonatkozó ítéleti rész az ellenérdekű fél által (közvetlenül) perorvoslattal nem lévén megtámadva, részéről a csatlakozás már ez alapon is ki volt zárva. P. P. J.-né ugyanis ez ellen az ítéleti rész ellen a Bp. 556. §. 3. bekezdésében foglaltakra figyelemmel perorvoslattal egyáltalában nem élhetett. Ő csupán a saját elítéltetése miatt élhetett volna perorvoslattal a másodfokú ítélet ellen, s ehhez az esetleges perorvoslatához P. P. J. a saját elítéltetése miatt sem csatlakozhatott volna.

Kétségtelen tehát, hogy P. P. J. elítéllettel szemben a másodfokú ítélet már 1929. évi december hó 7-én a kihirdetés napján jogerőre emelkedett.»

Másrésről ingadozás észlelhető a gyakorlatban arranzve, hogy amennyiben a vádlott fogva van, a felsőbíróság határozatának keltétől annak kihirdetéséig letelt fogvatartás előzetes letartóztatásnak, illetve vizsgálati fogságnak tekintendő-e, mely

a bíróság részéről beszámítás tárgyává teendő, vagy pedig már ítéleti büntetésnek. A Curia jogegységi tanácsa több ízben is állást foglalt ebben a kérdésben, sőt egyik — 7079/1906. számú — határozata a B. H. T. II. kötetébe 132. sz. a. fel is vétetett. Ez a határozat kimondotta, hogy «Az az ítélet, mely ellen perorvoslat használható, a Bp. 494. §-ának második bekezdése értelmében akkor emelkedik jogerőre, midőn a bíróság a perorvoslatot visszautasította vagy elutasította. A vádlott előzetes letartóztatása vagy vizsgálati fogsága az ítélet jogerőre emelkedésével megszűnven, annak helyébe a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása lép, amiből következik, hogy az ítélet ellen használt perorvoslat visszautasítása vagy elutasítása iránt hozott határozatnak keltétől annak kihirdetéséig letelt időtartam az előzetes letartóztatásnak és a vizsgálati fogságnak a büntetésbe beszámítása vagy be nem számítása s mily tartamban leendő beszámítása felett a Bp. 505. §-ának második bekezdéséhez képest hozandó határozat tárgyává nem lehet».

Ezt kiegészítőleg az 1926 március 19-én B. I. 1144/1926/II. számú I. E. határozat kimondotta, hogy a szóbanforgó időtartam — tekintettel a Bp. 494. §-ának 2. bekezdésére — mint már jogerősen megállapított büntetés e szakasz harmadik bekezdése értelmében a büntetés végrehajtására hivatott kir. ügyészség által teljes tartamában a büntetésből levonandó.

3. Amíg az ítélet kivétel nélkül — illetve az 506. §. második bekezdésében említett eset kivételével — csak jogerőre emelkedése után hajtható végre, addig a végzés általában már meghozatalával végrehajtható s ezen szabály alól kivételt csak azok az esetek képeznek, amelyekben a végzés ellen beadott felfolyamodást a törvény kifejezetten felfüggesztő hatállyal ruházta fel. (Lásd a jelen Kommentár I. kötet 23. lapját.) A büntetőparancs végrehajthatóságáról az 535. §. magyarázatánál lesz szó.

4. A büntetés végrehajtásának foganatosítása a kir. ügyészséget illeti. Ennek folytán a kir. ügyészség hatáskörébe tartozik annak eldöntése is, hogy nem forognak-e fenn a jogérvényesen megállapított büntetés végrehajtását kizáró okok (Btk. 117. §.) vagyis az elítéltnak a halála, a kegyelem és az elévülés.

Az amnesztiák tárgyában kelt legfelső elhatározások és ezek végrehajtása tárgyában kiadott rendeletek kifejezetten is a büntetést végrehajtó hatóságot jelölik meg illetékesnek annak megállapítására, hogy a jogerősen kiszabott büntetés kegyelem alá esik-e.

Az elévülés megállapítására vonatkozólag az 1907. június 19-én 5870/B. 1907. számú jogegységi határozat kimondotta, hogy «a jogerős ítélettel megállapított büntetés végrehajtása a Bp. 494. §. ötödik bekezdése és a 504. §-a értelmében a királyi ügyészséget illeti s hogy ebből kifolyóan a végrehajtás elévülése iránt felmerülő kérdés eldöntése nem a bíróság, hanem a kir. ügyészség hatáskörébe tartozik.»

Ezt kiegészítőleg a B. I. 8592/1912. számú jogegységi határozat (B. D. új évf. VII. 85. lap) kimondotta, hogy a jogerősen

elítéltnak szabadságvesztésbüntetése megkezdésére való megidézése, elfogatása és előállítás, valamint tartózkodóhelyének kipuhatolása iránti intézkedésre, úgyszintén a végrehajtás elévülésének kérdésében való határozat hozására a Bp. 494. §. ötödik bekezdése és 504. §-a szerint elsősorban a kir. ügyészség hivatott. Amennyiben tehát ezekben a kérdésekben a bíróság határozna, hatáskörét lépi túl s így megvalósítja a Bp. 384. §. 4. pontjában meghatározott semmisségi okot.

Igy kimondotta a B. II. 373/1925. számú curiai határozat (B. T. LXXVII. 127. l.), hogy ez a semmisségi ok valósul meg, ha a bíróság ítéletében azt rendeli el, hogy vádlott a reá kiszabott börtönbüntetést a dologházban töltsse ki, mert az 1913:XXI. t.-c. 7. §-ának második bekezdése a börtönbüntetésre nem nyerhet alkalmazást s mert a kiszabott szabadságvesztésbüntetés végrehajtása és így annak meghatározása is, hogy a kiszabott ez a büntetés hol hajtható végre, a Bp. 494. §. ötödik bekezdése és a Bp. 504. §. első bekezdése szerint általában a kir. ügyészség hatáskörébe tartozik.

5. A kir. ügyészséget azonban a végrehajtás foganatosítása csak a büntetésre és az államkincstárból előlegezett bűnügyi költségekre nézve illeti meg. Egyéb megítelt költség és kártérítés vagy más magánjogi igény tekintetében a végrehajtást az érdekelt egyén kérelme alapján a polgári bíróság rendeli el. — Ez a szabály áll tehát a bűncselekmény által okozott akár vagyoni, akár nem vagyoni kár (St. 39. §.) tekintetében. Viszont azonban az árdragító visszaélések esetében az 1920:XV. t.-c. 3. §. második bekezdése alapján és az állami és társadalmi rend elleni büntettek esetében az 1921:III. t.-c. 10. §-a alapján alkalmazható vagyoni elégtételre vonatkozó végrehajtás nézetem szerint a kir. ügyészséget illeti, mert ez a vagyoni elégtétel — mint az a 492. §. magyarázatánál részletesen kifejtett — a pénzbüntetéssel egy tekintet alá eső közjogi jellegű mellékbüntetés. Bár hasonló természetű a hazaárulók vagyoni felelősségéről szóló 1915: XVIII. t.-c.-ben az állam javára biztosított — vagyonelemekbéli — igény, erre nézve azonban maga a törvény (2. §. második bekezdés) rendeli, hogy az csak külön perrel érvényesíthető.

Ami a hírlapi közzétételt kimondó ítéleti rendelkezés végrehajtását illeti, ez is abból a szempontból döntendő el, hogy a hírlapi közzététel elsősorban büntetés vagy pedig a sértettnek járó erkölcsi elégtétel jellegű-e. A St. és B. V. életbelépése előtt annak inkább büntetés jellege volt s ennek megfelelően a B. H. T. III. kötetébe 205. sz. a. felvett 3262/1908. számú jogegységi határozat kimondotta, hogy az időszaki nyomtatványban elkövetett rágalmazás és becsületsértés esetében a vádlott bűnösségét megállapító ítéletnek az időszaki nyomtatvány tulajdonosa vagy kiadója által eszközlendő közzététele, mint a jogerős ítélet végrehajtása iránti intézkedés, a Bp. 494. §-ának ötödik bekezdése szerint a kir. ügyészséget illeti. Ez az elvi kijelentés azonban az időközben életbelépett St. és B. V. rendelkezései folytán hatályát veszítette. Nemcsak azért, mert a St. 43. §-ának második és negyedik bekezdése szerint a közzété-

telre nem a nyomdász vagy kiadó, hanem az elítélt, illetve a szerkesztő kötelezendő, hanem főleg azért, mert a St. 43. §. harmadik bekezdése szerint akkor, ha az elítélt e kötelezettségének nem tesz eleget, a törvény a sértettet jogosítja fel a közzétételre, az ötödik bekezdés szerint pedig, ha a szerkesztő nem tesz eleget e kötelezettségének, akkor vele szemben a helyreigazítási kötelesség megszegésére vonatkozó 23. §-t kell megfelelően alkalmazni. A St. ezen új rendelkezései folytán tehát — amelyek a Bv. 28. §-a értelmében is alkalmazandók — a kir. ügyészségnek most már nincs szerepe a közzétételre vonatkozó ítéleti rendelkezés végrehajtása körül, hanem legföljebb a bíróságnak feladata, hogy a szerkesztőt a 23. §-ban előírt módon kényszerítse a közzétételre.

Ez az álláspont jut kifejezésre a Curia B. I. 1921—1929/20. számú jogegységi határozatában, amely utalva a 17. számú büntető döntvénynek arra a kijelentésére, hogy az ítéletnek a St. 43. §-a és a Bv. 28. §-a szerinti közzétételét a sértett félnek kívánalma nélkül — még felhatalmazási cselekmények esetében sem lehet elrendelni — kimondja, hogy az

«ezen döntvény alapján szolgált azon elvnek, mely szerint a közzététel a sértettnek járó, rehabilitációszerű elégtétel, amelynek igénybevétele a sértett diskrecionális joga, — érvényesülnie kell a közzétételnek bírói kikényszerítésénél is.

Arra az esetre, ha a rágalmazást vagy becsületsértést sajtó útján, de nem időszaki lapban követték el (St. 43. §. második bekezdése) s az elítélt nem teljesíti az ítélet közzétételére nézve megállapított kötelezettségét, a St. 43. §. harmadik bekezdése akként rendelkezik, hogy a sértettnek jogában áll, hogy az ítéletet saját — de a felelős személyek által megtérítendő — költségén tétesse közzé.

A törvény ezen világos rendelkezése szerint tehát az esetben nincs helye a közzététel iránt hivatalból való intézkedésnek, hanem eziránt csak a sértett intézkedhetik.

Abban az esetben, ha a rágalmazást vagy becsületsértést időszaki lapban követték el (St. 43. §. negyedik bekezdése) és a szerkesztő közzétételre vonatkozó törvényes köteletségének nem tesz eleget, a St. 43. §. ötödik bekezdése értelmében a 23. §-ban — a helyreigazítási kötelesség megszegése esetére — előírt eljárásnak van helye, vagyis a bíróság a szerkesztőt újból kötelezheti a közzétételre. A 23. §-ban ugyan nincs kifejezett rendelkezés arra nézve, hogy a bíróság ilyenkor hivatalból vagy csak újabb panasz folytán járhat el, de a St. 43. §. harmadik bekezdésében foglalt rendelkezésből csak arra lehet következtetni, hogy a sértett kívánsága nélkül a bíróság ily esetben sem intézkedhetik hivatalból az újabb közzététel elrendelése iránt.

Mivel sem volna ugyanis indokolható az, hogy amikor a nem időszaki lapban elkövetett rágalmazás esetében az ítélet közzététele a sértettre van bízva, az időszaki lapban elkövetett rágalmazás esetében ne az ő akaratától függjön a közzététel szorgalmazása.

A bíróság tehát hivatalból s a sértett kívánsága nélkül avagy ennek ellenére nem intézkedhetik a közzététel újabb elrendelése iránt még akkor sem, ha azt, mint jelen esetben: a kir. ügyészség indítványozta is, mert — mint a 17. számú döntvény indokolásában részletesen kifejtett — a rágalmazásnak vagy becsületsértésnek felhatalmazási mivolta a sértett személyében változást nem idéz elő.»

495. §.

Ha valamely bünvádi határozat értelmezéséhez, különösen a megállapított büntetés számításához kétség fér: ama bíróság határozata kérendő ki, melynek ítélete a kétségre okot adott. *Határozat értelmezése.*

Az e szakaszban foglalt rendelkezés kivétel azon szabály alól, hogy a büntető ítélet végrehajtásának kérdéseiben a kir. ügyészség határoz. A kir. ügyészségnek ezzel a hatáskörével szemben ugyanis már a törvény megalkotása idejében aggodalmak merültek fel s ezért a végrehajtás alatt felmerülhető bizonyos vitás kérdések eldöntését a törvény (495., 505., 506. §§.) bírói hatáskörbe utalta. A Bp. ezen rendelkezéseit bizonyos tekintetben kiegészíti a II. Bn. 35. §-a, mely abban az esetben, ha az előzetes letartóztatásnak vagy a vizsgálati fogságnak a büntetésbe beszámítása vagy be nem számítása, vagy a szabadságvesztésbüntetés kezdő napjának megállapítása tekintetében az ítéletbe nyilvánvalóan hiba csúszott be, ennek kijavítását bírói hatáskörbe utalja.

A Bp. 495. §-ában szabályozott eljárás igénybevételét mondotta ki helyénvalónak a Curia 1928. október 5-én B. I. 5151/1928. sz. a. hozott jogegységi határozatában (B. I. LXXX. 16.) abban az esetben, midőn az eljárás kir. ítélőtábla a vádlottra kiszabott 100 pengő pénzbüntetést 8 pengőnként 1—1 napi szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatandónak mondván ki, kétely merült fel aziránt, hogy a 12 napot kitevő 96 pengőn felül maradó 4 pengő helyett egész vagy félnapi szabadságvesztés legyen-e végrehajtandó. (A Curia elutasította a koronaügyész perorvoslatát, mely a kételyt a 441. §. alapján a jogegységi határozattal kívánta eloszlatni.)

II. Halálbüntetés végrehajtása és az ezt megelőző eljárás. (496—503. §§.)

496. §.

Halálbüntetés csak akkor foganatosítható, ha a király az elítéltnak nem adott kegyelmet. *A kegyelmezés iránti eljárás.*

A kegyelmezési jogot az 1920: I. t.-c. 13. §-a értelmében ezidőszert a kormányzó gyakorolja.

Rögtönbíráskodás (statárium) esetében azonban, ha a vádlottat halálra ítélték s a bíróság az elítéltet kegyelemre ajánlandónak nem találta, a halálbüntetést — rendszerint 2 órán belül — az államfő megnyilatkozása nélkül végrehajtják. (9550/1915. I. M. számú rend. 40. §.)

497. §.

Ha az esküdtbírók bírói tanácsa halálbüntetést állapított meg, az ítélet kihirdetése után az elnök kérdést intéz az elítélt felé aziránt, hogy kíván-e kegyelemért folyamodni. Az elítélt válasza jegyzőkönyvbe veendő. *a) az alsó-bíróságnál*

Közvetlenül ezután az esküdtbíróóság birói tanácsa a kir. ügyészség képviselőjének nem nyilvános ülésben való meghallgatása után indokolt véleményt nyilvánít arra nézve, hogy a halálra ítéltet a kegyelemre méltónak tartja-e és hogy igenlő esetben a halálbüntetés helyett mily büntetésnek megállapítását javasolja.

498. §.

A 497. §. esetében az eljárt tanács elnöke felszólítja a védőt, aki a főtárgyaláson közbenjárt, hogy a halálra ítélt érdekében három nap alatt kegyelmi folyamodványt nyújtson be.

Az ügynek összes iratai a kegyelmi kérvénnyel, ha ilyen benyújtva van, akkor is felterjesztendők a kir. Curiához, ha a halálbüntetést megállapító ítélet ellen semmisségi panasz nincs használva.

A 497. §-ban azért van szó csupán az esküdtbíróaságról, mert a halállal büntetendő cselekmények (Btk. 128. és 278. §.) mind az esküdtbíróóság hatáskörébe voltak utalva. Minthogy azonban ezidőszerint az esküdtbíróóságok működése fel van függesztve, a 497. §-ban szabályozott eljárásra az a rendes bíróság illetékes, amely a halálbüntetést megállapította, tehát vagy a kir. törvényszék, vagy a kir. ítélőtábla. Ha pedig a kir. törvényszéknek halálos ítéletét a kir. ítélőtábla helybenhagyta, úgy mindkét alsóbíróóság véleményt nyilvánít a kegyelem kérdésében, de természetesen a kir. ítélőtáblán már nem kell a vádlotthoz a 497. §. első bekezdésében előírt kérdést, sem a védőhöz a 498. §. első bekezdésében előírt felszólítást intézni.

Abban az esetben, ha a kir. törvényszék nem szabott ki halálbüntetést, hanem a kir. ítélőtábla állapította azt meg, a 497. §-nak az a rendelkezése, mely szerint az elnök kérdést intéz az elítélthez az iránt, hogy kíván-e kegyelemért folyamodni, nem volna minden esetben végrehajtható, mert előfordulhatna, hogy a vádlott — akinek jelenléte akkor, ha a Tábla a fellebbviteli főtárgyaláson nem vesz föl bizonyítást (414. §.), vagy ha az elsőfokú ítéletet egyedül semmisségi okra alapított fellebbezés következtében vizsgálja felül (Bp. 23. §.), nem mellőzhető — nincs is jelen a főtárgyaláson. Ezért célszerű, hogy a kir. ítélőtábla ilyen «főbenjáró» ügyek tárgyalására a vádlottat a Bp. 413. §-a alapján mindig állíttassa elő és ránézve a 412. §. ötödik bekezdése alapján külön védőt rendeljen, hogy szükség esetén ez felszólítható legyen a kegyelmi folyamodvány benyújtására.

Az elítélt válaszának jegyzőkönyvbe vétele után a bíróság

1. nem nyilvános ülésben a kir. ügyészség, illetve a kir. főügyészség képviselőjét hallgatja meg s ezután

2. zárt ülésben nyilvánít véleményt a kegyelem kérdésében.

A 497. §-ban ugyan a zárt ülés nincs kifejezetten megemlítve, de a dolog természetéből folyik s a 499. §. hasonló rendelkezéséből is következik, hogy ez a véleménynyilvánítás, amely birói tanácskozás eredménye, csak zárt, tehát a kir. ügyészség kizárásával tartott, ülésben történhetik meg.

Ha a halálbüntetést kimondó törvényszéki ítélet ellen — ezidőszerint, mikor az esküdtbíróóság működése szünetel — fellebbezést jelentettek be, az iratok természetesen nem a Curiához, hanem a kir. ítélőtáblához terjesztendők fel. Ha pedig nem jelentettek be fellebbezést, akkor az iratok — a Tábla kikerülésével — közvetlenül a kir. Curiához terjesztendők fel, mégpedig akár folyamodott a vádlott vagy védője kegyelemért, akár nem, mert a kegyelmezési eljárás hivatalból folytatózó le.

Az esküdtbíróóság működésének felfüggesztésével kapcsolatban mindenesetre szükséges lett volna a 497. és 498. §-okban előírt eljárás megfelelő módosítása; ennek hiányában az eljárás a gyakorlatban — helyesen a fent előadottak szerint alakult ki.

499. §.

Minden halálbüntetést kimondó jogerős ítélet tárgyában a kir. Curia is tartozik a 497. §. második bekezdése szerint véleményt adni. b) a kir. Curián.

E véleményt a kir. Curiának az ügyben eljáró büntető tanácsa zárt ülésben állapítja meg és pedig semmisségi panasz esetében ennek elvetése alkalmával, egyébként pedig külön ülésben.

A véleményadást mindkét esetben nem nyilvános ülés előzi meg, melyben az előadónak az ügy állásához mért előterjesztése után, a koronaügyész a kegyelmi kérvény iránt nyilatkozik.

A kir. Curia elnöke a véleményt, a nem nyilvános és a zárt ülésről felvett jegyzőkönyvvel, s az összes iratokkal együtt, az igazságügyi miniszterhez teszi át.(1)

500. §.

A királyhoz az igazságügyi miniszter intézi a felterjesztést. Ennek megtételénél nincs kötve a bíróságok véleményéhez.

1. Ha az iratok semmisségi panasz folytán kerülnek fel a kir. Curiához, a kir. Curia az ügyet vagy tárgyaláson intézi el (453. §.), vagy pedig (nyilvános) tanácsülésben (434. §. és Te. 116. §.). Mindkét esetben a semmisségi panasz elutasítása, vagy visszautasítása után a kir. Curia nem nyilvános ülésben meghallgatja a koronaügyészt s azután zárt ülésben véleményt nyilvánít a kegyelem kérdésében. De lehetséges, hogy az elsőfokú bíróságok egyike sem ítélte halálra a vádlottat s csak a Curia mondja ki a halálbüntetést. Ilyen esetben — minthogy a fogvalevő vádlott a Curia elé sohasem állítható (l. jelen Kommentár I. köt. 432. old.) — a Curia nem intézheti az elítélthez a 497. §. első bekezdésében előírt kérdést, de mindenesetre szükséges legalább a védőt felszólítani a kegyelmi folyamodvány beadására s e célból ilyen ügyekben a Curiának a Bp. 435. §. utolsóelöltti bekezdése értelmében mindig hivatalból kell védőt

kirendelnie. Ha az iratok nem perorvoslat folytán, hanem hivatalból terjesztettek föl, az eljárás a Curián nem nyilvános ülés-sel veszi kezdetét, melyre a koronaügyész külön meghívandó.

2. Az igazságügyminiszter ezidőszerint a kormányzóhoz intézi a felterjesztést.

501. §.

A legfelső elhatározás kihirdetése.

Az elsőfokú bíróság a kegyelmi kérvényre vonatkozó királyi elhatározást és ha a kir. Curia a semmisségi panaszt elvetette, előbb az e tárgyban hozott határozatot, az elítéltnak és a kir. ügyészségnek nem nyilvános ülésben hirdeti ki.

A kihirdetésre a védő is meghívandó, de elmaradása nem akadályozza a kihirdetést.

A halálbüntetés a kihirdetést követő nap reggelén hajtandó végre.

A kihirdetés után az elítélt mellé vallásának lelkésze rendelendő.

Az elítéltet a hivataluknál fogva erre kötelezettek kivül, csak hozzátartozói, védője és azok látogathatják meg, kikkel maga kíván találkozni.

Az 501. §. abban az esetben követendő eljárást szabályozza, mikor a halálbüntetésre elítélt nem kapott kegyelmet. (Ha az elítélt kegyelmet nyert, a hirdetés a rendes módon történik.)

Az igazságügyminiszter a legfelső elhatározást az iratokkal együtt a kir. Curiának küldi meg s innen kerülnek le az iratok az elsőfokú bírósághoz, amely — ha ilyen hozatott — elsősorban a Curiának a semmisségi panasz tárgyában hozott határozatát, majd pedig az igazságszolgáltatásnak szabad folyást engedő legfelső elhatározást hirdeti ki nem nyilvános ülésben az elítéltnak — meghívandó — védőjének és a kir. ügyészségnek.

Abból a célból, hogy a halálbüntetés a kihirdetést követő napon végrehajtható legyen, a kir. törvényszék elnökének a kir. ügyésszel együtt bizalmasan s lehetőleg titokban meg kell tenni a szükséges előintézkedéseket főleg az iránt, hogy az ítéletvégrehajtó (hóhér) kellő segédlettel rendelkezésre álljon s a hirdetésre oly nap tűzessék ki, amely után nem következik vásárnap vagy ünnepnap (l. 1900. évi 6757. sz. I. M. rend.).

502. §.

Az eljárás felfüggesztése.

Elmebetegnek vagy teherben levő nőnek, felgyógyulásuk előtt sem a felsőbíróság ama határozata nem hirdethető ki, melynek következtében az ellenük megállapított halálbüntetés jogerőssé vált, sem a kegyelmi folyamodvány eredménytelenségéről nem értesíthetők, sem rajtuk a halálbüntetés nem hajtható végre.

A törvény kifejezett rendelkezésénél fogva a felsőbíróságnak a halálbüntetést jogerősen kimondó határozata az esetben sem hirdethető ki az elmebetegnek vagy a teherben levő nőnek,

ha az elítélt kegyelmet kapott Ezt a tilalmat az elmebetegség esetében az indokolja, hogy a hirdetés jogilag úgyis hatálytalan volna, a teherben levő nőnél pedig az, hogy a hirdetés izgalmai a magzat életét veszélyeztethetnék.

Úgy a felsőbíróság határozatának, mint a kegyelmet nem adó legfelső elhatározásnak kihirdetését és a halálbüntetés végrehajtását tehát el kell halasztani az elmebetegnek, vagy a teherben levő nőnek felgyógyulásáig.

Az elmebeteg elítélt az igazságügyi országos megfigyelő- és elmeegógyintézetbe szállítandó s ott őrizetben tartandó mindaddig, míg meg nem gyógyul, vagy a kimondott halálbüntetés hatálya elévülés (Btk. 120. §. 1. p. = 25 év) folytán, vagy más okból (pl. későbbi kegyelem) meg nem szűnik. A teherben levő nővel szemben azonban a szülés és felgyógyulás után az eljárás folytatandó.

Érdekes az angol jognak az a szabálya, hogy ha egy halálraítélt nő azt állítja, hogy ő teherben van, a bíróság egy 12 matronából alakított juryt küld ki annak megállapítására, hogy igaz-e az állítás (whether or not she is quick with child) s ha igaznak találják, el kell halasztani a kivégzést a szülés utánig, illetve addig, míg nyilvánvaló, hogy a természet rendje szerint a szülés meg nem történhetik.

503. §.

A halálbüntetés zárt helyen hajtandó végre.(1)

A végrehajtásnál jelen kell lenni az eljárást vezető kir. ügyésznek vagy helyettesének, a törvényszék részéről kiküldött bírónak és jegyzőkönyvvezetőnek, a helybeli közigazgatási hatóság egyik főbb tisztviselőjének, a fogházfelügyelőnek, a lelkésznek és a halál megállapítása végett alkalmazott két orvosnak.(2)

Az elítéltnak rokonai és védője a végrehajtás helyére bocsátandók. A kir. ügyész, a helyi viszonyokhoz képest, a jelenlétet más férfiaknak is megengedheti. (2)

Ha több halálbüntetés hajtandó végre, intézkedni kell, hogy az az elítélt, akire a sor később kerül, se az előbbi kivégzésnél jelen ne legyen, se az előbb kivégzettet ne lássa.(4)

A végrehajtásról a kiküldött bíró és a jegyzőkönyvvezető veszi fel a jegyzőkönyvet. Ebben leírandó a végrehajtás egész lefolyása és különösen kiteendő a kivégzés megkezdésének, valamint a halál bekövetkezésének az orvosok által megállapított időpontja.

A jegyzőkönyvet a törvényszék részéről kiküldött bíró és jegyzőkönyvvezető, továbbá a kir. ügyész, illetőleg helyettese, a közigazgatási tisztviselő és az orvosok írják elő.

A kivégzettnek holtteste egyszerű és feltűnést nem okozó eltemetés végett a rokonoknak átadható.(5)

1. Megfelel a Btk. 21. §-ának, mely szerint «a halálbüntetés zárt helyen kötél által hajtatik végre».

2. A második bekezdés felsorolja azokat a hivatalos személyeket, akiknek jelen kell lenniök a végrehajtásnál. Ilyen első-

A halálbüntetés végrehajtása

sorban a kir. ügyész, mint a végrehajtás vezetője, ő határozza meg a végrehajtás helyét és óráját, másodsorban a kir. törvényszék részéről a végrehajtáshoz kirendelt bíró, aki felolvassa az elítélt előtt a halálbüntetést kimondó jogerős ítélet rendelkező részét (esetleg a Curia vonatkozó határozatát) és a kegyelem kérdésében hozott legfelső elhatározást.

3. A harmadik bekezdés szerint joguk van a jelenlétre az elítélt rokonainak és védőjének és ezenkívül jelen lehetnek azon férfiak (tehát nők nem), akiknek ezt a kir. ügyész megengedi.

4. A negyedik bekezdésben foglalt rendelkezésnek emberieségi indoka kézenfekvő.

5. A végrehajtási rendelet (6757/1900. I. M.) szerint a kivégzettnek holtteste amaz időponttól kezdve, midőn a jelenlevő orvos a halál bekövetkeztét megállapította, még 30 percig marad a bitófán s 2 óra lefolyása előtt sem fel nem boncolható, sem a kivégzés helyéről el nem szállítható.

III. Szabadságvesztés-büntetés végrehajtása. (504—516. §§.)

504. §.

Az elítélt átadása a kir. ügyészségnek. A bíróság a jogerősen szabadságvesztés-büntetésre ítéltet az ítélet kihirdetése után a kir. ügyészségnek adja át.

Ha az ítéletet kézbesítés útján közlik, vagy ha az elítélt az ítélethirdetésre elő nem állítható; a további eljárás a kir. ügyészséget illeti (515. §.).

Amidőn az iratok a felsőbb bíróság végérvényes határozatával leérkeznek a kir. törvényszékhez, ez határnapot tűz az ítélethirdetésre. Minthogy a felsőbb bírói határozat már egyszer — a felsőbb bíróságon — kihirdetett, s az ellen már további perorvoslatnak nincs helye, az 504. §-ban előírt hirdetésnek már nincs nagyobb jelentősége s az inkább egy végső akkordja a bűnpernek, mely ezzel az aktussal a bíróság előtt befejeződik. Legföljebb még annyi dolga van a bíróságnak, hogy a Bp. 505. §-a értelmében meghozza az előzetes letartóztatás, vagy vizsgálati fogság beszámítása tárgyában esetleg szükséges határozatot s azután átadja az elítéltet további eljárás végett a kir. ügyészségnek egy írásbeli értesítés kapcsán, melynek tartalmát az 506. §. negyedik bekezdése állapítja meg.

Ha a megidézett elítélt az ítélethirdetésre nem jelent meg, a bíróság elővezetetteti s ha az elítélt elő nem állítható, úgyszintén akkor is, ha az ítélet nem kihirdetés, hanem kézbesítés útján közöltetik, a bíróság az ítéletet csak a kir. ügyészségnek hirdeti ki s az ügyészség ezután, amint a jogerős ítélet neki kézbesítettik, a Bp. 515. §-a szerint jár el.

505. §.

A szabadságvesztés-büntetésből le kell vonni a jogerős ítéletben kitöltöttnek nyilvánított időt.(1)

Az előzetes letartóztatásnak és a vizsgálati fogságnak a büntetésbe beszámítása vagy be nem számítása s mily tartamban leendő beszámítása felett, amennyiben erről az ítélet nem intézkedik, az elsőfokú bíróság utólag, tárgyalás nélkül, végzéssel határoz.(2)

Az ítéletben és ebben a végzésben megállapított levonásokon felül levonandó még az előzetes letartóztatásban vagy a vizsgálati fogságban töltött az az idő is, mely akkor:

1. ha az elítélt fellebbezéssel vagy semmisségi panasszal megtámadható ítélet ellen perorvoslattal nem élt, az ítélet kihirdetésétől,

2. ha az elítélt megengedett perorvoslattal élt, de ezt visszavonta, a visszavonás napjától,

3. ha az elítélt perorvoslatát elkésés vagy határozatlanság (390., 391. §§.) miatt visszautasították, a jogerős visszautasítás keltétől,

4. ha pedig az ítélet ellen perorvoslat egyáltalában nem, vagy csak a jogegység érdekében (441. §.) volt használható, az ítélet keltétől,

a büntetés végrehajtásának megkezdéséig letelt.(3)

A pénzbüntetésnek, ha be nem hajtható, milynemű és tartamú szabadságvesztés-büntetésre való átváltoztatása iránt, amennyiben erről az ítélet nem intézkedik, az elsőfokú bíróság utólag, tárgyalás nélkül, végzéssel határoz. Az e végzés ellen bejelentett felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van.(4)

1. A Btk. 94. §-a, a Bp. 327. §. második bekezdés e) pontja (Bp. 418., 439. §§.) értelmében az ítéletben intézkedni kell az *ítélethozásig kiállott* előzetes letartóztatásnak, vagy vizsgálati fogságnak a büntetésbe való beszámítása (vagy be nem számítása), illetőleg a beszámítás folytán a büntetésből kitöltöttnek vett tartam tekintetében. A Bp. 505. §. első bekezdésében a büntetést végrehajtó kir. ügyésznek szóló parancs foglaltatik az iránt, hogy a bíróság által kitöltöttnek vett ezt az időt a szabadságvesztésbüntetésből vonja le s csak az e levonás után fennmaradó tartamú szabadságvesztésbüntetést fogatosítsa.

2. Amennyiben az eljáró bíróságok ítéleteikben bármely okból nem intézkedtek volna a beszámítás iránt (tehát pl. a Curia azért nem, mert nem hozott ítéletet, hanem a semmisségi panaszokat elutasító végzést), a jogerős ítéletet kihirdető kir. törvényszéknek kötelessége e kérdésben utólag végzéssel határozni. E végzés ellen természetesen van helye egyfokú felfolyamodásnak. A fenti rendelkezés alkalmazásának feltételeit részletesen világítja meg a Curia 1470/1901. számú jogegységi határozatának (B. T. XLII. 53.) indokolása, mely szerint

«azokban az esetekben, amikor a fellebbviteli bíróságok a jogorvoslatot visszautasítják vagy elutasítják, tehát ítéletet nem hoznak: a jogorvoslattal megtámadott ítéletnek hozatala napjá-

tól a visszautasító, illetőleg elutasító felsőbbbíróági végzés kelte napjáig eltöltött vizsgálati fogság beszámítása vagy be nem számítása iránt bírói határozat nincs. Ugyanez az eset beállhat akkor, ha a felsőbbbíróág ítéletet hoz ugyan, de nem értesült arról, hogy a szabadlábban volt vádlott — bármely okból — időközben előzetes letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba helyeztetett.

Ily esetekre vonatkozólag intézkedik a Bp. 505. §. 2. bekezdése. A Bp.-hez benyújtott min. indokolás (726., 727. old.) kifejti, hogy habár az ítéletek végrehajtása a kir. ügyészségnek és nem a kir. törvényszéknek hatáskörébe utaltatott, a fent körülírt eseteket mégis a bírói cognició tárgyává tétetni kellett, mert itt nemcsak az időnek naptárszerű számításáról, hanem a Btk. 94. §-ának alkalmazásáról van szó, ami csak a bíróság által gyakorolható.

Azonban törvénytörő a törvényszék azon határozata, melylyel beszámítás tárgyává tette a Curia elutasító végzése napjától annak a törvényszék előtt történt kihirdetése napjáig eltelt időt is, mert a) a Bp. 494. §-a szerint az ítélet jogerőre emelkedik, ha az ítélet ellen használt perorvoslatot a bíróság visszautasította vagy elutasította, ettől a naptól tehát megszűnik a fogság vizsgálati fogság jellege.

b) a Bp. 505. §. 3. bekezdésének 1–4. pontjai szerint az ítélet jogerőssé váltának időpontjától a végrehajtásig letelt idő teljesen levonandó és

c) az 505. §. 2. bekezdése szerint hozandó végzés nem lévén egyéb, mint az ítélet pótlása, az olyanról, amiről a bíróság ítélethozatal esetében sem intézkedhetett volna, szintén nem rendelkezhetik.»

Bár a kir. Curianak a Bp. 439. §. értelmében az előtte folyó eljárásban is alkalmazandó Bp. 327. §. e) pontja szerint ítélethozatala esetében szintén kellene intézkednie a vizsgálati fogság beszámításának mérve tekintetében, a kir. Curia az 1922. évi május hó 12-én tartott értekezleten abban állapodott meg, hogy «a semmisségi panasszal megtámadott ítélet keltétől folyó előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság beszámításának kérdésében (Btk. 94. §., Bp. 327. §. második bek. e) p.) ítélethozatal esetében sem határoz, hanem a beszámítást a Bp. 505. §. második bekezdése értelmében az elsőfokú bíróságra bizza». E megállapodás létrejöttének indoka az volt, hogy gyakran az iratokból nem lehet teljes megnyugvással megállapítani, hogy a vádlott időközben nem helyeztetett-e szabadlábba.

A fentebbi 1470/1901. számú jogegységi határozatban is foglalt egyik kijelentéssel egyezően a BHT. II. kötetébe 132. sz. a. felvett 7079/1906. számú jogegységi határozat is kimondotta, hogy az ítélet ellen használt perorvoslat visszautasítása, vagy elutasítása iránt hozott határozatnak keltétől annak kihirdetéséig letelt időtartam a Bp. 505. §-ának második bekezdéséhez képest hozandó határozat tárgyává nem tehető (l. a 494. §-hoz írt 2. számú jegyzetet).

A kir. törvényszékek ítéleteikben gyakran teszik azt a kijelentést, hogy a fogvalemű vádlottat «a mai naptól számítandó» szabadságvesztésbüntetésre ítélik, holott a vádlott az ítélet jogerőre emelkedéséig vizsgálati fogságban van.

Hasonló esettől kifolyólag a BHT. III. kötetébe 209. sz. a. felvett 3659/1908. számú jogegységi határozat kimondotta, hogy «a vádlott által az elsőfokú bíróság ítéletének hozatalától az ítélet jogerőre emelkedéséig kiállott előzetes letartóztatás-

nak, illetőleg vizsgálati fogságnak a büntetésbe beszámítása, vagy be nem számítása s mily tartamban leendő beszámítása fölött az elsőfokú bíróság a Bp. 505. §-ának második bekezdése értelmében utólag, tárgyalás nélkül, végzéssel határoz abban az esetben is, ha az elsőfokú bíróságnak nem jogerős ítélete a szabadságvesztésbüntetés kezdete iránt intézkedést tartalmaz.»

Indokolásból: A Bp. 506. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés kivételt állapít meg a 494. §. első bekezdésében foglalt ama általános szabály alól, mely szerint büntető ítélet csak jogerőre emelkedése után hajtható végre. Minthogy pedig az az ítélet, mely ellen perorvoslat használható, a Bp. 494. §-ának második bekezdése értelmében akkor emelkedik jogerőre, midőn a bíróság a perorvoslatot visszautasította vagy elutasította, kétségtelen, mikép az ítélet végrehajtása csak a perorvoslat vissza-, illetőleg elutasításának időpontjában veheti kezdetét, amiből következik az is, hogy a vádlott előzetes letartóztatása vagy vizsgálati fogsága — hacsak a Bp. 506. §-ában szabályozott, föntjelzett kivételes eset nem forog fenn — szintén csak az említett időpontban szűnik meg és helyébe a szabadságvesztésbüntetés végrehajtása lép.

Ezen a tényen a bíróság részéről a szabadságvesztés-büntetés kezdete iránt az ítéletben tett intézkedés mitsem változtat, mert ez az intézkedés csak abban az esetben tekinthető végérvényesnek és ebből kifolyóan hatályosnak, ha az ítélet ellen perorvoslat nem és ebből kifolyóan hatályosnak, ha az ítélet többi rendelkezéseivel használtatott; egyébként pedig az ítélet többi rendelkezéseivel együtt felülbírálás tárgyát képezvén, változást szenvedhet; a vádlott előzetes letartóztatását vagy vizsgálati fogságát tehát szabadságvesztés-büntetéssé nem változtathatja, ami kitűnik onnan is, hogy a bíróság a perorvoslattal megtámadott ítélet hozatala és a perorvoslatra vonatkozó nyilatkozatok előterjesztése után a Bp. 330. §-ának harmadik bekezdéséhez képest a vádlottnak további fogvatartása, illetőleg fogságba vagy szabadlábba helyezése tárgyában határoz.»

3. Amíg a második bekezdés esetében a bíróság által bírói mérlegeléssel beszámítandó előzetes letartóztatásról, vagy vizsgálati fogságról van szó, addig az 506. §. harmadik bekezdése eseteiben a tulajdonképpen már ítéleti fogság természetével bírói letartóztatásnak a büntetés tartamából bírói mérlegelés nélkül a kir. ügyészség által való levonásáról van szó. Ezen esetek közül a 3. pont alattiak szövegezése hibás, mert csak a perorvoslatnak elkésés vagy határozatlanság miatt való visszautasítása esetét említi, holott nyilvánvaló s a fentebb (2. alatt) közölt curiai határozatok szerint a gyakorlat is azt követi, hogy a 3. pont rendelkezése alá esik az az eset is, mikor a perorvoslatot más okból utasították vissza vagy elutasították.

4. A negyedik bekezdés — mely csak utólag az ig. bizottság javaslata folytán jutott a törvénybe — jogi természete szerint analóg a második bekezdés rendelkezésével, mert bírói mulasztásnak bírói határozattal való pótlásáról intézkedik. Gyakorlati jelentősége igen csekély, mert alig fordul elő, hogy a bíróság az ítéletben ne intézkednék a pénzbüntetésnek szabadságvesztésbüntetésre átválttatása iránt.

506. §.

A büntetés
megkezdése az
ítélet jogerőre
emelkedése
előtt.

A jogerősen megállapított szabadságvesztés-büntetés rendszerint azonnal foganatba veendő.

Az a vádlott, aki perorvoslással nem élt, vagy a kiszabott büntetés nemében megnyugszik és csak a büntetés mértéke miatt élt perorvoslással, az ellene megállapított szabadságvesztés-büntetést az ítéletnek jogerőre emelkedése előtt is megkezdheti.

Az ilyen elítélte, valamint arra nézve, aki ellen szabadságvesztés-büntetést jogerősen megállapítottak, a törvényszék a kihirdetésekor írásbeli értesítést ad a kir. ügyészséghez.

Ez értesítésben, az elítélt nevének és személyi viszonyainak megjelölésével, az ítélet rendelkező, illetőleg végrehajtandó része rövid, de szabatos kivonatban közlendő s amennyiben a bíróság a jelenlevő elítéltet átadta a kir. ügyészségnek, ez a körülmény is felemlítendő.

Az értesítés kiállítását után esetleg bejelentett perorvoslatról a kir. ügyészség azonnal értesítendő.

A második bekezdés esetében az elítélt a perorvoslat elintézése előtt is azonnal szabadlábra helyezendő, mihelyt a kiszabott büntetés ideje letelt.

1. A Bp. 506. §. második bekezdésében említett eset kivétel a 494. §. első bekezdésben felállított azon szabály alól, hogy a büntető ítélet csak jogerőre emelkedése után hajtható végre. A második bekezdésben való az a kitétel, hogy «az a vádlott, aki perorvoslással nem élt», arra az esetre vonatkozik, ha a vádló élt perorvoslással, mert enélkül az ítélet jogerőre emelkedett volna. A második bekezdésben foglalt rendelkezések egy kedvezményt biztosítanak a vádlott számára, mert a büntetés megkezdése esetében fogságának minden napja beszámít a büntetésbe, míg ellenesetben a fogság, mint vizsgálati fogság csak — esetleg nem egész tartamával — beszámíttatik a büntetésbe. A fogvaleyő vádlott tehát nem kockáztat semmit e kedvezmény igénybevételével, mert a kiszabott büntetés leteltével akkor is szabadlábra helyezendő, ha addig a perorvoslat tárgyában a felsőbb bíróság nem intézkedett volna (ut. bek.), de a szabadlábon hagyott vádlott igen, mert lehetséges, hogy a felsőbb bíróság őt fel fogja menteni s ez esetben csak a Bp. XXXI. fejezetében szabályozott eljárás útján kaphat kártalanítást az elszemvedett fogságért.

2. Ha a vádlott e bekezdés alapján büntetését megkezdeni kívánja, a bíróság köteles eziránt a következő bekezdések értelmében intézkedni, mert ellenesetben a Bp. 385. §. 2. pontjában foglalt semmisségi okot valósítja meg. (C. 6556/1925. B. T. LXXVIII. 26.) Nem engedhető meg azonban a büntetésnek a Bp. 506. §. második bekezdése alapján való megkezdése annak a vádlottnak, aki az ítélet ellen a minősítés kérdésében élt perorvoslással. Kimondotta ezt a Curia B. I. 2988/1923. számú határozatában (B. T. LXXV. 159 l.), de ezenfelül a B. I.

454/1927. számú jogegységi határozatában is a következő indokolással:

«A Bp. 506. §. második bekezdése értelmében a vádlott az ellene megállapított szabadságvesztés-büntetést az ítéletnek jogerőre emelkedése előtt csak akkor kezdheti meg, ha perorvoslással nem élt vagy a kiszabott büntetés nemében megnyugodva csak a büntetés mértéke miatt élt perorvoslással.

Jelen esetben a vádlott nem csupán a büntetés mértéke miatt, vagyis a Bp. 385. §. 3. pontja alapján, hanem a cselekmény minősítése miatt is élt fellebbezéssel.

Már pedig a vádbeli cselekménynek a védelem által indítványozott minősítése (Btk. 281. §. utolsó bek.) esetében a vádlott büntetése a Btk. 92. §-ának alkalmazásával elvileg börtönben is kiszabható lett volna.

Mint hogy a vádlott fellebbezése olybá veendő, mint amely legjobb esetben ezen eshetőség elérésére is irányult, nem állapítható meg az, hogy a vádlott a reá kiszabott büntetés nemében (fegyház) tényleg megnyugodott volna.

Enélkül pedig nincs helye a Bp. 506. §. második bekezdése alkalmazásának.

Nyilvánvaló tehát, hogy a budapesti kir. büntető törvényszék 1925. évi március hó 20. napján 26. alszám alatt hozott az a végzése, amellyel a vádlottat — vizsgálati fogságának megszüntetése mellett — a büntetés végrehajtása végett a kir. ügyészségnek átadni rendelte: megsértette a Bp. 506. §-ának második bekezdését.»

3. Mint hogy a Bp. 506. §. második bekezdése alapján megkezdett büntetés már a büntetés végrehajtásának jogi természetével bír, nyilvánvaló, hogy az a Btk. 94. §-a alapján beszámítás tárgyává nem tehető. Ezt kimondta a BHT. II. kötetébe 133. sz. a. felvett 4245/1902. számú jogegységi határozat, mely szerint:

«Arra az elítélte nézve, aki szabadságvesztésbüntetését a Bp. 506. §-ának második bekezdése alapján az ítélet jogerőre emelkedése előtt megkezdi, a büntetés a tényleges megkezdés napjától számítandó. Sérti tehát a törvényt az oly ítélet, amely a büntetés tényleges megkezdésének napjától az ítélet jogerőre emelkedésének napjáig eltelt időt a Btk. 94. §-a alapján beszámítás tárgyává teszi.»

Az a körülmény, hogy a jogegységi tanács még ezután is több esetben (l. a B. T. LXXV. 173. és LXXVII. 175., 176. l.) volt kénytelen ugyanezt kimondani, rendesen abban leli indokát, hogy a felsőbb bíróság figyelmét kikerülte az a csupán a főtárgyalási jegyzőkönyvből kitűnő körülmény, hogy a vádlott megkezdette büntetése végrehajtását.

A beszámítás körüli ilyen tévedés — a 8. számú jogegységi döntvény szerint — Bp. 385. §. 2. pontjában foglalt semmisségi okot valósítja meg.

4. A bpesti kir. ítélőtábla 19. B. 495/1921. számú határozata (B. T. LXXIV. 78) szerint a bíróság — tekintettel a Bp. 513. §-ára — nem helyezheti biztosíték mellett szabadlábra azt, aki büntetését az 506. §. 2. bek. alapján megkezdette. Viszont a kir. Curia B. I. 875/1927. számú határozata szerint (B. T. LXXIX. 83.), ha az ilyen vádlott az ítélet jogerőre emelkedése előtt követ el újabb bűncselekményt: összbüntetés kiszabásának van helye, nem pedig a Bp. 36. §-a szerinti cumulációnak.

507. §.

A büntetés kötelező elhalasztásának esetei.

Ha a szabadlábban levő elítélt akkor, midőn ellene a szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása megkezdendő volna, elmebetegségben vagy olyan súlyos betegségben szenved, mely miatt büntetésének végrehajtása életét veszélyeztetné: bármely nemű és tartalmú szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása az elítéltnak felgyógyulásáig elhalasztandó.

Bármely nemű és tartalmú szabadságvesztésbüntetés végrehajtását *el kell halasztani*, ha az elítélt

a) elmebetegségben vagy

b) olyan súlyos betegségben szenved, mely miatt büntetésének végrehajtása életét veszélyeztetné. De ez csak a szabadlábban levő elítéltnél vonatkozik s a halasztás az ő felgyógyulásáig tart.

Ha az elítélt a Bp. 506. §. második bekezdése alapján — már a jogerő előtt — megkezdette büntetését s ezután esnék a fenti betegségekbe, nem halasztásról, hanem a már megkezdett büntetés félbeszakításáról van szó, melyre nézve az 513. §. rendelkezései irányadók.

508. §.

A büntetés megengedett elhalasztásának esetei.

Elhalasztható a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása, ha az elítélt habár nem súlyos, de ragályos betegségben szenved, vagy az elítélt nőnek terhessége annyira előrehaladott, hogy a szülés bekövetkezése a büntetés tartama alatt várható.

Egyéb okból a fegyház-, valamint az egy évnél hosszabb tartamú börtön- vagy fogházbüntetés megkezdésére az 514. §. esetén kívül halasztás rendszerint nem adható.

509. §.

Elzárás-, valamint egyévi és ennél rövidebb tartamú fogház- vagy börtönbüntetés végrehajtásának megkezdése, habár az 507. és 508. §-okban említett okok közül egyik sem forog fenn, egy ízben legfeljebb két hónapra elhalasztható, ha a szabadlábban levő elítélt kimutatja, hogy a büntetésnek azonnal való végrehajtása neki vagy családjának a büntetés célján kívül eső súlyos sérelmet okozna és ha szökésétől nem kell tartani.

Hat hónál nem hosszabb szabadságvesztés-büntetésnek katonai szolgálatra kötelezett elítélt ellen való végrehajtása, az illetékes katonai hatóság megkeresése folytán, az elítéltnak tényleges szolgálattételre történt behívása miatt, e szolgálat leteltéig az erre vonatkozó szabályok értelmében elhalasztható.

Az ezen szakaszok szerint adható halasztások engedélyezése elsősorban a büntetés végrehajtására hivatott kir. ügyészség hatáskörébe tartozik.

Az 508. §. szerint a fegyház, valamint az egy évnél hosszabb tartamú börtön vagy fogházbüntetés végrehajtása csak akkor halasztható el, ha a) az elítélt ragályos betegségben szenved, b) az elítélt nő oly előrehaladott terhes állapotban van, hogy a szülés bekövetkezése a büntetés tartama alatt várható. Ez a halasztás a felgyógyulásig adható.

Az 509. §. szerint az elzárás, valamint egyévi és ennél rövidebb tartamú fogház- vagy börtönbüntetés végrehajtására — az előző szakaszok esetén kívül is — egy ízben legfeljebb 2 hónapra halasztás adható, ha az azonnali végrehajtás az elítéltnak vagy családjának aránytalan súlyos sérelmet okozna és az elítélt szökésétől nem kell tartani.

Ha az ügyész a halasztási kérelmet nem teljesíti, határozata ellen a kir. főügyészhez, ennek határozata ellen pedig az igazságügyminiszterhez lehet panasszal élni.

510. §.

A halasztásra (507—508. §. és 509. §. első bekezdés) irányuló kérelem, a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt terjesztendő elő.(1)

A határozat a kir. ügyészséget, illetőleg az igazságügyi minisztert illeti.

A kérelem előterjesztése a végrehajtás megkezdését nem függeszti fel és nem szakítja félbe.

Amennyiben különös tekintetet érdemlő körülmények forognak fenn, az igazságügyi miniszter, két évet meg nem haladó bármely szabadságvesztés-büntetés végrehajtására, esetleg biztosíték kívánása mellett, több ízben és két hónapnál hosszabb tartamú halasztást is adhat.(2)

Az igazságügyminiszter halasztási joga.

511. §.

Az államfogház-büntetés végrehajtásának elhalasztása iránt az igazságügyi miniszter intézkedik.

1. A Te. 120. §-a értelmében a pénzügyminiszter az igazságügyminiszterrel egyetértve rendelettel illetékkötelezettséget állapíthat meg a szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának elhalasztása, félbeszakítása és a büntetés kegyelemből elengedése vagy enyhítése iránt előterjesztett kérelmek tekintetében.

2. Az 510. §. negyedik bekezdésében és az 511. §-ban az igazságügyminiszternek biztosított jog igazságszolgáltatási szempontból aggályos, mert a bírói ítékezés tekintélyének és komolyságának rovására esik az, hogy a végrehajtó hatalom — 2 évet meg nem haladó — bármely szabadságvesztésbüntetés és bármely tartamú államfogházbüntetés végrehajtását szinte korlátlan időre elhalaszthassa.

Eltekintve az angol jogtól, mely a büntetés elhalasztásának intézményét úgyszólván alig ismeri, az osztrák perrendi novella

(1921.) 401. §-a értelmében csak az elsőfokú bíróság adhat halasztást, de csak 1 évet meg nem haladó szabadságvesztés-büntetés megkezdésére (legföljebb 6 hónapra) s ha az ügyész azt ellenzi és a halasztás 3 hónapot meghalad, a fellebbviteli bíróság dönt végérvényesen a halasztás kérdésében. Ugyancsak bírói hatáskörbe tartozik a halasztás a német Bp. szerint is (456., 458. §§.).

Bővebb részletezésre nem szoruló okokból véleményem az, hogy a Bp. legközelebbi reformja kapcsán nekünk is bírói hatáskörbe kell utalni a büntetés végrehajtásának elhalasztása kérdésében való döntést.

Ezidőszerint nálunk csak az újrafelvétel (453. §.) és az igazolás (468. §.) esetében tartozik a bíróság hatáskörébe a jogerős büntetés végrehajtásának felfüggesztése, illetve félbeszakítása.

512. §.

A büntetés elhalasztására jogosított hatóság megengedheti, hogy az elítélt a reá kimondott elzárást, egy évnél rövidebb tartamú fogház- vagy börtönbüntetést ne az első fokban ítélt bíróság székhelyén levő, hanem más fogházban, illetőleg börtönben töltsse ki. (1)

513. §.

A büntetés félbeszakítása.

Bármely szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának félbeszakítását, a 453. és 468. §-okban meghatározott esetek kivételével, csak az igazságügyi miniszter engedheti meg fontos okból. (2)

1. Az 512. §-ban megállapított kedvezmény — a min. indoklás és az 5800/1899. I. M. számú rendelet értelmében — a büntetés aránytalan súlyosításának elkerülése végett és főleg akkor engedélyezhető, ha az elítélt nem lakik az ítéltbíróság székhelyén.

2. Az újrafelvétel és igazolás esetein kívül az igazságügyi miniszter bármely szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának félbeszakítását engedélyezheti. Ez a korlátlan adminisztratív beavatkozási jogkör az igazságszolgáltatás rendes folyásába az előző szakaszoknál mondottakon kívül még azért is aggályos, mert a félbeszakítás időtartama sincs korlátozva. Az osztrák perrendi novella (1921.) 401. a) §-a szerint a félbeszakítást csak a bíróság rendelheti el s csak egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztés-büntetés esetében és legföljebb 8 napra terjedő hatállyal. A német Bp. szerint is (490. §. 3. bek.) a félbeszakítást csak a bíróság engedélyezheti.

A Bp. 513. §-ára utalással mondotta ki a Bp. kir. ítélőtábla (19. B. 495/1921. B. T. LXXIV. 78.), hogy a bíróság biztosíték mellett nem helyezheti szabadrábra azt, aki az 506. §. 2. bekezdése értelmében szabadságvesztés-büntetését jogerő előtt megkezdette.

A kommunista elítéltek büntetése végrehajtásának kivételes elhalasztásáról és félbeszakításáról szól az 1921: XL. t.-c., melynek megalkotását az Oroszországban visszatartott hadifoglyok hazatérésének lehetővé tétele tette szükségessé.

514. §.

A 498. §. esetén kívül a bíróságnál vagy a kir. ügyészségnél benyújtott vagy jegyzőkönyvbe mondott kegyelmi kérvény közvetlenül az igazságügyi miniszterhez terjesztendő fel.

A kegyelmi kérvénynek rendszerint nincs felfüggesztő hatálya, az igazságügyi miniszter azonban a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának a kegyelmi kérvény érdemleges elintézéséig való elhalasztását vagy félbeszakítását elrendelheti.

A kegyelmi kérvény beadása és hatálya.

A 498. §. a halálbüntetést kimondó ítélet esetében követendő eljárást szabályozza, míg az 514. §. a szabadságvesztésbüntetést kimondó jogerős ítélet esetében nyer alkalmazást. Az igazságügyi miniszternek a második bekezdésben adott halasztási, illetve félbeszakítási joga az előző szakaszok kapcsán elmondottaknál fogva ugyancsak kifogásolandó.

Az osztrák perrendtartás szerint (411. §. 2. bek.) a kegyelmi kérvény beadásának egyáltalában nincs felfüggesztő hatálya s a kegyelmi kérvényt elsősorban az eljáró bíróságok bírálják el s elutasító határozatuk végleges, az államfő elé csak akkor terjesztik, ha a kegyelmet javasolják. Ezt az eljárást kiegészíti a 410. §-nak az a rendelkezése, mely szerint ha az ítélet jogerőre emelkedése után olyan újabb enyhítő körülmények derülnek ki, amelyek — ha nem is egy enyhébb büntetési tétel alkalmazását (újrafelvétel), hanem — nyilván egy enyhébb büntetés kiszabását tettené volna indokoltta, az elsőfokú bíróság javaslatot tesz a fellebbviteli bíróságnak a büntetés enyhítése iránt s ez a bíróság vagy saját hatáskörében enyhíti a büntetést vagy — ha ezt a semmitőszék szabta ki — a semmitőszékhez tesz előterjesztést a büntetés enyhítése iránt. Ez az újrafelvétel és kegyelmezés között lehető eljárás igen célszerű s nálunk is behozható volna.

515. §.

A kir. ügyészség a szabadráblában levő elítéltet rendszerint megidézi szabadságvesztés-büntetésének megkezdésére.

Ha az idézésre meg nem jelen, vagy ha megszökésétől kell tartani, elővezető- vagy elfogatóparancsot, ha pedig megszökött vagy elrejtőzött, nyomozólevelet is bocsáthat ki ellene.

Ha az elítélt tényleges katonai szolgálatban áll, a feljebbvaló katonai hatóság keresendő meg a fennálló szabályok értelmében a büntetésnek végrehajtása, illetőleg az elítéltnak e végből leendő átkisértetése végett.

Az elítélt ellen, aki a büntetésnek tartama alatt a letartóztató intézetből megszökött, az országos fegyintézet, a kerületi börtön, a javító- vagy közvetítőintézet igazgatója, illetőleg a kir. ügyész vagy a járásbíró nyomozólevelet bocsáthat ki. (1)

A büntetés végrehajtása céljából teendő előzetes intézkedések és a kórházban töltött idő beszámítása.

516. §.

A büntetés végrehajtása alatt kórházban töltött idő a büntetésbe beszámítandó, kivéve, ha az elítélt betegséget színellet vagy betegségét, a büntetés végrehajtásának megakadályozása végett, maga idézte elő.

Ez időnek be nem számítása tekintetében a kir. ügyészség indítványára az a törvényszék határoz, melynek területén az elítélt büntetését tölti.

A bíróság az elítéltet vizsgálóbíróval vagy járásbíróval kihallgattatja és tárgyalás nélkül végzést hoz.(2)

1. Az 515. §-ban előírt eljárásra csak akkor kerül sor, ha a bíróság a jogerősen elítéltet az ítélet kihirdetése után nyomban át nem adta a kir. ügyészségnek, tehát akkor, ha az ítéletet kézbesítés útján közlik, vagy ha az elítélt az ítéletki hirdetésre nem volt előállítható.

2. A bíróság végzése ellen — felfüggesztő hatállyal nem bír — felfolyamodásnak van helye (378. §.).

IV. Jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztés-büntetés végrehajtása. (517., 518., §§.)

517. §.

Ha valakit különböző jogerős ítéletekkel több szabadságvesztés-büntetésre ítélték és az ítéletek hozásánál az összbüntetésre, illetőleg a büntetések egyesítésére nézve irányadó szabályokat (1878. évi V. t.-c. 96. §., 1880:XXXVII. t.-c. 36. §.) nem alkalmazták: a büntetések utólag összbüntetésbe foglalandók, illetőleg egyesítendők.

Ez az eljárás nem akadályozza a kiszabott büntetések végrehajtását, melyek közül előbb a legsúlyosabb nemű veendő fogatba.

A Bp. 517. §-a tulajdonképen egy igen egyszerű rendelkezést tartalmaz arra az esetre, ha a bíróságok az ítéletek hozásánál akár az összbüntetésre (Btk. 96., 104. §§-ai), akár a büntetések egységesítésére (1880:XXXVII. t.-c. 36. §.) vonatkozó szabályokat nem alkalmazták. Mégis azt látjuk, hogy a gyakorlatban e szakasz alkalmazása tekintetében a legellentétebb álláspontok merültek föl s a legtöbb törvénysértés történt, aminek oka abban rejlik, hogy a bíróságok nem voltak tisztában egyrészt az összbüntetés, másrészt a büntetések egységesítésének fogalmával. Az alábbiakban sorra vesszük a felmerült vitás kérdéseket s ismertetjük a Curia vonatkozó határozatait, melyeknek indokolása helyes világításba helyezi ezeket a kérdéseket.

1. Mikor van helye összbüntetés kiszabásának a Bp. 517. §-a értelmében? A választ megadja a törvény: ha valakit különböző jogerős ítéletekkel több szabadságvesztésbüntetésre ítélték.

a) Az első feltétele tehát az 517. és 518. §§-ok szerinti eljárásnak a több jogerős ítélet. Ha az ítéletnek csak egyike jog-

erős s a másik ügyben még folyik az eljárás, az eljáró bíróság nem a fenti szakaszok, hanem a Btk. 104. §-a alapján szab ki összbüntetést, ha az ítélethozatalkor hiteles tudomása van a korábbi jogerős ítéletről. A koronaügyészségnek azzal az álláspontjával szemben, mintha az utóbb eljáró bíróságnak meg kellene várnia ítélete jogerőre emelkedését s csak azután szabhatna ki a Bp. 517., 518. §§-ai alapján összbüntetést, — a Curia a B. I. 488/1919. számú jogegységi határozatában, valamint az ezzel egyező B. I. 4145/1921. számú határozatában ellenkező álláspontra helyezkedett, még pedig az utóbbi határozatban foglalt következő indokolással:

«Igaz ugyan, hogy a bűnperek egyesítésének az ügy ítéleti tagozatában nincs helye, de az adott esetben nem is ez történt, nem bűncselekmények elbírálása egyesített itt, hanem csak a büntetések vonattak össze, ami a Btk.-nek és a Bp.-nak az összbüntetés kiszabására, a büntetések egyesítésére vonatkozó szabályaiból ismert, megengedett, a gyakorlat által követett mondhatni merőn számtani feladat megoldása. Ezt a megoldást pedig a büntető perjogunk — mert sehol sem tiltja — lehetővé teszi akkor is, amikor az ugyanazon vádlottal szemben hozott jogerős és nem jogerős, vagyis miként a jelen esetben, még csak meghozandó ítéletről van szó. A perjogunk elve ugyanis, hogy a Btk. 96. §-ában megjelölt esetekben összbüntetés szabandó, illetve a büntetések egyesítendők. Ez pedig megtörténhetik 1. a jogerő bekövetkezése előtt, amikor ugyanazon ítéletben több bűncselekmény bíraltatik el, továbbá 2. a részben való jogerő alatt, amikor a bűncselekmények valamelyike jogerős ítélettel már elbíraltatott, másika pedig még ítélet alatt áll és 3. a több ítéletnek minden irányban bekövetkezett jogerőre emelkedése után. Csak ezt az utóbbi esetet tartja szem előtt a Btk. 104. §-ára való figyelemmel a Bp. 517. és 518. §§-ai, melynek rendelkezései abban a végső esetben is módot akarnak adni az összbüntetés kiszabására, illetve a büntetések egyesítésére, mikor az előbb bármely okból meg nem történt s mikor az egyes ítéletek önállóan jogerőre emelkedtek és még teljesen végre nem hajtottak. A Bp. 517. §-a ezt különben félreérthetetlenül meg is mondja, hogy ennek a végső lehetőségre szabályozott «utólagos» eljárásnak csak akkor van helye, ha az ítéletek jogerőssé váltak anélkül, hogy meghozataluknál az összbüntetés kiszabására, illetve a büntetések egyesítésére irányadó szabályok (Btk. 96. 1880:XXXVII. t.-c. 36. §-a) alkalmaztattak volna, miből arra kell következtetni, hogy az összbüntetést nemcsak a Bp. 19. §-a értelmében való egyesítés esetében, hanem közbeesőleg a jogerős és nem jogerős ítéletek e részben való összevonásával az utóbbi keretében is ki lehet szabni; de ha mindez nem történnék meg, ott van végső eshetőségre a Bp. 517. és 518. §§-ai szerint való eljárás, amely azért szabályoztatott, hogy az elítélt vádlott még az ítéletek jogerejének állapotában se essék el az összbüntetés és egyesítés kedvezményétől. Ez az utólagos eljárás tehát természetesen nem jelenti azt, hogy egyes ítéletek jogerejét be kell várni mindazon esetekben, melyekben a Bp. 19. §-a értelmében a bűn-

cselekmények egyesítése nem történt meg. Ilyen jogszabály nincs. Ezek szerint a kir. törvényszék a jogegységi perorvoslatban vitatott törvénytétést nem követte el, mikor a célszerűség igényeit is szem előtt tartó Btk. 96., 99. §-a értelmében a fent említett módon összbüntetést szabott ki. Azt a hibát elkövette a kir. törvényszék, hogy ítélete indokolásában a Btk. 104. §-ára és a Bp. 517. és 518. §§-aira is hivatkozik, melyek pedig eljárását nem indokolják, mert azok a jogerős ítéletekre vonatkoznak, nem pedig a részben jogerős, részben még csak meghozás alatt lévő ítéletek esetére; de a kir. törvényszék ítéletének indokolásában való ez a téves törvényhelyre való idézés a különben törvényes rendelkezést nem teszi törvénytétésté.»

Dr. Aczél Imre ezen határozathoz fűzött megbeszélésében rámutat arra, hogy a Curia e határozatával szembehelyezkedett e kérdésben korábban kifejezésre juttatott álláspontjával. Aczél ugyan helyeselni látszik a jogegységi tanácsnak azt a kijelentését, mely szerint a Bp. 517. és 518. §§-aira nem lehet hivatkozni akkor, ha a bíróság nem jogerős ítéletek alapján szab ki összbüntetést, de ebből a perorvoslatokra és a jogerőre vonatkozólag azt a következtetést vonja le, hogy ily esetben sem a Bp. 518. §-ának utolsóelőtti bekezdése, sem az erre a szakaszra utaló Bp. 426. §. első bekezdésének 6. pontja sem lehet irányadó. Vagyis nem semmisségi panasszal lehet az ilyen ítéletet megtámadni, hanem a Bp. 381. §-a értelmében fellebbezéssel és pedig a Bp. 382. §-ában meghatározott keretben. Amiből az következik, hogy a Curia által megengedettnek mondott eljárás esetében a felek az összbüntetést megállapító ítéletnek úgy a büntetés kimondásáról, valamint a büncselekmény minősítéséről és a büntetés kiszabásáról rendelkező részét is fellebbezés tárgyává tehetik, ami egyértelmű egy már korábban jogerőre emelkedett ítélet ellen érvényesíthető fellebbezés megengedésével. Ez pedig a Bp. perorvoslati rendszerének felhorítását jelentené. Nyilván ez készítette — Aczél szerint — a Curia 259/1901. B. számú határozatában annak kimondására, hogy ily esetben a fellebbezésnek voltaképpen helye sem lehet, hanem csak semmisségi panasz. Ez azonban a fellebbezéstől útné el oly ügyben, mely az elsőfokú bíróság által akkor tetetett elsőfokú ítélet tárgyává. Ezek alapján Aczél arra a konklúzióra jut, hogy az összbüntetést megállapító ítélet vagy a Bp. 517. és 518. §§-ai értelmében jogerős ítéletek alapján, vagy pedig a Bp. 19. §-a értelmében egyesített ügyekben hozható, ez utóbbi esetben azonban a Bp. 327. §-ának rendelkezései szerint. Aczélnak ez az érvelése meggyőző.

A fenti jogegységi határozatok kiegészíti tehát a B. H. T. II. kötetébe 135. sz. a. felvett 2748/1907. számú jogegységi határozat, mely szerint «különböző ítéletekkel megállapított több szabadságvesztésbüntetés a Bp. 517. §-a szerint csak az ítéletek jogerősége esetén foglalható összbüntetésbe».

b) További feltétele az összbüntetés kiszabásának az, hogy az elítélt ne töltötte ki legyen a büntetéseket.

A C. B. III. 1214/1928. számú határozata szerint (B. T. LXXX. 108. l.) összbüntetés kiszabásának helye nincs, ha vádlott egyik büntetését már kiállotta. Ez a kijelentés azonban így mereven nem áll meg s nem is fejezi ki a Curia állandó gyakorlatát, mely ingadozást mutat abban a kérdésben, hogy van-e összbüntetés kiszabásának helye akkor, ha a vádlott az összbüntetés kiszabása napján az egyik büntetését kitöltötte. A

fenti határozatal egyező a 8154/1904. számú (B. T. LI. köt. 391. lapján közölt) határozat is. Ezzel szemben a 7211/1906. számú curiai határozat (B. T. LIII. 99.) szerint, mely a Curia II. büntetőtanácsának elvi határozata volt, «a kettőnél több szabadságvesztésbüntetés csak akkor foglalható összbüntetésbe (illetőségvesztésbüntetésre egyesítendő), ha azok közül legalább kettő leg csupán akkor egyesítendő, ha azok közül legalább kettő még nem hajtatott végre s az összbüntetés végrehajtása megszakítás nélkül folytatható.» A Curia ezen ingadozásának vett végett a jogegységi tanácsnak B. I. 4206/1922. számú határozata, mely kimondotta, hogy «ha az elítélt szabadságvesztésbüntetésének végrehajtása alatt már jogerős elítéltetése előtt elkövetett más büntetendő cselekmény miatt határozott ideig tartó szabadságvesztésbüntetésre elítéltetik: összbüntetést kell kiszabni arra való tekintet nélkül, hogy az összbüntetés kiszabása iránti indítvány megtételekor elítélt az összevonandó szabadságvesztésbüntetés egyikét már elszenvedte volt. Ellenben ki van zárva az összbüntetés kiszabása akkor, ha vádlott az első büntetést kiállotta, mielőtt a másik ítélet meghozatott volna». A határozat alapjául szolgált esetben ugyanis az elítélt az első büntetés kiállása után nem helyeztetett szabadlábra, hanem a másik büntetés rajta folytatólag végrehajtatott. A fenti határozat indokolása szerint «a jogerős ítélet végrehajtásának megkezdése az az időbeli határvonal, amelyen túl elkövetett cselekmények — a bűnisméltés büncselekménytöbbség ellenére is — a korábban elkövetettekkel jogilag anyagi halmazatba nem kerülnek s az összbüntetés kiszabásának helye nincs». De az összbüntetés kiszabásának egy «másik feltétele a büntetések folytonos megszakítás nélkül való végrehajtásának lehetősége», mert «ha a vádlott az első büntetést kiállotta volna, mielőtt a másik ítélet meghozatott volna, akkor valóban nem volt volna a két büntetés töltése folytonos, megszakítás nélkül való s így elesett volna az anyagi halmazati összbüntetés kiszabásának szüksége s az elítélt jog szerint fosztatott volna meg az anyagi halmazati összbüntetésből folyó mérséklés kedvezményétől».

Hasonló értelemben döntött ezután a Curia B. III. 7840/1929. (B. T. LXXXII. 44. l.) számú határozatában.

c) További vitás kérdés volt az, hogy a mellékbüntetések összbüntetésbe foglalhatók-e? Ami a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését illeti, erre nézve ebben a kérdésben még a Curia gyakorlata is ingadozó volt (l. Balogh—Illés—Vargha Kommentár III. kötetének 342. és 343. oldalait). De a Curia újabb gyakorlata (l. a 10.336/1905. számú határozatot B. D. II. 36. és 868/1910. számú jogegységi határozatot B. D. új évf. IV. k. 121. l.) a kérdésre tagadó választ ad.

A 868/1910. számú határozatban a jogegységi tanács kimondotta, hogy «a különböző jogerős ítéletekkel többrendbeli szabadságvesztésbüntetésre elítélt ellen a Btk. 104. §-ának 1. pontja alapján megállapítandó összbüntetés a Btk. 54. §-ának 1. bekezdésében meghatározott mellékbüntetésekre nem terjed ki». Minthogy ezen határozat indokolása a fenti álláspont alapos kifejtését tartalmazza, azt a következőkben ismertetjük:

«A kir. törvényszék azzal, hogy a Btk. 104. §-ának 1. pontja alapján kiszabott összbüntetést a különböző ítéletekkel megállapított mellékbüntetésekre is kiterjesztette, a törvényt megsértette.

A Btk. 104. §-ának első pontja a bűnhalmazatról szóló VIII. fejezetben foglalt szabályok alkalmazását rendeli abban az esetben is, ha valaki külön ítéletek által többrendbeli szabadságvesztés-büntetésre ítéltetett.

Az anyagi jognak ezt a rendelkezését kiegészíti a bűnvádi perrendtartásnak a különböző jogerős ítéletekkel kimondott több szabadságvesztés-büntetésnek összbüntetésbe foglalásánál követhető eljárás szabályozó 517. §-a, mely szerint az egyes büntetések utólag összbüntetésbe foglalandók, ha az ítéletek hozásánál az összbüntetésre nézve irányadó szabályokat (Btk. 96. és következő §-ai) nem alkalmazták.

Kiviláglik ebből, hogy a bírónak, midőn a különböző ítéletekkel kimondott több szabadságvesztés-büntetést a Btk. 104. §-ának 1. pontja alapján egy összbüntetésbe foglalja össze, ugyanazokat a szabályokat kell követni, melyeket az előző ítéletet hozott bírő alkalmazni tartozott volna akkor, ha az utóbb elbírálás alá került büncselekmények már az előző ítélet tárgyát képezték volna; vagyis, hogy a külön ítéletekkel kimondott büntetéseknek összbüntetésbe foglalásánál is a Btk. 96. és következő §-ai az irányadók.

A Btk. 96. §-a 1. bekezdésében azt rendeli, hogy ha ugyanazon személy több büntetendő cselekményt, vagy ugyanazon büntetendő cselekményt, több ízben követte el, az egyes cselekményekre együttevén egy összbüntetés szabandó ki.

Ezzel a rendelkezéssel a törvény az anyagi halmazat esetére kivételt állapított meg azon általános szabály alól, mely szerint minden egyes büntetendő cselekmény a törvényileg meghatározott büntetéssel sújtandó, mi bűnhalmazat esetében a halmozási rendszer alkalmazásához, vagyis ahhoz vezetne, hogy a több büntetendő cselekményt elkövető ellen a mindenik cselekménynek megfelelő törvényes büntetés, illetőleg a kiszabandó külön büntetések összessége vétetnék fogamatba.

Ámde a törvényhozó, kiindulva abból a szempontból, hogy a több büntetendő cselekmény megtorlásául kiszabható többrendbeli határozott időtartamú szabadságvesztés-büntetésnek megszákítás nélkül való végrehajtása az egyes büntetéseknek a törvény által nem célzott súlyosbítását vonja maga után, a halmozási rendszert nem találta az igazság és méltányosság követelményeinek megfelelőnek és ezért annak mellőzésével akként rendelkezett, hogy az összbüntetés a bűnös által elkövetett cselekményre meghatározott leg súlyosabb büntetési nemből állapítandó meg, ha az határozott időtartamú szabadságvesztés-büntetésben áll, ennek leghosszabb tartama a törvényben meghatározott megszorításokkal feljebb emelhető. (Btk. 96. §-ának 2. bekezdése.)

Az a szempont, mely a törvényhozót a szabadságvesztés-büntetés hosszabb tartamában rejlő súlyosbításnak az egyes büncselekményekért kiszabható büntetések össztartamának megrövidítése által való ellensúlyozására és ebből a célból meghatározott időtartamú szabadságvesztés-büntetésnek egy összbüntetésbe foglalására vonatkozó, a 96. §-ban foglalt szabály felállítására vezette, a Btk. 54. §-ában meghatározott mellékbüntetések tekintetében egyáltalán nem bír jogosultsággal.

Nincs is a büntetőtörvénykönyvnek egy rendelkezése sem, melyből a mellékbüntetéseknek összbüntetésbe való foglalására vonatkozó engedély, akár csak következtetés útján megállapítható volna. A Btk.-nek az összbüntetésről rendelkező 96. §-a, úgyszintén annak az összbüntetés kiszabásának módozatait meghatározó 97–101. §-ai csak szabadságvesztés-büntetésről szólnak; de a mellékbüntetések nem említik.

Ezen büntetések összbüntetésbe foglalásának módjára nézve sem tartalmaz szabályt a törvény; a szabadságvesztés-büntetések összesítésére vonatkozóan a 96. §-ban felállított szabály pedig a hivatalvesztéstől és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztéséből álló mellékbüntetésekre nem alkalmazható, mert ezen bünte-

tések súlyossági fokozatok szerint osztályozhatók nem lévén, az összbüntetésnek, a leg súlyosabb nemből való megállapítása és a leg súlyosabb büntetés tartamának enyhébb nemű büntetés bizonyos tartamával való aránylagos felemelése egyenesen lehetetlen.

Abból, hogy a Btk. 102. §. 1. bekezdése az összbüntetés kiszabását kifejezetten csak a pénzbüntetésre nézve tiltja, nem lehet következtetni arra, hogy a törvény az itt nem érintett mellékbüntetések összesítését megengedi. Ilyen engedélyt a Btk. 103. §-a sem foglal magában. Ezen § szerint a Btk.-nek a hivatalvesztésre és politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésére, a kiutasításra és az elközbásra vonatkozó rendeletei az 57. §. korlátai között alkalmazandók még akkor is, ha azok a törvény különös részében az elkövetett cselekményeknek hábor csak egyikére vannak is megállapítva. A törvénynek ezen rendelkezéséből azonban a mellékbüntetések összbüntetésbe foglalására vonatkozó engedély annál kevésbé vonható le, mert ezen rendelkezés szerint a kiutasítás és az elközbás a hivatalvesztésből és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztéséből álló mellékbüntetéssel egyenlő szempont alá esnek, már pedig egyes tárgyaknak a Btk. 61. §-ában elrendelt elközbása és a külföldiekkel szemben a Btk. 64. §-a értelmében kimondható kiutasítás már természetüknél fogva is összbüntetés alkalmazását kizárják.

A Btk. 103. §-a meghatározza ugyan, hogy a Btk.-nek a mellékbüntetésekre vonatkozó rendeletei az 57. §. korlátai között alkalmazandók; ámde ez nem összbüntetés kiszabását, hanem csak azt jelenti, hogy több olyan büncselekmény találkozása esetében, melyeknek mindegyikére a törvény különös részében mellékbüntetés van megállapítva, a mellékbüntetések össztartalma a Btk. 57. §-ában meghatározott határon túl nem terjedhet. A Btk.-nek a bűnhalmazatról szóló VIII. fejezetében foglalt szabályok a Btk. 104. §. 1. pontja értelmében akkor is alkalmazandók lévén, ha valaki külön ítéletek által többrendbeli szabadságvesztés-büntetésre ítéltetett, a fentiekben kifejtettek szerint kétségtelen, hogy az összbüntetés kiszabása ebben az esetben is csak a különböző jogerős ítéletekkel megállapított szabadságvesztés-büntetések összesítésére, nem pedig egyúttal a mellékbüntetéseknek összbüntetésbe foglalására is terjed ki.

Egyébként ebben az irányban a Btk. 104. §-ának 1. pontjában, valamint a Bp. 517. §-ának 1. bekezdésében foglalt rendelkezések nem engednek kétséget, mert ezek csak a szabadságvesztés-büntetések összesítését engedik meg; a törvény kifejezett engedélye nélkül pedig az összbüntetést a mellékbüntetésekre is kiterjeszteni nem szabad.

Nyilvánvaló mindezekből, hogy a csíkszeredai kir. törvényszék perorvoslattal megtámadott ítéletével a törvényt megsértette, midőn az összbüntetést a mellékbüntetésekre is kiterjesztette.

A Curia fenti jogegységi határozatában nem fejtette ki álláspontját arra nézve, hogy miként hajthatók végre a külön mellékbüntetések, de abból következtetve, hogy a Curia a Bp. 442. §. utolsó bekezdése értelmében hatályon kívül helyezte a kir. törvényszéknek azt a rendelkezését, mellyel a 3+3 évi hivatalvesztést és politikai jogok felfüggesztését összbüntetésként 4 évi időtartamban állapította meg, nyilvánvaló, hogy a Curia álláspontja az, hogy a külön kimondott 3—3 évi tartamú mellékbüntetés mindegyike egyidejűleg a szabadságvesztés összbüntetés kitöltésétől számítandó s együttesen ér véget 3 év alatt. (Mert ellenesetben az elítelt helyzete az alapítéletnek visszahelyezésével kedvezőtlenebbé vált volna, ezt pedig a Bp. 442. §. utolsó bekezdése tiltja.)

A Curianak ez az álláspontja tűnik ki egyébiránt a jogegységi tanács B. I. 7001/1923. számú határozatából is, amelynek alapjául szolgált ügyben a koronaügyész törvénysértést látott abban, hogy az eljáró kir. törvényszék szabadságvesztést, mint összbüntetést kiszabó ítéletében érintetlenül hagyta az alapítéleteknek azt a rendelkezését, mely szerint a vádlott az egyik ügyben 10 évi, a másik ügyben 5 évi hivatalvesztésre és jogvesztésre ítéltetett. A koronaügyész perorvoslata szerint a kir. törvényszéknek — tekintettel a Btk. 103. § és 57. §-ában foglalt rendelkezésre — ki kellett volna mondani azt, hogy az alapítéletekben megállapított mellékbüntetések a szabadságvesztésbüntetéstől számítva 10 év alatt letelnek. A Curia a törvényszék e megtámadott rendelkezésében nem talált törvénysértést a következő okokból:

«Annakfolytán ugyanis, hogy a kir. törvényszék az alapítéleteknek a mellékbüntetésekre vonatkozó részét érintetlenül hagyta, hatályában maradt mindkét ítéletben foglalt s a Btk. 57. §-ának második bekezdésén alapuló az a rendelkezés, hogy a mellékbüntetéseknek tartama az alapítéletekben megállapított szabadságvesztés-büntetések befejeztével kezdődik.

Mint hogy pedig ezek a szabadságvesztés büntetések összbüntetésbe foglaltattak, nyilvánvaló, hogy úgy az egyik alapítéletben megállapított 5 évi, mint a másik ítéletben megállapított 10 évi mellékbüntetésnek tartama most már az összbüntetés befejeztével fog kezdődni s együttesen párhuzamosan fog folyni; ennek pedig az lesz a következménye, hogy a Btk. 57. §-ában említett maximális 10 év alatt mindkét mellékbüntetés tartama le fog telni.

Nem volt tehát szükség arra, hogy ezt a kir. törvényszék ítéletében ki is mondja s az által, hogy ennek kimondását mellőzte, nem is sértett meg semmiféle törvényes rendelkezést.»

Ami a pénzbüntetéseket illeti, erre nézve — tekintettel a Btk. 102. §. első bekezdésében foglalt határozott rendelkezésre — mindig állandó volt az a gyakorlat, mely szerint a pénzbüntetések összbüntetésbe nem foglalhatók. Igaz ugyan, hogy a Btk. 102. §-a a II. Bn. 22. §-a értelmében hatályát veszítette s hogy a II. Bn. 7 §-a értelmében halmazat esetében «a pénzbüntetést valamennyi büncselekmény miatt együttesen egy összegben kell megállapítani», mégis a Bp. 517. és 518. §§-ainak szövegéből nyilvánvaló, hogy az ezen szakaszokban szabályozott eljárásnak csak szabadságvesztés-büntetésekre vonatkozólag lehet helye.

Ezt egyébként kimondta a Jogegységi Tanácsnak 1930. június 6-án hozott B. I. 2473/1930. számú határozata is, mely szerint a «a Btk. 96. és 104. §§-ai, valamint a Bp. 517. és 518. §§-ainak azon egybevetett rendelkezésén, hogy csupán különböző szabadságbüntetéseket lehet összbüntetésbe foglalni, nem változtat a II. Bn. 7. §-ának első bekezdése sem, mely csak abban az esetben engedi meg és rendeli a pénzbüntetéseknek valamennyi büncselekmény miatt együttesen egy összegben megállapítását, ha a bíróság ugyanazt az elítéltet egy határozatban több cselekmény halmazata esetében ítéli bénzbüntetésre.

Ha azonban a pénzbüntetések külön ügyekben és határozatokban állapítottak meg, ezekre nézve nem a II. Bn. fenti, hanem a Btk. és Bp. idézett rendelkezései alkalmazandók, melyek pedig kizárják a külön jogerősen kiszabott pénzbüntetések összbüntetésbe foglalását.»

2. *Mikor van helye a büntetések egységesítésének a Bp. 517. §-a értelmében?* Ezen kérdés körül észlelhető a legtöbb zavar és félreértés a gyakorlatban. A kérdés teljes megvilágítása szempontjából az 1880:XXXVII. t.-c. 36. §-ából kell kiindulnunk, mely akként szól, hogy

«az, aki büntett miatt határozott időtartamú szabadságvesztés-büntetésre van ítélve, ha büntetésének tartama alatt oly büntetendő cselekményt követ el, melyre szintén határozott időtartamú szabadságvesztés-büntetés van megállapítva: az illetékes bíróság által a büntettekről és vétségekről szóló törvénykönyv szerint büntetendő, de előbbi és újabb szabadságvesztés-büntetésének együttes tartama 20 évet meg nem haladhat.»

Ennek a rendelkezésnek egyedüli célja és értelme az, hogy az abban említett esetben nincs helye a Btk. 96. és 104. §-a alapján összbüntetés kiszabásának, a vádlott semmiféle kedvezményben nem részesül, hanem a Btk. szerint akként büntetendő, mintha a cselekményt nem valamely büntetés végrehajtása alatt, hanem teljesen külön és önállóan követte volna el. E törvényhely tehát ily esetben egyszerűen kizárta az összbüntetés kedvezményét s alkalmazandónak rendelte a büntetések cumulációját. Ennek dacára már 1883-ban több kétely merült fel e szakasz alkalmazása tekintetében s a Curia teljes ülése elé került a következő két elvi kérdés:

a) Szemben az 1880:XXXVII. t.-c. 36. §-a rendelkezésével alkalmazandók-e a Btk. 96. és 104. §§-ainak szabályai olyan esetre is, midőn a jogérvényesen elítélt szabadságvesztés-büntetésének végrehajtása alatt újabb büntetendő cselekményt követ el? vagyis helye van-e oly esetben az összbüntetés kiszabásának, vagy a büntetések cumulációjának?

és ez utóbbinak kimondása esetében

b) átváltoztatandó-e a cumulálандó különböző nemű szabadságvesztés-büntetések (fennforgó esetben fegyház és börtön) egyike a másiknak nemére olyképen, hogy azok ugyanazon egy fegyházban vagy börtönben szakadatlanul végrehajthatók legyenek?»

Ezekre a kérdésekre a teljes ülés a B. H. T. I. kötetébe 89. sz. a. felvett 18. számú T. H.-ban kimondotta, hogy

«midőn a jogérvényesen elítélt szabadságvesztés-büntetésének végrehajtása alatt újabb büntetendő cselekményt követ el, az összbüntetés, vagyis az egyes büntetéseknek — a többi cselekmények miatti büntetések félbeszakított tartama szempontjából való — aránylagos enyhítése (Btk. 96., 104. §§-ai) mellőzendő és az 1880:XXXVII. t.-c. 36. §-a alkalmazandó; a büntetés egységesítése azonban, a vádlott által elkövetett cselekményre meghatározott legsúlyosabb büntetési nemnek alkalmazásával, itt is fenntartandó; azonban az enyhébb szabad-

ságvesztés-büntetésnek tartama a súlyosabb büntetési nemnek súlyához képest arányosítandó.»

Ezt kiegészítőleg a B. H. T. VI. kötetébe 742. sz. al. felvett 1121/1921. számú E. H. kimondotta, hogy «a jogerősen kiszabott büntetés végrehajtása félbeszakításának ideje alatt elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott büntetés a félbeszakított büntetéssel nem összbüntetésbe (Btk. 96. és 104. §§-ai) foglalható, hanem azzal egyesítendő.»

Ezen határozatok s illetve az 1880:XXXVII. t.-c. 36. §-a értelmében tehát nem kétséges az, hogy a jogerősen kiszabott szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása vagy e végrehajtásnak félbeszakítása (tehát a feltételes szabadság) tartama alatt elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott büntetés az összbüntetésre vonatkozó szabályok mellőzésével a büntetés egységesítésére vonatkozó szabályok szerint szabandó ki.

A legtöbb kétség és tévedés azonban a bírói gyakorlatban akörül merült fel, hogy mit jelent ez az egységesítés, vagyis, hogy az csupán a büntetéseknek — különállásuk meghagyása mellett — egy nemre hozatalában vagy pedig egy új egyesített büntetési tétel kiszabásában áll. Ez utóbbinak, vagyis a büntetések egységesítésének fogalmát az idézett 742. számú E. H. állította fel — az alább kifejtendők szerint — tévesen. A határozat alapjául szolgált ügyben ugyanis úgy az előbbi, mint az újabb szabadságvesztés-büntetés fegyházban állapítottatott meg s ezeket a kir. törvényszék összbüntetésbe foglalta. A koronaügyész álláspontja szerint ez az ítélet — a Bp. 384. §. 4. pontjában foglalt semmisségi okból — azért lett volna megsemmisítendő, «mert teljesen egynemű büntetésekről lévén szó, azoknak egységesítése helyt nem foghat, hanem a két büntetés egymásután egyszerűen végrehajtandó lenne, mely végrehajtás foganatosítása azonban már nem a bíróság, hanem a kir. ügyészség hatáskörébe tartozik.» A Curia azonban ennek — a teljesen törvényes — érvelésnek nem adott helyt, hanem bár nem összbüntetés néven, a két fegyházbüntetést (3+4 év) 7 évi fegyházbüntetéssé egyesítette azzal az indokolással, hogy «a büntetések ezen egyesítése azért tartozik a kir. bíróság hatáskörébe, mert az 1880:XXXVII. t.-c. 36. §-a nem tesz különbséget egynemű és különemű büntetések egységesítése között; mert a 18. sz. T. H. az egyesítendő büntetéseknek csak egyik fajáról, vagyis a különemű büntetésekről intézkedik, amikor az egyesítésen felül az egységesítés esete is fennforog; mert az egynemű büntetések együttes tartama esetleg meg is haladhatja a törvény által határként megjelölt 20 évet, az egységesítésnél mutatkozó többlet tehát ily esetben mellőzendő, ami bírói intézkedést kíván és mert végül a Bp. 495., 505. és 516. §§-ai értelmében is minden olyan esetben, amidőn a büntetés számításához vagy tartamának meghatározásához csak némi kétség is férhet, az ez irányban való intézkedés joga a kir. bíróságot illeti meg, mert más a tartam megszabása és tehát a büntetések egyesítése is és ismét más a büntetések pusztá végrehajtása.»

Ez az okfejtés, nevezetesen az egyesítés és egységesítés közötti különbségtétel téves azért, mert a törvény a büntetések

egyesítése alatt nem ért mást, mint a büntetések egységesítését, vagyis csupán egy nemre hozatalát. Az 1880:XXXVII. t.-c. 36. §-a kifejezetten «az előbbi és újabb szabadságvesztés-büntetések (tehát több külön büntetés) együttes tartamáról» beszél. Igaz ugyan, hogy a 18. sz. T. H. csak arról az esetről intézkedik, amikor «a határozott tartamú szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása alatt elkövetett cselekményre az erről rendelkező törvény által vagy súlyosabb vagy enyhébb nemű szabadságvesztés-büntetés van megállapítva, mint azon szabadságvesztés-büntetés, amelynek végrehajtása alatt az illető egyén a későbbi cselekményt elkövette», — de csak azért, mert egyébként, vagyis, ha teljesen egynemű büntetésekről van szó, azoknak egységesítése helyt nem is foghat. Ugyanezen T. H. további indokolása szerint az 1880:XXXVI. t.-c. 36. §-ában említett «együttes tartam» alatt a külön büntetések egységesített végrehajtását kell érteni, vagyis lényegileg e büntetések cumulációját (egymásra halmozását) vagyis egyikének a másik után megszakítás nélkül való végrehajtását. Igaz ugyan, hogy a Bp. 517. és 518. §§-aiban a büntetések egységesítése helyett azok egyesítéséről beszél, de az indokolásból kitűnőleg ez csak annyit jelent, hogy «a két büntetést egyhuzamban, ugyanazon büntetés folytatásaként kell kitölteni», hogy «a bíróság az egyenlő nemű büntetéseket egyszerűen összezsátolja, a különböző neműek közül pedig az enyhébbekre nézve meghatározza, hogy azoknak a legsúlyosabb büntetés mely tartama felel meg s ezután azt is a legsúlyosabb büntetéshez csatolja; az ekként megállapított új büntetés leszállítás nélkül csatoltatik a végrehajtás alatt levő alapbüntetéshez, amelynek folytatásaként kitöltendő.» Mindezen esetekben érvényesül tehát a tiszta cumulatio elve, mellyel pedig ellentétben áll az összbüntetéstől.

Azt, hogy mikor van helye és mi a lényege a büntetések egységesítésének, részletesen fejtik ki a kir. Curia büntető jogegységi tanácsának B. I. 4931/25/1924. és B. I. 631/17/1925. sz. határozatai, amelyeknek indoklásából a következő részeket közöljük: a 4931/25/1924. számú ügyben a törvénysértés az volt, hogy a kir. törvényszék egyrészt a vádlottra jogerősen kiszabott 3 évi fegyházbüntetést egységes büntetésbe foglalta az elítélt által feltételes szabadságának tartama alatt elkövetett orgazdaság miatt kiszabott büntetéssel, holott a vádlott feltételes szabadsága — annak visszavonása nélkül — az ítélethozatalkor már letelt, másrészt az egységes büntetést akként állapította meg, hogy a 3 évi fegyházbüntetés hatályon kívül helyezése mellett s anélkül, hogy az orgazdaság miatt külön büntetést szabott volna ki, egységes büntetésül 3 évi és 4 hónapi fegyházbüntetést állapított meg.

Az első törvénysértésre vonatkozó indokolás szerint:

«Miként az összbüntetés kiszabására vonatkozó törvényes rendelkezéseknek (Btk. 96. és 104. §-ok), úgy a büntetések egységesítésére (1880:XXXVII. t.-c. 36. §. és 18. sz. T. H.) vonatkozó jogszabályoknak is közös célja az, hogy a vádlott különböző bűncselekményei miatt egyfolytában egynemű szabadságvesztésbün-

tetést töltsön, ami különösen büntetések végrehajtásának szempontjából is kívánatos.

Az összbüntetés kiszabásánál, amire annak természeténél fogva csak még teljesen végre nem hajtott büntetésekre vonatkozóan lehet szükség, — azon különleges szemponton kívül, amely szerint az elítéltre nézve sérelmes volna, — mert a külön-külön kiszabott büntetések súlyát fokozná — ha ezeket a büntetéseket egész terjedelmükben egymásután folytatólagosan kellene kitöltenie, — a különböző nemű szabadságvesztés-büntetéseknek egy-nemű — mégpedig a Btk. 96. §-ának második bekezdése értelmében a legsúlyosabb nemben — megállapítása parancsoló szabály.

De a büntetések egy nemre való hozatalának szempontja érvényesül az 1880: XXXVII. t.-c. 36. §-ában és a m. kir. Curia-nak ezen szakaszra vonatkozó 18. számú teljes ülési döntvényében is, amely jogszabályok szerint akkor, ha a jogerősen elítélt, szabadságvesztés büntetésének végrehajtása alatt újabb büntetendő cselekményt követ el, az összbüntetés kiszabása — vagyis az egyes büntetéseknek arányos enyhítése (Btk. 96. és 104. §-ok) — ugyan mellőzendő, de a büntetés egységesítése ez esetben is alkalmazást nyer.

Nyilvánvaló tehát, hogy *oly esetben, midőn az elítélt azt a büntetését, amelynek végrehajtása alatt az újabb bűncselekményt elkövette, már kitöltötte akkor, amidőn az újabb bűncselekmény miatt a bíróság ítéletet hoz, a büntetés egységesítésének már nem volna értelme.* Minthogy pedig a vádlott 3 évi fegyházbüntetését — tekintettel arra, hogy az 1923. április 8-án lejárt anélkül, hogy feltételes szabadsága időközben visszavonatottna volna — a Btk. 50. §-ának utolsó bekezdése értelmében kiállottnak kell tekinteni, kétségtelen, hogy ezen büntetés az 1880: XXXVII. t.-c. 36. §-a és a Bp. 517., 518. §-ában szabályozott eljárás tárgya 1924. július 16-án már nem lehetett.

A másik törvénysértés megállapítását a határozat következőleg indokolja:

«A kir. törvényszék akkor, amidőn a 3 évi fegyházbüntetését hatályon kívül helyezte és anélkül, hogy az orgazdaság miatt külön büntetést szabott volna ki, egységes büntetésül 3 évi és 4 hónapi fegyházbüntetést állapított meg, teljesen félreismerte az 1880: XXXVII. t.-c. 36. §-át és a 18. számú teljes ülési döntvényt.

Ezen jogszabályok szerint *azt a büntetést, amelynek végrehajtása alatt az újabb bűncselekmény elkövetett, amennyiben nem enyhébb nemű, mint az utóbbi cselekményre előírt büntetés, nem szabad hatályon kívül helyezni és a másik büntetéssel egybefoglalni, mert ez lényegileg összbüntetés kiszabását jelentené, hanem ez a büntetés meghagyandó változatlanul a maga egész terjedelmében, illetve az új ítélettel nem is érínhető.*

A bíróság a jogerős büntetés végrehajtása alatt elkövetett bűncselekmény miatt külön ítéli el a vádlottat s amennyiben erre ugyanazon nemű szabadságvesztésbüntetés szabandó ki, mint amilyen az alpbüntetés neme, ezt az alpbüntetésre tekintettel való minden mérséklés nélkül külön állapítja meg és ez az új büntetés leszállítás nélkül csatoltatik a végrehajtás alatt levő alpbüntetéshez, amelynek folytatásaként töltenő ki. Ilyen esetben tehát a büntetések egységesítéséről tulajdonképpen nem is lehet szó, a bíróság úgy ítélkezik, mintha alpbüntetés nem is volna, csak azt mondja ki, hogy az új büntetés közvetlenül az alpbüntetés folytatásaként töltenő ki. Külön ítéletekkel kiszabott egy-nemű büntetések egységesítése esetében tehát csupán a büntetések halmozásának (kumulálásának) elve érvényesül a maga tisztaságában, mégis azzal a korlátozással, hogy a 2 büntetésnek együttes tartama a 20 évet meg nem haladhatja.

A büntetés egységesítése tehát tulajdonképpen csak akkor történik, ha a vádlottnak a büntetés végrehajtása alatt elkövetett

újabb cselekményére a törvény más büntetési nemet állapít meg (vagy a bíróság tart ilyen megállapítandónak), mint amilyen a még teljesen végre nem hajtott büntetésének neme.

Ily esetben a két büntetést mindig a súlyosabb büntetési nemben kell egységesíteni, mégpedig oly mértékben, amely a 2 büntetési nem természeté és súlyossága közötti különbségnek megfelelő, mikor is az első ítéletben megállapított s még teljesen végre nem hajtott büntetés hatályon kívül helyezésének szüksége csak akkor merül fel, ha a vádlott az újabb cselekménye miatt súlyosabb nemű büntetésre ítélandó, mint amilyen nemű büntetés végrehajtása alatt az újabb cselekményét elkövette. *Ha azonban a korábbi büntetés végrehajtása alatt elkövetett cselekményre amannál enyhébb nemű büntetés lenne kiszabandó, akkor a még teljesen végre nem hajtott büntetésről szóló korábbi ítéleti rendelkezés hatályon kívül helyezésére nincs szükség, hanem a későbbi cselekmény büntetése megfelelő arányos időtartamban megállapítva a még teljesen végre nem hajtott büntetés súlyosabb nemében szabandó ki s amazzal egyfolytában hajtandó végre.*

3. A fenti jogegységi határozatokban is kimondatott, hogy a *feltehető szabadságon és a szökés alatt elkövetett cselekmény a büntetés végrehajtása alatt elkövetettnek tekintendő.* Kérdés azonban, hogy a Bp. 506. §. második bekezdése alapján megkezdett büntetés tartama alatt elkövetett cselekmény esetében össz-büntetés kiszabásának vagy pedig a büntetések egységesítésének van-e helye.

Az 506. §. magyarázatánál közölt B. I. 875/1927. számú curiai határozat szerint ily esetben összbüntetés kiszabásának van helye, nem pedig az E. T. 36. §-a szerinti cumulációnak. Ezzel szemben a Curia büntető jogegységi tanácsa B. I. 3597/14/1929. számú határozatában az ellenkező álláspontra helyezkedett a következő indokolással:

«A kir. Curia jogegységi tanácsa mindenekelőtt megállapítja, hogy bár az elítélt 7 évi fegyházbüntetésé akkor, mikor ő a vallás elleni vétséget a gyűjtőfogházban elkövette, még nem volt jogerős, — mégis jelen esetben helye volt az 1880: XXXVII. t.-c. 36. §-ában jelzett eljárásnak, vagyis összbüntetés kiszabása helyett a büntetések egységesítésének, mert a vádlott 7 évi fegyházbüntetését a Bp. 506. §. második bekezdése értelmében már a kir. törvényszék ítéletének meghozatala napján megkezdette s így a vádlott az újabb cselekményét nem vizsgálati fogságnak, hanem ítéleti büntetésnek tartama alatt követte el.»

Az első álláspont mellett az hozható fel, hogy az ítélet még nem volt jogerős, az utóbbi álláspont mellett pedig az, hogy a vádlott már az ítélet végrehajtása alatt állott. Helyesebbnek találom az utóbbi álláspontot, mert a büntetését az 506. §. alapján töltő vádlott éppúgy nem érdemli meg az összbüntetés kedvezményét, mint az, aki jogerős ítélet alapján tölti büntetését.

4. *A II. Bn. III. fejezete értelmében szigorított dologházba ítéltre nézve sem az összbüntetésre, sem a büntetések egységesítésére vonatkozó szabályok, sem a Bp. 517., 518. §-ai alkalmazást nem nyerhetnek,* mert a II. Bn. 40. §-a értelmében a szigorított dologházba utalt akár az ítélet hozása előtt, akár utóbb elkövetett büntett vagy vétség esetében vagy a szigorított dologházi őrizet tartama fellebbemelhető, vagy pedig az eljárás megszüntetendő s mert a 47. §. értelmében, ha a szigo-

rított dolgházból feltételes szabadságra bocsátott a feltételes szabadság ideje alatt büntettet vagy vétséget követ el, a bíróság ha megállapítja, hogy a törvény 36. §-ában meghatározott feltételek fennforognak, a megrögzött büntettest újból szigorított dolgházba utalja, — ellenesetben pedig az elkövetett büntett vagy vétség felől az általános szabályok értelmében határoz, amely utóbbi rendelkezés alatt csak az érthető, hogy az előző szigorított dolgházról független új büntetést szab ki. (5439/1930. sz. jogegys. hat.)

Ennek megfelelően a Curia büntetőjogegységi tanácsa 1930. okt. 10. napján B. I. 5790/1930. számú határozatában kimondotta, hogy a dolgházi őrizet legkisebb tartamának meghatározásánál az összbüntetésre vonatkozó szabályok nem alkalmazhatók.

Ezt kiegészítőleg az 1931. február 27-én B. I. 297/1931. számú jogegységi határozat kimondotta, hogy a II. Bn. 40. §-nak második bekezdése által a Bp. 518. §. harmadik bekezdése is hatályon kívül helyezettnek tekintendő, mert a már egyszer szigorított dolgházba utalt egyénnel szemben annak akár a dolgházba utalás előtt, akár utóbb elkövetett bűncselekményei miatt mindig az a bíróság jár el, mely a szigorított dolgházba utalást első ízben kimondotta.

A fenti tételeknek a perorvoslatok szempontjából való jelentőségét l. a következő szakaszhoz írt 5. jegyzetben.

518. §.

Az összbüntetés meghatározása, illetőleg a büntetések egyesítése a kir. ügyészség vagy elítélt indítványára történik. (1)

Ha a külön ítéletekben kiszabott szabadságvesztés-büntetésnek tartama együttvéve két évet meghalad, vagy ha az elítélt az ítélethezjárásra hivatott bíróság székhelyén kívül van fogva, részére hivatalból rendelendő védő. (2)

Az eljárásra annak az esküdtbíróságnak bírói tagjai, illetőleg az a törvényszék vagy járásbíróság illetékes, melynek ítélete, vagy amelynek ítéletére vonatkozó felsőfokú ítélet mondta ki a legsúlyosabb büntetést.

Ha ez kétséges, az a bíróság jár el, melynek ítélete legutóbb kelt. (3)

A bíróság az indítvány következtében nyilvános tárgyalásra határnapot tűz ki és erre a kir. ügyészséget, a szabadlábon, vagy a bíróság székhelyén fogva levő vádlottat és ha védő van, ezt is megidézi.

A tárgyalás az ítéletek felolvasásával kezdődik. Azután a kir. ügyészség terjeszti elő indítványát. Erre az elítélt, ha jelen van és védője válaszolhatnak. A bíróság ítélettel dönt és ezt azonnal kihirdeti.

Az egyesített, illetőleg összbüntetés meghatározása egyedül az előbbi ítéletekkel kimondott büntetések tartama és súlyosságuk aránya alapján történik. (4)

Súlyosbító vagy enyhítő körülmények többé nem vehetők figyelembe.

Ez ítélet ellen csak a büntetés kiszabása miatt, továbbá a 384. §. 1., 3., 4., 6. és 10. pontjaiban megjelölt semmisségi okok alapján lehet a kir. Curiahoz semmisségi panasszal élni. (5)

A kir. Curia tanácsülésben határoz.

1. Ezen kijelentésnek nagyobb jelentősége azért nincs, mert ha a bíróság hivatalból észleli akár az összbüntetés kiszabásának, akár a büntetések egyesítésének előfeltételeit, eziránt hivatalból is intézkedhetik, legföljebb felszólítja a feleket annak indítványozására. Ehhez képest a B. I. 488/1919. számú jogegységi határozat (B. T. LXXII. 136.) ki is mondotta, hogy az összbüntetés kiszabása, illetőleg az egyesítés elrendelése nem feltételez külön ügyészi indítványt, mert a büntetésüket töltő egyének elleni vádemelés az indítványt magában foglalja.

2. A második bekezdésben foglalt rendelkezés — a már fentebb idézett B. I. 4931/1924/25. számú jogegységi határozat indokolása szerint az összbüntetés meghatározása végett tartott tárgyalásra mindig vonatkozik, de a büntetések egyesítését célzó eljárásra csak abban az esetben, ha valakit különböző jogerős ítéletekkel több szabadságvesztésbüntetésre ítélték és a büntetések egyesítésére nézve irányadó szabályokat nem alkalmazták s e célból kell új ítéletet hozni, ami kitűnik a Bp. 517. §. első és az 518. §. második bekezdésének szövegéből, amely külön ítéletekben kiszabott szabadságvesztésbüntetésekről és elítéltről beszél. Ha azonban egy jogerős büntetését töltő vádlott áll a bíróság előtt a büntetés végrehajtása alatt elkövetett cselekmény miatt, amikor is az 517. §-nál közölt határozatok értelmében az alpbüntetés érintése nélkül az új cselekmény miatt az alpbüntetés nemével egyező adaequat büntetést kell kiszabni, tehát az eljárásnak célja az, hogy a vádlott ez újabb cselekménye miatt éppen e büntetések egyesítésére vonatkozó szabályok alkalmazása mellett vonassék felelősségre, az e végből megtartott tárgyalásra a kötelező védelemnek a rendes főtárgyalásra vonatkozó rendelkezései (Bp. 56. §.) irányadók.

3. A B. H. T. V. kötetébe 519. sz. a. felvett 8357/1911. számú jogegységi határozat kimondotta, hogy

«A Bp. 518. §-a harmadik bekezdésének rendelkezése csak akkor alkalmazható, ha az összbüntetésbe foglalandó, illetve egyesítendő büntetések egyenlő hatáskörrel felruházott bíróságok ítéleteiben vannak megállapítva; ellenben a különböző hatáskörű bíróságok ítéleteiben megállapított büntetéseknek összbüntetésbe foglalására, illetve egyesítésére a nagyobb hatáskörű bíróság hivatott akkor is, ha nem annak ítélete mondta ki a legsúlyosabb büntetést.»

Ezen határozat teljesen meggyőző indokolása szerint:

«A Btk. 96. §-a bűnhalmazat esetére, vagyis ha ugyanazon személy több büntetendő cselekményt, vagy ugyanazon büntetendő cselekményt több ízben követte el, az egyes cselekményekre együttvéve összbüntetés kiszabását rendeli.

Ezen szabálynak gyakorlati alkalmazhatása szempontjából kimondja a Bp. 19. §-a, hogy alanyi összefüggés esetében, vagyis akkor, ha ugyanazt az egyént több bűncselekmény terheli, a külön folytatott ügyek rendszerint egyesítendők s azokban lehetőleg együttes ítélet hozandó és megállapítja egyúttal, hogy az egyesítésre és a további eljárásra több illetékes bíróság közül az van hivatva, melynek hatáskörét a bűncselekmények egyike sem haladja meg, miből folyik, hogy törvényszék és járásbíróság hatáskörébe utalt bűnügyek egyesítésére és a további eljárásra, a törvényszék, mint nagyobb hatáskörű bíróság hivatott.

Amennyiben azonban az ügyek egyesítése az eljárás folyamán nem eszközöltetett és valakit különböző jogerős ítéletekkel több szabadságvesztés büntetésre ítélték, anélkül, hogy az ítéletek hozásánál az összbüntetésre, illetve a büntetések egyesítésére nézve irányadó szabályokat alkalmazták volna, akkor ezen mulasztásnak pótlását teszi lehetővé a Bp. 517. és 518. §-ainak szabályozott kivételes eljárás, melynek foganatba vételével a büntetések utólag összbüntetésbe foglalandók, illetve egyesítendők.

Amde a Bp. 517. és 518. §-ai hatásköri szabályokat nem tartalmazzák; sem pedig a bűnügyek egyesítésére nézve a Bp. 19. §-ában foglalt hatásköri szabályt nem módosítják; kétségtelen tehát, hogy a Bp. 518. §-a harmadik bekezdésének az a rendelkezése, hogy az összbüntetés meghatározása, illetve a büntetések egyesítése iránt az eljárásra az a bíróság illetékes, melynek ítélete mondta ki a legsúlyosabb büntetést, csak akkor alkalmazható, ha az összbüntetésbe foglalandó, illetve egyesítendő büntetések egyenlő hatáskörrel felruházott bíróságok ítéleteiben vannak megállapítva; hogy ellenben a különböző hatáskörű bíróságok ítéleteiben megállapított büntetéseknek összbüntetésbe foglalására, illetve egyesítésére a nagyobb hatáskörű bíróság hivatott akkor is, ha nem annak ítélete mondta ki a legsúlyosabb büntetést, vagyis hogy a jelen esetben a kir. járásbíróság a kir. törvényszék ítéletének hatályon kívül helyezésére s az összbüntetés meghatározására nem bírt hatáskörrel.

A súlyosabb büntetést kiszabó bíróságnak a 3. bekezdésben biztosított hatásköri előjoga csak az esetben áll be, ha az érdemleges ítéletben az összbüntetés kiszabva, illetve az egységesítés elrendelve nem lett; ellenkező esetben az összbüntetést kiszabhatja, illetőleg az egységesítést elrendelheti az utóbb eljáró bíróság is, tekintet nélkül arra, hogy annak ítélete mondotta-e ki a legsúlyosabb büntetést. (C. B. I. 488/1919. B. J. LXXII. 136.)

Oly esetben, midőn az összbüntetés alapjául szolgáló különböző jogerős ítéletek valamelyikét esküdtbíróság hozta — a Bp. 19. §-ának 2. és 518. §-ának 3. bekezdésében foglalt rendelkezések egybevetett értelme szerint — az összbüntetés meghatározására irányuló eljárásra az esküdtbíróságnak bírói tagjai az illetékesek (B. D. XII. 48.), de a törvény nem kívánja meg az eljáró bíróságnak az esküdtbíróság bírói tagjaival való személyazonosságát. (C. B. I. 162/1913. B. D. új évf. VII. 126.)

4. A B. H. T. II. kötetébe 134. sz. a. felvett 6220/1904. számú jogegységi határozat szerint: *«Összbüntetés esetén a külön ítéletekben kitöltöttnek vett időtartam meg nem változtatható, mert az összbüntetés kiszabása iránti eljárásnak tárgyát a Bp. 517. §-a szerint a külön jogerős ítéletekben megállapított szabadságvesztésbüntetéseknek a Btk. 96. és 104. §-ai értelmében való összefoglalása képezvén ennek az összbüntetésnek a meghatáro-*

zása a Bp. 518. §-ának hetedik bekezdéséhez képest egyedül az előbbi ítéletekkel kimondott büntetések tartama és súlyosságuk aránya alapján történhetik.»

A Bp. 494., 517. és 518. §-ainak egybevetett értelme és az állandó bírói gyakorlat szerint is kétségtelen, hogy *«ügy az összbüntetés, mint az egyesített büntetés az első büntetés tényleges megkezdésének napjától számítandó.»*

5. A kir. Curia gyakorlata ingadozást tanúsít a tekintetben, hogy használható-e semmisségi panasz abban a kérdésben, hogy van-e egyáltalában helye összbüntetés kiszabásának. A B. T. II. kötetében 391. és 392. oldalakon közölt I. és II. alatti esetekben a Curia érdemileg bírálta felül az ebben a kérdésben használt semmisségi panaszt, míg a III. alatti esetben, valamint az LXXX. köt. 129. lapjain közölt B. I. 4331/1928. és a 171. lapjain közölt B. I. 6423/1928. számú határozatban kimondotta, hogy a Bp. 518. §. 9. bekezdése értelmében ezen kérdésben semmisségi panasz nem használható. Az ugyanily értelmű B. IV. 10.336/1905. számú határozat (B. D. II. 36.) a visszautasítást azzal indokolja, hogy «abban az alapkérdésben, hogy van-e fennforgó esetben összbüntetés kiszabásának vagy egyesítésének helye, az 518. §. értelmében illetékes bíróság ítélete alaki ok hiányában semmisségi panasszal elvi alapon nem, hanem csakis a Bp. 385. §. 2. pontjánál fogva, vagyis annyiban támadható meg, amennyiben a büntetési tételek kiszabásánál a törvényben vont határok meg nem tartattak.»

Ezzel szemben a Curia legújabbán (1930. április 29. napján) B. I. 2781/1930. sz. a. hozott határozatában kimondotta, hogy az elítéltek védője részéről a Bp. 518. §-ára hivatkozás mellett az összbüntetés kiszabásának megtagadása miatt bejelentett semmisségi panaszt a Bp. 518. §-a utolsó előtti bekezdésének első tételére alapítottnak tekinti, mert ez a törvényhely lényegileg az összbüntetés kiszabása kérdésében engedvén semmisségi panaszt, a törvény szellemének megfelelően semmisségi panasznak akkor is van helye, ha az elsőbíróság ítéletben mondta ki azt, hogy az összbüntetés törvényes kellékeinek hiánya folytán annak kiszabása megtagadandó volt.

E határozat indokolása szerint

«a kir. Curia az adott esetben azért döntött az ügy érdemében, vagyis azért nem utasította vissza, hanem elutasította a semmisségi panaszt, mert a kir. törvényszék az eljáró kir. ítélőtábla végzése folytán a Bp. 518. §-nak 5. bekezdése értelmében nyilvános tárgyalást tartván, az összbüntetés kiszabása kérdésében a most felhívott törvényszakas 6. bekezdéséhez képest tehát törvényszerűen ítéletet hozott, mely ítélet ellen pedig a Bp. 518. §-a utolsó előtti bekezdése szerint semmisségi panasz volt helye a kir. Curiahoz. Végzéssel tehát ezt a kérdést a megtartott nyilvános tárgyalás alapján elintézni törvénysértés nélkül nem volt szabad. Ha pedig az elsőbíróságnak a fennforgó esetben ítéletet kellett hoznia, akkor a felek ezen ítélettel szemben nem foszthatók meg a perorvoslat lehetőségétől és pedig annál kevésbé, mert ha van semmisségi panasz helye, akkor, ha a vád és illetve a védelem a kiszabott összbüntetés mértékét kevésnek, illetve súlyosnak tartja, úgy annál inkább van helye ezen perorvoslatnak és pedig elsősorban az elítélt részéről, ha az elsőbíróság nyilvános tárgyalás alapján hozott ítéletében az összbüntetés kiszabása vagy a bűn-

tetések egyesítése iránti indítványt elutasítja. Mert ha a kevesebb miatt van helye perorvoslatnak, akkor a többért annál inkább van helye. Hiszen a törvény (Bp. 378. §-a) a nyilvános tárgyalást megelőző perszakban éppen úgy, mint az újrafelvételi előzetes eljárásban (Bp. 454—459. §-ai) a törvényszék elutasító végzése ellen egyfokú felfolyamodást enged meg; mennyivel inkább kell, hogy perorvoslatnak helye legyen a kir. törvényszéknek ugyanabban a kérdésben hozott ítélete ellen! Hogy ily esetben semmisségi panasznak helye van, következik abból is, hogy a nyilvános tárgyalást megelőző perszakban a kir. ítélőtábla másodfokon csak abban az esetben dönti el véglegesen az összbüntetés kérdését, ha a kir. törvényszék elutasító végzését helybenhagyja, ellenben a felek perorvoslat nélkül maradnának, ha a kir. ítélőtábla az elsőbíróság végzését megváltoztatva, nyilvános tárgyalást rendel el, a törvényszék pedig a nyilvános tárgyalás eredményeképpen az összbüntetés és illetve a büntetések egyesítése iránti indítványt újból elutasítaná».

Reméljük, hogy a Curia ezen liberális állásfoglalása végleges lesz.

Azonfelül, hogy van-e egyáltalában helye összbüntetés kiszabásának vagy a büntetések egységesítésének, semmisségi panasznak van helye továbbá — s ez a leggyakoribb eset — «a büntetés kiszabása miatt», tehát elsősorban abban a kérdésben, hogy megtartattak-e az összbüntetés kiszabása esetében a halmazatra vonatkozó szabályok, egységesítés esetében pedig az É. T. 36. §-ának rendelkezései. Ez a semmisségi panasz rendszerint a Bp. 385. §. 2. pontjára alapítandó, egyébként azonban a Curia a semmisségi panasz elbírálásánál a Bp. 384. és 385. §-aiban meghatározott semmisségi okokhoz kötve nincs, tehát az összbüntetés helyességét nemcsak a törvényes korlátok betartása, hanem — összbüntetés kiszabása esetében — az enyhítés (elengedés) mérve szempontjából is vizsgálat tárgyává teheti. (B. II. 631/1918. számú hat. B. T. LXX. 208. 1.)

Nem lehet azonban az 518. §. 9. bek. alapján semmisségi panasszal élni az alapon, hogy az elsőbíróság valamely tollhibát az elítélt sérelmére javított ki. (C. B. III. 192/1929. B. T. LXXXI. 73.) és hogy a büntetés végrehajtása nem függesztetett fel (C. B. 5139/1929. B. T. LXXXI. 179. 1.)

A Bp. 517. §-ának 4. jegyzeténél kifejtett azon tételnek, hogy a Bp. 517. és 518. §-ainak rendelkezéseit a szigorított dologházra alkalmazni nem lehet, természetes folyománya az, hogy a II. Bn. 40. §-a alapján hozott határozat ellen nem semmisségi panasznak, hanem fellebbezésnek van helye.

Kimondotta ezt a kir. Curia 1931. évi július hó 8. napján Bsz. 3585/1931. számú határozatában a következő indokolással:

«A m. kir. Curia megállapítja, hogy a budapesti kir. büntető törvényszék a budapesti kir. ügyészségnek a szigorított dologház legrövidebb tartamának felemelése iránt 32.118/1930. kü. sz. indítványára B. VIII. 4554/1930/9. sz. végzésében akként határozott, hogy: «a különböző jogerős ítéletekkel kiszabott szabadságvesztés-büntetéseknek összbüntetésbe foglalása és illetőleg a dologházi őrizet tartamának felemelése végett», a Bp. 517. és 518. §-ai értelmében nyilvános tárgyalást tűzött ki és ezen a tárgyaláson — az elítélt távollétében — hozta meg a semmisségi panasszal megtámadott ítéletet.

A Bp. 517. §. és 518. §-a a különböző jogerős ítéletekkel több szabadságvesztés-büntetésre ítélt büntetései összbüntetésbe foglalásának, illetőleg egyesítésének eljárási szabályairól rendelkezik és állít fel e vonatkozásban különleges eljárási szabályokat. Amint azonban a m. kir. Curia jogegységi tanácsa 26. sz. büntető döntvényének indokolásában részletesen kifejtett, a szigorított dologházi őrizet a megrögzött bűnözők ellen irányuló, nevelő és biztonsági intézkedés. Amint továbbá ezt a kir. Curia már több ízben és nevezetesen a jogegységi tanács 5439/930. B. I. sz. határozatában szintén részletesen kifejtette, a szigorított dologházi őrizet lényege kizárja azt, hogy ennél az összbüntetés vagy a büntetések egyesítésének szabályai alkalmaztassanak. Nyilvánvaló tehát, hogy a Bp. 517. és 518. §-ainak rendelkezéseit a szigorított dologházi őrizetre alkalmazni nem lehet.

A II. Bn. 28. és 40. §-a, valamint a Te. 126. §-a, úgyszintén az ezeket a törvényszakaszokat érintő egyéb törvényhelyek nem tartalmaznak különös rendelkezést arra, hogy oly esetben, midőn a II. Bn. 40. §-nak második bekezdése, vagy a Te. 126. §-nak első vagy második bekezdése volna alkalmazandó, a bíróság milyen eljárási szabály szerint járjon el, kivéve a II. Bn. 40. §. első bekezdését, mely szerint a szigorított dologházba utalt által akár az ítélet hozása előtt, akár utóbb elkövetett bűncselekmény miatt minden esetben az a bíróság jár el, amelyik őt szigorított dologházba utalta. De éppen ebből, valamint abból, hogy a kifejtettek szerint a Bp. 517., 518. §-a itt alkalmazást nem nyerhet, következik, hogy különleges eljárási szabályok hiányában az adott esetben, vagyis a II. Bn. 40. §-nak és a T. e. 126. §-nak alkalmazásánál a büntető perrendtartásnak általános szabályai irányadók; vagyis a perorvoslatokat illetően az elsőbírói ítélet ellen a Bp. 381. §. első bekezdése értelmében fellebbezésnek van helye, amelynek elbírálása a kir. ítélőtábla mint büntető fellebbezési bíróság hatáskörébe tartozik.

Ezért a m. kir. Curia az elsőbírói ítélet érdemi felülvizsgálását mellőzve, a rendelkező rész szerint intézkedett.» (T. i. az ügy érdemleges felülvizsgálatát mellőzte és utasította az eljáró kir. törvényszéket, hogy az iratokat a budapesti kir. ítélőtábla, mint büntető fellebbezési bírósághoz terjessze föl.)

V. Végrehajtás a pénzbüntetés és a magánjogi igény tekintetében. (519., 520. §§.)

519. §.

A pénzbüntetés végrehajtására vonatkozó szabályokat az igazságügyi miniszter rendelettel állapítja meg.(1)

520. §.

A büntető bíróságnak jogerős határozata a benne megítélt magánjogi igénynek s azoknak a megítélt költségeknek tekintetében, melyeket a magánvád képviselője, illetőleg a védelem okozott, végrehajtható közokirat hatályával bír.

A végrehajtást a polgári bíróság rendeli el.

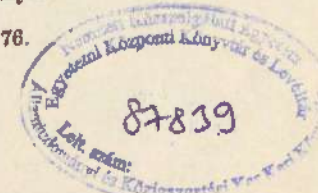
1. A II. Bn. 13. §-a értelmében «a pénzbüntetést végrehajtó hatóság a pénzbüntetés megfizetésére halasztást adhat és azt is megengedheti, hogy az elítélt a pénzbüntetést vagyoni és kere-

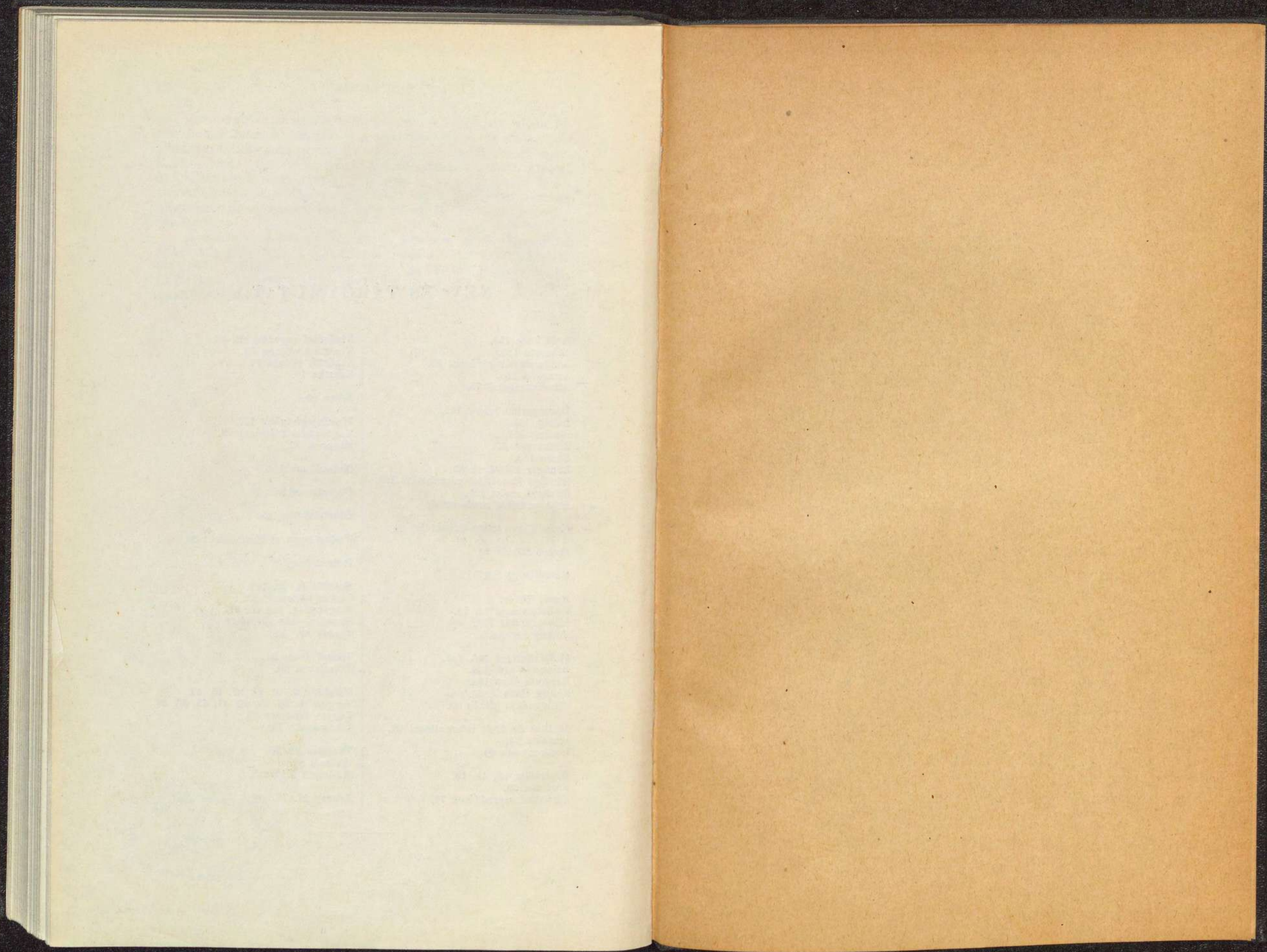
seti viszonyainak és egyéb körülményeinek megfelelő részletekben fizesse meg; ha az elítélt a pénzbüntetést vagyoni romlás veszélye nélkül csupán munkájának jövedelméből tudja megfizetni, módot kell neki nyújtani arra, hogy a pénzbüntetést munkájának keresményéből fizesse meg vagy törlessze le; a pénzbüntetést az elítélt hagyatékából csak abban az esetben lehet behajtani, ha az ítélet még az elítélt életében jogerőre emelkedett».

A pénzbüntetések behajtása és kezelése körül követendő eljárást a 2106/1880. I. M. számú rendelet s az ezt kiegészítő 4043/1883., 17.766/1884., 76.805/1885., 24.205/1891., 36.145/1894., 19.474/1894., 26.766/1894. és 9069/1923. I. M. számú rendeletek szabályozzák.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Acél Imre 154.	Kiadatási engedély 26. 27.
Adhaesio 123.	Kiadatási eljárás 79.
Administratív rendszer 82.	Kikérési eljárás 77.
Amnestia 134.	Kosztka 10.
Attentatsclausel 75.	
	Löwe 20.
Baumgarten Izidor 121.	Magánjogi igény 112.
Belling 131.	Magánvádoló költségei 98.
Binding 131.	Mayer 8. 37.
Birkmeyer 40.	
Busse 113.	Nebenklage 114.
Büntügyi költségek 89.	Objectiv eljárás 84.
Büntügyi biztosítási végrehajtás 128.	Összbüntetés 152.
Büntügyi zárlat 125.	Police court at Bow Street 80.
Britt-amerikai rendszer 82.	Robert Fazy 8.
Code d'instruction Criminelle 39.	Schöffe 21. 23. 131.
Degré Miklós 53.	Sértett költségei 98.
Elévülés 25. 26.	Szegénységi jog 90. 91.
Fazy, Robert 8.	Személyleírás körözés 63.
Felhatalmazás 11. 12.	Szondy 69, 76.
Félbeszakítás 150.	
Finkey Ferenc 9.	Tarnai János 51.
	Távollevők 60.
Halálbüntetés 140. 141.	Vámbéry 9. 10. 17. 27. 35. 43.
Halasztás 148. 149.	Vargha 10. 16. 35. 40. 41. 45. 46. 86.
Harmath Jenő 104.	Vegyes rendszer 83.
Hentig, Hans 7. 24.	Viszonosság 73.
Hirdetményi idézés 60.	
Institut de droit international 69.	Walther 22. 23.
Igazolás 54.	Wolgast 82.
Ismeretlenek 60.	Wollmuth Mayer 8.
Kegyelem 15. 18. 19.	Zehery 27. 76.
Kiadatás 69.	
Kiadatási szerződések 71.	

3000 -

Hitt. 2017-06. 10.
NKE EKK KTK Kari Könyvtár

Helyben! *00073519* Muzsca'ly

Büntetőjog

